

ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ – ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ – ΠΟΛΙΤΙΚΑ Κ. Λ.

1

ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ – ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Δωρεά της Συμμόρφωσης
Βιβλιοθήκης Δήμου
Κόνιτσας

7/10/2005

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ
ΛΥΚΕΙΑΡΧΗΣ

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ – ΠΟΛΙΤΙΚΑ Κ. Λ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Διάφορα άρθρα μου και μελετήματα (φιλολογικά, πολιτικά, θρησκευτικά, λαογραφικά κλπ.), που δημοσιεύτηκαν, κατά καιρούς, στο περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ», έκρινα σκόπιμο, για να μην καταστραφούν από την αναπόφευκτη φθορά του χρόνου, να τα ανασύρω από το αρχείο μου, να τα φωτοτυπήσω, έτσι ακριβώς όπως είναι στις σελίδες του περιοδικού, και ακολούθως δεμένα, έστω πρόχειρα σε 7-8 αντίτυπα, να πάρουν τη θέση τους στη βιβλιοθήκη μου, πράγμα πολύ ικανοποιητικό για μένα.

Σε μερικά άρθρα μου, που γράφτηκαν με αφορμή την επικαιρότητα (πόλεμος στη Σερβία, Αφγανιστάν, Ιράκ, οικονομικά και άλλα σκάνδαλα στην Παλαιστίνη, απρέπειες, ατασθαλίες ιερωμένων παντός βαθμού, φλυαρολογίες πολιτικών ανδρών κ.λ.π.) εκφράζω ελεύθερα και με παρρησία τις σκέψεις και απόψεις μου. Το ότι η «Εκκλησία» νοσεί, είναι γεγονός πανθομολογούμενο. Σεβαστές, λοιπόν, οι γνώμες όλων. Η πολυφωνία δεν βλάπτει, αλλ' ωφελεί. Καθένας έχει τις δικές του πεποιθήσεις, τις δικές του ιδέες, αρκεί να τις εκφράζει με ευπρέπεια και σοβαρότητα, έστω και αν άλλοι δεν συμφωνούν μαζί του.

Αυτό τόνισε, άλλωστε, και ο αρχαίος λυρικός ποιητής Βακχυλίδης (Ε΄αι. π.Χ.): «Ει δε λέγει τις άλλως, πλατεία κέλευθος» (απόσ. 37), δηλ. αν κάποιος διαφωνεί ο δρόμος είναι πλατύς.

Κόνιτσα, Αύγουστος 2005

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 49.856
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 10-10-2005
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 398.094953 ΡΕΜ

Κωδ. ΕΥΧ. 6999

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Το ξεπροβόδημα στα χωριά μας προπολεμικά

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, με τις αναπόφευκτες μεταβολές και αλλαγές στην εξέλιξη πλείστων όσων πραγμάτων των τελευταίων ετών, έγινε αφορμή να ατονήσουν, να λησμονηθούν και να χαθούν ορισμένα ήθη και έθιμα, που ήταν στενά συνυφασμένα με διάφορες εκδηλώσεις και τρόπους διαβίωσης της τότε ιδιωτικής των ανθρώπων ζωής.

Σήμερα το αυτοκίνητο έφθασε και στο πλέον απομακρυσμένο χωριό του Ελλαδικού χώρου και οι συνθήκες ζωής, για όσους λίγους έμειναν στα χωριά τους, άλλαξαν ριζικά. Το ωραίο, φερ' ειπείν, έθιμο του ξεπροβοδήματος, που στο παρελθόν ήταν ένα ζέσπασμα σφοδρών συναισθημάτων, μιά βαθιά συγκίνηση, ένας σπαραξικάρδιος αποχωρισμός αγαπημένων προσώπων, που έπαιρναν το δρόμο για την ξενιτιά, δεν υπάρχει πιά.

Ας μεταφερθούμε, λοιπόν, νοερά στα χρόνια εκείνα τα παλιά κι ας παρακολουθήσουμε τον ξενιτεμό ενός δωδεκάχρονου παιδιού, που φεύγει από το χωριό για να βρει δουλειά, στα ξένα ή να δώσει εισιτήρια εξετάσεις σε Γυμνάσιο των Γιαννίνων ή

όποιας άλλης πόλης.

Προσωπικές εμπειρίες, έντονες αναμνήσεις και παιδικά βιώματα τέτοιων συγκινητικών καταστάσεων και γεγονότων, που έμειναν χαραγμένα και αποτυπωμένα ζωηρά και ανεξίτηλα στη μνήμη όλων μας, μας βοηθούν αρκετά σ' αυτή την αναδρομή.

* * *

Από βδομάδες και μήνες πρωύτερα αρχίζουν οι προετοιμασίες στο σπίτι, γιατί πολλά θα χρειαστεί το παιδί στα ξένα: βελέντζα, τσέργα, αλλαξιές ρούχων κι εσώρουχων, τσεράπια και όλα, εν γένει, τα χρειαζούμενα.

Το καλοκαίρι ροβολάει κι όσο πλησιάζει η μέρα του ξενιτεμού τόσο πιο πολύ, μεγαλώνει και θεριεύει ο πόνος κι ο καημός σ' όλους. Παραμονή αναχώρησης. Όλο το σπίτι σε κίνηση κι αναβρασμό. Τα χέρια της δόλιας μάννας "δεν της πήγαιναν" να πιάσει ζυμάρι για να φειάσει τη "χωρισμένη" πίτα, που θα χρειαζόταν για το δρόμο. Γύριζε δώθε, κείθε, μην ξεχάσει τίποτε. Τα χέρια της είχαν ξυλαβιάσει απ' της καρδιάς το σφίξιμο. Ένα κόμπο αισθάνονταν να της πνίγει το λαιμό.

νημα. Μπροστά στην πόρτα το παιδί, δρασκελώντας το κατώφλι, κλοισάει, κατά το έθιμο, ένα χάλκινο αγγυιό, γεμάτο νερό, που μέσα έβαλαν ένα φλωρί ή άλλο νόμισμα και ένα κλαδί κρανιάς.

Τα “ώρα καλή” παίρνουν και δίνουν με φιλοδωρήματα “φραγκοδίφραγκα” και τάλληρα, τυλιγμένα με λίγο χορταριασμένο χώμα, σύμβολο κι αυτό του δεσμού κάθε ξενιτεμένου με την πατρώα γη και το σπίτι. Κι όλοι προχωρούν. Στη ράχη, στον Αϊ Κωνσταντίνο, κάθε ταξιδιώτης, λοξοδρομάει λίγο ν’ ανάψει ένα κερί, κι από το μέρος αυτό πολλοί γυρίζουν πίσω, γιατί φωνάζει ο Κιάδης, ο κερατζής, να μη κασομερούν και θα τους φάει η ζέστη στην ποταμιά.

Συγκινητική και μικρή η στιγμή του αποχωρισμού στον Αϊ Μηνά της Πυρσόγιαννης. Ποιός πρωτοταξίδεψε και δεν τη θυμάται! Βουΐζει το κεφάλι όλων. Κλάματα, αναφιλητά, στενάγματα. “Μην αραθυμάς και μη χολιάζ’ς, καρδούλα μου, ακούγεται η φωνή της μάννας, σβησμένη και τρεμουλιαστή, και μέσα της η καρδιά της φουρτούριζε και χούχλαζε από το μεγάλο πόνο.

Κι απ’ τη ράχη αυτή του Αϊ Μηνά, όλοι όρθιοι και μαρμαρωμένοι, ανεμίζουν μαντήλια στον αέρα, ώσπου να “σκαπετήσουν” κάτω στο εικόνισμα.

Ύστερα, σωριάζονται κατά και η μάννα γέρνει το κεφάλι “ταπίκουπα” στο χώμα. Πού και πού ανασπκώνεται και αγναντεύει προς το εικόνισμα. Δεν της έκαν’ η καρδιά να ξεκολλήσει το μάτι της απ’ τη ραχούλα, που τους κατάπιε. “Της έρχονταν αχαμνά” να φύγει απ’ εκεί. Νόμιζε ότι θα ξεμυτήσει πάλι στη ραχούλα.

*

*

*

Κι ύστερα ο δρόμος του γυρισμού για το χωριό. Βαριά σέρνουν τα πόδια τους προς τον Αϊ Δημήτρη και τη Ζιαρνοβότα, την κρύα αυτή βρύση με το καλό νερό, όπως το δηλώνει και το όνομά της το παλιό, το σλαβικό (Ζια-άρνο-βόντα = για καλό νερό).

Σαν κοντοζυγώνουν στη βρύση, να πάρουν μιάν ανάσα, να ξεδειλιάσουν λίγο και να δροσίσουν το ξερό το στόμα τους, ένα παραπονιάρικο τραγούδι ακούγεται. Εκεί, δίπλα στη βρύση, σ’ ένα κηπάρι, μιά Πυρσογιαννίτσα ποτίζει και σιγοτραγουδάει:

“... Τί να σου στείλω, μάτια μου,
τί να σου προβοδήσω;
Σου στέλλω μήλο σέπεται,
κυδώνι μαραγκιάζει.
Σου στέλλω και το δάκρυ μου
σ’ ένα λιχνό μαντήλι.
Το δάκρυ μ’ είναι καυτερό
και καίει το μαντήλι”.

Αποσταμένοι όλοι σωριάζονται στον όχθο της βρύσης. Ρουφούν νερό με το πλόχερο και ξεδιψασμό δεν έχουν. Κι η γυναίκα, που πότιζε, πλησιάζει στο φράχτη. “Μη βωλοδέρνεσαι και μην πικροχολιάζ’ς, της λέει κοντά είν’ τα Γιάννινα. Με το “κολαί” θα το συνηθίσ’ς, όπως το συνήθ’σα κι εγώ, που ταξίδεψα το Πάσχα το γιό μου στην Αμερική. Γλιέπ’ς, ζιουρισμέν’ και καμινιασμέν’ είμαι, πλιότερο από τ’ εσένα...”. Είπε, και σκούπισε με το τσίπ’ της ποδιάς της τα λουγρωμένα μάτια της.

Ετούτες ανηφόρισαν για το χωριό. Καθώς περβατούν, πανώδρομα και κατώδρομα, κόβουν κλαδιά από κρανιά και κέδρο κι όταν φτάσουν στο σπίτι, τα τσιπώνουν απ’ εδώ και απ’ εκεί στην πόρτα. Κι ύστερα μπαίνουν μέσα. Μαύρο κι άραχνο το σπίτι. Στούρος φαίνεται. Η μάννα σωριάζεται στο μπάσι και δεν μπορεί να “συμμάσ’ τη συλλοή της”. Όλα της φαίνονται “ερημιά κι απόρια”. Τα δάκρυα δεν έχουν σωμό.

Μαύρο γκιντέρ’ της αριδάει τα σωθικά.

Μέσα σ’ αυτή την ταραχή κάποια είπε: “Τί θα φάμε το γιόμα;”. Άψιωσε η μάννα. “Άϊντε, μωρέ γιέ μ’, τους λέει, “δεν σας μέλ’ τέσσερα”. Ο νους σας στο φαΐ και στα “πέρ’ αμπέλια”. Μη με ρωτάτε. Χαψιά δεν μου κατεβαίν’. Τίποτα δεν μπορώ να σκαπετήσω. Ρίξτε ένα ντοματορουζο. Έχει και ξινόγαλο. Τρίψτε ψωμί στο νταβά και φάτε.

Μόν’ λίγο νερό θέλω, να μου φύγ’ η πικράδα κι η φαρμακάδα απ’ το στόμα. Πάργα έπιακ’ η γλώσσα μου... μαρτάριασε...”.

Έτσι απλοήθηκε αυστηρά κι επιταχτικά.

Το ίδιο ροβολούν κι οι άλλες μέρες, ώσπου ήρθε το γράμμα, που με λαχτάρα όλοι καρτερούσαν. Η μάννα το άρπαξε, το φίλησε και σαν το διάβασε και το ξαναδιάβασε, το ’βαλε βαθιά στον κόρφο της.

Ήταν το πρώτο γράμμα απ’ τον πασιά της, το βλαστάρι της!....

ΕΠΑΝΕΚΔΟΘΗΚΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΧΑΡ. ΡΕΜΠΕΛΗ
“ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ”

«Λαογραφικά-Γλωσσικά»

Για την προμήθεια απευθυνθείτε:

Νικ. Ρεμπέλης, Κόνιτσα Τηλ. 26550 23071 Βιβ/λια Ιωαννίνων: 1) Δωδώνη, Μικ. Αγγέλου 27, 2) Δωδώνη, 28 Οκτ. 25, 3) Κωνή Αλ. Διάκου 12, 4) Κόνιτσα βιβλ. Πλουμής, 5) Διον. Γκάσιος, Κόνιτσα

ΜΠΑΧΑΛΟ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Από καιρό τώρα όλοι μας παρακολουθούμε με έκπληξη και αγωνία όσα θλιβερά και παράδοξα συμβαίνουν στους Αγίους Τόπους, με κύριο πρωταγωνιστή τον πείσμονα και οργίλο Πατριάρχη Ιεροσολύμων κ. Ειρηναίο, ο οποίος φαίνεται πως έχασε κάθε ίχνος στοιχειώδους ψυχραιμίας, αυτοσυγκράτησης και αξιοπρέπειας.

Ο κόσμος με αισθήματα απδίας βλέπει και ελεεινολογεί τους πρωτεργάτες του εκτραχηλισμού των Αγιοταφικών Πατέρων, οι οποίοι στις άγιες μέρες προ του Πάσχα, αλλά και λίγο μετά το "Χριστός Ανέστη" ασχημονούν αδιάντροπα και εξευτελίζουν, με την ήκιστα σε ιερωμένους αρμόζουσα συμπεριφορά τους, κάθε ιερό και όσιο. Εύγε! "Πάντα τα έθνη κροτήσατε χείρας!".

Πείσματα καλογερίστικα, βαριές υβρεις, απαράδεκτοι διαξιφισμοί, παράνομες ενοικιάσεις και πωλήσεις εκτάσεων γης από τον Πατριάρχη και τους συν αυτώ, σκανδαλώδεις οικονομικές ατασθαλίες και άλλα φαιδρά και ακατονόμαστα συνθέτουν μια φρικτή εικόνα καταρράκωσης του Πανάγιου Τάφου από Αγιοταφίτες, εκπροσώπους, υποτίθεται, (τρομάρα τους) του Θεού επί της γης, και μάλιστα εκεί όπου σταυρώθηκε ο Χριστός, που κήρυξε την α-

γάπη, την ταπεινοφροσύνη και τη συναδέλφωση όλων των ανθρώπων.

Και ο Πατριάρχης, του οποίου το κύρος (αν ποτέ είχε) ετρώθη ανεπανόρθωτα, αρνείται να παραιτηθεί, παρά τις αποδοκιμασίες των αντιφρονούντων, τους οποίους εκείνος ωρυόμενος υβρίζει, απειλεί και αποκαλεί σκουλήκια.

Γραφική εικόνα μέσα σ' αυτό το μπάχαλο παρουσίασε κάποιος Μητροπολίτης με λευκή γενειάδα, φίλα προσκείμενος στον Πατριάρχη, ο οποίος, έξαλλος και εκτός εαυτού, άρχισε να φιλοδωρεί έτερον Ιεράρχη με παρατεταμένες μούντζες δι' αμφοτέρων των χειρών, αναθεματίζοντας συγχρόνως "τη μάννα και τον πατέρα" κάποιας δημοσιογράφου, η οποία τον ρώτησε κάτι!..

Είδε ο κόσμος ακόμη στα κανάλια κληρικούς διαπληκτιζομένους και μόνον ουχί συμπλεκομένους στο προαύλιο, προς δόξαν της Αναστάσεως του Κυρίου, και άλλους να κρατούν σφικτά μεγάλες σακκούλες με χαρτονομίσματα, που άρπαξαν την τελευταία στιγμή από το ταμείο του Πατριαρχείου, προτού κι αυτά κάνουν φτερά από τους επελθόντες ρασοφόρους του κ. Ειρηναίου.

* * *

Αμύθητη η κινητή και ακίνητη πε-

ριουσία της Αγιοταφικής Κοινότητας, που υπολογίζεται σε δισεκατομμύρια ευρώ! Τεράστιες εκτάσεις γης στα Ιεροσόλυμα, Αθήνα και όπου αλλού. Ξενοδοχεία παραθαλάσσια, πολυκατοικίες, θέατρα, ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα, καταστήματα, δασικές εκτάσεις και άλλα, των ουκ έστι αριθμός, είναι κτήματα του Πατριαρχείου. Ανυπολόγιστα τα χρήματα από τα ενοίκια, που εισρέουν στο ταμείο του. Και φρίπτει κανείς, όταν σκέπτεται ότι υπάρχουν, άνθρωποι φτωχοί, δυστυχισμένοι, χωρίς σπίτι, που ζουν με μια πενιχρή σύνταξη.

Και να σκεφτεί κανείς ακόμη ότι κάθε χρόνο, σε τακτή μέρα περιφέρεται δίσκος στις εκκλησίες για τον (άκουσον, άκουσον!) Πανάγιο Τάφο. Ναι, έρανος για τον Πανάγιο Τάφο, σα να μην τους φτάνουν τα αμύθητα πλούτη τους!... Φρίξον ήλιε!

Και ο ευσεβής λαός, απείρως ευσεβέστερος όλων αυτών των τραμπούκων ρασοφόρων Αγιοταφικών, που με αναίδεια και χωρίς να ερυθριούν κηρύπτουν "πίστη στο Χριστό", δίνει και δίνει χρήματα σε όλους τους εράνους (της Αγάπης, της μονής Σινά, Ιεραποστολών κ.λ.), από τα οποία, τις οίδε, πόσα απ' αυτά φθάνουν στον προορισμό τους. Καιρός πολλοί να προβληματιστούν.

Υπάρχουν πλούσιοι, που αφήνουν κληροδοτήματα, περιουσίες, κινητά

και ακίνητα μεγάλης αξίας στον Πανάγιο Τάφο, σε Μητροπόλεις, μοναστήρια.

Πάμπολλα τα αφιερώματα, τα τάματα, χρυσοί σταυροί, κοσμήματα, δακτυλίδια ολόχρυσά με πολύτιμους λίθους, πολλά από τα οποία καταλήγουν σε κοσμηματοπωλεία των Αθηνών!... Είναι εξοργιστικό να υπάρχει φτώχεια, ανέχεια και πείνα, κι εκεί κάτω στα Ιεροσόλυμα να θησαυρίζουν οι εκάστοτε Πατριάρχες και οι περί αυτούς, εκμεταλλευόμενοι τον Πανάγιο Τάφο και την ειλικρινή ευσέβεια των πιστών. Έλεος πια στην αποκάλυπτη υποκρισία.

Πριν από τρία χρόνια έφεραν από τα Ιεροσόλυμα ... θαυματουργή χρυσοποίκιλη εικόνα της Παναγίας για "προσκύνημα" προς τόνωση, δήθεν, του θρησκευτικού αισθήματος των Ελλήνων (ας τονώσουν πρώτα το δικό τους), στην πραγματικότητα όμως για αργυρολογία και ενίσχυση του βαλαντίου ενός άφρονος Πατριάρχη. Σκέτη και κραυγαλέα επαιτεία και ειδωλολατρία. Ας ξυπνήσουν, τέλος πάντων, όλοι, ύστερα απ' όσα βλέπουν κι ας βοηθήσουν και' άλλον τρόπο φτωχούς και δυστυχισμένους.

* * *

Και ο χορός των οικονομικών σκανδάλων θα συνεχίζεται, μέχρις ότου εμφανιστεί, τις οίδε, κάποιος νέος Προφήτης, με φραγγέλιο (μα-

σίγιο) στο χέρι, μεγαλύτερο από εκείνο του Χριστού, για να διώξει κακήν κακώς όλους αυτούς τους τιμαριούχους, δούλους του χρήματος, οι οποίοι θησαυρίζουν και εκμεταλλεύονται, με τα Άγια των Αγίων, πακτωλούς χρημάτων και ανυπολόγιστα έσοδα ενοικίων και προσφορών.

Αν ο φτωχός Χριστός υποψιαζόταν ότι ο Πανάγιος Τάφος θα καταντούσε μιά εύρωστη κερδοφόρα οικονομική επιχείρηση των Αγιοταφικών Ιεραρχών και μια ανθηρή και αέναη χρυσοπηγή πλουτισμού πολλών Πατριαρχών (αψευδής μάρτυς τα τελευταία γεγονότα, που μιλούν μόνα τους), σίγουρα τότε θα είχε παρακα-

λέσει τους Ρωμαίους στρατιώτες να στήσουν το Σταυρό του Μαρτυρίου σε μέρος απόκεντρο, κρυφό και άγνωστο, μακριά, πολύ μακριά από το Γολγοθά!

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: Κρίμα, που ο διαβόπος έμπορος ναρκωτικών Βαβύλης, ευνοούμενος του κ. Χριστοδούλου, βρίσκεται φυλακισμένος στη Μπολώνια και δεν μπορεί, με εντολή, πάλι, βέβαια, του Αρχιεπισκόπου, να πάει κάτω στα Ιεροσόλυμα, για να βοηθήσει τον αμαρτωλό Πατριάρχη, ο οποίος, παρ' όλα όσα έγιναν, πήρε και εφέτος από τον Πανάγιο Τάφο, κατόπιν... θαύματος, το Άγιον Φως και το μετέδωσε στους πιστούς!... Σχόλιο επ' αυτού ουδέν. «Ο νοών νοείτω».

Ο Χριστός Ζανασταφρώνεται

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Κατάπληκτοι όλοι παρακο-
λουθούν τη μεγάλη κρίση,
που ξέσπασε στην Εκκλη-
σία και τη Δικαιοσύνη με ανάμειξη
αστυνομικών, δικηγόρων, ιατρών
κ.λ. Κρίση ηθική, πολιτική, κοινωνι-
κή. Σήψη, κακοσμία, πνιγηρές ανα-
θυμιάσεις αναδύονται από παντού
και προκαλούν θλίψη, απδία και α-
πογοήτευση στον ελληνικό λαό. Υ-
ψηλόβαθμοι επίορκοι δικαστικοί λει-
τουργοί, αντί να λάμπουν ως πολύτι-
μοι αδάμαντες στο ναό της Θέμιδος
και να απονέμουν με υπευθυνότητα,
αμεροληψία και ευθυκρισία «δικαιο-
σύνη» στους πολίτες, βυθίστηκαν σε
βορβορώδη τέλματα και λασπόνερα
διαπλοκών και διαφθοράς και ενε-
πλάκησαν σε κυκλώματα οικονομι-
κών σκανδάλων.

Σε πολλά δισεκατομμύρια ευρώ α-
νέρχεται η τεράστια περιουσία της Εκ-
κλησίας. Πλούσιοι Μητροπολίτες με πα-
χυλά εισοδήματα, ανθηρά κληροδοτή-
ματα, πολυτελείς παραθαλάσσιες επαύ-
λεις, βροντερά παγκάρια μοναστηριών
κ.λ. αποτελούν σκέτη και κραυγαλέα
πρόκληση σε φτωχούς, άστεγους και
χαμπλοσυνταξιούχους.

Φαίνεται καθαρά πως πολλοί ιε-
ράρχες, που εμπλέκονται και σε ροζ
σκάνδαλα, λησμονούν εκείνο που εί-
πε ο Χριστός: «Μη θησαυρίζετε υμίν

(=χάριν του εαυτού σας) θησαυρούς
επί της γης» (Ματθ. στ. 19). Και αλ-
λού: «Υμείς εστέ το άλας της γης· ε-
άν δε το άλας μωρανθεί, εν τίνι αλι-
σθήσεται;». Κι ακόμη τόνισε πως το
λύχνο τοποθετούν όχι κάτω από κά-
ποιο αγγείο, αλλά ψηλά στο λυχνο-
στάτη, για να φωτίζει σ' όλο το σπίτι.

Φαίνεται όμως ότι «το άλας εμω-
ράνθη» και όλη η διδασκαλία του
Ναζωραίου πόρρω απέχει από του
να ενοχλεί, έστω και αμυδρά, τα ώτα
αρκετών κληρικών πάσης βαθμίδος.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι το κύρος
της Εκκλησίας ετρώθη ανεπανόρθωτα,
εξ απίας της αξιοκατάκριτης διαγωγής
ανάξιων ιεραρχών, οι οποίοι με τα πλού-
τη και την ανάρμοστη συμπεριφορά
τους προκαλούν στους πιστούς δυσμενή
εις βάρος τους σχόλια.

Και ο νους καθενός, θέλοντας και
μη, στρέφεται αυτές τις μέρες στον
αιίδιμο εκείνο Ιεράρχη Σεβαστιανό,
ο οποίος, όπως λένε, φορούσε στο
νοσοκομείο μπαλωμένο πανταλόνι
και, σύμφωνα με τη διαθήκη του, ά-
φησε στους συγγενείς του την καλή
του ευχή και μόνο. Τέτοιοι ιεράρχες
αποτελούν σεμνό της εκκλησίας καύ-
χημα και εγκαλλώπισμα.

Εύλογο, όμως, πλανάται το ερώ-
τημα: θα γίνει κάθαρση σε βάθος, ό-
πως τονίζει ο Αρχιεπίσκοπος και επί-

μονα ζητάει ο λαός; Η πλειονότητα των Ελλήνων αμφιβάλλει, γιατί πιστεύει ότι ο κ. Χριστόδουλος, και δι' άλλους λόγους και δια το ήπιον του χαρακτήρος του, δεν φαίνεται διατεθειμένος να βάλει βαθιά το μαχαίρι ως το κόκκαλο, για να καθαρίσει τη σαπίλα τόσο του στενού του περιβάλλοντος, που τον εξέθεσε, όσο και των άλλων, πάσης φύσεως, επαίσχυντων κρουσμάτων, που διαπιστώνονται σε άλλες Μητροπόλεις, Αυτή είναι, δυστυχώς, η αλήθεια. Πολλά θα κουκουλωθούν και ο σάλος σιγά σιγά θα καταλαγιάσει.

* * *

Και όμως η Εκκλησία χρειάζεται βαθιές τομές, αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, για να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων και των σημερινών καιρών, έτσι ώστε ν' αποκτήσει την αναγκαία πνευματικότητα. Χρειάζεται ν' ανανεωθεί και, πρώτ' απ' όλα, να χριστιανοποιηθεί εξ αρχής, να αναβαπτισθεί στα νάματα του Ιορδάνη και ν' αναστηθεί εκ νεκρών, αν θέλει ν' ανταποκριθεί στην υψηλή αποστολή της. Οφείλουν τα υγιά στελέχη της Εκκλησίας, με τον Αρχιεπίσκοπο επικεφαλής, να διαλύσουν αμαρτωλά κυκλώματα και κλίκες κληρικών, οι οποίοι, σα σκουλήκια, υφέρπουν δολίως σε θέσεις κλειδιά της Αρχιεπισκοπής, και κολακεύοντας και λιβαρίζοντας καιροφυλακτούν να αναρριχηθούν όλο και πιο ψηλά, είτε το αξί-

ζουν είτε όχι. Και γνωρίζουν οι κληρικοί, καλύτερα από τους λαϊκούς, ότι στην πιο συνταρακτική στιγμή της θείας λειτουργίας και στη βαρυσήμαντη φράση «Τα σα εκ των σων Σοί προσφέρομεν κατά πάντα και δια πάντα», η προσωπική αντωνυμία «Σοί» αναφέρεται στο πρόσωπο του Χριστού και όχι στο βωμό εφήμερων απολαύσεων και χαμερπών επιδιώξεων πλουτισμού, που καταλήγουν στη χλιδή, την πολυτέλεια και τον έκλυτο και ανήθικο βίο.

* * *

Η κρίση της Εκκλησίας συγκλόνησε όλους και το γόπτρο του Αρχιεπισκόπου επλήγη καιρία. Έτσι, και σε περίπτωση που ο ίδιος είναι αμέτοχος σε όλα αυτά και άμοιρος ευθυνών, το βέβαιο είναι ότι ο άλλοτε πειστικός και φλογερός του λόγος δεν θα έχει πια, για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, την προηγούμενη δύναμη, αίγλη, επιρροή και απήχηση στους πιστούς.

Υποστηρίζουν τελευταία οι άγιοι Πατέρες πως η Εκκλησία δέχεται καλοστημένες επιθέσεις από διάφορα εχθρικά κέντρα. Πλάνη μεγάλη. Οι ίδιοι δημιούργησαν τις ανωμαλίες, που χρειάζονται κάθαρση. Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν: «Ο τρώσας και ιάσεται» δηλ. εκείνος που πλήγωσε, αυτός θα θεραπεύσει την πληγή. Και στην προκειμένη περίπτωση οι αχρείοι και ανάξιοι κληρικοί οφείλουν με ειλικρινή μετάνοια και συντριβή

καρδιάς να αναγνωρίσουν τα λάθη και τα αμαρτήματά τους και να σταματήσει ο σάλος, γιατί δεν είναι δυνατόν το Πανελλήνιο, εβδομάδες τώρα να ασχολείται με τα κατώματα ανάξιων λειτουργών του Υψίστου. Έλεος πια!... Και, βέβαια, η Εκκλησία, ως θεσμός, και μάλιστα ιερός, δεν φταίει σε τίποτε, όπως δεν φταίει π.χ. κάποια υγειονομική υπηρεσία, ως έννοια αυτή καθ' εαυτήν, αν μερικοί γιατροί δεν κάνουν καλά τη δουλειά τους. Άρα, η Εκκλησία δεν βιάζεται, τα πρόσωπα κατακρίνονται. Πάντως, με απόσχιση ευθυνών, με ημίμετρα για το «θεαθήναι» με προσευχές, παρακλήσεις, αγρυπνίες στους ιερούς ναούς, με ξόρκια και ψαλμούς του αμαρτωλού Εβραίου Προφητάνακτα Δαβίδ, η κρίση, η οποία από χρόνια επωάζοταν, δεν αποτρέπεται εύκολα, η νόσος δεν θεραπεύεται, αλλά, τουναντίον, σε περίπτωση κουκουλώματος, η σαπίλα θα προχωρεί και τα πυώδη αποστήματα θα εισχωρούν, όλο και πιο βαθιά, στο σώμα της Εκκλησίας και, Κύριος οίδε πότε θα σκάσουν πάλι.

Πριν τελειώσω, ας μου επιτραπεί να κάνω μία σκέψη, υποθετική βέβαια: Αν ερχόταν σήμερα ο Χριστός στη γη, και έβλεπε όλα αυτά, το πρώτο που θα έκανε θα ήταν να αποσχηματίσει αρκετούς... γραφικούς Ιεράρχες και να μοιράσει όλη την αμύθητη κινητή και ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας και των πλούσιων

μοναστηριών και Μητροπόλεων (υπάρχουν και φτωχές ακριτικές Μητροπόλεις) στους φτωχούς, για τους οποίους, όταν ζούσε, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα, άσχετα αν, με την ενέργειά του αυτή, θα προκαλούσε την οργή και το φθόνο των θιγομένων Ιεραρχών, οι οποίοι θα τον υπέβλεπαν, επειδή θα τάραζε την καλοπέρασή τους και θα έπληττε τα συμφέροντά τους. Οφείλω εδώ να διευκρινίσω ότι υπάρχουν και κληρικοί, πάσης βαθμίδος, αξιέπαινοι και αφίλοκερδείς, που έχουν στο ενεργητικό τους σπουδαίο φιλανθρωπικό έργο, όπως συσσίτια για φτωχούς κ.λ.τ., τους οποίους ο λαός δεόντως εκτιμά, ακριβώς γιατί αναγνωρίζει την πλούσια προσφορά τους, που εκδηλώνεται με έργα και όχι μόνο με λόγια. Συμπερασματικά θα έλεγα, με όλα αυτά, που γίνονται, ο Χριστός ξανασταυρώνεται από ανάξιους, κερδομανείς, ανήθικους σύγχρονους Φαρισαίους λειτουργούς του Υψίστου, οι οποίοι δεν πιστεύουν σε τίποτε απ' όσα κηρύττουν και «δεν έχουν Θεό μέσα τους», όπως χαρακτηριστικά λέει ο λαός.

Και θα σταυρώνεται «εσ αεί», εφ' όσον οι ηγέτες της Εκκλησίας, πρωτοστατούτος του λαλίστατου, κατά τα άλλα, Αρχιεπισκόπου, δεν θα τολμήσουν να πάρουν γενναίες και ριζοσπαστικές αποφάσεις, με σκοπό, την άπαξ διά παντός, ριζική κάθαρση, εξυγίανση και απομάκρυνση όλων εκείνων των βδελυρών αποβρασμάτων που μολύνουν, εκθέτουν και καταρρακώνουν το κύρος της Εκκλησίας.

Η Πολιτική ρητορεία (Σκέψεις και προσδοκίες)

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Από τον καιρό που το προεκλογικό κλίμα, μέρα με τη μέρα, όλο και περισσότερο φουντώνει με τις αγορεύσεις των πολιτικών, εύλογο είναι ν' ανατρέξει κανείς στο μακρινό παρελθόν, στην αρχαία Ελλάδα, στην οποία η ρητορεία είχε αναπτυχθεί στον υπέρτατο βαθμό, ιδιαίτερα μετά το 404 π.Χ. Το δημοκρατικό πολίτευμα της Αθήνας, η Εκκλησία του Δήμου, η ελεύθερη σκέψη και οι πολλές δίκες ευνόησαν την καλλιέργεια του ρητορικού λόγου.

Στα έπη του Ομήρου βρίσκουμε τα πρώτα στοιχεία της έμφυτης ρητορείας, δηλ. της ευγλωπτίας, με την οποία ήσαν προικισμένα ορισμένα άτομα, ικανά να αγορεύουν και να πείθουν το ακροατήριο.

Ο τέλειος ήρωας έπρεπε να είναι «μύθων ρητήρ και πηκκτήρ έργων» (Ιλ. Γ 443), δηλ. έξοχος στους λόγους και στις πράξεις.

Ονομαστός για την πειθώ, που ασκούσε στους Αχαιούς ήταν ο βασιλιάς της Πύλου Νέστωρ «του και από γλώσσης μέλιτος γλυκίων ρέεν αυδή». Και ο Οδυσσεύς διέπρεψε για την ευγλωπτία του. Λέγει ο Όμηρος (Ιλ. Γ 218): Όταν σπκωνόταν να μιλήσει, έστεκε ακίνητος και κοίταζε προς τα κάτω, καρφώνοντας τα μάτια του στη γη, «σκήπτρον δε ούτ' οπίσω ούτε

προπρηνές ενώμα» δηλ. το σκήπτρο ούτε πίσω ούτε εμπρός κινούσε. Ο στίχος αυτός μας πληροφορεί πως άλλοι ρήτορες, όταν μιλούσαν, κινούσαν άνω, κάτω, δεξιά, αριστερά το σκήπτρο, για να κάνουν πιο ζωντανό, πιο πειστικό το λόγο τους. Και σήμερα πολλοί χειρονομούν, όταν μιλούν· μόνο που χρειάζεται μέτρο σε όλα, «τη χειρί, αλλ' ου τώ θυλάκω», όπως έλεγαν, για κάθε υπερβολή, οι αρχαίοι Έλληνες.

Την αγάπη των προγόνων μας για τη ρητορεία δείχνουν και πολλά ονόματα (Ευαγόρας, Πρωταγόρας, Πυθαγόρας κ.λ.) κι ακόμη να σημειωθεί ότι η μάχη, όπως και η αγορά (συνέλευση), λεγόταν «κυδιάνειρα», επειδή δόξαζε τους άνδρες.

* * *

Αρκετά χρόνια πριν από την έναρξη του Πελοπ/ακού πολέμου δεσπόζει στην Αθήνα ο μέγας πολιτικός ανήρ Περικλής με τη ρητορική του δεινότητα, εξ απίας της οποίας απεκλήθη «Ολύμπιος». Ήξερε να μαγεύει το πλήθος με την πειστικότητα και τη γοητεία του λόγου του.

Ο Περικλής, πριν ανέλθει στο βήμα, ευχόταν στους θεούς να τον προφυλάξουν να μην πει κάποιο ανάρμοστο λόγο. Ποτέ δεν παρασυρόταν από το λαό, αλλ' αυτός τον καθοδηγούσε σ'

εκείνο που ήταν συμφέρον και ωφέλιμο για την πόλη. Γράφει ο Θουκυδίδης (Β. 65): «Δεν αντλούσε τη δύναμή του με παράνομα μέσα και από ύποπτες πηγές, δεν καλόπιανε το πλήθος ούτε το κολάκευε με τη ρητορεία του, αλλά με το κύρος και την υπόληψη, που είχε, μπορούσε να εναντιωθεί και ν' αντιμιλήσει, αφηφώντας τη δυσανεκτικότητα και την οργή, που θα προκαλούσε ο λόγος του. Όταν έβλεπε ότι οι Αθηναίοι αποκτούσαν αλαζονεία, τους ήλεγχε...» Χαρακτηριστικά τα πιο κάτω λόγια του (Β. 60). "Όταν ένας ιδιώτης ευτυχεί ο ίδιος ως άτομο, αλλά η πατρίδα του καταστρέφεται, τότε καταστρέφεται κι αυτός ο ίδιος, όταν όμως δυστυχεί σε μία πατρίδα, που ευημερεί, τότε έχει πολλές ελπίδες να σωθεί κι αυτός».

Και συνεχίζει: «Οργίζεσθε εναντίον μου, ο οποίος δεν θεωρούμαι ότι είμαι κατώτερος από κανένα σας και στο να επινοώ τα δέοντα και να μπορώ να ερμηνεύω αυτά στο λαό· επί πλέον αγαπώ την πατρίδα και είμαι ανώτερος χρημάτων».

Ίδου το μέγα προσόν παντός πολιτικού ανδρός: να μπορεί να συλλαμβάνει στο μυαλό του όσα πρέπει, κι αυτά να έχει την ικανότητα να τα εξηγεί δεόντως στο λαό· κι ακόμα να είναι φιλόπατρις και αδωροδόκητος.

Ας προσέξουν, λοιπόν, οι πολιτικοί μας αυτή τη βαθυστόχαστη ρήση του Περικλή κι ας κρίνουν μόνοι τους αν επιτελούν στο ακέραιο το καθήκον τους προς την πατρίδα και τους συ-

μπολίτες τους, ιδιαίτερα, όμως, ας είναι ανώτεροι χρημάτων, άψογοι και άμεμπτοι σε ύποπτες συναλλαγές και διαπλοκές, που υποβαθμίζουν το κύρος και την υπόληψη παντός πολιτικού ανδρός.

Ο Περικλής επεδίωκε να κατευθύνει το λαό σε δρόμο ασφαλή, επισημαίνοντας τα λάθη του. Η κολακεία ήταν ξένη στο χαρακτήρα του. Μπορεί να τον δυσαρεστούσε και να τον πικραίνει, αλλ' αυτό δεν τον ενδιέφερε, γιατί ο σκοπός του ήταν να λέει τα χρήσιμα και την αλήθεια.

Την ίδια τακτική ακολούθησε αργότερα και ο Δημοσθένης (383-322 π.Χ.), που ήλεγχε πάντοτε την αδράνεια των Αθηναίων, έλεγε την αλήθεια, όσο πικρή κι αν ήταν και διεκέρυπτε πως η τήρηση και η πιστή εφαρμογή των νόμων εξασφαλίζει το μεγαλείο της πατρίδος.

Γράφει (Ολυμπ. Β. 10): Γιατί νομίζω ότι, όπως τα κάτω μέρη μιάς οικίας (θεμέλια), ενός πλοίου πρέπει να είναι ισχυρότατα, με τον ίδιο τρόπο οι αφητηρίες και οι βάσεις των πολιτικών πράξεων πρέπει να είναι ειλικρινείς και δίκαιες».

Ο Δημοσθένης εναντιωνόταν ακόμη και στο κόμμα του, το αντιμακεδονικό, γιατί πίστευε πως το υπέρτατο προτέρημα κάθε πολιτικού ανδρός είναι να λέει ευθαρσώς και με παρρησία τη γνώμη του.

* * *

Με αυτά τα λίγα που ανέφερα (παρέλειψα πολλούς άλλους ρήτορες) διαπι-

στώνει κανείς πώς ασκούσαν την πολιτική οι συνετοί εκείνοι πολιτικοί άνδρες. Και θα έλεγα πως οι σημερινοί πολιτικοί όλων των κομμάτων (όπως ~~είναι~~^{ήταν} οι στρατιωτικοί παντός βαθμού και σώματος) πολλά θα είχαν να ωφεληθούν από τη μελέτη του Θουκυδίδη, του Δημοσθένη, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και άλλων αρχαίων συγγραφέων. Προσωπικά πιστεύω πως ο Κων/νος Καραμανλής, όταν βρισκόταν στο Παρίσι, είχε εγκύψει στη μελέτη του Δημοσθένη και του Θουκυδίδη: Αυτό το διαπίστωνε κανείς στους λόγους του, που εξεφώνησε μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα (1974), στους οποίους παρέθετε απόψεις, που θύμιζαν, σ' έναν, προσεκτικό ακροατή, βαθυστόχαστες σκέψεις του Θουκυδίδη και του Δημοσθένη.

* * *

Σήμερα η πολιτική ρητορεία ξεπεσε πολύ. Σκέτος βερμπαλισμός, «έπεα περόεντα», μεγαλοστομίες προς άγρα ψήφων. Μιά, όμως, που μιλήσαμε για την αρχαία πολιτική ρητορεία, δεν θα ήταν άσκοπο, ακροθιγώς, να πούμε, με κάθε ειλικρίνεια, λίγα λόγια για μερικούς πολιτικούς της εποχής μας, χωρίς καμιά πρόθεση να θίξω ή να υποτιμήσω κάποιον. Θα έλεγα, μόνο, εκ προοιμίου, ότι ο πιο καλός ρητορικός λόγος, στο στόμα αδέξιου ομιλητή, κουράζει και απογοητεύει· αντίθετα, ένας μέτριος λόγος, εκφωνούμενος από έναν γόν ομιλητή συναρπάζει και ενθουσιάζει το πλήθος.

Πολλοί πολιτικοί διέπρεψαν, ως ρήτορες, στο βήμα της Βουλής και στα

μπαλκόνια των προεκλογικών συγκεντρώσεων. Αναφέρω μερικούς. Ευφραδής και εύγλωπος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Στεφανόπουλος. Σαφής στη σκέψη και την έκφραση με άριστη δομή λόγου. Πειστικός και γλαφυρός ο κ. Μπυσοτάκης στο βήμα της Βουλής· αντίθετα, στις υπαίθριες προεκλογικές συγκεντρώσεις ο λόγος του έχανε κάτι από την πνευματική του ευστροφία. Αρκετά εύγλωπος ο κ. Κώστας Καραμανλής· σαφής, κομψοεπής και πειστικός. Χειμαρρώδης ο κ. Ευ. Βενιζέλος· νευρώδης το ύφος του, που διακρίνεται για το ορμητικό και σφριγηλό της έκφρασης. Πιο ήπιος ο κ. Παυλόπουλος· γλαφυρός, πειστικός, εύστροφος και πνευματώδης. Πειστικός και εύγλωπος ο κ. Αβραμόπουλος, όπως και ο κ. Κωνσταντόπουλος. Μελίφθογγος και γλυκύφωνος ο κ. Κουβέλης.

Έξοχος χειριστής του λόγου ήταν ο Γεώργιος Παπανδρέου. Καλλιεπής, εύστροφος, πνευματώδης κι ετοιμόλογος. Ο μεστός λόγος του προκαλούσε ισχυρά συναισθήματα με εκείνα τα αλησμόνητα λογοπαίγνια, με τα οποία το πλήθος ξεσπούσε σε ουρανομήκεις ζητωκραυγές.

Χαρισματικός, ήταν και ο Ανδρέας Παπανδρέου. Με μια φράση, με ένα σύνθημα ενθουσίαζε το ακροατήριο και προκαλούσε συγκινήσεις και ψυχικές δονήσεις.

Τουναντίον, άτονος, άχρωμος, κλιάρος, υποτονικός ο προαλειφόμενος αρχηγός του ΠΑΣΟΚ κ. Γιώργος Πα-

πανδρέου. Ο λόγος του «πόρρω απέχει» του λόγου πατρός και παππού του. Αυτά, βέβαια είναι χαρίσματα.

Ο κόσμος τον χειροκροτεί, γιατί θυμάται τον Ανδρέα.

* * *

Ανεξαρτήτως, όμως, όλων αυτών, ο λαός απαιτεί από την αυριανή Κυβέρνηση, όποια κι αν είναι, να σκύψει πάνω στα προβλήματα των πολιτών. Ιδιαίτερα να προσέξει την ανεργία των νέων, τους οποίους τα κόμματα θυμούνται στις παραμονές των εκλογών. Δουλειά, απασχόληση ζητούν για να μην περιφέρονται στις καφετέριες. Πολλοί κίνδυνοι απειλούν τη νεολαία, την ελπίδα αυτή του έθνους, όπως, συνήθως, την αποκαλούν οι πολιτικοί στις περιόδους τους, όταν θέλουν να αποσπάσουν χειροκροτήματα.

* * *

Θα τελειώσω με μία φράση του Περικλή, όπως την διέσωσε ο Αριστοτέλης (Ρητορ. 1.7), την οποία είπε σε κάποιο επάφιο λόγο του για τους νέους, που έπεσαν στον πόλεμο της Σάμου: «*Την νεότητα εκ της πόλεως ανηρήσθαι, ώσπερ το έαρ εκ του ενιαυτού, ει εξαιρεθείη*», δηλ. το να χαθεί από την πόλη η νεολαία, είναι σα να φεύγει η άνοιξη από τον κύκλο της χρονιάς.

Η φράση αυτή του Περικλή «*mutatis mutandis*» (όπως έλεγαν οι Λατίνοι), δηλ. μεταβληθέντων εκείνων που πρέπει να μεταβληθούν, υπονοεί πολλά. Η Πολιτεία ας βοηθήσει, επί τέλους, με κάθε τρόπο τη δοκιμαζόμενη νεολαία μας. Οι καιροί ου μενετοί.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων

(Σκέψεις και υπομνήσεις)

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Μετρημένοι, στα δάχτυλα της μιας χειρός, είναι οι μήνες, που μας χωρίζουν από την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων και παρά τις καθυστερήσεις, για τις οποίες, οπωσδήποτε, δεν ευθύνεται η παρούσα κυβέρνηση, είναι βέβαιο ότι θα διεξαχθούν με επιτυχία και ασφάλεια.

Είπα “με ασφάλεια”, γιατί, χωρίς να είμαι “μάντης κακών”, μιά ανησυχία είναι διάχυτη σε πολλούς. Ύστερα από το πρόσφατο τρομοκρατικό χτύπημα της Αλ. Κάιντα στη Μαδρίτη, επόμενο είναι να φοβάται κανείς ανάλογα αποτρόπαια κρούσματα, που θα μπορούσαν να συμβούν - Θεός φυλάξοι - και στην Αθήνα.

Η όλη διεθνής κατάσταση είναι συγκεχυμένη. Ταραχές, αιματοχυσίες στο Κόσοβο, στο Αφγανιστάν, στο Ιράκ στην Παλαιστίνη. Παντού εστίες πολέμου, καταστροφές, δολοφονίες. Και εύλογα γεννιέται το ερώτημα και η απορία: τί αγώνες θα γίνουν στην Αθήνα υπό τη σκιά του φόβου, του άγχους και της καχυποψίας;

Είναι γνωστό ότι στην αρχαία Ελλάδα, κατά τη διάρκεια των Ολ. Αγ., διακόπονταν οι πολεμικές επιχειρή-

σεις για να λάβουν μέρος στη μεγάλη γιορτή και πανήγυρη της Ολυμπιάδας, το μήνυμα της οποίας ήταν: εκεχειρία, ειρήνη, συνεργασία, συμφιλίωση, ευγενής άμιλλα και εντιμη προσπάθεια για τον κόμη της νίκης, που αποτελούσε την καλύτερη ηθική ικανοποίηση των Ολυμπιονικών, τους οποίους κάθε πόλη υποδεχόταν με τιμές, γκρεμίζοντας, μάλιστα, συμβολικά, μέρος των τειχών, με την ιδέα ότι δεν χρειαζόταν τείχη μιά πόλη, που είχε τέτοιους αθλητές.

* * *

Σήμερα, όμως, όλα τα σχετικά με το ολυμπιακό ιδεώδες, άλλαξαν ριζικά. Το πνεύμα του Ολυμπισμού αλλοιώθηκε και υποβαθμίστηκε και τα πάντα έγιναν εμπορεύσιμα.

Σήμερα, εκεί που έφθασαν τα πράγματα, λόγω της τρομοκρατίας, στην Αθήνα λαμβάνονται, όχι αδικαιολόγητα, δρακόντεια μέτρα φρούρησης, προστασίας και ασφαλείας.

Η Αθήνα θωρακίζεται από ξηράς, αέρος και θαλάσσης, για να προληφθεί κάθε ενδεχόμενο. Και ο απλός πολίτης αναρωτιέται: τί είδους αγώνες θα είναι αυτοί και ποιό το μήνυ-

μά τους; Και συνάμα απευθύνει εύλογα ερωτήματα προς πάσα κατεύθυνση: έως πότε θα συνεχιστούν οι αιματοχυσίες, η βία και οι τρομοκρατικές ενέργειες;

Μέχρι πότε ο κόσμος θα ζει υπό τον βραχνά του φόβου;

Πότε θα γίνει κατανοητό απ' όλους, ότι η βία δεν χτυπιέται με τη βία και ότι το λεγόμενο "πάσσαλος πασσάλω εκκρούεται" δεν μπορεί να εφαρμοσθεί εδώ; Πότε θα σταματήσουν τα καυτά δάκρυα να αυλακώνουν τις παρειές αθώων παιδιών; Πότε δεν θα βλέπομε πια, στα κανάλια σκηνές φρίκης με ακρωτηριασμένα κορμιά, κομμένα χέρια και πόδια παιδιών;

Πότε οι ένθεν και εκείθεν θα ανηληφθούν τις λαθεμένες πολιτικές τους; Πότε οι ηγετίσκοι της Ευρώπης θα παύσουν να συνοδοιπορούν με τη μεγάλη υπερδύναμη και θα διαχωρίσουν τις ευθύνες τους;

* * *

Κατώ, λοιπόν, από τέτοιες δυσμενείς και δυσοίωνες συνθήκες η Ελλάδα θα διεξαγάγει τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Και θα ήθελα, πριν τελειώσω, να κάνω προς όλους μιά υπόμνηση: τόσο οι Ευρωπαίοι όσο και οι Αμερικανοί ας σκεφθούν ότι, όταν στην Αθήνα χίζονταν Παρθενώνες και γινόταν, το 776 π.Χ. η πρώτη Ολυ-

μπιάδα, οι μακρινοί πρόγονοί τους ζούσαν σε σπήλαια και λιμναίες οικήσεις και συνεννοούνταν μεταξύ τους με περιορισμένο αριθμό λέξεων και χειρονομίες.

Και οι άλλοι Μεσανατολίτες, απόγονοι μακρινών προγόνων, που είχαν αναπτύξει, κάποτε κι αυτοί, έναν αξιόλογο πολιτισμό, καιρός είναι να σκεφθούν σοβαρότερα. Να σκεφθούν. Θα προέτρεπα όλους αυτούς, πριν έρθουν τον Αύγουστο στην Αθήνα για τους Αγώνες, να επισκεφθούν την αρχαία Ολυμπία, για να προσκυνήσουν, καθένας με τον τρόπο του, τον ιερό χώρο, τους βωμούς και τα ιερά. Να μεταφέρουν τη φαντασία τους νοερά στην περίοδο των αρχαίων Ολ. Αγώνων. Να θαυμάσουν τα ερείπια του ναού του Ολυμπίου Διός και να ιδούν, σαν σε οπτασία, στο κέντρο του σηκού το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, έργο του Φειδία, το οποίο δικαίως θεωρήθηκε ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου. Να επισκεφθούν παραπλεύρως το στάδιο και να δουν νοερά τους αρχαίους δρομείς να τρέχουν. Έπειτα το Μουσείο, για να θαυμάσουν, εκτός των άλλων, το εκπάγλου ωραιότατος άγαλμα του Ερμή του Πραξιπέλη, το οποίο, θα διαπιστώσουν ότι τους χαμογελάει απ' όποια πλευρά και αν το ιδούν. Να ανεβούν ύστερα στον Κρόνιο λόφο,

απ' όπου θα θαυμάσουν τό ιερό το-
πίο. Ας αναλογιστούν όλοι τους ότι
το διαχρονικό μήνυμα των Ολ. Αγ.
ήταν, είναι και θα είναι: εκεχειρία,
συναδέλφωση, αλληλοκατανόηση
και Αγάπη σε όλους, ακόμη και
 στους εχθρούς, όπως το διεκήρυξε ο
ταπεινός εκείνος Διδάσκαλος της
Γαλιλαίας, ο Χριστός.

Και τότε όλοι σεις, αναβαπτισμένοι
στα νάματα του αρχαίου Ολυμπι-
σμού, θα μεταρσιωθείτε προς τα υ-
ψηλά ιδεώδη του Ολυμπιακού Πνεύ-
ματος, που έχει την ικανότητα, σαν
άλλη κολυμβήθρα του Σιλβάμ, να

σας αναγεννήσει, να σας θεραπεύ-
σει και να σας ημερώσει και γαλη-
νέψει, έτσι ώστε, παίρνοντας το δρό-
μο προς την Αθήνα, θα ακούσετε
τον μακρινό απόηχο του ολυμπια-
κού ύμνου, που συνέθεσε το 1896 ο
μεγάλος μας ποιητής Κ. Παλαμάς,
με την ευκαιρία της τελέσεως των
πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων στην
Αθήνα.

Αρχαίο Πνεύμα αθάνατο αγνέ πατέρα
του ωραίου, του μεγάλου και τ' αληθινού,
κατέβα, φανερώσου κι άστραψε εδώ πέρα
στη δόξα της δικής σου γης και τ' ουράνου...

*Αγώνισμα δρόμου

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Με αφορμή την ανόητη και θρασύτατη δήλωση του Πρύτανη του Παν/μίου Κων/λης, δήλωση που δεν θα την έκανε και ο πιο αμόρφωτος βαρκάρης του Κερατίου κόλπου, ότι δηλ. η Τουρκία μπορεί με 135.000 νεκρούς να καταλάβει την Ελλάδα και την Κύπρο, θα ήθελα να σημειώσω τούτο:

Θα έπρεπε κάποιος Έλληνας πολιτικός ή στρατιωτικός, να υπενθυμίσει στον Πρύτανη την απάντηση, που έδωσε ο Λεωνίδας στις Θερμοπύλες, το 480 π.Χ., στον Ξέρξη, όταν αυτός ζήτησε από τους Έλληνες να παραδώσουν τα όπλα. "Μολών λαβέ" του είπε. Έλα να τα πάρεις. Απάντηση απλή και λακωνική. "Πάσσαλος πασσάλω εκκρούεται".

Ευκαιριακά, ας αναφέρω ότι η πατρίδα μας έδωσε στο παρελθόν, κατά καιρούς, στους διαφόρους εχθρούς της, θαρραλέες απαντήσεις, που εκφράζουν, στο σύνολό τους, την αδάμαστη θέληση του ελληνικού λαού να ζήσει ελεύθερος και να αντισταθεί κατά πάσης εχθρικής πρό-

κλήσης κι επιβουλής.

Σταχυολογώ μερικές:

Λίγο πριν από τους Περσικούς πολέμους, ο βασιλιάς Δαρείος έστειλε κήρυκες σε πόλεις της Ελλάδος, για να ζητήσουν "γην και ύδωρ" (σημεία υποταγής). Λέγεται ότι οι Αθηναίοι τους έριξαν σε πηγάδι και οι Σπαρτιάτες σε βάραθρο λέγοντάς τους να πάρουν απ' εκεί όση γη και ύδωρ θέλουν.

Πριν από τη μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.) ο Πέρσης Μαρδόσιος διεβίβασε στους Αθηναίους δελεαστικές προτάσεις, αν συμμαχήσουν με αυτόν. Οι Αθηναίοι απάντησαν: "Όσο ο ήλιος ακολουθεί την ίδια πορεία, ποτέ κι εμείς δεν πρόκειται να γίνουμε σύμμαχοί σας (Ηρόδ. Θ. 143).

Αξίζει να παραθέσω το πιο κάτω ιστορικό ανέκδοτο: Το 146 π.Χ. οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την Κόρινθο. Ο ύπατος Μόμιος είδε μερικά παιδιά συγκεντρωμένα, για να σταλούν στα σκλαβοπάζαρα της Ρώμης και θέλοντας να δοκιμάσει τη νοημοσύνη τους, πήρε αβάκια και τα διέταξε να γράψουν ό,τι ήθελαν. Ένα παιδί έγραψε στίχους του Ομήρου:

*"Χαρά στους Δαναούς και δυό και τρεις φορές χαρά τους,
που για χατίρι χάθηκαν των Ατρείδων στην Τροία.*

*Δεν ήτανε να πέθαινα και να με πάρ' ο χάρος
τη μέρα που 'πεφταν βροχή τα χάλκινα κοντάρια.*

Και μνήμα θα'χα κι οι Αχαιοί τη δόξα μου θα λέγαν.

Μα τώρα με πικρό χαμό μου είναι γραφτό να λειώσω".

Φυσικά, ο ύπατος ενόπσε τί ήθελε να πει το Ελληνόπουλο. Εθαύμασε το θάρρος του και αμέσως απελευθέρωσε όλα τα παιδιά.

Το 626 μ.Χ. οι Άβαροι πολιορκούν την Κων/λη και ο Χαγάνος προτείνει στους πολιορκουμένους να φύγουν. Διαφορετικά, τους είπε ότι μόνο τότε θα σωθούν, αν γίνουν ψάρια και φύγουν δια θαλάσσης ή πουλιά και πετάξουν στον αέρα. Θαρραλέα και αποστομωτική ήταν η απάντηση του μαγίστρου Βώνου: "Ούτε ψάρια ούτε πουλιά θα γίνομε, αλλά υπερασπιστές του πατρίου εδάφους".

Το 1453 ο Κων/νος ΙΑ΄ Παλαιολόγος έδωσε τη γνωστή ιστορική απάντηση στο Μωάμεθ, που του ζήτησε να παραδώσει την Πόλη: "Το δε την πόλιν σοι δούναι, ούτ' εμόν εστί ουτ' άλλου των οικούντων ενταύθα. Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν, μη φειδόμενοι της ζωής ημών".

Κι όταν οι Τούρκοι πολιορκούσαν το Μεσολόγγι και ζήτησαν την παράδοση της πόλης, πήραν την απάντηση:

"Τα κλειδιά της πόλης είναι κρεμασμένα στα κανόνια ελάτε να τα πάρετε".

Ας θυμηθούμε, τέλος, το ιστορικό "ΟΧΙ" που είπε ο Ιω. Μεταξάς στον Ιταλό Γκράτσι κ.λ. κ.λ.

Δεν κρίνω άσκοπο να αναφέρω και τη φράση, που είπε (κάπου εκεί

το 1964-65) ο Γεώργιος Παπανδρέου στους δυτικούς συμμάχους, και δι' αυτών, εμμέσως, στους Τούρκους, που απειλούσαν τότε απόβαση στην Κύπρο:

"Υπό τας σημερινάς συνθήκας πολεμική σύρραξις Ελλάδος και Τουρκίας αποτελεί παραφροσύνην. Αν, όμως, η Τουρκία αποφασίσει ν' ανοίξει πρώτη την θύραν του φρενοκομείου, θα ακολουθήσομε κι εμείς".

* * *

Καλό θα είναι ο Πρωτανης να μετράει τα λόγια του και θα έλεγα να εγκύψει περισσότερο στη μελέτη της ελλην. ιστορίας και, μάλιστα, της ελλ. επανάστασης του 1821.

Πολλά έχει να διδαχθεί και από τα Δερβενάκια και το Βαλιέτσι κι από το Μανιάκι, όταν ο Αιγύπτιος Ιμπραήμ, που ήρθε με στρατό να βοηθήσει τους Τούρκους, αφού θαύμασε τον ηρωισμό του Παπαφλέσσα, διέταξε να τον στήσουν -όπως όπως- όρθιο σ' ένα δέντρο και, αφού τον καμάρωσε από μακριά, τον πλησίασε και "εφίλησε παρατεταμένον φίλημα τον όρθιον νεκρόν!". (βλ. διήγημα Μ. Μπτσάκη: το φίλημα).

Τέλος, ας συνειδητοποιήσει η γειτονική χώρα ότι με τέτοιες νοοτροπίες, προθέσεις, και εμπρηστικές δηλώσεις (φευ της μωρίας!) δεν θα γίνει ποτέ μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένας πατέρας και οι τρεις γιοί του

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ένας πλούσιος πατέρας μοίρασε στους τρεις γιούς του την περιουσία του.

Κράτησε μόνο ένα πολύτιμο δαχτυλίδι και είπε: "Αυτό θα δοθεί σ' εκείνον από σας, που θα κάνει την πιο ωραία και πιο γενναία πράξη". Οι γιοί του ανεχώρησαν και επέστρεψαν ύστερα από τρεις μήνες.

Ο πρώτος είπε: "Ένας ξένος μου εμπιστεύτηκε ένα κιβώτιο με χρυσάφι, χωρίς να πάρει γι' αυτό καμιά εγγύηση. Θα μπορούσα ακίνδυνα να το κλέψω· αλλά, αντί να κάνω αυτό, όταν γύρισε, του το επέστρεψα πιστά".

Ο πατέρας απάντησε: "Επραξες καλά, αλλ' όμως δεν έκανες παρά το καθήκον σου. Θα ήσουν ο πιο δόλιος άνθρωπος του κόσμου, αν το είχες κλέψει. Καθένας οφείλει ν' αποδίδει εκείνο, το οποίο ανήκει σε άλλον".

Ο δεύτερος είπε: "Περνούσα μια μέρα κοντά σ' ένα ιχθυοτροφείο και είδα να ρίχνουν εκεί ένα βρέφος. Χωρίς τη βοήθειά μου, θα είχε πνιγεί. Έτρεξα πρόθυμα και το έβγαλα σώο από το νερό".

"Και η δική σου πράξη είναι καλή, απάντησε ο πατέρας, αλλά και συ

δεν έκανες, παρά το καθήκον σου. Είμαστε υποχρεωμένοι να βοηθάμε ο ένας τον άλλο στους κινδύνους".

Ο τρίτος είπε: "Μια μέρα βρήκα έναν εχθρό μου να κοιμάται στο κείλος ενός γκρεμού. Λίγο αν στρεφόταν, θα έπεφτε στο βάραθρο. Του ξύπνησα και του έσωσα τη ζωή".

Ο τρίτος είπε: "Μια μέρα βρήκα έναν εχθρό μου να κοιμάται στο κείλος ενός γκρεμού. Λίγο αν στρεφόταν, θα έπεφτε στο βάραθρο. Του ξύπνησα και του έσωσα τη ζωή".

"Α! παιδί μου, είπε ο πατέρας, αγκαλιάζοντάς τον τρυφερά. Σε σένα ανήκει το δαχτυλίδι. Το να κάνει κανείς το καλό στους ίδιους τους εχθρούς του, είναι η πιο ωραία, η πιο γενναία και η πιο αρεστή στο Θεό πράξη".

Το κείμενο μοιάζει πολύ με παραβολή του Χριστού. Ας μου επιτραπεί τώρα, τηρουμένων, κάπως, των αναλογιών, να κάνω μερικές παρατηρήσεις παραλληλισμού και σχολιασμού.

Ο ουράνιος Πατέρας μοίρασε με απλοχεριά αγαθά και αξιώματα στους ανθρώπους, λαϊκούς και κληρικούς, κρατώντας και προορίζοντας μόνο τη Βασιλεία των Ουρανών (βαρύτιμο δαχτυλίδι) για τους όπου γης, εκλεκτούς και αντάξιους της αποστολής των.

Στην πρόσφατη διαμάχη, που κα-

(ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ "ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ" ΤΟΥ Α. ΚΑΝΤΑΚΙΔΗ (ΣΕΛ. 79) ΜΕΤΑΦΡΑΖΩ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ).

κώς, κάκιστα, ξέσπασε μεταξύ των δύο Προκαθημένων, ο Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος ενήργησε σύμφωνα με την Πατριαρχική και Συνοδική πράξη του 1928 και ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, σύμφωνα με το Σύνταγμα, τους νόμους του Κράτους και τα ισχύοντα από το 1928. Στους διαξιφισμούς, που ακολούθησαν, διακρίνει κανείς εύκολα καλογερίστικο πείσμα, αυταρχισμό, εχθρότητα, έλλειψη αγάπης και κατανόησης, εγωισμό, φιλαρχία, πρωτοκαθεδρία και ίσως, οικονομικά συμφέροντα, πράγματα τελείως αντίθετα προς τη διδασκαλία του Χριστού.

Στη θέση, τώρα, έστω, του ενός εκ των δύο Προκαθημένων, αν βρισκόταν ένας άλλος Ιεράρχης, συνειδητός, σοβαρός, ταπεινόφρων και μειλίχιος, θα ενεργούσε σύμφωνα με τους άγραφους νόμους και τις υπαγορεύσεις της συνείδησής του, σύμφωνα με τις επιταγές της καρδιάς του, το συμφέρον της Εκκλησίας, της Ορθοδοξίας και του χριστεπωνύμου ποιμνίου του. Θα προείχε, γι' αυτόν τον καλό Ιεράρχη, η αγάπη και η ενότητα, έξω από μικροπρεπείς απαιτήσεις και φιλονικίες. Κατ' ακολουθίαν, ο πράος και ψυχραιμος αυτός Ιεράρχης θα κέρδιζε τη Βασίλειον Ουρανών (βαρύτιμο δαχτυλίδι).

Ας συνειδητοποιήσουν, τέλος πάντων, οι δυο Προκαθημένοι και οι περί αυτούς λαλίστατοι Άγιοι Πατέ-

ρες, ότι παίζοντας "εν ου παικτοίς" βλάπτουν και καταρρακώνουν ανεπανόρθωτα το κύρος της Εκκλησίας και της Ορθοδοξίας.

Ο Χριστός είπε: "Αγαπάτε τους εχθρούς υμών, καλώς ποιείτε (=να ευεργεείτε) τοις μισούσιν υμάς (Λουκ. ΣΤ, 27).

Αποτεινόμενος στους μαθητές του, τους είπε: "Υμείς εστέ το άλας της γης. Εάν δε το άλας μωρανθεί εν τίνι αλισθήσεται;", δηλ. αν το πνευματικό άλας χάσει τη δύναμή του, αν τα μυαλά σας πάρουν αέρα, θα ακολουθήσει σαπίλα και διαφθορά (Ματθ. Ε, 13).

Ο Χριστός επίσης είπε: "Μακάριοι οι ειρηνοποιοί, ότι αυτοί υιοί θεού κληθήσονται (Ματθ. Ε, 8). Και θέλοντας να τους δείξει την υψηλή αποστολή τους, διεκήρυξε: "Υμείς εστέ το φως του κόσμου. Ου δύναται πόλις κρυβήναι επάνω όρους κειμένη" (Ματθ. Ε, 14).

Και ο Απόστολος Παύλος, αναφερόμενος στα προσόντα των επισκόπων, γράφει προς Τιμόθεον Α': "Δει τον επίσκοπον ανεπίληπτον είναι, μιας γυναικός άνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν...". Και προς Τίτον ... μη αυθάδη, μη οργίλον, μη αισχροκερδή...".

Αντί όλων αυτών, οι δύο Προκαθημένοι ερίζουν και διαπληκτίζονται "δίκην αλεκτόρων". Εμωράνθη το

αλας...

Είθε το Άγιον Πνεύμα, το οποίο συχνά "τύποις" επικαλούνται, να τους φωτίσει το μυαλό, και αυτοί, με τη σειρά τους, να φωτίσουν όλους τους ανθρώπους, γιατί, όπως ο Χριστός λέγει, τον λύχνον οι άνθρωποι τοποθετούν, όχι κάτω από το αγγείο, αλλά ψηλά στο λυχνοστάτη, για να φωτίζει όλους, όσοι είναι μέσα στο σπίτι (Ματθ. Ε, 15). Η πλάνη, λοιπόν, των δύο Προκαθημένων, είναι φανερή.

Οι Λατίνοι έλεγαν: "Humanum est errare, sed stultum in errore perse-

verge", δηλ. ανθρώπινο είναι να πλανάται κανείς, αλλά ανόητο να παραμένει στην πλάνη.

Ας μεταμεληθούν, λοιπόν, όσοι παρατέντωσαν το σχοινί και εκεί, προ του ιερού Θυσιαστηρίου, ας θυμηθούν το απόφθεγμα του Χριστού: "Ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, ο δε ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται" (Λουκ. ιη, 14). Διαφορετικά, δεν πρόκειται *Εκείνος*, στον οποίο προσεύχονται, να σχίσει το χειρόγραφο των ατοπημάτων και αμαρτημάτων τους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

“Ελληνες, αεί παίδες εστέ”

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Σεις οι Έλληνες είστε πάντοτε παιδιά, είπε ένας Αιγύπτιος ιερέας στο Σόλωνα, που τον επισκέφτηκε γύρω στο 600 π.Χ.

Με αυτή τη φράση εννοούσε ότι οι Έλληνες έχουν αιώνια νιότη, ότι το μυαλό τους δεν γεράζει ποτέ, ότι είναι δραστήριοι, δημιουργικοί, πάντα με πνεύμα δροσερό και σπινθηροβόλο.

Σκεφθείτε τώρα τί θα έλεγε κάποιος άλλος Αιγύπτιος ιερέας σ' έναν Αθηναίο του 4ου ή 3ου π.Χ. αιώνα, ύστερα από την εξαιρετική άνθιση των Γραμμάτων και Τεχνών, που σημειώθηκε κατά τον χρυσό αιώνα του Περικλή.

Πράγματι, οι Έλληνες, και ιδιαίτερα οι Αθηναίοι, χαίρονταν τη ζωή, διασκεδάζαν, έπαιζαν σαν παιδιά. Οι Ολυμπιακοί αγώνες, οι θεατρικές παραστάσεις, οι μεγάλες γιορτές κ.λ. μόνο στην αρχαία Ελλάδα είχαν τη θέση τους. Ποτέ δεν θα μπορούσαν να διοργανωθούν τέτοιοι αγώνες, τέτοιες εκδηλώσεις στην Αίγυπτο, στη Βαβυλωνία στην Ιουδαία.

Οι Έλληνες αγαπούσαν τη μάθηση και τη μόρφωση. Τον ελεύθερο χρόνο τους τον διέθεταν για να διδαχθούν κάτι.

Το δείχνει αυτό η λ. “σχολή”, που σημαίνει απραξία, χρόνο ανάπαυσης, ευκαιρία προς μάθηση. Σχολή (=ελεύθερος χρόνος) και γνώση ήταν έννοιες ταυτόσημες, εξ ου και οι σημερινές σχολές και τα σχολεία.

Οι αρχαίοι Αθηναίοι ήταν ελεύθεροι να ενεργούν και να αποφασίζουν, όπως αυτοί ήθελαν. Κανένας περιορισμός, κανένα εμπόδιο από την Πολιτεία ή τη θρησκεία τους. Δεν πίστευαν εύκολα σε καθετί το νέο και καινούργιο. Κάθε νέα ιδέα, θεωρία, διδασκαλία, έπρεπε πρώτα να την περάσουν από το φίλτρο του Λόγου και το ψιλό κόσκινο της Λογικής και ύστερα, ανάλογα, τη δέχονταν ή την απέρριπταν. Έτσι εξηγείται ότι γύρισαν την πλάτη στον Απόστο. Παύλο, όταν άρχισε να τους μιλάει για μια νέα εποχή και ανάσταση νεκρών.

Οι Αθηναίοι ήταν χαρωποί, γελαστοί, ευγενικοί, αστείοι. Η λ. “αστείος”, με τη σημερινή σημασία της, μας ήρθε από την αρχ. λέξη “αστείος” = του άστεως, ο αστικός, ο κάτοικος του άστεως, που ήταν ευτράπελος και ευγενής, σε αντίθεση με τον χωριάτη της υπαίθρου.

Οι Έλληνες αγαπούσαν τη δόξα, την καλή φήμη, τα πρωτεία, την υπε-

ροχή, την αρετή, τα αριστεία. Η φιλονικία Αγαμέμνονα και Αχιλλέα για τη Βρισηίδα δεν ήταν τόσο μια διαμάχη για μιά γυναίκα, όσο για μιά δημόσια αναγνώριση της αξίας και της γενναιότητας καθενός εκ των δύο. Ακόμα και τα ονόματα των Ελλήνων, με το α΄ ή το β΄ συνθετικό, δήλωναν κλέος (=δοξα), δύναμη, σκέψη, σύνεση, εξουσία, ευγλωπία, αριστεία κ.λ. Πρβλ. Ευαγόρας, Κλεόβουλος, Σοφοκλής, Δημοσθένης, Λεωκράτης κ.λ.

Οι Έλληνες λάτρευαν το ωραίο. Τα έργα τέχνης των αρχιτεκτόνων, των γλυπτών και των ζωγράφων είναι απaráμιλλα. Έχουν λεπτότητα, συμμετρία, αρμονία, φινέτσα, κάλλος ασύγκριτο, στοιχεία δηλ. που λείπουν από ανάλογα έργα των Ρωμαίων και των λαών της Ανατολής, στα οποία κυριαρχεί ο όγκος, το μέγεθος η χοντροκοπιά. Και είναι χαρακτηριστικός ο λόγος Άραβα μυθογράφου, που είπε ότι, ενώ παντού τα πάντα φοβούνται τον πανδαμάτορα χρόνο, στην Αίγυπτο μονάχα ο χρόνος φοβάται τις Πυραμίδες.

Στη λυρική ποίηση οι Έλληνες ήταν ασυναγώνιστοι στην έκφραση και εξωτερίκευση ποικίλων συναισθημάτων της ψυχής τους.

Ιδού ένα δείγμα ευγενικής λεπτότητας, σεμνότητας και νεανικής συ-

στολής:

“Γλυκειά μητέρα, δεν μπορώ να υφάνω στον αργαλειό· με έρωτα νέου με λύγισε η τρυφερή Αφροδίτη” (Σαπφώ, απόσπ. 114, μετάφρ. Λεκατσά).

Ο Αλκαίος, με αρκετό δισταγμό, λέει στη Σαπφώ:

“Αγνή Σαπφώ, με τις μενεξεδένιες πλεξούδες και το γλυκό χαμόγελο· θέλω κάτι να σου πω, μα μ’ εμπόδιζει η ντροπή” (απόσπ. 55).

Και η έξυπνη κι ετοιμόλογη Σαπφώ του απαντά:

“Αν είχες ποθο όμορφο ή καλό κι η γλώσσα, αν δεν ανάδευε κάτι κακό να πει, καθολού δεν θα σκέπαζε, τα μάτια σου η ντροπή, μα λεύτερα θα το λεγες αυτό”. (απόσπ. 28, μετάφρ. Ηλ. Βουτιερίδη).

Τέτοιος λυρικός λόγος μόνο στην αρχαία Ελλάδα μπορούσε ν’ ανθίσει. Η Ιουδαία, βέβαια, δίδαξε στους ανθρώπους την προσευχή, τη λατρεία στο Θεό, στο Θεό των Ιουδαίων, ο οποίος, κατά την Π. Διαθήκη, δεν ήταν αμέτοχος σφαλμάτων και δολοπλοκιών. Μιά τέτοια ζωή δεν την δέχονταν οι αρχ. Έλληνες, γιατί πέρα από τη ζωή με τις συχνές προσευχές, τη λατρεία, την κτηνοτροφία, το εμπόριο των Εβραίων, υπάρχει γι’ αυτούς και η χαρά της ζωής, η τέχνη, η λογοτεχνία, η ελεύθερη ζωή, μακριά από θεϊκές εντολές και διαταγές αφεντάδων, Προφητών

και μοναρχών.

Ο Ιουδαίος π.χ. υποτάσσεται αγόγυστα κι αδιαμαρτύρητα σε ό,τι ο Μωσαϊκός νόμος επιτάσσει. Ο Έλληνας ερωτά, ερευνά, σκέπεται, συσκέπεται, κρίνει, συζητεί και ύστερα αποφασίζει ελεύθερα.

“Έλληνες αεί παίδες εστέ”. Όπως, είχαν παλμό και σφρίγος νεανικό· ήταν ερασιές του ωραίου, όπου κι αν το έβλεπαν: στη φύση, στο Λόγο, στην τέχνη, στο ανθρώπινο σώμα κ.λ. Σχετικά με αυτό το τελευταίο, το επιβεβαιώνει και η περίπτωση των δημογερόντων της Τροίας, οι οποίοι, καθισμένοι στον πύργο των Σκαιών Πυλών, όταν είδαν την ωραία Ελένη να πλησιάζει για να δει κι αυτή από εκεί τη μονομαχία του πρώτου συζύγου της Μενελάου με τον Πάρη, είπαν ψιθυριστά μεταξύ τους:

“Δεν είναι αξιοκατάκριτο να υποφέρουν πολλά χρόνια βάσανα οι Έλληνες και οι Τρώες για μια τέτοια γυναίκα· καταπληκτικά μοιάζει στο πρόσωπο με αθάνατη θεά· αλλά παρ’ όλα αυτά, αν και είναι ωραία, ας γυρίσει στην πατρίδα της...” (Ομ.

Ιλ. Γ, 156-159).

Το ότι γέροι άνθρωποι θαυμάζουν, σαν παιδιά, το κάλλος της Ελένης, αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, μιά αυθόρμητη αναγνώριση της ομορφιάς της. Ο Θεός Ποιητής, αντί να απαριθμήσει, ένα προς ένα, τα στοιχεία του κάλλους της, βάζει τους γέροντες να ομολογήσουν ότι δικαιολογημένα γίνεται αυτός ο πόλεμος για μιά τέτοια καλλονή. Τον τρόπο αυτό του σχολιασμού της ομορφιάς της Ελένης από τους δημογέροντες, μόνον ένας Όμηρος μπορούσε να επινοήσει.

Ετελείωσα. Έχει, όμως, και η αρχαία Ελλάδα αρκετά μελανά και τρωτά σημεία. Αναπόφευκτα! Αλλά, όποιος θαυμάζει τον κλασικό πολιτισμό της, όποιος αγαπάει την ελευθερία, τη Δημοκρατία, το Λόγο, την Τέχνη, θα παραβλέψει όλα αυτά και θα ακούσει τη φωνή του Θεμιστοκλή, του Μιλτιάδη, του Σοφοκλή, του Σωκράτη, του Πλάτωνα, του Περικλή, οι οποίοι, μαζί με άλλους, εξίσου ονομαστούς, δόξασαν και λάμπρυναν την αρχαία Αθήνα και την Ελλάδα γενικότερα.

Αναμνήσεις από τα χρόνια της Κατοχής

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Η εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα από τη Θράκη (6 Απρ. 1941) και η προέλασή τους προς την Θεσσαλονίκη, ανάγκασε τον ελληνικό στρατό να οπισθοχωρήσει από την Αλβανία, για να μην περικυκλωθεί από τα στρατεύματα του Άξονα.

Ακολούθησε η περίοδος της Κατοχής, χρόνια δίσεχτα, μήνες καταραμένοι. Γνωστό είναι πόσο υπέφεραν, τον πρώτο καιρό, οι κάτοικοι της Αθήνας, οι οποίοι είχαν περιέλθει σε απελπιστική κατάσταση, από την έλλειψη ειδών πρώτης ανάγκης. Παιδιά, σκελετωμένα από την πείνα και τις αρρώστιες, πέθαιναν κάθε μέρα. Με τα κάρνα μάζευαν τους νεκρούς από τους δρόμους και τους έθαβαν όπως - όπως.

Στα χωριά τα πράγματα, στην αρχή, ήταν διαφορετικά. Καθένας είχε τα χωράφια του, τον κήπο του, τα κατοικίδια ζώα. Γι' αυτό πολλοί, που εργάζονταν στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις, λόγω της πείνας, έφυγαν για τα χωριά τους, τα οποία τότε γέμισαν κόσμο.

Από την άνοιξη, όμως του 1942 άρχισαν και εκεί να δυσκολεύουν τα

πράγματα. Η έλλειψη του επιουσίου άρτου και σιγά-σιγά οι στερήσεις και των άλλων αγαθών γίνονταν, μέρα με τη μέρα, όλο και πιο αισθητές. Και τότε άρχισε ο κόσμος από τα χωριά να πηγαίνει στη γειτονική Αλβανία, για να εξοικονομήσει τα προς το ζην: σιτάρι, καλαμπόκι. Έφερναν λάδι από τους Φιλιάτες ή αλάτι από τα Γιάννενα και έκαναν ανταλλαγή προϊόντων. Κι ακόμα, κάτοικοι των χωριών μας έμπαιναν στην Αλβανία να πάρουν από χωριό σε χωριό, από σπίτι σε σπίτι ... ζητιάνευαν. Κι όλοι, Αλβανοί και Βορειοηπειρώτες πρόθυμα βοηθούσαν. Η πείνα, βλέπεις, και το αβέβαιο μέλλον κάνουν τον άνθρωπο να αποβάλλει τη ντροπή και ν' απλώνει το χέρι. Και η επαιτεία αυτή και η ζητιανιά λεγόταν τότε «σιντίλα». Σιγά - σιγά ο κόσμος πήγαινε πιο μέσα. Κι ήταν τα ταξίδια αυτά, πολλές φορές επικίνδυνα, γιατί μπορούσαν να πέσουν σε ενέδρα, να συλληφθούν από τα στρατεύματα Κατοχής και να εκτελεσθούν επί τόπου.

Έτσι χάθηκαν π.χ. από το χωριό μου ο Χαρίλαος Παπαχρήστος, ο Μήτσιος Γκιώκας και ο Θανάσης Σι-

ούλης. Μπήκαν «μέσα» και δεν ξαναγύρισαν. Επικίνδυνα, λοιπόν, και κουραστικά τα «πήγαιν' - έλα» στην Αλβανία, αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι περπατούσαν μέρες ολόκληρες με φορτίο στην πλάτη τους, το λιγότερο 26 οκάδες (33 κιλά περίπου). Και θυμάμαι κάποια γριούλα, που, όταν τη ρωτούσαν πού είναι η κόρη τους, η Μάχη, απαντούσε με πίκρα κι αγανάχτηση: «Στο μαρτύριο, παιδάκι μου, στο μαρτύριο». Και δεν είχε άδικο, γιατί σωστό μαρτύριο ήταν τότε ο πηγαιμός στην Αλβανία.

Στη Βούρμπιανη λειτουργούσε πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, αλλά και στα κατοπινά χρόνια Σχολαρχείο με οικοτροφείο, στο οποίο φοιτούσαν, όχι μόνο παιδιά των περιχώρων, αλλά και αρκετά από τη Β. Ήπειρο, όπως ο Θεόδ. Μάρκου από την Άρζα, ο Στέφ. Παπαδόπουλος από τη Σιάλεση, ο Γ. Μπέλλος από την Ερσέκα, ο Σαράντης Λιόσης, ο Σπ. Ρούπης από τη Ράχωβα, ο Κηπούλης, ο Κωνσταντινίδης κ.λ. Όλοι αυτοί και άλλοι έμαθαν «γερά γράμματα» στο σχολείο της Βούρμπιανης και όταν αποφοίτησαν και ξαναγύρισαν στην Κολώνια, πρόκοψαν και προόδεψαν ως έμποροι, δάσκαλοι, καθηγητές κ.λ. Όλοι τους με νοσταλ-

γία θυμούνται τη Βούρμπιανη, το δάσκαλό τους Χαρ. Ρεμπέλη, στον οποίο έστελναν χαιρετισμούς και θερμά γράμματα σε άπταιστη καθαρεύουσα.

Στην Άρζα, χωριό που απέχει 1 ώρα από το Βαρ. Τζιομπάν, πολλές φορές πήγα με τον πατέρα μου και την αδελφή μου Βασιλική, στο σπίτι του Θ. Μάρκου, ο οποίος παντοiotρόπως μας βοήθησε την εποχή εκείνη. Και πρέπει εδώ να πώ ότι κι εμείς, όταν, προ ολίγων ετών, άνοιξαν τα σύνορα και άρχισαν να έρχονται Αλβανοί στην Ελλάδα, πρόθυμα τους βοηθήσαμε με ρούχα και τρόφιμα, και για λόγους ανθρωπιστικούς, αλλά για να ξεπληρώσουμε, ίσως, κάποιο παλιό οφειλόμενο χρέος μας.

Στο σημείο αυτό ας μου επιτραπεί μια φιλολογική παρέμβαση: Έκτυχε να παραβρεθώ στην Άρζα σε γιορτινό τραπέζι μαζί με άλλους καλεσμένους. Με εντυπωσίασε τότε το παρακάτω έθιμο. Πριν φάμε, η οικοδέσποινα με μια χάλκινη λεκάνη, σκεπασμένο το άνοιγμα της με τρυπητό, για να μη φαίνονται οι σαπουνάδες, και κρατώντας πετσέτα και χάλκινο σκαλιστό κανάτι, πηγαινοέρχονταν μπροστά στους συνδαιτυμόνες, για να πλύνουν τα χέρια τους.

Αργότερα, διαβάζοντας Όμηρο, διαπίστωσα, ότι το ωραίο αυτό έθιμο κρατάει από την εποχή του Ομήρου. Γράφει σχετικά ο Όμηρος (Οδ. α 136-138).

«Μια υπηρέτρια με ωραίο χρυσό κανάτι έφερνε νερό (χέρνιβα) για να πλύνουν τα χέρια τους πάνω από αργυρή λεκάνη».

Ας σημειωθεί ευκαιριακά ότι οι πρόγονοί μας, πριν από την θυσία και από κάθε θρησκευτική τελετή, έπλεναν τα χέρια τους.

Το ίδιο έκαναν, κατά κανόνα, και προτού φάνε, γιατί ήθελαν με χέρια καθαρά να προσφέρουν ευθύς αμέσως σπονδή στους θεούς. Ο δικός μας, λοιπόν, «σταυρός» προ του φαγητού και η σπονδή στους θεούς έχουν ευδιάκριτο συσχετισμό. Η φράση «από Θεού (από θεών) άρχομαι (=αρχίζω) ισχύει και στις δύο περιπτώσεις. Γι' αυτό και η παροιμιώδης φράση «ανίπτοις χερσί» λεγόταν για όσους με προχειρότητα, απερισκεψία και όχι σοβαρή προετοιμασία επιχειρούσαν κάτι. Επανέρχομαι στα προηγούμενα.

Κάποια μέρα ο πατέρας με ρώτησε αν ήθελα να πάω στην Κορυτσά στον παλιό του μαθητή Στ. Παπαδόπουλο. «Θέλω και παραθέλω»

του είπα και ύστερα από 2-3 μέρες βρήκα μια παρέα, που θα πήγαινε «μέσα» (ενν. την Αλβανία). Με χαρά με δέχτηκε ο Στ. Π. και με διαφέρον με ρωτούσε για το χωριό, το σχολείο, τους δασκάλους, τους γιατρούς κ.λ.

Πριν φύγω, μου αγόρασε ρύζι, μακαρόνια, ζάχαρη, καφέ κ.λ., πράγματα που εμείς δεν είχαμε, και την άλλη μέρα έφυγα με δύο Στρατιανίτες. Ήταν καλοκαιρι και ο ήλιος έκαιγε καντηλά πάνω από τα κεφάλια μας. Εκείνοι περπατούσαν γρήγορα, γιατί ήθελαν να φθάσουν στη Στράτσιανη, κι εγώ, 15 χρονών, είχα κουραστεί. Όταν φθάσαμε, ύστερα από πορεία 6-7 ωρών κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα, τους είπα να προχωρήσουν κι ότι θα πήγαινα σιγά - σιγά μόνος μου.

Όταν έφθασα στα σύνορα, ακριβώς στην κορυφογραμμή, στάθηκα λίγο και ανέπνευσα βαθιά. Πίσω μου η Αλβανία, μπροστά μου γνώριμα βουνά, ελληνικός ουρανός. Δάση, ράχες, όλα μου φαίνονταν χαρωπά: σαν να μου χαμογελούσαν. Αισθανόμουν ασφαλής, γιατί πατούσα ελληνικό έδαφος, τη Μπάντρα. «Ελλάδα, Ελλαδίτσα μου» ψιθύρισα και κατηφόρισα. Στη βρύση του Κάλη, πάνω από τους Χιονιάδες, κάθισα

στο πεζούλι, μούσκεψα το ψωμί στο νερό, άνοιξα και μια κονσέρβα και μοσκόφαγα, «θαραπαύτηκα», όπως λέμε.

Ύστερα πήρα το δρόμο για το χωριό. Πριν φθάσω «στου Γραμματικού», στην τοποθεσία «Τζιούμα» αντάμωσα με την αδερφή μου Αλεξάνδρα, η οποία μόλις τους είπαν οι Στρατσιανίτες ότι έρχομαι, ξεκίνησε να με συναντήσει και να μου πάρει το βάρος. Έτσι κι έγινε· φορτώθηκε το σακκούλι και με κουβέντες φθάσαμε στο χωριό.

Οι μήνες ροβολούσαν κι άρχισαν να δυσκολεύουν, όλο και περισσότερο, τα πράγματα σε πολλά χωριά, που δεν είχαν αρκετή εγχώρια παραγωγή, παρ' όλο που δεν είχαν αφήσει «μπαϊρι για μπαϊρι» ακαλλιέργητο!

Στα σπίτια «σφίξη» και οικονομία σε όλα: στο ψωμί, βούτυρο, λάδι κ.λ. Όσο για το πετρέλαιο, ας μη γίνεται λόγος. Αρκούσε ένα δαδί στο φεγγίτη στη βάτρα για να φέγγει λίγο στην «ογνίστα».

Έτσι, μετά την Αλβανία, ο κόσμος στράφηκε προς τη Μακεδονία και, μάλιστα, στο Τσοτύλι, όπου κάθε Σάββατο γινόταν παζάρι.

Εγώ λίγες φορές είχα πάει. Τους

περισσότερους δρόμους είχαν κάνει οι αδελφές μου Βασιλική και Αλεξάνδρα, γι' αυτόν τον επιούσιο άρτο. Σπάρραζε η καρδιά του πατέρα να τις βλέπει φορτωμένες να πηγαινοέρχονται.

Μεγάλη, λοιπόν, για όλους αυτή η ταλαιπωρία. Ξεκινούσαν την Πέμπτη το πρωί και το βράδυ κοιμούνταν πάνω από το Εφταχώρι, δίπλα σ' ένα λάκκο, που τον περνούσαν αρκετές φορές. Το πρωί ανηφορίζοντας δίπλα από το «Ροσιοτάρ» περνούσαν τον Πεντάλοφο (Ζιουπάνι) και έφθαναν στην Μόρφη και το Σάββατο, ύστερα από πορεία 4 ωρών περίπου, έμπαιναν στο Τσοτύλι.

Όλες οι αγοραπωλησίες γίνονταν με ανταλλαγή προϊόντων: Έδιναν λάδι, που το έφερναν φορτωμένοι από τους Φιλιάτες, ρούχα, παλτά, νυφιάτικες αρμάτες, καλαμάτες, κοσμήματα, χρυσά δαχτυλίδια, ειδήσματα του σπιτιού, γίδια, μοσχάρια, κ.λ. για να πάρουν σιτάρι ή καλαμπόκι. Κι αν δεν τα έδιναν στο παζάρι, έπαιρναν το δρόμο για τα χωριά.

Το απόγευμα ξεκινούσαν για την επιστροφή. Όσοι είχαν άλογο ή μουλάρι... καλά. Οι άλλοι φορτωμένοι με 30 οκάδες βάρος· είχε κυρτώσει η πλάτη, πλήγωνε η τριχιά τους

ώμους.

Θυμάμαι, όταν βγαίναμε από το Εφταχώρι, στρίβαμε αριστερά προς τη Ζούζουλη (δεν υπήρχε δεξιά ο σημερινός δρόμος δίπλα στο ποτάμι) κι εκεί κοντά, στην πλαγιά ενός λόφου, είχαν μείνει κι είχαν χτίσει μικρά καλύβια καμιά εικοσαριά Ιταλοί στρατιώτες, μετά την συνθηκολόγηση της Ιταλίας (1943). Έμεναν εκεί, μακριά από τους Γερμανούς και περίμεναν να τελειώσει ο πόλεμος, για να γυρίσουν στην πατρίδα τους. Αυτοί λοιπόν, οι αξιολύπητοι στρατιώτες, ρακένδυτοι και πεινασμένοι, έρχονταν στο δρόμο και ζητούσαν «proco pane» (=λίγο ψωμί). Και για ένα κομμάτι ψωμί, άρπαζαν στον ώμο το σακκί και, σβέλτα - σβέλτα, το ανέβαζαν στην κορυφή του βουνού.

Όλοι κατάκοποι έφθαναν τη Δευτέρα. Οι ανάγκες, όμως, ήταν τέτοιες που τους ανάγκαζαν πάλι την Πέμπτη να κάνουν το ίδιο δρομολόγιο. Αλλά όλοι, παρ' όλες τις κακουχίες, ήταν αισιόδοξοι και καλοσυνάτοι και πίστευαν πως γρήγορα θα τελειώσουν τα βάσανά τους στους δρόμους. Να προσθέσει κανείς σ' αυτά και τις άσχημες καιρικές συνθήκες: ζέστες αφόρητες, καύσωνες το καλοκαίρι· βροχές, κρύο, νεροποντές, φουσκωμένα τα ποτάμια.

Πλημμύριζε από τη βροχή ο Βουρογόποταμος, πέρα ως πέρα. Αδιάβατος ο Σαραντάπορος, η Πιστίλιαπη και τ' άλλα ρέματα. Άϊντε και να περάσεις την Πιστίλιαπη, πió πέρα από τη Θεοτόκο, όταν έβρεχε, πατώντας, μετά φόβου Θεού, πάνω σε τρία τέσσερα δοκάρια! Θολό το ποτάμι, κάτω από τα πόδια σου, φουρτουνιασμένο, αγριεμένο και φοβερό, έτρεμες και ζαλιζόσουν και μόνο που το έβλεπες. Αχούσε όλη η ποταμιά από το άγριο βουητό της «κατεβασιάς» του ποταμιού. Κι όταν περνούσαν μέσα τα ποτάμια, πιάνονταν όλοι σφιχτά-σφιχτά, μπράτσο με μπράτσο και σβάρνιζαν τα πόδια στο βυθό, για να μην τους παρασύρει το ορμητικό νερό.

Κι πνίγηκαν αρκετοί τότε, όπως η Στυλιανή Μπεζεντέ (16 ετών) στο Λισκατσιτίκο ποτάμι, και η Τόλαινα του Μπάρκη, αφού πέρασε φορτωμένη το τρεμάμενο ξύλινο Στρατιανίτικο γεφύρι, έγειρε σε μια πέτρα να ξαποστάσει. Αλλ' όταν έκανε να σηκωθεί, την πήρε μπρός το βάρος κι έπεσε στο ποτάμι και πνίγηκε.

Κι από ποδεμή... μη χειρότερα! Λαστιχένια πέλματα από κάποια ρόδα αυτοκινήτου, με λουριά στερεωμένα στο λάστιχο με σύρμα ^{σε} σχήμα Π, για ν' αντέχουν. Τέτοιες τυ-

ράννιες είχε τότε ο κόσμος στους δρόμους. Γι' αυτό, όταν έβλεπα πολλούς μαθητές του Γυμν. Κόνιτσας να μην τρώνε το φαγητό του συσσιτίου, που λειτουργούσε την περίοδο 1960-67 ή να μην παίρνουν τη φραντζόλα του ψωμιού, τους έλεγα να ρωτήσουν τους γονείς τους να μάθουν τι υπέφεραν εκείνοι γι' αυτόν τον επι-

ούσιο άρτο. Αλλά τα παιδιά τα θεωρούσαν αυτά... παραμύθια.

Κι όμως, όσα πίο πάνω έγραψα, δεν είναι παρά ένα απλό σκιαγράφημα, μια αμυδρή απεικόνιση της τότε σκληρής πραγματικότητας, όπως, τουλάχιστον, την έζησαν, όσοι, φυσικά, την έζησαν στα δύσκολα εκείνα χρόνια της Κατοχής.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΡΑΚΙΤΖΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΝΙΤΣΑ

Στις 5 Αυγούστου επισκέφτηκε την Κόνιτσα ο Θεοφιλέστατος επίσκοπος Τορόντο του Καναδά κ. Χριστόφορος Ρακιτζάκης (κατά κόσμον Γεώργιος), ο οποίος υπηρέτησε ως καθηγητής Θεολογίας επί τετραετίαν (1959-63) στο Γυμνάσιο Κονίτσης. Την επόμενη μέρα ελειτούργησε στην Ιερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου, τη μεθεπόμενη στο Ελεύθερο και την Κυριακή 8 Αυγούστου στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου, όπου και ετέλεσε αρχιερατικό μνημόσυνο υπέρ των αποθανόντων καθηγητών του Γυμνασίου-Λυκείου Κόνιτσας.

Στο κήρυγμά του αναφέρθηκε

στην θερμή και βαθιά πίστη, που πρέπει να διακρίνει κάθε χριστιανό.

Μετά το πέρας της αρχιερατικής λειτουργίας έγινε συνάντηση παλαιών μαθητών, διδασκάλων και άλλων Κονιτσιωτών στο ξενοδοχείο του κ. Κούγια, στην οποία ο Θεοφιλέστατος αναφέρθηκε δι' ολίγων στην πνευματική και θρησκευτική ζωή της πόλεως του Τορόντο και στη δράση και το έργο της εκεί εκκλησίας.

Την άλλη μέρα, 9 Αυγούστου έφυγε ικανοποιημένος από την Κόνιτσα, με την οποία είναι συνδεδεμένος με καλές παλιές αναμνήσεις.

N.X.P.

Η αρχαία ελληνική και εβραϊκή σκέψη

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο, πρ. Λυκειάρχη

Είναι γεγονός πως, όταν εκείνοι οι λαοί της Ευρώπης, κατά την πρώτη π. Χ. χιλιετηρίδα, ζούσαν, ...όπως ζούσαν, στις απέραντες εκτάσεις της γηραιάς ηπείρου και οι Εβραίοι περιφέρονταν ως νομάδες στη Γη της Επαγγελίας, οι αρχαίοι Έλληνες έχτιζαν Παρθενώνες και με το σπινθηροβόλο πνεύμα τους καλλιεργούσαν όλα τα είδη του ποιητικού και πεζού λόγου (έπος, λυρική ποίηση, δράμα, ιστορία, φιλοσοφία, ρητορεία).

Πράγματι η αρχαία Ελλάδα με τα έπη του Ομήρου, που παιδαγωγούσαν τους νέους, με τους προσωκρατικούς φιλοσόφους, με τους τρεις μεγάλους τραγικούς, με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, με το Σωκράτη, πρόδρομο και προφήτη του Χριστού, τον Πλάτωνα, που συνταύτισε την υπέρτατη ιδέα του Αγαθού με το Θεό, τον Αριστοτέλη, τον Ιπποκράτη, πατέρα της ιατρικής, το Φειδία, τον Πραξιπέλη, τον Απελλή κ. λ., οι οποίοι έδωσαν σάρκα και οστά στο Αιώνιο Κάλλος, ναί, αυτή η Ελλάδα υπήρξε η κοιτίδα του πολιτισμού και το παντοτινό προσκύνημα της επιστήμης και της αθάνατης τέχνης. Από την αρχαία Ελλάδα εκπολιτίστη-

καν οι λαοί της Ευρώπης και της Ασίας. Πλούσιοι Ρωμαίοι έστειλαν τα παιδιά τους στην Αθήνα ή καλούσαν στη Ρώμη Έλληνες διδασκάλους, για να τους δώσουν ανώτερη μόρφωση.

Ακόμα και στους πρώτους μ. Χ. αιώνες ήκμαζαν ονομαστές φιλοσοφικές σχολές, γιατί το πνεύμα εκεί ήταν πάντοτε ελεύθερο και το πνευματικό γόητρο της πόλης πάντοτε μεγάλο, ζηλευτό και θαυμαστό.

Ο Απόστολος Παύλος, ο Εβραίος των Εβραίων, παρ' όλο που είχε χαρακτηρίσει ως μωρία τη σοφία των Ελλήνων, πέρασε από την Αθήνα. Το ότι είδε εκεί βωμό αφιερωμένο «τω αγνώστω θεώ», τί άλλο μαρτυρούσε αυτό, παρά το διαφέρον και την ανησυχία των Αθηναίων να αναζητούν πάντοτε την αλήθεια. Ο Απόστολος Παύλος εργάστηκε, όσο ουδείς άλλος, για την εδραίωση και διάδοση του νέου Θρησκευματος. Κινδύνεψε πολλές φορές, φυλακίστηκε, ταλαιπωρήθηκε, λίγο έλειψε να θανατωθεί. Η πίστη του στο Χριστό ήταν το κάτι άλλο. Μόνο που περίμενε, όσο ζούσε, τη Δευτέρα Παρουσία Του. Αλλά ο Κύριος δεν ικανοποίησε αυτή την επιθυμία του.

Ο αρχαίος Αθηναίος ήταν ελεύθερος στη σκέψη και αντλούσε από την ανεξαρτησία αυτή του πνεύματος την απαραίτητη σιγουριά να ασχοληθεί με τα μεγάλα μεταφυσικά προβλήματα.

Οι αρχαίοι Έλληνες δεν έβρισκαν κανένα εμπόδιο από την πολιτεία και τη θρησκεία τους. Δεν είχαν Βίβλο που να τους περιορίζει τη δράση και να τους βάζει φραγμούς στα σχέδια και τα έργα τους.

Οι χρησμοί των μαντείων δεν έγιναν ποτέ καταπιεστικά μέσα εφαρμογής των εντολών του Δία (Δωδώνη) και του Απόλλωνα (Δελφοί). Ήταν μιά κάποια προσωρινή αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων της ζωής των.

Η ορφική λατρεία είχε μαρικά ιερά βιβλία, που αναφέρονταν στην εσωτερική οργάνωση και διοίκηση, αλλά Βίβλος για τους Ολύμπιους θεούς δεν υπήρχε. Οι σχέσεις, λοιπόν, των Αρχαίων Ελλήνων με τη θρησκεία τους ήταν πολύ διαφορετικές από εκείνες των Εβραίων με τη δική τους. Ο Εβραίος υπακούει στο Θεό, που του αποκαλύφθηκε και υποτάσσεται σ' αυτόν χωρίς αντιρρήσεις. Οι Εβραίοι πειθαρχούσαν στο Μωσαϊκό νόμο, γιατί πίστευαν πως είχε θεϊκή προέλευση. Την ίδια πίστη έδειχναν και στις δέκα εντολές, που δόθηκαν, όπως πίστευαν, στο Μωυσή από το

Θεό πάνω στο θεοβάδιστο όρος Σινά.

Οι αρχαίοι Έλληνες δεν είχαν τέτοιες αυθεντίες, για να τους επιβάλλονται και να τους κάνουν υποχείριά τους.

Δεν είχαν θεόπνευστα κείμενα και εξ αποκαλύψεως αλήθειες, αλλά είχαν εμπιστοσύνη στην ανθρώπινη σκέψη, στην επιστήμη και τη φιλοσοφία, που θα τους οδηγούσε στην προσέγγιση του θείου. Τους αρχαίους Έλληνες δεν τους πίεζε κανένα «προπατορικό αμάρτημα». Δεν μιλούσαν για «πιστούς» αλλά για ευσεβείς. «Πρώτον μεν ουν ευσέβει τα προς τους θεούς» συμβουλεύει ο Ισοκράτης τον νεαρό Δημόνικο. Όλη η αρχαία ελληνική Γραμματεία μιλάει για ευσέβεια και ευλάβεια και όχι για πίστη και φόβο Θεού. Στηρίζονταν πιο πολύ στη δική τους βούληση και πρωτοβουλία, στο δικό τους ορθό λόγο και μπορούσαν να εναντιωθούν στη θέληση του Δία. Ένα παράδειγμα, δια φωτίζει το πράγμα: Στον Εβραίο Ιώβ ο θεός του Ισραήλ έστειλε πολλές συμφορές. Ο Ιώβ έχασε τα πάντα και δοκιμάστηκε πολύ. Διαμαρτύρεται, δυναστεύει και οργίζεται. Οι φίλοι του Ιώβ δεν κατορθώνουν να τον πείσουν να μην εναντιώνεται στο θεό του Δικαίου. Αίφνης ακούγεται μια φωνή από τα σύννεφα. Ήταν ο Θεός. «Ποιός είν'

δυναστεύει

ώμους.

Θυμάμαι, όταν βγαίναμε από το Εφταχώρι, στρίβαμε αριστερά προς τη Ζούζουλη (δεν υπήρχε δεξιά ο σημερινός δρόμος δίπλα στο ποτάμι) κι εκεί κοντά, στην πλαγιά ενός λόφου, είχαν μείνει κι είχαν χτίσει μικρά καλύβια καμιά εικοσαριά Ιταλοί στρατιώτες, μετά την συνθηκολόγηση της Ιταλίας (1943). Έμεναν εκεί, μακριά από τους Γερμανούς και περίμεναν να τελειώσει ο πόλεμος, για να γυρίσουν στην πατρίδα τους. Αυτοί λοιπόν, οι αξιολύπητοι στρατιώτες, ρακένδυτοι και πεινασμένοι, έρχονταν στο δρόμο και ζητούσαν «proco pane» (=λίγο ψωμί). Και για ένα κομμάτι ψωμί, άρπαζαν στον ώμο το σακκί και, σβέλτα - σβέλτα, το ανέβαζαν στην κορυφή του βουνού.

Όλοι κατάκοποι έφθαναν τη Δευτέρα. Οι ανάγκες, όμως, ήταν τέτοιες που τους ανάγκαζαν πάλι την Πέμπτη να κάνουν το ίδιο δρομολόγιο. Αλλά όλοι, παρ' όλες τις κακουχίες, ήταν αισιόδοξοι και καλοσυνάτοι και πίστευαν πως γρήγορα θα τελειώσουν τα βάσανά τους στους δρόμους. Να προσθέσει κανείς σ' αυτά και τις άσχημες καιρικές συνθήκες: ζέστες αφόρητες, καύσωνες το καλοκαίρι· βροχές, κρύο, νεροποντές, φουσκωμένα τα ποτάμια.

Πλημμύριζε από τη βροχή ο Βουργοπόταμος, πέρα ως πέρα. Αδιάβατος ο Σαραντάπορος, η Πιστίλιαπη και τ' άλλα ρέματα. Άϊντε και να περάσεις την Πιστίλιαπη, πió πέρα από τη Θεοτόκο, όταν έβρεχε, πατώντας, μετά φόβου Θεού, πάνω σε τρία τέσσερα δοκάρια! Θολό το ποτάμι, κάτω από τα πόδια σου, φουσκωμένο, αγριεμένο και φοβερό, έτρεμες και ζαλιζόσουν και μόνο που το έβλεπες. Αχούσε όλη η ποταμιά από το άγριο βουητό της «κατεβασιάς» του ποταμιού. Κι όταν περνούσαν μέσα τα ποτάμια, πιάνονταν όλοι σφιχτά-σφιχτά, μπράτσο με μπράτσο και σβάρνιζαν τα πόδια στο βυθό, για να μην τους παρασύρει το ορμητικό νερό.

Κι πνίγηκαν αρκετοί τότε, όπως η Στυλιανή Μπεζεντέ (16 ετών) στο Λισκατσιίτικο ποτάμι, και η Τόλαινα του Μπάρκη, αφού πέρασε φορτωμένη το τρεμάμενο ξύλινο Στρατσιανίτικο γεφύρι, έγειρε σε μια πέτρα να ξαποστάσει. Αλλ' όταν έκανε να σηκωθεί, την πήρε μπρός το βάρος κι έπεσε στο ποτάμι και πνίγηκε.

Κι από ποδεμή... μη χειρότερα! Λασπιχένια πέλματα από κάποια ρόδα αυτοκινήτου, με λουριά στερεωμένα στο λάστιχο με σύρμα ^{σε} σχήμα Π, για ν' αντέχουν. Τέτοιες τυ-

ράννιες είχε τότε ο κόσμος στους δρόμους. Γι' αυτό, όταν έβλεπα πολλούς μαθητές του Γυμν. Κόνιτσας να μην τρώνε το φαγητό του συσσιτίου, που λειτουργούσε την περίοδο 1960-67 ή να μην παίρνουν τη φραντζόλα του ψωμιού, τους έλεγα να ρωτήσουν τους γονείς τους να μάθουν τί υπέφεραν εκείνοι γι' αυτόν τον επι-

ούσιο άρτο. Αλλά τα παιδιά τα θεωρούσαν αυτά... παραμύθια.

Κι όμως, όσα πιά πάνω έγραψα, δεν είναι παρά ένα απλό σκιαγράφημα, μια αμυδρή απεικόνιση της τότε σκληρής πραγματικότητας, όπως, τουλάχιστον, την έζησαν, όσοι, φυσικά, την έζησαν στα δύσκολα εκείνα χρόνια της Κατοχής.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΡΑΚΙΤΖΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΝΙΤΣΑ

Στις 5 Αυγούστου επισκέφτηκε την Κόνιτσα ο Θεοφιλέστατος επίσκοπος Τορόντο του Καναδά κ. Χριστόφορος Ρακιτζάκης (κατά κόσμον Γεώργιος), ο οποίος υπηρέτησε ως καθηγητής Θεολογίας επί τετραετία (1959-63) στο Γυμνάσιο Κονίτσης. Την επόμενη μέρα ελειτούργησε στην Ιερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου, τη μεθεπόμενη στο Ελεύθερο και την Κυριακή 8 Αυγούστου στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου, όπου και ετέλεσε αρχιερατικό μνημόσυνο υπέρ των αποθανόντων καθηγητών του Γυμνασίου-Λυκείου Κόνιτσας.

Στο κήρυγμά του αναφέρθηκε

στην θερμή και βαθιά πίστη, που πρέπει να διακρίνει κάθε χριστιανό.

Μετά το πέρας της αρχιερατικής λειτουργίας έγινε συνάντηση παλαιών μαθητών, διδασκάλων και άλλων Κονιτσιωτών στο ξενοδοχείο του κ. Κούγια, στην οποία ο Θεοφιλέστατος αναφέρθηκε δι' ολίγων στην πνευματική και θρησκευτική ζωή της πόλεως του Τορόντο και στη δράση και το έργο της εκεί εκκλησίας.

Την άλλη μέρα, 9 Αυγούστου έφυγε ικανοποιημένος από την Κόνιτσα, με την οποία είναι συνδεδεμένος με καλές παλιές αναμνήσεις.

N.X.P.

αυτός, λει, που σκοτίζει το μυαλό μου; Πού ήσουν όταν εγώ θεμελίωνα τη γη; Απάντησε, αν είσαι συνειτός. Ποιός έβαλε τον ακρογωνιαίο λίθο στη γή;» (κεφ. ΛΗ, 4).

Ο Ιώβ μετανοεί για όσα πρωτύτερα είπε. Αυτή τη σπασμένη του Ιώβ δεν θα την υιοθετούσε ποτέ ο Προμηθέας των Ελλήνων. Ο Αισχύλος δεν τη δέχεται. Ως γνωστόν, ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έφερε στους ανθρώπους, για να διευκολύνει τη ζωή τους. Ο Δίας οργίστηκε και διέταξε να τον καρφώσουν σε βράχο στον Καύκασο. Ο Προμηθέας, όπως και ο Ιώβ, υποφέρει και παραπονείται για τα βάσανά του. Μιλάει άπρεπα για το Δία. Ο Χορρός του υπενθυμίζει: «Οι προσκυνούντες την Αδράστειαν (= θεά της εκδίκησης) σοφοί» (Αισχ. Πρ. Δεσμ. στ. 936), αλλά ο Προμηθέας οργισμένος απαντά: «Σεβου, προσκύνα, χάϊδευε πάντα σου εκείνον που κρατά την αρχή, μα εγώ το Δία πιο λίγο φηφώ κι από το μηδέν... δεν θάναι των θεών κύριος για πάντα» (στ. 937-940, μετ. Γρυπάρη). Ο Ιώβ φαίνεται δειλός και υποχωρητικός. Ο Προμηθέας, αντίθετα, άκαμπτος, αμετάπειστος, αγέρωχος. Καθένας τους αντικατοπτρίζει την ιουδαϊκή και ελληνική ψυχοσύνθεση. Ο Εβραίος αυτοϋποτάσσεται, θεοκρατείται, τρέμει, μήπως εξοργίσει το θεό του Ισραήλ, ο οποίος σε πολλά

εδάφια της Π. Διαθήκης φαίνεται σκληρός και απάνθρωπος. Το αναφέρει και ο Απόστολος Παύλος στη συναγωγή των Ιουδαίων: «Αφού σπκώθηκε ο Παύλος και τους έκανε νόημα με το χέρι ότι θέλει να μιλήσει, τους είπε «...Ο θεός του ιουδαϊκού λαού, αφού εξόντωσε επτά έθνη στη χώρα της Χαναάν, έδωσε τη χώρα αυτή ως κληρονομιά στους Ιουδαίους...» (Πρ. Αποστ. ιγ, 16-19).

Τώρα γιατί ο θεός των Εβραίων Γιαχβέ εξόντωσε επτά έθνη, για να εγκαταστήσει εκεί τον εκλεκτό και «περιούσιό λαό του», αυτό είναι ακατανόητο.

Η Παλαιά Διαθήκη περιέχει και ιστορία, χρονικά, ψαλμούς, προφητείες κ. λ. Οι αφηγήσεις για τη δημιουργία του κόσμου, τον Αδάμ, την Εύα, τον όφι, το προπατορικό αμάρτημα, τον κατακλυσμό, την Κιβωτό του Νώε κ. λ. προήλθαν από μύθους της Βαβυλωνιακής φιλολογίας από τον καιρό της αιχμαλωσίας τους. Δεν αρνείται κανείς ότι έχουν μιά απλότητα με ζωηρές εικόνες και συναρπαστικές αλληγορικές εκφράσεις, αλλά και με αρκετές δολοφονίες, εγκλήματα, αιμομειξίες, πορνείες, τερατολογίες, παλλακίδες, φαιδρά και παράδοξα αφηγήματα.

Η ορθόδοξη Εκκλησία μας προσέχει μόνο το πνεύμα, το μονοθεϊσμό της θρησκείας των Ιουδαίων και παραβλέπει όλα τα άλλα, που την κα-

θιστούν όχι και τόσο ψυχωφελές και διδακτικό ανάγνωσμα.

Στους ψαλμούς πλεονάζουν οι συνεχείς παρακλήσεις, οι θερμές προσευχές στο θεό για άφεση αμαρτιών και εξάλειψη των ανομημάτων τους, γιατί τους Εβραίους συνείχε πάντοτε ο φόβος της παρεκτροπής και τιμωρίας.

Οι Εβραίοι ήθελαν ο θεός του Ισραήλ να είναι δικός τους θεός, φίλος, βοηθός τους και εχθρός των άλλων λαών.

Τον θέλουν και «ως περιούσιος λαός» προστάτη τους, θεό της Ιουδαίας, η οποία επί είκοσι και πλέον αιώνες συνθλιβόταν ασφυκτικά ανάμεσα από δύο μεγάλες μυλόπετρες, την Αίγυπτο από τη μιά μεριά και τη Βαβυλωνία από την άλλη.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι οι Εβραίοι υπέφεραν πάρα πολλά και η Βίβλος ήταν εκείνη που τους συσπείρωσε και τους έσωσε. Πίσω από τη Βίβλο και τις θρηνωδίες και τις προσευχές των Ψαλμωδών και των Προφητών, που καλούσαν το θεό τους να τους σώσει, μαντεύει κανείς όλες τις περιπέτειες των Ιουδαίων.

Ο Θεός του Ισραήλ καθοδηγεί τον εκλεκτό λαό του. Προσωπικές υποσχέσεις του Θεού προς το Μωυσή ήταν συνηθισμένο φαινόμενο. Πρβλ. το συχνά επαναλαμβανόμενο: «Και ελάλησε Κύριος ο Θεός προς Μωυσή...».

Εβραϊκό δόγμα² και ελληνική σκέψη είναι δύο πολλοί αντίθετοι με διαφορετικές αντιλήψεις και επιδιώξεις. Ο Εβραίος υπακούει τυφλά στο θεό, ο Έλληνας σκέφτεται, συζητεί και αποφασίζει.

Ο Αθηναίος του 5ου π. Χ. αιώνα σμιλεύει αγάλματα³, γράφει ποίηση και πεζό λόγο, παρακολουθεί στα θέατρα τραγωδίες, ανταγωνίζεται στους Ολυμπιακούς Αγώνες, μετέχει σε δημόσιες τελετές, ρητορεύει και ύστερα διασκεδάζει και χαίρεται τη ζωή, χωρίς φόβους και ανασφάλειες και εξαρτήσης από τους θεούς. Αντίθετα, ο Εβραίος φοβάται σε κάθε του βήμα μήπως εξοργίσει το θεό των Ιουδαίων.

Αλήθεια, ποιός από τους θεόπνευστους, δήθεν, Προφήτες της Π. Διαθήκης μπορεί να σταθεί δίπλα στα αναστήματα ενός Αισχύλου, Σοφοκλή, Σωκράτη, Πλάτωνα, Αριστοτέλη κ. λ. στα έργα των οποίων ευλαβικά σήμερα υποκλίνεται όλη η ανθρωπότητα;

Ανακεφαλαιώνοντας θα έλεγα 'οτι, πολλούς αιώνες π. Χ. οι αρχαίοι Έλληνες λάτρεψαν τη γνώση, που τους οδηγούσε, όλο και πιο κοντά στην Αρετή, την Αλήθεια, το Θεό.

Με τη δημιουργική τους δύναμη έδωσαν μορφή στο άμορφο χάος, έβαλαν τάξη στην αταξία και οργάνωσαν τη ζωή τους με βάση τον ορ-

θό Λόγο, που εκδηλώθηκε θετικά μέσα στο κωνευτήριο των μεγάλων συνελεύσεων και συζητήσεων, που γίνονταν στην Εκκλησία του Δήμου, στην Πνύκα και στα δικαστήρια.

Ειδικότερα ο Λόγος πρωτοφάνηκε στην Ιωνία με τους προσωκρατικούς φιλισόφους (Θαλής, Ηράκλειτος, Εμπεδοκλής, Αναξιμένης κ. λ.), οι οποίοι, ανικανοποίητοι από τις μυθολογικές ερμηνείες για την πρώτη αρχή των όντων, θέλησαν να διαλύσουν την καταχνιά του μύθου και στη θέση του να λάμψει το αιώνιο φως του Λόγου, που θα τους βοηθούσε να βρουν την πρώτη αρχή των πραγμάτων και τη γένεση του κόσμου. Αντίθετα, η πληθωρική θρησκεία των Εβραίων είχε εγκλωβίσει το πνεύμα και τη σκέψη τους μέσα στα στενά όρια μιας ακατανόητης θρησκοληψίας, που δεν τους αφήνε ελεύθερους να ιδούν τον κόσμο από άλλη οπτική γωνία.

Οι αρχαίοι Έλληνες ζούσαν ελεύθεροι, ενεργούσαν ελεύθερα και επεδίωκαν καθετί, που θεωρούσαν ορθό, λογικό και το οποίο συντελούσε στην πρόοδο και προκοπή τους. Η ευσέβειά⁴ τους στους θεούς ήταν γνωστή και δεδομένη.

Η εβραϊκή σκέψη ήθελε να υποτάσσεται διαρκώς ο άνθρωπος αγόγυστα στο θεό, το Δόγμα, τις εντολές. Αντίθετα, η αρχαία ελληνική σκέψη απέβλεπε στην καλλιέργεια

ψυχικών αρετών, χωρίς αυτό να επιβάλλεται από κάποιο θρησκευτικό δόγμα ή εξουσιαστικά ιερατεία, αλλά μόνο από τον ορθό Λόγο.

Κοντολογίς: Οι αρχαίοι Έλληνες, αντίθετα από τους Εβραίους, δίδαν την ανθρωπότητα με το φωτεινό τους μυαλό και τη δροσερή τους σκέψη, ότι μπορούν οι άνθρωποι να ζήσουν και να μεγαλουργήσουν χωρίς να εξαρτώνται από τους θεούς των, τους οποίους, όπως πίστευαν, δεν υπήρχε λόγος να έχουν συνεχώς, σα σκιά, πάνω από τα κεφάλια τους, ως επόπτες, ρυθμιστές και επικριτές της ζωής και των έργων τους.

Κι αυτό συνέβαινε, γιατί στηρίζονταν, κυρίως, στον ορθό Λόγο, που εδραζόταν στην ψυχή τους. Και θεός ήταν για τους αρχαίους Έλληνες ο ΛΟΓΟΣ.

1. Ως προφήτης π. Χ. χαρακτηρίστηκε ο Σωκράτης από τους χριστιανούς των πρώτων μ. Χ. αιώνων, γι' αυτό σε πολλά παλιά μοναστήρια και εκκλησίες βλέπουμε τις μορφές του Σωκράτη, Πλάτωνα κ. λ. δίπλα στις αγιογραφίες χριστιανών μαρτύρων.

2. Το δόγμα, κάθε δόγμα, είναι τρχοπέδη του πνεύματος και καταλήγει σε τυραννία της ψυχής, η οποία, εγκλωβισμένη και περιορισμένη, υποφέρει από τις επιπτώσεις του δόγματος. Αν λείπει ο Λόγος και επικρατήσει το δόγμα, τότε κάθε πράξη γίνεται από φόβο, σκοπιμότητα και προσδοκία κάποιας αμοιβής, έστω και θεϊκής, οπότε χάνεται η αξία της προσωπικότητας

και της ηθικής ζωής των ανθρώπων. Ο άνθρωπος κάμνει το καλό, όχι για να γίνει αρεστός στο Θεό, αλλά από συναίσθηση του χρέους και του καθήκοντος και, φυσικά, γιατί έτσι του επιτάσσει η ηθική συνείδησή του.

3. Η λ. άγαλμα δηλώνει «το εφ' ω τις αγάλλεται», δηλ. εκείνο για το οποίο κάποιος αισθάνεται χαρά και αγαλλίαση. Κι αυτό συνέβαινε με τα αρχαία ^{ελληνικά} αγάλματα και όχι με τα ρωμαϊκά και χοντροκομμένα εκείνα της Ανατολής.

4. Εκτός από τη φράση του Ισοκράτη προς Δημόνικο, που αναφέραμε, πρβλ., εκτός των άλλων, και Σοφοκλή, Αντιγ, στίχ. 1349: «έχομε ηθικό χρέος (=χρη) να μην είμαστε ασεβείς στους θεούς». Να γιατί η παράσταση αρχαίου δράματος στη σκηνή λεγόταν «διδασκαλία», ακριβώς

διότι δίδασκε υψηλές ιδέες και αλήθειες περί πατρίδος, θρησκείας, δικαιοσύνης κ. λ. και απέβλεπε στη ^{θεατική} βελτίωση, ανύψωση και ηθική μόρφωση των πολιτών. Γι' αυτό το λόγο η Πολιτεία, από την εποχή του Περικλή, έδινε την ευκαιρία στους φτωχούς πολίτες και αργότερα σε όλους τους Αθηναίους να παρακολουθούν θεατρικές παραστάσεις με χρήματα του Δημοσίου, τα λεγόμενα «θεωρικά».

Συμπερασματικά: Όταν οι αρχαίοι Έλληνες καλλιεργούσαν επιτυχώς τα Γράμματα και τις Τέχνες και ανέπτυσαν αξιόλογο πολιτισμό, στην Ιουδαία οι προφύτες έβλεπαν οπασίες και οράματα και αργότερα όλοι τους περίμεναν με αγωνία να τους στείλει ο Θεός τους το Μεσσία να τους σώσει.

Απίστευτα κι όμως αληθινά

Από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΙΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Λυμειάσχη

Αποκαρδιωτική κι απογοητευτική η εικόνα, που έδειξαν προ ημερών τα κανάλια: Στα υπόγεια της Αγίας Σοφίας πεταμένα φύρδην μίγδην ευαγγέλια, κώδικες, ιερά σκεύη, παλιές εικόνες αγίων, ιερά άμφια, οστά νεκρών - miserabile visu (=οικτρών ιδείν) και όσα άλλα "ατάκτως ερριμμένα", είδαν με έκπληξη τα μάτια μας. Ιερά κειμήλια κατεστραμμένα, σκονισμένα, πεταμένα εδώ κι εκεί. Γιατί αυτή η εγκατάλειψη και η αδιαφορία από τις αρμόδιες τουρκικές Αρχές; Μην το ψάχνεις. Ο νους μου πάει στο παρελθόν, στην εποχή της τουρκοκρατίας. Αν οι γείτονές μας ήξεραν την αξία των ελληνικών αρχαιοτήτων, θα τα είχαν πάρει όλα και θα είχαν γεμίσει τα μουσεία της Κων/λης και της Άγκυρας με τα γλυπτά και τα αγάλματα της αρχ. Ελλάδος. Γι' αυτό και έδωσαν με μεγάλη ευκολία άδεια στον Άγγλο Έλγιν να πάρει "λίγα μάρμαρα" από τον Παρθενώνα.

Συνεχίζονται οι διαμάχες μεταξύ Πατριαρχείου και Εκκλησίας της Ελλάδος. Απίστευτο κι αυτό, κι όμως αληθινό. Προσωπικά δεν ξέρω ποιος έχει δίκιο. Εφόσον όμως, όπως λένε, η σχέση τους είναι σχέση μητέρας προς κόρη, οφείλει, νομίζω η Ελλαδική Εκκλησία να υποχωρήσει

στο Πατριαρχείο, ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος στον Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο.

Ας μην ξεχνάμε πως ο στέφανος της τιμής ανήκει σ' εκείνους που υποχωρούν, όπως, δίκαια, ανήκει στον Αθηναίο πολιτικό Αριστείδη, που υποχώρησε, αν και ισάξιος, στον αντίπαλό του Θεμιστοκλή. Περισσότερος, λοιπόν, σεβασμός προς το Πατριαρχείο δεν θα έβλαπτε, γιατί, ως γνωστό, αυτό το Πατριαρχείο στάθηκε ανά τους αιώνες και σε δύσκολες περιστάσεις αντάξιο της υψηλής αποστολής του, φάρος τηλαυγής και στυλοβάτης του χριστιανισμού.

Απίστευτα κι όμως αληθινά: Στις επαναληπτικές εκλογές στη Χειμάρρα είχαμε πάλι βία, νοθεία, τραυματισμούς. Παράλληλα είναι γνωστό ότι οι Αλβανοί, βαυκαλιζόμενοι με την ιδέα της Μεγάλης Αλβανίας διεκδικούν εδάφη της Ηπείρου.

Κι ενώ αυτά και άλλα δυσάρεστα συμβαίνουν στη γειτονική μας χώρα, ο Τύπος μας και τα κανάλια ασχολήθηκαν επί σειράν ημερών με το σημαντικό Οδυσσέα, σα να μην υπήρχαν άλλα σοβαρότερα θέματα.

Ας προσγειωθούμε λίγο στα δικά μας, στην καθημερινή μας ζωή.

Προεκλογική η περίοδος με λόγους, αντιπαραθέσεις, φλυαρολογίες. Το πάγωμα των τιμών αποδείχτηκε απάτη και παραμύθι. Ο κόσμος δυσανασχετεί για την ακρίβεια, την ανεργία, την ανασφάλεια. “Χάρτα σύγκλισης” λέει ο Πρωθυπουργός, αλλά ο λαός ενδιαφέρεται για τη χάρτα φτήνιας, απασχόλησης και ασφάλειας. Ο λαός θέλει να αισθάνεται ασφαλής στο σπίτι του, στο δρόμο, στη δουλειά του. Οι άνθρωποι, συνεπείς στις φορολογικές τους υποχρεώσεις προς το κράτος, έχουν την απαίτηση το κράτος να προστατεύει τις περιουσίες τους. Πού θα καταλήξει αυτή η χαώδης κατάσταση με όσα ανεπίτρεπτα κι απίστευτα γίνονται; Το πράγμα παράγινε με τα καθημερινά εγκλήματα, τις κλοπές, τις ληστείες, τις δολοφονίες. Από την άλλη μεριά: χάος στα γήπεδα. Αναρχικά στοιχεία καίνε, καταστρέφουν, χωρίς κανενός να ιδρώνει το αφτί. Και ο λαός πληρώνει τα σπασμένα.

Στην πρόσφατη επέτειο του Πολυτεχνείου συνεχίστηκαν τα ίδια παρέκτροπα. Οι κουκουλοφόροι πετούν βόμβες αυτοσχέδιες κατά Αστυνομικών, προκαλούν ζημιές, φθορές κλ. Κι αυτοί οι λίγοι που συλλαμβάνονται (στη Θεσ/νίκη... ένας) την άλλη μέρα... αφήνονται ελεύθεροι.

Εφέτος, μάλιστα, κάηκαν δύο ελληνικές σημαίες μπροστά στα μάτια όλων. Και έσπευσε, δυστυχώς, ο κ. Βαρβιτσιώτης (υιός), βουλευτής της Ν.Δ. να πει πως είναι αναφαίρετο

δικαίωμα καθενός να καίει τη σημαία!!! Φρίξον ήλιε και σέναξον γη. Αν και αργότερα ο κ. Β. ανακάλεσε την άστοχη φράση, τίποτε στην ουσία δεν επανορθώνεται. “Τα γενόμενα ουκ απογίνονται”. Απομένει στο λαό να τον κρίνει στις προσεχείς εκλογές.

Κατά τα άλλα... καλά πάμε. Οικτρό το θέαμα στη Βαρβάκειο αγορά με τα κρέατα, πεταμένα εδώ κι εκεί. Αιγοπρόβατα βόσκουν στις χωματερές σκουπιδιών, λακκούβες στους δρόμους με καθιζήσεις εδάφους, φορτηγά με εύφλεκτα υλικά, χωρίς κανένα έλεγχο για το φορτίο που μεταφέρουν, μπαίνουν στα γκαράζ των πλοίων και ταξιδεύουν στο Αιγαίο μαζί με ανθρώπους, ερασιτεχνικός απεγκλωβισμός επιβατών πλοίου κλ. κλ. κι όλα αυτά, και άλλα ακόμη, εν όψει των Ολυμπιακών αγώνων.

* * *

Σε παγκόσμια κλίμακα παντού καταστροφές, εκρήξεις, θάνατοι, τραυματισμοί. Μεκελλειό στην Κων/λη. Τρομοκρατικές επιθέσεις στο Ιράκ. Αιματοχυσίες παντού. Και η αιματοχυσία είναι αιματοχυσία, είτε προέρχεται από τρομοκρατικές ενέργειες είτε από οβίδες και βόμβες αεροπλάνων. Παντού σέρνεται η συμφορά, παντού, καυτά δάκρυα αυλακώνουν τα πρόσωπα ανθρώπων. Κι αυτός ο κλαυθμός των ακρωτηριασμένων παιδιών και ο θρήνος των πονεμένων μανάδων πότε και ποιούς θα συγκινήσουν;

Πότε τα Ουράνια θα αφουγκρα-
σθούν τον επίγειο πόνο;

* * *

Άνθρωποι ισχυροί και μη. Χαράζε-
τε κύκλους στο νερό, όταν χρησιμο-
ποιείτε βία. Κι αυτό γιατί η βία γεν-
νάει μεγαλύτερη βία. Θα ήταν προτι-
μότερο, αντί να καταστρώνεται ελ-
θια σχέδια καταστροφής, να χαρά-
ξετε σε περίοπτη θέση του Γραφείου
σας τη φράση, την οποία ο Φίλιπ-
πος ο Μακεδών είχε αναθέσει σ' έ-
ναν υπηρέτη του να του την θυμίζει
κάθε μέρα, προ του φαγητού, μετά
τη μάχη στη Χαιρώνεια (338 π.Χ.),
από φόβο μήπως η υπεροψία και ο
εγωισμός για τη νίκη του αυτή τον ο-
δηγήσουν σε πράξεις βίαιες και άδι-
κες. Και του έλεγε καθημερινά:
"Μέμνησο άνθρωπος ων". Μόνον
όταν οι ισχυροί σκεφθούν ότι είναι
μηδαμινοί και περαστικοί στον κό-
σμο τούτο, μόνον όταν όλοι εγκοιλ-
πωθούν το μεγάλο μήνυμα της Αγά-
πης προς όλους, ακόμη και προς
τους εχθρούς, που διεκήρυξε ο τα-
πεινός Ναζωραίος, μόνον όταν - κα-
τά Πλάτωνα - ή οι κυβερνήτες φιλο-
σοφήσουν ή οι φιλόσοφοι κυβερνή-
σουν, μόνο τότε υπάρχει ελπίδα να
πάει ο κόσμος μπροστά.

* * *

Παγκοσμιοποίηση: Πολυσύλλαβη
λέξη με πολυσήμαντο περιεχόμενο,
αλλά και με αμφίβολη αξία και σημα-
σία.

Κανένας δεν μπορεί από τώρα να
προβλέψει τις επιπτώσεις που θα έ-

χει στους λαούς και στα έθνη, χωρι-
στά στο καθένα.

Μήπως τα πράγματα εξελιχθούν έ-
τσι, ώστε σιγά σιγά να καθεί η εθνική
οντότητα και ταυτότητα των ανθρω-
πων κάθε κράτους; Μήπως επιδράσει
αρνητικά στη γλώσσα, στη θρησκεία,
στα έθιμα, στην ιστορία κάθε λαού,
κάθε έθνους; Μήπως, εν ονόματι της
νέας τάξης πραγμάτων, συνθλιβούμε,
πολιτοποιηθούμε και μεταβληθούμε σ'
ένα άβουλο γένος ανθρώπων, πρόθυ-
μων να κάνουν ό,τι τους επιβάλλουν
οι άλλοι; Πολλά τα ερωτήματα και οι
απορίες.

Ίσως η πατρίδα μας, με το ένδοξο
παραλθόν της, τον αρχαίο πολιτισμό
της, δεν διατρέχει τέτοιο κίνδυνο. Ε-
πέζησε δια μέσου των αιώνων, ύστε-
ρα από φοβερές αντιξοότητες και
δύσκολες περιστάσεις. Θα ζήσει και
τώρα.

Υπέρ αυτού συνηγορούν οι τρια-
νταπέντε και πλέον εκατονταετηρίδες
της ελληνικής γλώσσας και ιστορίας,
οι οποίες, σαν ευσταλείς μακρόπε-
πλες νεάνιδες, πιασμένες χέρι χέρι
χορεύουν καμαρωτές, ανάερα κι α-
νάλαφρα γύρω από τον Παρθενώνα,
υπό τους ήχους των αυλών και τους
ρυθμούς των επινικίων ωδών του
Πινδάρου, των εμβατηρίων του Τυρ-
ταίου και των λυρικών στροφών του
Αισχύλου, Ρωμανού του Μελωδού
και Διονυσίου Σολωμού, στο στόμα
του οποίου οι Πιερίδες Μούσες, με
ευγενική λεπτότητα, ενστάλαξαν το
ξανθό του Υμηππού μέλι.

Πολιτικό μπάχαλο!...

(Πολύπτυχο)

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ολίγη και απογοήτευση καταλαμβάνουν σήμερα κάθε εξέφρονα άνθρωπο με όσα παράδοξα και ακατανόητα βλέπει να συμβαίνουν γύρω του. Από που ν' αρχίσει κανείς και που να τελειώσει!...

Κρίσιμη η διεθνής κατάσταση. Δεν πρόλαβε να διαλυθεί ο κουρνιαχτός από τα ερείπια του πολέμου στο Αφγανιστάν, δεν πρόλαβαν να επουλωθούν οι πληγές χιλιάδων τραυματιών, και νέες καταστροφές στο Ιράκ, εξ αιτίας της αλλοπρόσαλλης πολιτικής των Η.Π.Α. και της Αγγλίας. Το Ιράκ υπέκυψε στην ισχύ της υπερδύναμης, αλλά οι σποραδικές συγκρούσεις συνεχίζονται και κάθε μέρα στρατιώτες των εισβολέων αφήνουν εκεί την τελευταία τους πνοή.

Τώρα όλο και κάτι σκέφτονται μπροστά στο χάος, που δημιούργησαν, να ζητήσουν ευρωπαϊκό στρατό προς επιβολή της τάξης και της ασφάλειας. Νομίζω πως κάτι τέτοιο είναι παράλογο. Μόνοι τους άρχισαν τον πόλεμο, μόνοι τους να αντιμετωπίσουν τον ανταρτοπόλεμο, τις συνέπειες του οποίου δεν είχαν προβλέψει. Υπήρξαν βιαστικοί στις αποφάσεις τους, άφρονες και απρονοήτοι. Υπήρξαν, με άλλα λόγια, *Επιμηθείς* και όχι *Προμηθείς*.

* * *

Η Παιδεία κωλαίνει εδώ και χρόνια τώρα. Πειραματόζωα έγιναν οι μαθητές, με τις συνεχείς μεταρρυθμίσεις. Έχουμε δωρεάν παιδεία, επειδή οι μαθητές δεν πληρώνουν τα σχολικά βιβλία, τα οποία όμως τον Ιούνιο καίνε προκλητικά στις αυλές των σχολείων.

Λογάριασε κανείς πόσα χρήματα ξοδεύει ο μαθητής κάθε μέρα στο κυλικείο του σχολείου; Δεν τον φθάνουν 4-5 Ευρώ. Θα ήταν λοιπόν, τόσο δαπανηρή η αγορά των σχολ. βιβλίων από τους γονείς, οι οποίοι πληρώνουν τόσα και τόσα λεφτά στα φροντιστήρια; Τόσο πλούσιο κράτος είμαστε ώστε να δίνουμε δωρεάν τα βιβλία σε πλουσιόπαιδα;

Χάρηκαν, φυσικά, οι υποψήφιοι, που πέτυχαν στις φετινές εξετάσεις στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Σκέφτηκαν όμως τι θα κάνουν, όταν αποφοιτήσουν; Υπάρχουν αδιόριστοι μηχανικοί, καθηγητές, γεωπόνοι, δασολόγοι κ.λ. χρόνια τώρα, πάνω από 15. Τι θα κάνουν οι άλλες στρατιές αποφοίτων των ΤΕΙ; Κανενός δεν ιδρώνει τ' αφτί εκ μέρους της Πολυτείας.

Κι αφού λόγος για τις πανελλήνιες εξετάσεις, ας σημειώσω και τούτο: Κάθε χρόνο διαπιστώνονται λαθεμένες ασκήσεις στα Μαθηματικά, Χημεία, Φυσική. Από βαθιά χαράματα συνεδριάζουν οι επιτροπές καθηγητών για τον ορισμό των θεμάτων. Ας είναι, λοιπόν, πιο προσεκτικοί στην επιλογή των ασκήσεων και για να μην επαυξάνουν την αγωνία των υποψηφίων, κι ακόμη, να μην τους επισημαίνουν τα λάθη οι καθηγητές των φροντιστηρίων.

Η ποιότητα των σχολικών βιβλίων δεν είναι ικανοποιητική. Ογκώδη βιβλία, η ύλη των οποίων δεν μπορεί να διδαχθεί όλη.

Έχω μπροστά μου μια Ιστορία Γ' Λυκείου σε τρία τεύχη. Απλώς αναφέρω ότι για τη β' πολιορκία του Μεσολογγίου και την ηρωική Έξοδο διατίθενται 5 όλες κι

όλες γραμμές (Βλ. β' τεύχ. σ. 126 και 130), όταν οι παλαιότερες ιστορίες εξιστορούσαν λεπτομερώς τα γεγονότα σε 5 σελίδες (Για την Ιστορία που μιλώ είναι έκδ. 1983)¹.

Πέντε, λοιπόν γραμμές για ένα κοσμοϊστορικό γεγονός. Ναι, το Μεσολόγγι, που συντάρραξε την καρδιά του Δ. Σολωμού (πρβλ. στίχο: Η δύναμή σου πέλαγο, κι η θέλησή σου βράχος). Το Μεσολόγγι, που θα αρκούσε μόνο του να ελευθερώσει την Ελλάδα.

Αυτό, λοιπόν, το γεγονός οι συγγραφείς του βιβλίου έκριναν σωστό να το σκιαγραφήσουν σε 5 γραμμές. (Δεν καλύπτεται το ιστορικό γεγονός με λίγα αποσπάσματα από διάφορες πηγές).

Έπεπα απορούμε γιατί πολλοί μαθητές δεν ξέρουν τί γιορτάζουμε στις 28 Οκτ. και τί στις 25 Μαρτίου. Αιδώς Αργείοι!...

* * *

Επανερχομαι στους ποληπικούς, οι οποίοι πρέπει να είναι έντιμοι, ειλικρινείς και υπηρέτες του λαού.

Ας γυρίσω λίγο στην αρχαία Αθήνα.

Είναι γνωστός ο ποληπικός και στρατηγός Φωκίων, που κατέστη περιώνυμος, για την έντιμη φτώχεια του. Γνωστός και ο στρατηγός Χάρης, ο οποίος, πριν από κάθε εκστρατεία του εναντίον του Φιλίππου, υποσχόταν στην Εκκλησία του Δήμου πολλά, από τα οποία όμως τίποτε δεν πραγματοποιούσε: εξ ου και η παροιμιώδης φράση: "αι του Χάρητος υποσχέσεις".

Γνωστός ο Δημοσθένης, ο οποίος με παρηγοσία έλεγε στους Αθηναίους την αλήθεια, όσο πικρή κι αν ήταν, και ποτέ

δεν μιλούσε για να τους ευχαριστήσει, χαρακτηρίζοντας τα δυσάρεστα ως ευχάριστα, για να κερδίσει έτσι με απατηλές ελπίδες την εύνοια τους.

Πολύ γνωστός και ο δίκαιος εκείνος Αριστείδης για την εντιμότητα και τη φιλοπατρία του. Όταν εξοστρακίστηκε στο νησί "Ψυτάλεια" και είδε τον περσικό στόλο να πιάνει τα δύο άκρα της Σαλαμίνας, έσπευσε στο πολεμικό συμβούλιο των Ελλήνων και είπε στον παλιό του αντίπαλο: "Θεμιστοκλή, τις κρίσιμες αυτές στιγμές, ας κοπάξουμε ποιός από τους δύο μας θα φανεί πιο χρήσιμος στην πατρίδα (Ηρόδ. Θ, 79).

Η Πατρίδα μας σήμερα χρειάζεται ποληπικούς σώφρονες, έντιμους, ανώτερους χρημάτων, πρόθυμους να θέσουν το συμφέρον της πατρίδας και των πολιτών υπεράνω του ιδικού των.

Η Ελλάδα, περισσότερο τώρα από κάθε άλλη φορά, χρειάζεται δίκαιους Αριστείδες, έντιμους Φωκίωνες και όχι αιθεροβάμονες Χάρητες και λαοπλάνους και δημαγωγούς Κλέωνες.

(2003) εξιστορεί τα γεγονότα της ελλην. επανάστασης περιληπτικά - τηλεγραφικά. Δύο όλες κι όλες σειρές για το Μεσολόγγι (υπάρχουν, βέβαια, και τα παράπλευρα κείμενα, από τις πηγές), μονολεκτικά για όλες τις άλλες μάχες. Δηλ. 51 σελίδες για την ελλην. επανάσταση, (1821-1829) και 31 σελίδες για τη γαλλική. Δυσαναλογία ανεπίτρεπτη.

Φαντάζομαι πως η αντίστοιχη ιστορία των Γυμνασίων στην Τουρκία θα εκθέτει τα γεγονότα με περισσότερες λεπτομέρειες.

1. Και η επανέκδοση της εν λόγω Ιστορίας Γ' Λυκ.

Τα θαύματα

από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Ανκείαρχη

Στα εφτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, ίσως, θα μπορούσε κάποιος να προσθέσει και ένα όγδοο, σύγχρονο Νεοελληνικό θαύμα. Εννοώ τα δάκρυα, που κατά καιρούς, παρατηρούνται σε εικόνες του Χριστού και ιδιαίτερα της Παναγίας.

Πράγματι, τον τελευταίο καιρό, πολλά τέτοια θλιβερά φαινόμενα απασχόλησαν το Κοινό, τον Τύπο και τα τηλεοπτικά κανάλια. “Ματώνει, δακρύζει η εικόνα της Παναγίας στον τάδε ναό”.

Κι ο κόσμος, κι ο κοσμάκης, αρκετά θρησκευόμενος, αλλά και ευκολόπιστος κι ευαίσθητος σε καθετί το παράδοξο, τρέχει και σχηματίζει ουρά στην εν λόγω εκκλησία, για να ιδεί το θαύμα και ν’ ανάψει λαμπάδα στη χαρη της Παναγίας. Κανείς δεν κατακρίνει την αγνή ευσέβεια και την ανυπόκριτη ευλάβεια των ανθρώπων, που συνωστίζονται για ν’ ανάψουν ένα κερί και να ψιθυρίσουν κάτι, θες ευχή, θες παράκληση, στην Παναγία. Να σχηματίζουν όμως ουρά για το δήθεν θαύμα, αυτό είναι αδιανόητο.

Υπάρχουν όμως και παπάδες, με φωτεινό μυαλό, που βλέπουν τα πράγματα χωρίς παρωπίδες· κι αυτό είναι παρήγορο κι ενθαρρυντικό. Έτσι, προ ημερών, κάποιος ιερέας εξέφρασε την αμφιβολία του για το δήθεν θαύμα στο ναό της ενορίας του, λέγοντας,

χαρακτηριστικά ότι πρόκειται για καθαρή απάτη!

Στον ίδιο τόνο μίλησε στην τηλεόραση και ο γνωστός συγγραφέας κ. Χατζηφώτης, εντριφέστατος σε θεολογικά ζητήματα. “Υπάρχουν, είπε, οι επτήδειοι, οι οποίοι, για να εξοικονομήσουν χρήματα προς αποπεράτωση της εκκλησίας της ενορίας των, καταφεύγουν, δυστυχώς, σε τέτοιες απάτες. Θαύμα, δεν γίνεται, συνέχισε, αν δεν το θέλει ο Θεός”.

Πράγματι, θα πρόσθετα κι εγώ, υπάρχουν άνθρωποι από το στενό της εκκλησίας περιβάλλον, οι οποίοι σοφίζονται κι επινοούν τέτοια αναίσχυτα και δόλια τεχνάσματα, για να συγκεντρώσουν χρήματα, χωρίς να σκέφτονται ότι αυτή η ενέργειά τους και τη νοημοσύνη του Κοινού υποτιμά και το κύρος της ορθόδοξης Εκκλησίας προσβάλλει και καταρρακώνει.

Σε τέτοιες περιπτώσεις, ας γίνεται έρανος, κι ο λαός πρόθυμα θα βοηθήσει με τη συνεισφορά του.

Ας σημειωθεί ότι, από χημικές αναλύσεις που έγιναν, διαπιστώθηκε πως τα δήθεν δάκρυα ήταν αθώο νερό και το αίμα... η γνωστή βουσσινάδα!

Συνειρμικά το μυαλό μου τώρα πάει στο παρελθόν, στο Μεσαίωνα. Η ιστορία αναφέρει ότι ο Πάπας Λέων ο 10ος επέτρεψε την πώληση συγχωροχαρτίων στη Γερμανία, για να συγκε-

ντρώσει χρήματα προς αποπεράτωση του ναού του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη. Ο μοναχός Τέτζελ, περιοδεύοντας στη Γερμανία, διακήρυττε ότι με τα συγχωροχάρτια εξαγοράζονται οι αμαρτίες όχι μόνο των ζώντων, αλλά και των πεθαμένων!... Φρίξον, ήλιε, και στέναξον γη!.

Ο Λούθηρος (1483-1546), καθηγητής Θεολογίας στο πανεπιστήμιο της Βιπτεμβέργης, αντέδρασε σθεναρά στην προκλητική αυτή ενέργεια του Πάπα ο οποίος, μάλιστα, τον αφόρισε, αλλά εκείνος έκαψε σε δημόσιο χώρο τη "βούλα", το σφραγισμένο δηλ. παπικό έγγραφο του αφορισμού.

Δυστυχώς, πολλοί, σε διάφορες εποχές, μετέρχονται τέτοια απατηλά μέσα προς συγκέντρωση χρημάτων. Τα πάντα στο βωμό του χρήματος. Αυτό, κατά το Σοφοκλή (Αντιγ. 297) κυριεύει πόλεις, ξεσπιτώνει ανθρώπους, διαστρέφει το συνετό νου των ανδρών, τους οποίους καθοδηγεί σε έργα πονηρά και ασεβή. Ο σημερινός τζόγος με τα φρουτάκια επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές.

Υπεράνω, λοιπόν όλων το χρήμα, το συμφέρον. Μήπως και η πρόσφατη πρόθεση του Αρχιεπισκόπου και των περί αυτόν, να αποσπάσει από τη Ν. Σμύρνη την πλούσια ενορία του Αγίου Σώστη και να την υπαγάγει στην Αρ-

χιεπισκοπή Αθηνών, δεν έχει ως κίνητρο το χρήμα και το "γερό παγκάρι" της εν λόγω εκκλησίας; Σχόλιο ουδέν.

Επανέρχομαι στα θαύματα. Οι κατά τόπους Επίσκοποι, κάθε φορά που παρουσιάζονται τέτοια θλιβερά φαινόμενα απάτης και δολιότητας, έχουν υποχρέωση να παίρνουν υπεύθυνη θέση, διαφωτίζοντας κι ενημερώνοντας το λαό για το τι ακριβώς συμβαίνει και όχι να τηρούν σιγήν ιχθύος, αφήνοντας τους πιστούς στην άγνοια και στην πλάνη.

Θα τελειώσω με μια υπόθεση: Αν παρουσιαζόταν στη γη ο Χριστός και πήγαινε και ο ίδιος να ιδεί περί τίνος πρόκειται κι έβλεπε όλο αυτό το πλήθος στην ουρά κι άκουε να μιλούν για θαύμα... ασφαλώς θα κουνούσε απελπιστικά το κεφάλι και δεν ξέρω πώς θα αντιδρούσε. Ίσως να τους απομάκρυνε επιτακτικά, όπως έκανε με τους ζωέμπορους και τους αργυραμοιβούς στο προαύλιο του ναού στα Ιεροσόλυμα, τον οποίο είχαν μετατρέψει σε "σπήλαιον ληστών" και τόπο εμπορίου και απάτης. Πάντως, θα κατέκρινε αυστηρά τόσο την ευκολοπιστία των απλοϊκών ανρθώπων, όσο και τα φαιδρά τεχνάσματα μερικών... εξυπνάκιδων, καθώς επίσης, θα ήλεγχε τους Ταγούς της Εκκλησίας, γιατί αφήνουν ανημέρωτο το λαό.

Προεκλογικές συγκεντρώσεις και περιττές φλυαρολογίες

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡΩΗΝ ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Φαίνεται πως μπήκαμε σε προεκλογική περίοδο· λίγο νωρίς, πράγματι, αν γίνουν οι εκλογές την άνοιξη. Το βέβαιο είναι ότι οι υποψήφιοι όλων των κομμάτων προτοιμάζονται και σκέφτονται πόσο θα επηρεάσουν τους ψηφοφόρους των με όσα θα τους σερβίρουν. Έτσι οι εθνοπατέρες μας, που γνωρίζουν καλά την ψυχολογία του λαού, υπόσχονται πάντοτε πολλά.

Πριν από τις εκλογές όλοι θυμούνται τον αγρότη, τον εργάτη, το χαμηλόμισθο, το συνταξιούχο και πάει λέγοντας και τάζοντας. Ήρθε, άλλωστε, η ώρα της συγκομιδής, είπε Πρωθυπουργός τις προάλλες. Χαράς Ευαγγέλια.

Αυτό είναι ενθαρρυντικό και παρήγορο. Συγκομιδή λοιπόν ποιος δεν τη θέλει; Οι νοικοκυρές ας πάρουν μεγαλύτερο καλάθι για τις λαϊκές· θα το γεμίσουν με λιγότερα χρήματα. Σπεύσατε όλοι “εισεέλθετε πάντες εις την χαράν του Κυρίου ημών... Ευφράνθητε σήμερον. Η τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες...”, έτσι για να θυμηθούμε τον Κατηχητικό λόγο Ιω. του Χρυσοστόμου.

Έλα όμως που η πραγματικότητα δεν είναι αυτή. Γνωστή η ακρίβεια. Η συγκομιδή, χρόνια τώρα, αφορούσε άλλους και όχι το φτωχό λαό. Άλλοι πλούτισαν με θεμπά και αθέμπα μέσα.

* * *

Θα αρχίσουν πάλι, λοιπόν, οι προεκλογικές περιοδείες των υποψηφίων. Υπέρο-

γκες δαπάνες κομμάτων, προεκλογικά γραφεία, αφισοκολλήσεις, φωτογραφίες υποψηφίων, μεγάφωνα στη διαπασών όλη μέρα κ.λ. κ.λ. Και οι ψηφοφόροι, κατά πάγια συνήθεια, θα περνούν από τα γραφεία για να ιδούν τον υποψήφιο βουλευτή, να του σφίξουν το χέρι και να τον βεβαιώσουν πως όλα θα πάνε καλά και ότι το χωριό τους θα το ρίξει μονοκούκκι σ' αυτόν.

Και δεν θα παραλείψουν, φεύγοντας, να πάρουν πολλά ψηφοδέλτια, για να τα δώσουν, τάχατες τάχατες, σε φίλους. Γιατί όμως όλο αυτό το έντονο προεκλογικό κλίμα; Γιατί όλες αυτές οι προετοιμασίες; Βρισκόμαστε στο 2003 και όχι στη δεκαετία του 1950 ή του 60. Σήμερα η τηλεόραση υπάρχει και στο πιο απόμακρο χωριό. Για ποιό λόγο ο κόσμος να τρέχει στις πλατείες για ν' ακούσουν τον οποιονδήποτε ομιλητή, όταν μπορεί να τον ακούσει στα κανάλια; Σε αυτά να μιλούν οι αρχηγοί των κομμάτων και ν' αναπτύσσουν το πρόγραμμά τους.

Αντ' αυτού, όμως, οργανώνονται κάθε φορά οι μεγάλες συγκεντρώσεις στις μεγάλες πόλεις. Λεωφορεία γεμάτα κόσμο έρχονται π.χ. στην Αθήνα απ' όλη την Ελλάδα, για ν' ακούσουν τον Πρωθυπουργό ή τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Και θα ακούσει πάλι ο λαός υποσχέσεις, μεγαλοστομίες, για νέα προγράμματα, νέα ανάπτυξη, για ευημερία του λαού

και κοινωνική δικαιοσύνη. Περιπολογίες και φλυαρολογίες. Ίδια γεύση απ' όλους.

* * *

Θα ήθελα πριν τελειώσω, να φανταστούμε όλοι νοερά την τελευταία ομιλία του Πρωθυπουργού ή του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην Αθήνα.

Το παρελθόν μας διευκολύνει σ' αυτό. Από μέρες, από εβδομάδες γρηγορότερα αρχίζουν οι προετοιμασίες. Ενοικιάζονται πούλμαν για τη μεταφορά του κόσμου από τα τετραπέρατα της Ελλάδας. Στην Αθήνα επικρατεί πανδαιμόνιο. Την ημέρα της ομιλίας, είτε του ενός είτε του άλλου, η πρωτεύουσα χάνει το ρυθμό της. Κυκλοφοριακό χάος. Ο κόσμος τρέχει, συνωστίζεται στρυμώχνεται για ν' ακούσει χιλιοειπωμένα πράγματα. Ήδη τα μεγάφωνα πληροφορούν πως γέμισε η πλατεία Συνταγματος μέχρι τους στύλους (όχι τις στήλες) του Ολυμπίου Διός. Γεμάτη από κόσμο η οδός Σταδίου, Πανεπιστημίου, μέχρι την Ομόνοια. Ο κόσμος φωνάζει, υψώνει τεράστια πανό με παντός είδους συνθήματα. Όλοι κρατούν σηπαιούλες. Ήρθε η ώρα και ο ομιλητής βγαίνει στην εξέδρα. Με ικανοποίηση αναμετρά το πλήθος με το μάτι, υψώνει τα χέρια και χαιρετά τα πλήθη, τα οποία ωρύονται κυριολεκτικά από ενθουσιασμό.

Η ομιλία αρχίζει. Πολλές φορές διακόπτεται από τα συνθήματα του λαού: "Εμπρός, προχώρα, σε θέλει όλη η χώρα". Και ο ομιλητής αρπάζει την ευκαιρία για να προσθέσει "Μαζί θα προχωρήσουμε για μια Ελλάδα νέα, για μια

Ελλάδα ισχυρή".

Άλλο σύνθημα των ψηφοφόρων τον αναγκάζει να σταματήσει και να τους βεβαιώσει τούτο: "Αγωνιζόμαστε για την κοινωνική δικαιοσύνη. Ο λαός στην εξουσία". Η λαοθάλασσα παραληρεί από ενθουσιασμό. Η ομιλία τελειώνει. Χειροκροτήματα από κάτω, ιαχές, πανδαιμόνιο. Ο ομιλητής μπαίνει μέσα, αλλά ο κόσμος, τον αναγκάζει να ξαναβγει τρεις και τέσσερις φορές. Στον τελευταίο του χαιρετισμό τους λέει "Σήμερα η Αθήνα ψήφισε, η Ελλάδα ψήφισε. Είμαστε η αυριανή κυβέρνηση".

Η ομιλία τελειώνει και ο ομιλητής, ικανοποιημένος από τον ενθουσιασμό του πλήθους, στέλνει, με υψωμένα τα χέρια, χαιρετισμό σε όλους και φεύγει, βεβαίως για τη νίκη της Κυριακής.

Κι ο λαός σιγά σιγά διαλύεται, ευχαριστημένος για τις υποσχέσεις που άκουσε.

Η φράση "για την ευημερία του λαού, για την κοινωνική δικαιοσύνη, για την ανάπτυξη, για μια Ελλάδα ισχυρή", ακολουγεί στ' αφτιά του, καθώς κατηφορίζει προς την Ομόνοια.

Και κάποιος ασπρομάλλης γέροντας, που ανηφορίζει αυτή την ώρα προς το Σύνταγμα από την οδό Σταδίου, ακούοντας τα συνθήματα του πλήθους, κοντοστέκεται, κουνάει απελπισμένα το κεφάλι του και ψιθυρίζει: "Ταλαίπωρε ελληνικέ λαέ, έως πότε θα σε εμπαίζουν με ανακρίβειες και μεγαλοστομίες; Έως πότε θα ακούς τα ίδια και τα ίδια, που δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια και στη σκληρή πραγματικότητα;

Ο ζυγός της Θέμιδος

Από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Λυκειαρχή

Τhéμις, αρχαία θεότητα, που λατρευόταν σε πολλά μέρη της Ελλάδας, εθεωρείτο εκπρόσωπος της θείας δικαιοσύνης σε κάθε ανθρώπινη περίπτωση. Αυτή την υψηλή έννοια ενσαρκώνει και εποπτεύει σε καθετί, που σχετίζεται με το Δίκαιο και την Ηθική.

Την απεικόνιζαν τυφλή με τα μάτια δεμένα με ταινία για να αποδώσουν συμβολικά την αμεροληψία, η οποία ήταν και το χαρακτηριστικό γνώρισμά της. Ως σύμβολα είχε το ξίφος και το ζυγό (παρόμοιον εκείνου των παλαιών παντοπωλών, που ζύγισαν μπαχαρικά κ.λ.).

Αμεροληψία, λοιπόν, πρέπει πάντοτε να επικρατεί στην απονομή της δικαιοσύνης και στην απόδοση του δικαίου, προς διαφύλαξη της έννομης τάξης, που επιτυγχάνεται με την τιμωρία των ενόχων και την εξομάλυνση των διαφορών και εκθροτήτων των ανθρώπων, που καταφεύγουν στα δικαστήρια "για να βρουν το δίκιο τους".

Γεννάται όμως το ερώτημα: Είναι πάντοτε αμερόληπτοι οι δικαστές; Λίγες σκέψεις θα εκθέσω επ' αυτού.

* * *

Από τους αρχαίους χρόνους οι Αθηναίοι πολίτες, ως δικαστές, για λόγους

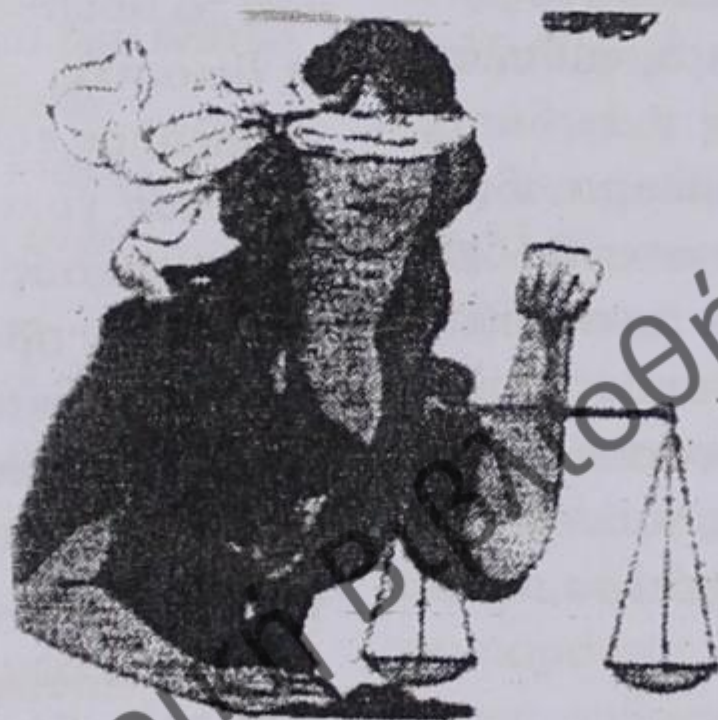
συναίσθηματικούς, ήταν, ως επί το πλείστον, επεικείς και εύκολα συγκινούνταν από τη δυστυχία των κατηγορουμένων, πολλοί από τους οποίους δεν δίσταζαν να μεταφέρουν στο δικαστήριο, σε φορεία,

τους αρρώστους γονείς των ή τα ανάπηρα παιδιά τους, για να προκαλέσουν έτσι τον οίκτο των Αθηναίων πολιτών-δικαστών, οι οποίοι επόμενο ήταν να δείξουν κάποια μεγαλύτερη κατανόηση σ' αυτούς. (Πρβλ. σημερινούς ενόρκους,

που βλέπουν τα πράγματα διαφορετικά απ' ό,τι οι εξ επαγγέλματος δικαστές).

Δικαστικές πλάνες πάντοτε υπήρχαν και υπάρχουν, αφού και οι δικαστές είναι άνθρωποι, που μπορεί να υποπέσουν σε σφάλματα. Ο Αλκιβιάδης, που είχε κατηγορηθεί για την κοπή των κεφαλών του Ερμού τις παραμονές της εκστρατείας των Αθηναίων στη Σικελία, και διατάχτηκε γι' αυτό να επιστρέψει στην Αθήνα, εδραπέτευσε από το πλοίο, που είχε σταλεί να τον μεταφέρει και κατέφυγε στους Σπαρτιάτες, ακριβώς γιατί ήξερε ότι ο ζυγός της θέμιδος δεν λειτουργούσε σωστά στην Αθήνα.

Το ζήτημα, λοιπόν, της απονομής της δικαιοσύνης είναι πολύ λεπτό και δύσκολο και οι δικαστές, πολλές φο-

ρές κατέχονται από αμφιβολίες και προβληματίζονται έντονα.

Υπήρχαν και υπάρχουν και σήμερα δικαστές, που υποκύπτουν σε πιέσεις, δικαστές ευάλωτοι, υποχωρητικοί, συγκαταβατικοί, χαριστικοί, φιλοχρήματοι, όπως υπάρχουν και λειτουργοί της θέμιδος αμερόληπτοι, άκαμπτοι, άτεγκτοι, που δεν χαρίζονται σε κανένα. Σε αυτούς τους ακεραίου χαρακτήρος δικαστές ανήκει πάντοτε ο της δικαιοσύνης έπαινος και στέφανος.

Διλήμματα, λοιπόν, και αμφιβολίες δεν λείπουν ποτέ. Ποιός έχει δίκιο; Ποιός άδικος; Ιδού το πρόβλημα, ιδιαίτερα σε πολύπλοκες και ακανθώδεις δίκες, και μάλιστα, όταν τα στοιχεία είναι ανεπαρκή και δεν βοηθούν στην έκδοση μιας δίκαιης απόφασης.

Εξ ου, πολλάκις, άδικες κρίσεις, δικαστικές πλάνες και αργότερα, αναθεωρήσεις δικών.

Είναι, λίγο πολύ, γνωστό το ανέκδοτο εκείνο, επί Τουρκοκρατίας, όταν ο τοπικός δικαστής (Κατής) έπρεπε να λύνει τις διαφορές των ανθρώπων, που κατέφευγαν σ' αυτόν. Αξίζει να το αναφέρω.

Σε μια τέτοια περίπτωση ο Κατής άκουσε με τη δέουσα προσοχή τον κατηγορο και, όταν τελείωσε το κατηγορητήριο, του είπε, κάνοντας μια ανάλογη, ενθαρρυντική γι' αυτόν, χειρονομία: "Έχεις δίκιο".

Ύστερα ο κατηγορούμενος απέκρουσε με πειστικότητα τον κατήγορο, και ο Κατής επανέλαβε και σ' αυτόν, στον ίδιο τόνο: "Έχεις δίκιο".

Τότε κάποιος από το ακροατήριο του λέει: "Κατή μου, ο κατήγορος έχει

δίκιο, ο κατηγορούμενος έχει επίσης δίκιο. Ποιός έχει άδικος;

Κι ο Κατής: "Κι εσύ δίκιο έχεις".

* * *

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος από τους Τούρκους και για πολλές δεκαετίες συνεχιζόταν η θλιβερή κατάσταση, σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης. Ανεπίτρεπες πολιτικές παρεμβάσεις και πιέσεις, μεταθέσεις δικαστικών λειτουργών κ.λ. ήταν κάτι το σύνηθες φαινόμενο. Όχι μόνο οι δικαστές, αλλά και άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι εύκολα επαιρναν μετάθεση, όταν έρχονταν σε σύγκρουση με τους τοπικούς κορματάρχες. Χαρακτηριστική, εν προκειμένω, μια παρόμοια μετάθεση Εκπαιδευτικού στην Κατούνα, όποτε εκείνος έξαλλος φώναξε: "Πού της ελληνικής γης κείται Κατούνα; Διδάσκω πολλά χρόνια Γεωγραφία, αλλά δεν έτυχε να τη μάθω".

Πολλές δίκες, ακόμα και σήμερα, χρονίζουν, αναβάλλονται και πάλι αναβάλλονται, γίνονται ενστάσεις επί ενστάσεων, άλλες παραγράφονται κ.λ. έτσι ώστε τα κοινώς λεγόμενα "μην μπλέξεις στα δικαστήρια" ή το άλλο "καλύτερα ένας κακός συμβιβασμός, παρά μια δίκη" έχουν αρκετή δόση αλήθειας.

Είναι γνωστό ότι η Δικαιοσύνη, ο ακρογωνιαίος αυτός λίθος μιας χρηστής Πολιτείας και το αλάθητο βαρόμετρο ενός καλού ή κακού Κράτους, εκώλαινε και νοσούσε μέχρι το 1910 σε τέτοιο βαθμό, ώστε παραστάθηκε από σκηνής, το 1908, σε Αθηναϊκή Επιθεώρηση, ως κόρη τυφλή, με δεμένα τα μάτια με ματιήλι, κρατώντας στο αριστερό χέρι зу-

γό ανισοσκελή και τραγουδώντας τους παρακάτω στίχους, τους οποίους άκουσα από τον πατέρα μου, που είχε ιδεί εκείνη την Επιθεώρηση, όταν σπούδαζε τότε (1908) στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Αθηνών. Θα προσπαθήσω να τους θυμηθώ.

Με τη ζυγαριά σπασμένη
και με ζύγια ελλιπή
πώς να κάνω τη δουλειά μου;
πώς να κάνω προκοπή;

Κόσμον ακούω και κόσμο δεν βλέπω
μέσ' στο σκοτάδι παραπατώ
και αν κανένα στη τύχη πιάσω,
μου φεύγει πάλι και τον ζητώ.

Αχ, το δρόμο πάντα χάνω
και κανείς δεν με βοηθεί
κι όλα μου στραβά τα κάνω
όλοι μ' έχουν βαρεθεί.

Συμφορά, ελεήστε, Χριστιανοί,
είμαι μόνη, μόνη κι ορφανή!.

Οι λυρικοί αυτοί στίχοι παριστάνουν ζωηρά κι ανάγλυφα τη θλιβερή κατάσταση, στην οποία είχε περιέλθει η Δικαιοσύνη, η οποία, χωρίς σοβαρή υποδομή, με δικαστές έντιμους αλλά και ανέντιμους, μόνη, περιφρονημένη και αβοήθητη, αδυναμούσε ν' ανταποκριθεί δεόντως στο έργο της. Και αν κάποτε έμπλεκε με υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, στο τέλος υποχωρούσε, λόγω πολιτικών πιέσεων και παρεμβάσεων, έτσι, για να ισχύει η επιτυχής παρομοίωση της Δικαιοσύνης με ιστό αράχνης, στον οποίο πιάνονται εύκολα τα μικρά έντομα (κουνούπια, μύγες), αλλά ξεφεύγουν τα μεγαλύτερα (σφήκες κ.λ.).

Ευκαιριακά ας συγκρίνει ο αναγνώ-

στης το λεπτό πνεύμα των Επιθεωρήσεων εκείνων με τις χυδαιολογίες, βωμολοχίες, και αισχρολογίες των σημερινών.

Ύστερα απ' αυτά ο τότε (1910) Υπουργός Δικαιοσύνης, διαπρεπής νομομαθής Ν. Δημητρακόπουλος, που πονούσε πολύ για το κατόντημα της Δικαιοσύνης, πήρε γενναία μέτρα υπέρ αυτής και των λειτουργών της.

Και πάλι όμως δεν σταμάτησαν οι πολιτικές παρεμβάσεις, που συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Και ενώ η πατρίδα μας έχει αρκετούς έντιμους και αδέκαστους δικαστές, που αποτελούν το σέμνωμα του υπαλληλικού κόσμου και το εγκαλλώπισμα του ναού της Θέμιδος, εν τούτοις η Δικαιοσύνη δεν αποδίδει καλύτερους καρπούς. Κι αυτό συμβαίνει και για άλλους λόγους, που δεν είναι του παρόντος, αλλά και διότι, σε εκδικάσεις σοβαρών ποινικών και πολιτικών υποθέσεων, δεν μπορεί ν' απαλλαγεί τελείως από τις πολιτικές επιρροές, οι οποίες την μεταβάλλουν, πολλές φορές, σε θεραπευνίδα της εκάστοτε Κυβέρνησης και του Κράτους γενικότερα.

Ευχής έργο θα ήταν οι δικαστικοί λειτουργοί, ιδιαίτερα οι ανώτατοι, να αφήνονται ελεύθεροι και ανεπηρέαστοι στην άσκηση των καθηκόντων τους, έτσι ώστε η Δικαιοσύνη να απονέμεται γρήγορα, αμερόληπτα και ακριβοδίκαια, πράγμα που αποτελεί το ασφαλές κριτήριο μια ευνομούμενης και προδευτικής Πολιτείας και Κοινωνίας.

Το στοιχείο του "τραγικού" στη ζωή των ανθρώπων

από τον ΝΙΚ Χ. ΡΕΜΠΙΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Λυκειαρχή

Με τον όρο "τραγικό" νοείται σήμερα καθετί το φοβερό, το φρικτό, το συνταρακτικό, που προκαλεί τον οίκτο, τη λύπη, τη συμπάθεια του ανθρώπου προς το συνάνθρωπό του, ο οποίος πάσχει και υποφέρει, χωρίς, πολλές φορές, να φταίει. Έτσι, μιλάμε για τραγικά γεγονότα, τραγικά εγκλήματα, τραγικές εξελίξεις και περιπέτειες, για να δείξουμε το αποτρόπαιο μέγεθος εκείνων που συμβαίνουν γύρω μας.

Το τραγικό είναι στενά συνδεδεμένο με τη ζωή των ανθρώπων, από τότε που εμφανίστηκαν στη γη, αλλά πήρε σοβαρές διαστάσεις στην αρχαία ελληνική μυθολογία με τους πολλούς μύθους, που καταλλήλως εκμεταλλεύτηκαν οι τρεις μεγάλοι τραγικοί ποιητές: ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης, οι οποίοι μας έδωσαν αθάνατα έργα της ποιητικής τέχνης τους. Από τους τρεις μεγάλους μυθικούς κύκλους, το Θηβαϊκό, Αργοναυτικό και Τρωικό, οι τραγικοί ποιητές προτιμούσαν περισσότερο το Θηβαϊκό, που ήταν γεμάτος από εγκληματικές πράξεις μεταξύ συγγενικών προσώπων, πράγμα που προκαλούσε το φόβο και τη συμπόνια των θεατών.

Ένας φυσικός θάνατος, μια απλή δολοφονία, μια περιπέτεια του ήρωα δεν αποτελεί σημαντικό στοιχείο για

υπόθεση αρχαίας τραγωδίας, αλλά προέχον στοιχείο αποτελεί μιά εσωτερική πάλη του ήρωα, μια τραγική σύγκρουση για την επίτευξη μιας υψηλής πανανθρώπινης ιδέας.

Η Ειμαρμένη, η Μοίρα, η Αίσα έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στη ζωή των ανθρώπων, οι οποίοι είχαν δώσει ένα χαρακτήρα θείκό σ' αυτή την τυφλή και αναπότρεπτη δύναμη, που λέγεται Μοίρα, την οποία είχαν καταστήσει θάνατο θεό, στον οποίο άνθρωποι, και θεοί ακόμα, δεν ήταν παρά απλά όργανα και θύματα της θέλησής της.

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν πως όταν ο άνθρωπος ενεργεί "υπέρ αίσαν", δηλ. πέρα απ' όσα ορίζει η μοίρα, πέρα από τα νόμιμα κι ανθρώπινα, αργά ή γρήγορα θα τιμωρηθεί από τη θεία Νέμεση, την Άτη, γιατί κάθε υπέρβαση αποτελούσε "ύβριν" δηλ. αλαζονική συμπεριφορά και αδικία, η οποία δεν θα έμενε ατιμώρητη. Έλεγαν χαρακτηριστικά: "Οψέ αλέουσι μύλοι θεών· αλέουσι δε λεπτά" δηλ. αργά αλέθουν οι μύλοι των θεών· αλέθουν όμως λεπτό αλεύρι.

Επίσης οι άνθρωποι τιμωρούνται για τις αμαρτίες των προγόνων τους. Ο οίκος των Λαβδακιδών στη Θήβα και των Ατρείδων στις Μυκήνες ήταν συνταραγμένοι από σοβαρά προπατορικά αμαρτήματα, τα οποία πληρώνουν

οι απόγονοί τους, Οιδίπους, Ιφιγένεια κ.λ.

Η Αντιγόνη, στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλή, είναι ένα τραγικό πρόσωπο, γιατί αγωνίζεται να τηρήσει τον προαιώνιο άγραφο νόμο, που ορίζει την ταφή των νεκρών. Περιφρονεί το γραπτό νόμο του Κρέοντα και θυσιάζεται για την υψηλή ιδέα της Αγάπης και του Καθήκοντος, κι αυτό είναι που της χαρίζει μια ξεχωριστή τραγική ομορφιά.

Ο Φίλοκλήτης είναι τραγικό πρόσωπο, όχι τόσο για το σωματικό πόνο που δοκιμάζει από το δάγκωμα του φιδιού, όσο, και κυρίως, από την εγκατάλειψη του σε ερημική ακτή της Λήμνου από τους Έλληνες, που έφυγαν για την Τροία.

Και οι Οιδίπους τύραννος είναι τραγική μορφή, όχι γιατί τυφλώθηκε και εκθρονίστηκε, αλλά γιατί σκότωσε, χωρίς να ξέρει, τον πατέρα του Λαΐο και νυμφεύτηκε τη μητέρα του Ιοκάστη, με την οποία απέκτησε τέσσερα παιδιά.

Ας έρθουμε στον Προμηθέα, ο οποίος ως γνωστό, έκλεψε το πυρ από τους θεούς και το έφερε στους ανθρώπους για να βελτιώσει τη ζωή τους. Ο Ζεύς διέταξε να τον καρφώσουν στον Καύκασο, όπου ένας αετός έτρωγε τη μέρα το συκώτι του, το οποίο ξαναγινόταν τη νύχτα. Είναι τραγικό πρόσωπο, που πάσχει και υπομένει ηρωικά την αναπότρεπτη μοίρα του.

Το μαρτύριό του, παρ' όλες τις διαφορές που υπάρχουν, θυμίζει το φρι-

κτό μαρτύριο του Χριστού στο Γολγοθά. Ο Γολγοθάς αποτελεί, τρόπον τινά, την άφθαστη τελείωση και το αποκορύφωμα του ανθρώπινου πόνου του Καυκάσου. Εκεί καρφώθηκε στο βράχο ο ευεργετής της υλικής προόδου των ανθρώπων, ενώ στο Γολγοθά σταυρώθηκε στο Ξύλο ο Χριστός, που ενδιαφέρθηκε για την ηθική πρόοδο και προκοπή των ανθρώπων. Στο Γολγοθά ο Χριστός υπέστη το μαρτύριο των μαρτυρίων, ανάμεσα σε δύο ληστές και κάτω από τα ραπίσματα, τη χλεύη και την περιφρόνηση των Ιουδαίων.

Έτσι ο Χριστός είναι η τραγικότερη μορφή όλων των αιώνων, τόσο για το φρικαλέο σταυρικό θάνατο, όσο και κυρίως, γιατί πέθανε εγκαταλελειμμένος απ' όλους: φίλους, οπαδούς, μαθητές, οικογενειακό περιβάλλον!... (Δεν είναι του παρόντος να σχολιάσω την αδικαιολόγητη αυτή εγκατάλειψη).

Στη σημερινή εποχή το στοιχείο του τραγικού είναι διάχυτο στη ζωή των ανθρώπων. Ο άνθρωπος προσπαθεί, μοχθεί, αγωνίζεται για να πετύχει κάτι. Το συνεχές άγχος της εποχής, η αγωνία, το στρες, η αποτυχία, που δοκιμάζει πολλές φορές, συνθέτουν την εικόνα μιας φοβερής τραγικής ύπαρξης.

Σαν άλλος Σίσυφος σπρώχνει προς την κορυφή του βουνού πελώριο λίθο, αλλά, προτού φθάσει, του ξεφεύγει από τα χέρια κι αρχίζει πάλι απ' την αρχή. Τραγική η ζωή του ανθρώπου, ο οποίος, από τότε που θα γεννηθεί, βα-

δίξει, άλλοτε ήρεμος και άλλοτε λαχνασιασμένος, προς ένα τέρμα. Άγνωστο πότε θα φθάσει, όπως είναι άγνωστο πότε θα σβήσει το καντήλι του καθενός, που ανάβουμε το πρωί στο εικονοστάσι.

Ας ρίξουμε μια ματιά στο παρελθόν το πρόσφατο κι αμέσως θα διαπιστώσουμε τα τραγικά γεγονότα των χρόνων αυτών.

Τραγικά τα θύματα της Κατοχής από τη Γερμανική θηριωδία, τραγικοί οι χιλιάδες Εβραίοι, που κάρκιναν στα κρεματόρια. Παντού καταστροφές, παντού καυτά δάκρυα αυλακώνουν τις παρειές χαροκαμένων μανάδων. Απειλές πολέμου, αιματοχυσίες, καμικάζι, ζωσμένοι με εκρηκτικά, σκορπούν το θάνατο. Νωπή η τραγωδία στο θέατρο της Μόσχας. Σκεφθείτε τι τραγικές στιγμές έζησαν οι άνθρωποι αυτοί! Στυγερά εγκλήματα, δολοφονίες, ανασφάλεια παντού, τόσο στην ύπαιθρο, όσο και στις πόλεις. Πόρτες κλειδομανταλωμένες μόλις βραδιάζει, διπλές σιδεριές στα παράθυρα των σπιτιών στα προάστια και στα χωριά. Παιδάκια παίζουν στις "Παιδικές Χαρές" κάτω από τα βλέμματα παιδεραστών.

Συνηθισμένες οι βαρβαρότητες στα γήπεδα, στα οποία θερμοκέφαλοι εχθροί του αθλήματος (δεν πρέπει καν να λέγονται φίλαθλοι) πετάνε πέτρες, μπουκάλια, καίνε καθίσματα (πλήρως ελληνικέ λαέ τις ζημιές), ενώ η Αστυνομία, αφού δεν έχει εντολή να επέμβει, θεάται τα δρώμενα στις κερκίδες από τον πράσινο χλοερό τάπητα... Οι

ζημιές συνεχίζονται έξω από τα γήπεδα σε βιτρίνες Τραπεζών, αυτοκίνητα και οι αρμόδιοι, επειδή φοβούνται την επέκταση των ταραχών, καθεύδουν και αδρανούν· ο χορός καλά κρατεί και οι αίτιοι των καταστροφών, βλέποντας την ολιγωρία του Κράτους, αποθρασύνονται. Ελλάδα το μεγαλείο σου!...

Από την άλλη πλευρά χιλιάδες έφηβοι, που έπεσαν στα ναρκωτικά και, παρ' όλες τις προσπάθειες, δεν μπορούν να ξεφύγουν, είναι τα αξιολύπητα τραγικά θύματα της εποχής μας. Όλα αυτά και άλλα, όπως η διεθνής τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα, καθιστούν τη ζωή των ανθρώπων ανασφαλή και τραγική. Ας μην απογουτευόμαστε όμως. Η ζωή προχωρεί πρόσω ολοταχώς και δεν πισωγυρνά, όπως δεν υπάρχει περίπτωση ο Ιορδάνης ποταμός να στραφεί προς τα οπίσω.

Η ιστορία αναφέρει πως οι αγρότες του Μαραθώνα, μετά τη νίκη των Ελλήνων κατά των Περσών (490 π.Χ.), για πολλά χρόνια διηγούνταν σ' εκείνους που επισκέπτονταν το πεδίο της μάχης, ότι άκουαν στον ύπνο και στον ξύπνιο τους, σαν μακρινό απόηχο, το χλιμίντρισμα των ίππων, τις συγκρούσεις των ασπίδων και τις πολεμικές κραυγές Ελλήνων και Περσών. Σκέφτομαι: Πόσες φορές θα ξύπνησαν έντρομα τα παιδιά της Ν. Υόρκης, της Σερβίας, του Αφγανιστάν, νομίζοντας ότι ακούνε τις Σειρήνες, τους εκκωφα-

ντικούς κρότους των αεροπλάνων και τις εκρήξεις των βομβών και οβίδων, που έπεφταν βροχηδόν γύρω τους!...

Στην τραγωδία του Ευριπίδη "Τρωάδες" η Ανδρομάχη, σύζυγος του φονευθέντος Έκτορα, όταν μαθαίνει ότι οι Έλληνες θα πετάξουν το μικρό γιο της Αστυάνακτα από τα τείχη, ξεσπάει σε λυγμούς με έκδηλο το μπτρικό πόνο και την τρυφερότητα. Σφίγγει στην αγκαλιά της τον Αστυάνακτα και λέγει μεταξύ άλλων: "Ω βάρβαρα εξευρόντες Έλληνες κακά, τί τόνδε παίδα κτείνετε ουδέν αίτιον;".

(Τρωάδες στ. 764-65)

Δηλαδή: Ω Έλληνες, που επινοείτε βαρβαρικές τιμωρίες, γιατί σκοτώνετε αυτό το παιδί, που σε τίποτε δεν φταίει;

Στώμεν καλώς. Στην κραυγή της Ανδρομάχης, θα μπορούσε κανείς να ακούσει τη φωνή μιας σημερινής μητέρας της Ν. Υόρκης, της Σερβίας, του Αφγανιστάν ή του Ιράκ μελλοντικά: "Ω άνθρωποι, ω ισχυροί της Γης, που μηχανεύεστε τιμωρίες και καταστροφές, που ταιριάζουν σε βαρβάρους, γιατί σκοτώνετε αθώα παιδιά; Πότε, επί τέλους, θα σταματήσουν οι ανελέητοι βομβαρδισμοί, οι αιματοχυσίες και οι σπαραξικάρδιες κραυγές; Πότε θα ζή-

σει ο κόσμος ειρηνικά;".

Προ ημερών έπιασα κουβέντα στο χωριό μου, τη Βούρμπιανη, με μια γερόντισσα, που μου είπε μεταξύ άλλων: "Νίκο, εσύ 'σαι γραμματιζούμενος άνθρωπος, για πες μου τ' είν' αυτά αμολόπτα, που γέρονται στον κόσμο κάθε μέρα; Η τπλεόραση μας αλάλιασε το κεφάλι, όλο φονικά και σκοτωμούς αραδιάζει. Χάλασ' ο κόσμος, καμάρ μου, κάλασε. Απ' τόνα κακό στο χειρότερο πάμε. Εκεί που καταντ' σάμαν, δεν μας μνήσκει τίποτε άλλο απ' το να ριξ' ο Θεός μια φωτιά και να μας κάψ' όλους ντιη καταντίη". Αυτά μου είπε. Κι εγώ, φέρνοντας στο νου μου εκείνη τη στιγμή το Δία, που κεραυνοβόλησε και έκαψε στα χρόνια τα παλιά του ασεβή και περήφανο στρατηγό των Αργείων Καπανέα, ο οποίος στην πολιορκία των Θηβών είχε γράψει στην ασπίδα του "πρήσω πόλιν" δηλ. θα κάψω την πόλη (Αισχ. επτά επί Θήβας, στ. 434), είτε το θέλει ο Δίας, είτε όχι, ενθυμούμενος, λοιπόν, το πάθημα του Καπανέα από τον Δία, οποίος κατά το Σοφοκλή (Αντιγ. στ. 127) "Ζευς μεγάλης γλώσσης κόμπους υπερεχθαίρει" δηλ. ο Δίας μισεί τα περήφανα λόγια, είπα στην αγαθή γριούλα: "Σα νά'χεις δίκιο, γιαγιά".

Ο πόλεμος, η τηλεόραση, και η παιδική ψυχή

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

|| **Π**όλεμος πατήρ πάντων" είχε πει ο "σκοτεινός" εκείνος φιλόσοφος της Εφέσου Ηράκλειτος, που έζησε στην εποχή των Περσικών πολέμων. Πράγματι, κάθε πόλεμος κυριαρχεί και εξουσιάζει τα πάντα, αφού προκαλεί παντός είδους περιπέτειες και κοσμοϊστορικές αλλαγές και μεταβολές.

Δυστυχώς, λαοί και κράτη, που διαθέτουν αρκετή υλική δύναμη και υπέρμετρη αλαζονεία, βρίσκουν αιτίες και αφορμές για να κηρύξουν κατακτητικούς πολέμους εναντίον άλλων ασθενέστερων, αποβλέποντας, φυσικά, σε οικονομικά και μόνο οφέλη, κι ας θέλουν να επικαλύπτουν τις αδικαιολόγητες επιθέσεις τους, με δήθεν αγαθές προθέσεις και άγιους σκοπούς.

Έτσι, και ο προ πολλού αναμενόμενος πόλεμος των Η.Π.Α. και της Μ. Βρετανίας κατά του Ιράκ μοναδικό κίνητρο έχει τα πετρέλαια της περιοχής και τον έλεγχο των γύρω από το Ιράκ κρατών, κι ας λέει ο Πλανητάρχης Μπους ότι η επέμβαση γίνεται για την απελευθέρωση της χώρας από το δικτατορικό καθεστώς του Σαντάμ, λες και η ίδια η Αμερική δεν εγκατέστησε στο παρελθόν δικτάτορες σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής και όπου αλλού. Προφάσεις εν αμαρτίαις!..

Η υπεροψία του Προέδρου Μπους κι όλων εκείνων, που κινούν τα νήματα του πολέμου, θόλωσε τα μυαλά τους και κατάντησαν όλοι τους "τυφλοί τα τ' ότα, τον τε νουν τα τ' όμματα"

(Σοφ. Οιδ. Τυρ., 371).

Πράγματι, όλοι τους είναι τυφλοί, κουφοί και άφρονες. Δεν βλέπουν τις ογκώδεις διαδηλώσεις, που εκδηλώθηκαν και εκδηλώνονται σ' όλο τον κόσμο, ακόμα και στην Αμερική και την Αγγλία, δεν ακούνε τις έντονες διαμαρτυρίες εκατομμυρίων ανθρώπων, δεν συνετίζονται.

Και ο Πλανητάρχης, αφού περιφρόνησε τους πάντες και τα πάντα, πιστός στο δόγμα των Ρωμαίων Καισάρων "sic volo, sic jubeo" (= έτσι θέλω, έτσι διατάζω) εκήρυξε, με τη συναίνεση του άλλου Φαιδρού ηγεμονίσκου της Αγγλίας Μπλέρ, τον παράνομο αυτόν πόλεμο.

* * *

Ήδη βομβαρδίζονται και σφυροκοπούνται ανηλεώς όχι μόνο στρατιωτικοί στόχοι, αλλά και κατοικημένες περιοχές με εκατοντάδες νεκρούς από τον άμαχο πληθυσμό. Κάθε μέρα βλέπουμε φρικιαστικές εικόνες που μεταδίδει η τηλεόραση: Θάνατοι, τραυματισμοί γυναικών, αθώων παιδιών, νηπίων και βρεφών, που δεν πρόλαβαν να ιδούν το φως του ήλιου, καταστροφές κτιρίων, έρείπια, κομμένα χέρια και πόδια ακρωτηριασμένων ανθρώπων, σπαρακτικές κραυγές οδύνης και πόνου, αιματωμένα κεφάλια παιδιών κλ. κλ. συνθέτουν τις πιο σκληρές, απάνθρωπες και τραγικές εικόνες του πολέμου. Η βαρβαρότητα, η εγωπάθεια και η αλαζονεία της υλικής ισχύος των εισβολέων πυρακτώνουν τις αιμοχαρείς ψυχές τους και υποχρεώ-

νουν τον Άδη να δέχεται καθημερινά εκατοντάδες θύματα.

Πώς θα μπορέσουν τα μικρά αυτά παιδιά του Ιράκ να συνέλθουν και ν' απαλλαγούν από τους Εφιάλτες των βομβαρδισμών και τις εκρήξεις των πυραύλων; Πώς να επουλωθούν τα ψυχικά τραύματά τους, πώς θα απαλλαγούν από τις φοβίες, και τον τρόμο, που ενσταλάχτηκαν μέσα στην ψυχή τους, πώς θα λησμονήσουν όσα δοκίμασαν και δοκιμάζουν κάθε μέρα;

Ω ισχυροί της Γης, της Γης αυτής την οποία, αντί να μετατρέψετε σε Γη της Επαγγελίας, την έχετε μεταβάλει με την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά σας σε Γη κολάσεως, οδύνης, λύπης και σπαραγμού, γιατί ρίχνετε τις βόμβες σας σε λαϊκές φτωχογεπονιές; Μέχρι πού θα φθάσει η αναλγησία σας; Τα ακρωτηριασμένα και ξεκοιλιασμένα από τους πυραύλους αθώα παιδιά (*miserabile visum* = οικτρόν ιδείν, όπως έλεγαν οι Ρωμαίοι), τα ματωμένα πρόσωπά τους, δεν σας συγκινούν, δεν σαν συγκλονίζουν; Πού είναι ο ανθρωπισμός και η ανθρωπιά σας; Ή μήπως θεωρείτε, ως ένδειξη ανθρωπισμού, την ανθρωπιστική σας βοήθεια, που δίνετε σε πεινασμένους και ρακένδυτους ανθρώπους, αφού πρώτα φροντίσατε να τους εξουθενώσετε ψυχικά; Αυτή, λοιπόν, η ανθρωπιστική σας βοήθεια αποτελεί καθαρό εμπαιγμό και εξευτελισμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

* * *

Τα παιδιά όλου του κόσμου βλέπουν στην τηλεόραση όλες αυτές τις φρικαλεότητες του πολέμου. Και διερωτάται κανείς: Τί συναισθήματα δημιουργούνται

στις ψυχές τους από αυτά τα αποτρόπαια θεάματα; Ποιά εικόνα σχηματίζεται μέσα τους για τον κόσμο, στον οποίο τα φέραμε να ζήσουν; Γιατί τα κανάλια να προβάλλουν συνεχώς τέτοιες σκληρές σκηνές, που τραυματίζουν την παιδική ψυχή τους; Φυσικό είναι σε μερικά παιδιά όλοι αυτοί οι εφιάλτες του πολέμου να διαταράξουν την ψυχική τους ισορροπία και καλό θα ήταν να μη βλέπουν τέτοιες σκληρές εικόνες.

* * *

Η ενωμένη Ευρώπη ας βγάλει τα συμπεράσματά της από τον παράνομο αυτόν πόλεμο και ας διακρίνει τους απώτερους σκοπούς και τις πραγματικές επιδιώξεις του Πενταγώνου. Η ανακοίνωση του Μπούς ότι η Αμερική με χαρά πολεμάει για την απελευθέρωση του Ιράκ από τον δικτάτορα Σαντάμ, μόνο ειρωνικά σχόλια μπορεί να προκαλέσει. Αν, όντως, είναι έτσι, τότε ας απελευθερώσει και το βόρειο τμήμα της Κύπρου, το οποίο παράνομα κατέχουν οι Τούρκοι.

* * *

Οι ισχυροί της Γης ας αλλάξουν τακτική έναντι των άλλων λαών, ας αφήσουν την αλαζονική τους συμπεριφορά προς τους ασθενεστερούς και ας συνειδητοποιήσουν ότι η υπεροψία προηγείται της πτώσεως.

Ακόμη ας μάθουν ότι η "ύβρις", κατά τους αρχ. Έλληνες, αργά ή γρήγορα τιμωρείται, γιατί "οψέ αλέουσι (= αλέθουν) μύλοι θεών· αλέουσι δε λεπτά".

Διαφορετικά θα παραπαίουν και θα εισπράττουν το χλευασμό και την περιφρόνηση ανθρώπων και λαών.

Η ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Λυκειαρχη

Αξιόλογη και λαμπρή είναι η υμνογραφία της Βυζαντινής εποχής, γύρω από τα πάθη του Χριστού. Οι υμνογράφοι των χρόνων εκείνων, ποτισμένοι με τα νάματα της θείας λατρείας και της θερμής προσευχής, έζησαν τη ζωή τους, χαράζοντας συγκινητικούς στίχους βαθιάς πίστης και αφοσίωσης στο μοναδικό τους έρωτα, το Ναζωραίο, ο σταυρικός θάνατος του οποίου τους συγκλόνησε κυριολεκτικά. Όλοι τους έπλεξαν βαρύτιμα στεφάνια υψηλής και εκλεκτής ποίησης γύρω από το θείο Δράμα, τα οποία, σαν κλωστές, χρυσοδένουν τα σεπτά του Χριστού πάθη.

Κυριακή Βαΐων. Θριαμβευτική είσοδος του Ιησού στα Ιεροσόλυμα. Πάρα πολλοί "τα της νίκης σύμβολα φέροντες", δηλ. κρατώντας κλάδους φοινίκων (βάϊα), τον υποδέχτηκαν θερμά, κραυγάζοντας "ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος...". Οι ίδιοι, λίγες μέρες αργότερα, ωρύονταν και φώναζαν στον Πιλάτο: "άρων, άρον, σταύρωσον αυτόν!

Την εσπέρα της Κυριακής των Βαΐων, που ψάλλεται ο όρθρος της Μ. Δευτέρας, αντηχεί στους θόλους των εκκλησιών το υπέροχο τροπάριο του Νυμφίου-Χριστού, το οποίο ο υμνογράφος εμπνεύστηκε από την παραβολή των δέκα παρθένων, που βγήκαν τη νύχτα να υποδεχτούν το γαμπρό, και από τις οποίες, οι πέντε, αποκοιμήθηκαν και έσβησαν τα λυχνάρια τους.

Στους Ιουδαίους ο γαμπρός ξεκινούσε, με τη συνοδεία του, τα μεσάνυχτα για να παραλάβει τη νύφη. Το αλληγορικό νόημα του ύμνου είναι ολοφάνερο. Η εικόνα ανεπανάληπτη.

"*Ιδού ο Νυμφίος έρχεται εν τω μέσω της νυκτός· και μακάριος ο δούλος ον ευρήσει γρηγορούντα (=ξαγρυπνο, προετοιμασμένο)· ανήξις δε πάλιν ον ευρήσει ραθυμούντα (=αδιάφορο, απροετοίμαστο). Βλέπε (=πρόσεχε) ουν, ψυχή μου, μη τω ύπνω κατενεχθής (= μήπως σε πιάσει ο ύπνος)... και της βασιλείας έξω κλεισθής...*".

Ο υμνογράφος ζητάει προνοητικότητα και εγρήγορση γιατί η ώρα της μελλούσης κρίσεως είναι άγνωστη.

Καταπληκτική και η εικόνα από το επόμενο τροπάριο, στο οποίο ο αματωλός βλέπει το νυμφώνα (παράδεισο) στολισμένο, αλλά διστάζει να εισέλθει, επειδή δεν έχει το κατάλληλο ένδυμα, τις απαραίτητες αρετές της ψυχής:

"*Τον νυμφώνα σου βλέπω, Σωτήρ μου, κεκοσμημένον και ένδυμα ουκ έχω, ίνα εισέλθω εν αυτώ. Λάμπρυνόν μου την στολήν της ψυχής, φωτοδότα, και σώσον με*".

Η εκκλησία μας μνημονεύει και τον πάγκαλον Ιωσήφ, γιο του Ιακώβ, τον οποίο τα αδέλφια του πούλησαν σε εμπόρους. Ο σεμνός και σώφρων αυτός νέος, όταν βρέθηκε στην Αίγυπτο, στην υπηρεσία του Φαραώ, δεν υπέκυψε στις ερωτικές προτάσεις της γυναίκας του Πετεφρή, και έτσι κέρδισε

από το Θεό αθάνατο στεφάνι.

“Ο Ιακώβ ωδύρευτο του Ιωσήφ την στέρνησιν, και ο γενναίος... της Αιγυπτίας τότε ταις ηδοναίς μη δουλεύσας, αντεδοξάζετο παρά του... νέμοντος στέφος άφθαρτον”.

Σε κοντάκιο της εσπέρας της Μ. Δευτέρας ο υμνογράφος εφιστά την προσοχή των ανθρώπων να μην ασχολούνται με τα καθημερινά ρευστά προβλήματα της ζωής:

“Τί ραθυμείς (=αδιαφορείς), αθλία ψυχή μου;... τί ασχολεί προς τα ρέοντα; εσχάτη ώρα εστίν... μη μείνωμεν έξω του νυμφώνος Χριστού”.

Την εσπέρα της Μ. Τρίτης, που ψάλλεται ο όρθρος της Μ. Τετάρτης, τα τροπάρια στρέφονται γύρω από την προδοσία του Ιούδα και την μετανοημένη αμαρτωλή γυναίκα, που σκόρπισε βαρύτιμο μύρο στα πόδια του Ιησού. Χτυπητές οι αντιθέσεις Ιούδα-αμαρτωλής. Εντυπωσιακές οι εικόνες:

“Ότε η αμαρτωλός προσέφερε το μύρον, τότε ο μαθητής συνεφώνει τοις παρανόμοις· η μεν, έχαιρε κενούσα (=με χαρά άδειασε) το πολύτιμον, ο δε, έσπευδε πωλήσαι τον ατίμητον...”.

Κι ακόμα ο Ιούδας:

“Εθεώρει την πόρνην φιλούσαν τα ίχνη (=τα πόδια του Ιησού) και (ο Ιούδας) εσκέπετο δόλω της προδοσίας το φίλημα...”.

“Ηπλώσεν η πόρνη τας τρίχας σοι τω Δεσπότη· ήπλώσεν Ιούδας τας χείρας τοις παρανόμοις· η μεν, λαβείν, την άφεσιν, ο δε, λαβείν αργύρια...”.

Ζωηρές εικόνες και αντιθέσεις: Φίλημα μετάνοιας και φιλή προδοσίας. Η

πόρνη άπλωσε τα χέρια της, ζητώντας άφεση αμαρτιών, κι εκείνος, αναιδέστατα, άπλωσε τις παλάμες του, για να πάρει τα τριάκοντα αργύρια!

Κατανυκτικό το ποίημα της Κασσιανής, αληθινό αριστούργημα της βυζαντινής υμνολογίας:

“Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή...”

Η Κασσιανή, σε στιγμές απελπισίας, υψώνει καθαρή τη φωνή της αναγνώρισης της θεότητας του Χριστού:

“Την σην αισθομένη θεότητα...”

Ακολουθεί, κατά μίμηση της αμαρτωλής πόρνης, η ταπεινωτική ανθρώπινη επιθυμία της:

“Καταφιλήσω τους ακράντους (=άσπιλους, άγιους) πόδας σου και αποσμήξω (=θα σφουγγίσω) τούτους πάλιν τοις της κεφαλής μου βοστρύχοις...”.

Διδακτικός ο ύμνος της Μ. Τετάρτης. Ο Ιησούς, θέλοντας να δείξει στους μαθητές τους “τύπον (=υπόδειγμα, πρότυπο) ταπεινώσεως”, κι ακόμη ότι εκείνος που θέλει να είναι πρώτος, πρέπει να γίνει υπηρέτης των άλλων,

“... ζώννυται λένπιον (=πετσέτα) και κάμπει γόνυ δούλων εκπλήναι πόδας...”.

Την εσπέρα της Μ. Πέμπτης, που ψάλλεται ο όρθρος της Μ. Παρασκευής, η συναισθηματική συγκίνηση και φόρτιση βαραίνει περισσότερο απ’ ό,τι τις προηγούμενες ημέρες.

Πολύ κατανυκτικά τα τροπάρια, που παρεμβάλλονται στα 12 ευαγγέλια. Η αχαριστία του Ιούδα, που ξέχασε όλα τα καλά του Ιησού, ελέγχεται αυστηρά με κλιμακωτές καυστικές ερωτήσεις

στο παρακάτω Κάθισμα:

“... Μην του χορού σε των Αποστόλων
εχώρισε;... μην συνδειπνήσας εκείνοις σε
της τραπέζης απώσατο (=έδιωξε); μην
των άλλων νίψας τους πόδας, τους σους
υπερείδε (=περιφρόνησε τα δικά σου);
Ω, πόσων, αγαθών αμνήμων εγένου!”.

Στο αντίφωνο, που ακολουθεί μετά
το 4ο ευαγγέλιο, ο Ιησούς ρωτάει με
παράπονο τους Ιουδαίους:

“Λαός μου, τί εποίησά σοι ή τί σοι
παρηνώχλησα; τους τυφλούς σου
εφώτισα, τους λεπρούς σου εκαθάρι-
σα... τί μοι ανταπέδωκας; αντί του
μάννα χολήν, αντί του ύδατος όξος...”

Μετά το 5ο ευαγγέλιο γίνεται η έξο-
δος του Σταυρού και ψάλλεται ο περι-
παθής ύμνος:

“Σήμερον κρεμάται επί ξύλου... Στέ-
φανον εξ ακανθών ... Ψευδή πορφύ-
ραν... Ράπισμα κατεδέξατο... Ήλοις
προσπλώθη ... Λόγην εκέντήθη...”.

Σύντομες, κοφτερές, λακωνικές οι
προτάσεις, ασύγκριτες σε παραστατι-
κότητα, εικόνες και εκφραστική δύνα-
μη, υπενθυμίζουν και στηλιτεύουν τις
απρέπειες των Ιουδαίων.

Το ημίφως κατά την ώρα της εξόδου
του Εσταυρωμένου, ο ιερέας με το βαρύ
σταυρό στα χέρια, η κουρασμένη φωνή
του κ.λ. προκαλούν κραδασμούς θρη-
σκευτικής έξαρσης και επιτείνουν, πε-
ρισσότερο, από κάθε άλλη στιγμή, την
ψυχική ανάταση των πιστών.

* * *

Την Μ. Παρασκευή το πρωί γίνεται η
Αποκαθήλωση η οποία, στην πραγμα-
τικότητα, έγινε, όπως και η ταφή, το

απόγευμα, λίγο πριν βασιλέψει ο
ήλιος. Μετά την εναπόθεση του Επιπα-
φίου εντός του κουβουκλίου, στο μέ-
σον του ναού, ψάλλεται αργά-αργά το
παρακάτω Δοξαστικό:

“Σε τον αναβαλλόμενον το φως,
ώσπερ ιμάτιον, καθελών Ιωσήφ από
του ξύλου...”.

Δηλ. σένα, που ρίχνεις επάνω σου
(που ντύνεσαι) το φως, όπως ακριβώς
το ιμάτιο, ο Ιωσήφ...

Ο Ιωσήφ δεν μπορεί να συγκρατήσει
την ταραχή του:

“... Πώς σε κηδεύσω, Θεέ μου; ή
πώς συνδόξιν ειλήσω; (να τυλίξω), ποί-
ας δε χερσί προσψαύσω το σον ακή-
ρατον σώμα; (με τί χέρια να εγγίσω το
άγιο σου σώμα)...”.

Ο υμνογράφος με “ποιπτική άδεια”
μας χάρισε συναρπαστικούς στίχους
μπτρικού πόνου και σπαραγμού:

“... εβόα πικρώς: Υιέ μου, πού το
κάλλος έδυ (=χάθηκε) της μορφής
σου; ου φέρω (=δεν υποφέρω) καθο-
ράν σε αδίκως σταυρούμενον· σπεύ-
σον ουν ανάστηθι, όπως ίδω...”.

Την εσπέρα της Μ. Παρασκευής τε-
λείται ο όρθρος του Μ. Σαββάτου και
ψάλλεται η Ακολουθία του Επιπαφίου
θρήνου σε τρεις στάσεις. Τα εγκώμια
αυτά, σωστά μοιρολόγια, αποπνέουν
μια γνήσια συγκίνηση υψηλού συναι-
σθηματικού τόνου.

“Ω φως των οφθαλμών μου, γλυκύ-
τατόν μου τέκτον, πώς τάφω νυν καλύ-
πτει; (=θάβεσαι).

Πριν από τα εγκώμια ψάλλονται αρ-
κετά τροπάρια. Συγκινητικός ο διάλο-

γος μεταξύ μητρός και υιού:

Ο Χριστός συνιστά στη μητέρα του να μην κλαίει:

“Μη εποδύρου μου, μήτερ, καθορώσα εν τάφω, ον εν γαστρί άνευ σποράς συνέλαβες υιόν. Αναστήσομαι γαρ και δοξασθήσομαι...”.

Η απάντηση της μητέρας έχει πολύ το ανθρώπινο, αφού τον βλέπει νεκρό:

“... νυν δε σε, Θεέ μου, άπνουν ορώσα νεκρόν τη ρομφαία (= με τη λόγχη) της λύπης σπαράττομαι δεινώς· αλλ’ ανάστηθι, όπως μεγαλυνθήσομαι”.

Ο Χριστός αποκρίνεται:

“Γη με καλύπτει εκόντα (= με τη θέλησή μου) αλλά φρίπτουσι (= τρέμουν) Άδου οι πυλωροί (= οι φρουροί), ημφιεσμένον βλέποντες στολήν ημαγμένην (= αιματωμένη), μήτερ, της εκδικήσεως...”.

Ο υμνογράφος ελέγχει τη δειλία των μαθητών του Διδασκάλου, που τον εγκατέλειψαν μετά τη σύλληψή του, και επαινεί την πρωτοβουλία του Ιωσήφ:

“Πέπαιται τόλμα μαθητών, Αριμαθαίας δε αριστεύει Ιωσήφ· νεκρόν γαρ... θεώμενος Θεόν, απείπει και κηδεύει...”.

(Ευτυχώς που βρέθηκε ο Αριμαθαίας, γιατί, μαθητές και οικογένεια, έδειξαν ασυγχώρητη αδιαφορία...).

Ο υμνογράφος, στο απόγειο της λύπης και οργής του, σε μια αποστροφή του προς τη φύση, λέγει εππακτικά στον ουρανό, ανατριχιασμένος να μετακινηθεί

και να τρανταχτούν τα θεμέλια της γης:

“Εκστηθι φρίπων, ουρανέ, και σαλευθήτωσαν τα θεμέλια της γης”.

Κι αυτό γιατί:

“Ίδού γαρ εν νεκροίς λογίζεται ο εν υψίστοις οικών και τάφω σμικρώ ξενοδοχείται (= φιλοξενείται)...”.

Ωραιότατη η εικόνα με την αντίθεση: αιώνια κατοικία στα απέραντα ουράνια - προσωρινή φιλοξενία σε μικρό τάφο!

Αξίζει στο σημείο αυτό να παραθέσω δύο στίχους του Γάλλου ποιητή Κλωυτέλ (1868-1955) από το “τραγούδι του Σταυρού” στη λαμπρή μετάφραση του Παπατσώνη:

“Υιέ αιώνιε, που μόνο σύνορο έχεις την απεραντοσύνη, τη βρήκες, τέλος, τη στενόχωρη θέση του κοντά μας”.

Παρέλειψα, πάρα πολλά. Αυτονόητο, πάντως, είναι, ότι οι υποβλητικές ημέρες της Μ. Εβδομάδος, ο χτύπος της καμπάνας, οι αγρυπνίες, οι ευαγγελικές περικοπές, η ψαλμωδία, τα τροπάρια με την εναλλαγή των μουσικών ήχων, οι αναμμένες λαμπάδες, η συγκίνηση, που κλιμακωτά αποκορυφώνεται τη Μ. Παρασκευή, όλα αυτά δημιουργούν έντονες βιωματικές καταστάσεις και συμβάλλουν στη συνειδητή “μέθεξιν” των πιστών στα θεία Πάθη, έτσι ώστε την άλλη μέρα να χαρούν τα χαρμόσυνα τροπάρια της Αναστάσεως του Χριστού.

Αλαλούμ...

από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Ανκείαρχη

Αν ένας πολίτης καθίσει και αναλογιστεί τί παράδοξα πράγματα συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας μας, ασφαλώς θα καταληφθεί από ανησυχία και απογοήτευση. Από πού ν' αρχίσει κανείς και πού να τελειώσει!...

Άκρως επίκαιρα και συνταρακτικά τα δύο μεγάλα γεγονότα, αυτό της τρομοκρατικής οργάνωσης της 17 Νοέμβρη και το συναφές προς αυτό, των εκβιασμών, όταν ορισμένοι, επωφελούμενοι από τις περιστάσεις, εξεβίαζαν, επιχειρηματίες για να πάρουν χρήματα προς ίδιον ή άλλων όφελος. Η δικαιοσύνη θα βάλει φαντάζομαι, βαθιά το μαχαίρι, για να καθαρίσει, άπαξ δια παντός, όλα τα πυογόνα αποστήματα, τη γάγγραινα και τις σπυεδόνες του δημόσιου βίου της χώρας. Ας έρθωμε όμως σε άλλα. Παλιά η συνταγή: αν δεν λαδώσεις, δεν πετυχαίνεις τίποτε. Κατέστη δηλ. πάγιο καθεστώς σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες η δωροδοκία, το φακελάκι στον υπάλληλο, για να σε εξυπηρετήσει. Έτσι έχουμε δωροδοκίες στην πολεοδομία, για να πάρεις μια παράνομη άδεια στην Εφορία, για να τακτοποιηθεί ευνοϊκά μια υπόθεσή σου στα ΚΤΕΟ με τα υπό έλεγχο αυτοκίνητα, και πάει λέγοντας.

Και ύστερα η φύση μας εκδικείται,

όταν, με το μπάζωμα των ρεμάτων, οι χείμαρροι πλημμυρίζουν την Αθήνα και άλλες πόλεις με τις γνωστές καταστροφές.

Έργα πρόχειρα, που δεν αντέχουν στις πρώτες καταιγίδες, πανπολλές λακκούβες στους δρόμους, διότι ο εργολάβος δεν έβαλε τα απαιτούμενα υλικά, χάσματα επικίνδυνα πάνω από το Μετρό, όλα αυτά και άλλα μαρτυρούν ελλείψη υπευθυνότητας, προχειρότητα, ωχαδερφισμό και υπέρμετρη αφθονία του "δε βαριέσαι".

Οι ουρές στις Εφορίες, νοσοκομεία, Ι.Κ.Α. κλ. συνθέτουν μια ζοφερή και ανεπίτρεπτη εικόνα της δημόσιας διοίκησης, η οποία "νοσεί νόσον βαρείαν". Ανάπηροι άνθρωποι, τυμβογέροντες Τιθωνοί περιμένουν στις ουρές για να διεκπεραιώσουν μια υπόθεσή τους.

* * *

Το έγκλημα, τον τελευταίο καιρό, πήρε επικίνδυνες διαστάσεις. Δεν υπάρχει μέρα που τα τηλεοπτικά κανάλια να μην ασχοληθούν με αυτό. Δολοφονίες, ληστείες, κλοπές, στυγερά εγκλήματα. Οπλοφόροι, δικοί μας και αλλοδαποί, εισβάλλουν νύκτωρ στα σπίτια και κραδαίνοντας όπλα και μαχαίρια, τρομοκρατούν τους ενοίκους, ξυλοκοπούν, σκοτώνουν για να πάρουν χρήματα. Φόβος και τρόμος έχει καταλάβει όλους, όχι μόνο τους ανθρώπους των χωριών, που κλειδομα-

νταλώνονται από νωρίς στα σπίτια τους με τις καραμπίνες δίπλα τους, αλλά και εκείνους των προαστίων των πόλεων, οι οποίοι δεν ξέρουν τί τους ζημερώνει! Είναι τρομερό, γριούλες να μιλούν στα κανάλια για το τί τους συνέβη. Είναι επίσης φοβερό, κουκουλοφόροι, γνωστοί άγνωστοι, να μπαίνουν, μέρα μεσημέρι, σε μαγαζιά και να τα κάνουν γυαλιά καρφιά. Άλλοι σε διαδηλώσεις, στα γήπεδα ή και έξω απ' αυτά σπάνε καθίσματα (πλήρωνε, ελληνικέ λαέ, τις ζημιές) αυτοσχέδιες βόμβες ρίχνουν στους αστυνομικούς, οι οποίοι παραμερίζουν για να μην καούν, καίνε αυτοκίνητα, σπάνε βιτρίνες καταστημάτων και Τραπεζών κλ. προς δόξαν του Υπουργείου Δημοσίας τάξης, που δεν θέλει να πάρει λίγα αυστηρά μέτρα, για να μην τραβηί, σε περίπτωση επεκτάσεως των ζημιών, το κύρος της σοσιαλιστικής Κυβέρνησης. Τρομάρα τους. Διορίζονται τόσοι και τόσοι δημόσιοι υπάλληλοι, που δεν έχουν καρέκλα στα γραφεία τους να καθίσουν. Ας προσληφθούν, επί τέλους, αρκετοί αστυνομικοί, για να αισθάνεται ο πολίτης ασφάλεια και σιγουριά.

Αστυνομικοί όμως επιλεγμένοι με αυστηρά μέτρα: αστυνομικοί ξύπνιοι, δραστήριοι, εκπαιδευμένοι καταλλήλως, και όχι άσχετοι, ανεπαρκείς και αργόστροφοι στο μυαλό.

Τον πολίτη, σε τελευταία ανάλυση, δεν τον ενδιαφέρει τόσο η Κοπεγχάγη και η ένταξη της Κύπρου στην Ευρ. Ένωση, όσο, και κυρίως, τα δικά του

καθημερινά προβλήματα, η ασφάλεια της ζωής του και της περιουσίας του, η φτώχεια του, η ανεργία, το μεροκάματο, η υγεία, η μόρφωση των παιδιών του, η παιδεία.

* * *

Ανέφερα την Παιδεία, η οποία, ως μορφωτικό αγαθό, ουδέποτε απασχόλησε σοβαρά ή ενόχλησε τη μακαριότητα των αρμοδίων του Υπ. Παιδείας. Όσοι νόμοι κι αν θεσπιστούν, θα είναι άχρηστοι, όταν οι εκπαιδευτικοί, δάσκαλοι και καθηγητές, δεν τους εγκολπωθούν με ζέση και διαφέρον. Υπενθυμίζω τούτο. Όταν ο Σκύθης Ανάχαρσις επισκέφτηκε στην Αθήνα το Σόλωνα (589 π.Χ.) τις μέρες που συνέτασσε τους νόμους του, θέλησε να εκφράσει τις αμφιβολίες του, αν αυτοί εφαρμοστούν στην πράξη. Και ο Σόλων του απάντησε ότι εναποθέτει τις ελπίδες του για την πιστή εφαρμογή τους στα χρηστά ήθη και την καλή διάθεση των συμπολιτών του και ότι προσπαθεί να συντάξει τέτοιους νόμους, ώστε οι πολίτες να προτιμούν να πράττουν τα δίκαια, παρά να παρανομοούν παραβιάζοντας αυτούς.

Σήμερα στην Εκπαίδευση επικρατεί σύγχυση και ακαταστασία. Οι εκπαιδευτικοί δάσκαλοι και καθηγητές, αντιδρούν πάντοτε σε νέα μέτρα, θεσμούς, διατάγματα του Υπ. Παιδείας. Αρνούνται τη σύνταξη εκθέσεων από τους προϊσταμένους τους, γιατί έτσι έμαθαν τόσα χρόνια τώρα.

Είδατε ποτέ τα τελευταία είκοσι χρόνια κάποιο εκπαιδευτικό παιδαγωγικό

συνέδριο, με εισηγήσεις θεμάτων και υποδειγματικές διδασκαλίες, όπως γινόταν παλαιότερα; Από τότε που ισοπεδώθηκαν τα πάντα, τόσο στην Εκπαίδευση, όσο και στη δημόσια διοίκηση, από τότε που μπήκε στο περιθώριο η αξιοκρατία και η αξιολόγηση των υπαλλήλων, από τότε που οι ανάξιοι και οι ανίκανοι εξισώθηκαν βαθμολογικά και μισθολογικά με τους άξιους, τους εργατικούς και τους ικανούς, όλα έκτοτε πάνε προς το χειρότερο.

Κάθε Υπουργός, που περνάει από το ταλαίπωρο αυτό Υπουργείο της Παιδείας, φέρει το δικό του σύστημα, δικές του ιδέες και γκρεμίζει, αντί να συνεχίσει, ό,τι ο προκάτοχός του είχε κάνει έως τότε. Και έτσι με την πάγια αυτή τακτική και τις σοφές υποδείξεις του ανεγκέφαλου Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, δεν έχουμε Παιδεία, αλλά στείρα προγράμματα, που δοκιμάζονται πειραματικά στα κεφάλια των μαθητών.

Ξέρω ότι ξέφυγα κάπως από το θέμα, αλλά ως πρ. Λυκειάρχης θα σημείωνα και τούτο: Λέγεται ότι ετοιμάζονται νέα διδακτικά βιβλία. Ας ελπίσουμε πως θα έχουν άλλη δομή, πως οι ιστορίες θα ασχολούνται λεπτομερώς με καθαρά ιστορικά γεγονότα και όχι ν' αναφέρονται σ' αυτά επιγραμματικά και πολύ συνοπτικά. Θα έλεγα και τούτο: Αν οι υποψήφιοι των πανελληνίων εξετάσεων σήμερα διαγωνίζονται σ' όλη την ύλη της ιστορίας που διδάχτηκαν στο Σχολείο (Αρχαία, Ρωμαϊκή, Βυζαντινή, Ευρωπαϊκή, Νεωτέρων χρόνων), όπως γινόταν

παλαιότερα, το όφελός τους θα ήταν μεγαλύτερο, γιατί θα μάθαιναν ιστορία του Ελλ. Έθνους, και όχι πασσαλείμματα από το νεοελληνικό διαφωτισμό, τη στάση των μεγάλων Δυνάμεων στην επανάσταση του 1821 κ.λ. Ο Νεοέλληνας παραμένει, δυστυχώς, ανιστόρητος και αγεωγράφος.

* * *

Επανέρχομαι στα καυτά θέματα της ελληνικής πραγματικότητας και καθημερινότητας. Παντού δυσσομία, διαφθορά, δωροδοκίες, κυκλώματα εκβιαστών, διαπλεκόμενα συμφέροντα, αγοράπωλησιές βρεφών στα νοσοκομεία, πυώδη αποστήματα, ληστείες, συγγερά εγκλήματα, μπόχα, αλαλούμ. Ποιός νέος Ηρακλής θα αναλάβει να καθαρίσει την κόπρη του Αυγείου από το δημόσιο βίο της χώρας; Ποιοί στιβαροί βραχίονες εντίμων και γενναίων λειτουργών της θέμιδος, θα ξεκαθαρίσουν τη σαπίλα της κοινωνίας; Θα φθάσει το μαχαίρι στο κόκκαλο, όπως λένε, ή πολλά, πάρα πολλά, τεχνηέντως θα κουκουλωθούν; Ας περιμένουμε.

Υ.Γ. Η προσοχή όλων των αρμοδίων στρέφεται στα έργα της Ολυμπιάδος του 2004. Καλά και άγια. Αλλά ας κοπάξουν και λίγο να κάνουν σταθερά αντιπλημμυρικά έργα στα ποτάμια, που με τις πρώτες βροχοπτώσεις προξενούν αρκετές καταστροφές σε σπίτια, αγροκτήματα, ποιμνιοστάσια κ.λ. Έλεος και γι' αυτούς τους βιοπαλαιστές.

Εικονομαχικές έριδες

ΑΠΟ ΤΟ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ο πρόσφατος θόρυβος για την προσκύνηση της εικόνας της Παναγίας των Ιεροσολύμων, μας έφερε στο νου μια θλιβερή περίοδο του Βυζαντίου, εκείνη της εικονομαχίας, η οποία προκάλεσε αναστάτωση στην Εκκλησία και στην Κοινωνία επί 117 έτη (726-843) και διαίρεσε το λαό σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Ας δούμε πολύ σύντομα τα γεγονότα.

Ο αυτοκράτορας Λέων Γ' ο Ίσαυρος (717-740) διεπίστωσε ότι πολλοί απαίδευτοι χριστιανοί μπερδεύαν την προσκύνηση των εικόνων με τη λατρεία, η οποία πρέπει να αποδίδεται μόνο στο θεό.

Επί πλέον, πολύς πλούτος τότε είχε συγκεντρωθεί στα μοναστήρια, οι άπειραντες κτηματικές εκτάσεις των οποίων δεν φορολογούνταν, κι ακόμη πάρα πολλοί νέοι κατέφευγαν σ' αυτά για ν' αποφύγουν τη στρατιωτική τους θητεία. Έτσι το κράτος εστερείτο εργατικών χειρών και στρατιωτών για τις εκστρατείες.

Η εικονομαχία απέβλεπε στη δημιουργία μιας υγιούς κοινωνίας, απαλλαγμένης από ειδωλολατρικές συνήθειες, γιατί, πράγματι, τότε πολλές δεισιδαίμονες αντιλήψεις συνδέθηκαν με την προσκύνηση των εικόνων. Πολλοί αμόρφωτοι λαϊκοί και αφελείς μοναχοί απέδιδαν μεγάλη σημασία στην προστατευτική δύναμη όχι του εικονιζόμενου προσώπου, αλλά της φορητής εικόνας. Πολλοί έπαιρναν ξύσμα από

το χρώμα της εικόνας για θεραπευτικούς σκοπούς και αμαθείς κληρικοί ανεμείγνυαν το ξύσμα με τη θεία Ευχαριστία και μετελάμβαναν.

Γι' αυτό το λόγο ο Λέων διέταξε την ανάρτηση των εικόνων πιο ψηλά, για ν' αποφεύγονται βέβηλες ψηλαφήσεις και αργότερα τις απεμάκρυνε. Ας σημειωθεί ότι οι παλαιότεροι Πατέρες της Εκκλησίας απεδοκίμαζαν την απεικόνιση ιερών προσώπων, σύμφωνα με τις επιταγές της Γραφής: "Ου ποιήσεις σεαυτώ είδωλον, ουδέ παντός ομοίωμα, όσα εν τω ουρανώ άνω και όσα εν τη γη κάτω και όσα εν τοις ύδασι υποκάτω της γης" (Έξοδος 20, 4-5). Προς τη Γραφή προσαρμόστηκε και η παλαιοχριστιανική τέχνη, που αρέστηκε σε αλληγορικές και συμβολικές παραστάσεις ιερών προσώπων.

Αργότερα παρουσιάζονται οι εικονικές παραστάσεις, για να διαφωτίσουν το λαό. Η προσκύνηση των αγίων λειψάνων των μαρτύρων και η πίστη ότι οι αχειροποίητες εικόνες είναι θαυματοουργές, συνετέλεσαν στην απονομή λατρείας σ' αυτές.

Τελικά η διαμάχη τελείωσε το 843 με την αναστήλωση των εικόνων από τη Θεοδώρα και έκτοτε η Α΄ Κυριακή των νηστειών της Μ. Τεσσαρκοστής εορτάζεται ως Κυριακή της Ορθοδοξίας.

Ερχόμαστε τώρα στα καθ' ημάς. Την περιφορά των εικόνων ο Μητροπολί-

της Ζακύνθου χαρακτήρισε αγυρτεία, ο δε Μητροπ. Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος ξεσπάθωσε, λέγοντας ότι οι περιφορές εικόνων, λειψάνων Αγίων κ.λ. γίνονται για να γεμίσουν τα παγκάρια των εκκλησιών. Και σ' αυτό, νομίζω πως δεν έχει άδικο. Είπε ακόμη πως το θαύμα το κάμνει μόνο ο Θεός και όχι οι Άγιοι και ότι οι εικόνες δεν είναιπραμάτεια κανενός. Βαρύς ο λόγος, και η Ιερά Σύνοδος πρέπει να προβληματιστεί με τη συχνή περιφορά των εικόνων. Οι Ιεράρχες, χωρίς υπεκφυγές οφείλουν ευθαρσώς και μετά Παρρησίας να τοποθετηθούν στο λεπτό αυτό θέμα, που δημιουργεί ποικίλα σχόλια στους πιστούς.

Αλλά η λέξη "παγκάρι" με το συνειρμό των παραστάσεων θυμίζει σ' όλους μας κάτι άλλο. Όλοι είδαμε προ καιρού με την κρυφή τηλεόραση που έδωσε λε κάποιος ιερέας, πώς τσέπωναν τα χρήματα οι Επίτροποι του ναού της Αγίας Παρασκευής Τριπόλεως τη στιγμή που τα μετρούσαν. Με ευκαιρία αυτό το γεγονός, ασ προσέχουν οι κατά τόπους Επίσκοποι να επιλέγουν ευνόηλα, ενήθια και ανώτερα πάσης υποψίας άτομα ως Επιτρόπους εκκλησιών και ασ γίνεται η καταμέτρηση των χρημάτων αμέσως μετά τη θεία λειτουργία, ενώπιον όλων των Επιτρόπων προς αποφυγή δυσμενών σχολίων.

Είναι γεγονός ότι πολλοί εκμεταλλεύονται την πίστη και την ευσέβεια του λαού για να μαζέψουν χρήματα. Συχνά ακούμε για δάκρυα σε εικόνα της Παναγίας και ο λαός τρέχει ν' ανάψει κεριά και να προσκυνήσει. Όλα αυτά τα τεχνάσματα μερικών επιτηδείων

και εξυπνάκηνδων Νεοελλήνων πρέπει να σταματήσουν και οι Ιεράρχες οφείλουν να πάρουν θέση στο δήθεν θαύμα, για να προστατεύσουν έτσι το κύρος της Εκκλησίας.

Δεν αντέχω στο πειρασμό να μην αναφέρω μια προσωπική εμπειρία. Είχα επισκεφθεί, εδώ και αρκετά χρόνια, τον Άγιο Νεκτάριο Αιγίνης. Στο προαύλιο υπήρχε μια βρύση και δίπλα δεκάδες μικρά πλαστικά φιαλίδια με νερό της βρύσης. Μας είπαν ότι μπορούμε να πάρουμε φιαλίδιο με το αγιασμένο νερό αντί 20 δρχ. τότε και ότι (άκουσον, άκουσον!) πληρώνομε όχι το νερό αλλά το φιαλίδιο, λες και το εργοστάσιο που τους τα έδωσε ζήτησε λεφτά! Ας είναι. Το αθώο νερό της βρύσης μεταβλήθηκε σε αγιασμένο νερό με την ίδια, φαίνεται, ευκολία, με την οποία, όπως λένε, ο Ηγούμενος του μοναστηριού σε ημέρες νηστείας ευλογεί και μεταβάλλει το κρέας σε ψάρι! Ο Αρχιεπίσκοπος ας φροντίσει να εξαλείψει τέτοια νοσηρά φαινόμενα αργυρολογίας, που συμβαίνουν σε μοναστήρια και εκκλησίες απανταχού της Ελλάδας.

Επανέρχομαι στις εικόνες. Σέβομαι και εκτιμώ δεόντως την πίστη και ευσέβεια των πονεμένων ανθρώπων, οι οποίοι περιμένουν ώρες στην ουρά για να προσκυνήσουν την εικόνα, να ψιθυρίσουν μια ευχή, μια παράκληση στην Παναγία. Φοβάμαι όμως ότι ο λαός με το παραλήρημα και τη θρησκοληψία που τον κατέχει, αποδίδει λατρεία στο άψυχο ξύλο, σ' ένα ανθρώπινο κατασκεύασμα και στο ση-

μείο αυτό ορθώς χτυπάει το καμπανάκι ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων ότι ο λαός, χωρίς να το συνειδητοποιεί, οδηγείται σε ειδωλολατρικές συνήθειες. Τα λαϊκά στρώματα συγχέουν την άορατη και ακατάληπτη ιδέα του θείου με την ορατή εικόνα, που φιλοτέχνησε κάποιος αγιογράφος. Συγχέει το άυλο με το υλικό, μ' ένα αντικείμενο (είδωλο-φειτίχ) στο οποίο αποδίδει υπερφυσικές δυνάμεις. Από την άλλη μεριά: Αν η Εκκλησία, για ν' αποφύγει τα

σχόλια της συγκέντρωσης χρημάτων, δεν τοποθετούσε δίπλα στην εικόνα μανάλια και χρηματοκούτι και παγκάρι, αυτό δεν θα ήταν πιο αξιοπρές πιο σωστό και πιο ταιριαστό; Και κάτι ακόμα: Η επιχρυσωμένη εικόνα της Παναγίας των Ιεροσολύμων είναι ανώτερη σε θαυματουργό δύναμη από τη δική μας απέριτη και απερικόσμητη εικόνα της Παναγίας του εικονοστασίου μας; Μην πάμε να τρελλαθούμε σ' αυτόν τον τόπο!...

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο σημερινός ρόλος της ορθόδοξης Εκκλησίας

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Οι χριστιανοί όλου του κόσμου πρέπει να θεωρούν το χριστιανισμό, όχι ως ένα ιστορικό φαινόμενο και γεγονός της ζωής τους, αλλά ως πρόβλημα αιώνιο, που θα προβάλλεται πάντοτε αμείλικτο μπροστά τους και θα ζητεί τη λύση του.

Ο χριστιανισμός, ως πρόβλημα, πρέπει να απασχολήσει σοβαρά τη σκέψη των ανθρώπων, για να μπορέσουν να το προσεγγίσουν και να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα και αξία του.

Ο χριστιανισμός, ύστερα από πολλές συγκρούσεις με τους Ιουδαίους, με τους Εθνικούς (ειδωλολάτρες) και τους αιρετικούς των πρώτων μ.Χ. αιώνων, νίκησε κι επικράτησε ως θρησκεία.

Στο πέραςμα όμως των χρόνων αποδείχτηκε πως η επίδραση της χριστιανικής διδασκαλίας στην ανθρώπινη ζωή δεν ήταν εκείνη που θα περίμενε κανείς. Όλοι μιλούν για παραστρατημένη κοινωνία, που απομακρύνθηκε από το Χριστό.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι η σημερινή κατάσταση της ανθρωπότητας πρέπει να προβληματίσει όλους. Πόλεμοι, δολοφονίες, στυγερά εγκλήματα, θάνατοι από πείνα και αρρώστιες στις τριποκοσμικές χώρες κ.λ. είναι ενδεικτικά φαινόμενα μιας αλλοπρόσαλλης και ελεεινής ζωής. Από την άλλη πλευρά, έριδες, εχθρότητες, αντιπαλότητες, ροζ σκάνδαλα κ.λ. στους κόλπους της Εκκλησίας

και της Ιεραρχίας, αποτελούν μελανά σημεία, τα οποία δικαιολογούν αρκετά την αγανάκτηση και την ανησυχία των ανθρώπων.

Μόνο με μία πραγματική και όχι επιφανειακή χριστιανοποίηση των Κρατών μπορεί ν' αλλάξει σιγά σιγά η κατάσταση· πράγμα, βέβαια, όχι και τόσο εύκολο. Πρωτίστως, όμως, επιβάλλεται να χριστιανοποιηθεί όχι "τύποις", αλλά στην ουσία, η ίδια η Εκκλησία, να εκσυγχρονιστεί, να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων και των σημερινών απαιτήσεων και αναγκών της κοινωνίας, να επανεύρει το θεϊκό της προορισμό, με άλλα λόγια, ν' αναστηθεί εκ νεκρών, για να έχουν τα κηρύγματά της κύρος και αξία.

Έχει διαπιστωθεί ότι η ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος παραμένει, πολλές φορές, απαθής θεατής στα όσα συμβαίνουν γύρω της. Τηρεί μια απόσταση από τα καυτά προβλήματα της ζωής και δέχεται αδιαμαρτύρητα τα μηνύματα, που από παντού προμηνύουν αναταραχές και αιματοχυσίες. Ήδη π.χ. η Υπερδύναμη απειλεί να χτυπήσει το Ιράκ. Απώτερος, βέβαια, σκοπός τα πετρέλαια της περιοχής. Δεν ξέρω αν οι ηγέτες της Ευρώπης αντιδράσουν μέχρι τέλους στα σχέδια αυτά της Αμερικής. Η ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος επιβάλλεται να εναντιωθεί πιο αποτελεσματικά με την ενεργό συμπαράσταση όλων των ορθο-

δόξων Εκκλησιών της Ευρώπης, καθώς και των Καθολικών, Διαμαρτυρομένων, Πάπα κ.λ. Μια τέτοια διαμαρτυρία επιβάλλεται να γίνει, στα πλαίσια πάντοτε της ηθικής δεοντολογίας, αλλά και της ξεχασμένης τελευταίας εκείνης εντολής του Χριστού, που είπε: "Πορευθέντες μαθητεύσατε (=διδάξατε, διαφωτίσατε) πάντα τα έθνη". (Ματθ. κη, 19). Αν τώρα στις διαμαρτυρίες αυτές συσφαιρωθούν ανάλογα ψηφίσματα οργανώσεων, σωματείων, συλλόγων κ.λ., ενδέχεται το αποτέλεσμα να είναι πιο θετικό.

Σήμερα η βία πήρε επικίνδυνες διαστάσεις. Ο άνθρωπος караδοκεί να βλάψει το συνάνθρωπο. "Homo homini lupus (=ο άνθρωπος στον άνθρωπο λύκος) έλεγαν οι Ρωμαίοι. Το συμφέρον των ανθρώπων και λαών τίθεται υπέρνω όλων. Απέναντι στη θεϊκή εντολή "αγαπάτε τους εχθρούς υμών" στέκει η αναισθησία των Ισχυρών της Γης, η θηριώδης... ηθική των κοφτερών οδόντων της τίγρης, η οποία, για να κορέσει την πείνα της, κατασπαράσσει και καταβροχθίζει λαιμαργα το θύμα της, χωρίς ποτέ να αισθάνεται τον πόνο του ζώου, που σπαρταράει κάτω από τα γαμψά της νύχια. Εκεί περίπου έφθασε η ανθρωπότητα σήμερα. Επαναλαμβάνω: Διαβήματα πρέπει να γίνουν και έντονες διαμαρτυρίες, έστω και αν δεν φέρουν αποτέλεσμα. Η γνωστή φράση του τροπαρίου της Μ. Πέμπτης: "Πολλά γάρ ισχύει δέσις μπρός προς ευμένειαν δεσπότου", ας μετατραπεί επί το χαριέστερον: "Πολλά γαρ ισχύει δέσις Ιεραρχών προς ευμένειαν των Ισχυρών", μήπως

έτσι και συνετίσουν τους ασύνειτους και σωφρονίσουν τους άφρονες.

Μια τέτοια όμως αντίδραση των Ταγών όλων των ορθοδόξων Εκκλησιών, προϋποθέτει θάρρος και γενναιοψυχία. Ας θυμηθούμε το Μ. Βασίλειο, ο οποίος με τη φράση του στον ύπαρχο Μόδεστο "ακουέτω ταύτα και βασιλεύς", θέλησε να στείλει σαφές μήνυμα στον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ουάλη για την αποχώρητη στάση του. Και ο μεγάλος πρόμαχος του ανατολικού χριστιανισμού Ιωάννης ο Χρυσόστομος, έλεγχων τους πάντες και τα πάντα, δεν δίστασε να έρθει σε ρήξη με την αυτοκράτειρα Ευδοξία.

Χαρακτηριστική η πρώτη φράση του σε κάποιο κήρυγμά του: "Πάλιν η Ηρωδιάς, μαίνεται, πάλιν ζητεί την κεφαλήν του Ιωάννου επί πίνακι".

Η ιστορία αναφέρει πως, εξ απίας του φόνου του φρουράρχου της Θεσσαλονίκης, ο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Μ. Θεοδόσιος (379-395) διέταξε την αθρόα σφαγή 7.000 (επτά χιλιάδων) Θεσσαλονικέων στον ιππόδρομο. Όταν όμως ο βίαιος αυτοκράτωρ, που βρισκόταν στο Μεδιόλανο, προσήλθε να κοινωνήσει, ο επίσκοπος Αμβρόσιος του το απαγόρευσε και τον ανάγκασε γονυπετής δημοσία να ζητήσει συγγνώμη. Τέτοια δύναμη είχαν τότε οι επίσκοποι.

Η ορθόδοξη Εκκλησία δεν έχει δικαίωμα ν' αρνηθεί τον κόσμο. Η αυτοαπομάκρυνση των Ιεραρχών από τα φλέγοντα προβλήματα της ζωής, μειώνει την υψηλή αποστολή και δύναμή τους.

Το τυπικό καθήκον των κληρικών, της χειραγωγίας δηλ. των πιστών με βαρύγδουπα από τον άμβωνα κηρύγματα, δεν αρκεί. Η Εκκλησία πρέπει να μεταβληθεί όχι μόνο σε πολύφωτη λυχνία, αλλά και σε μια ενεργοποιό δύναμη εκτέλεσης κοινωφελών έργων. Φωτεινό παράδειγμα ας είναι η πολυσχιδής φιλανθρωπική δράση του Μ. Βασιλείου με το πλήθος των ευαγών ιδρυμάτων που έκτισε (γηροκομεία, πωχοκομεία, νοσοκομεία κ.λ.).

Με άλλα λόγια οι Ποιμένες της Εκκλησίας να είναι όχι μόνο "ρηπτήρες μύθων" (=καλοί ρήτορες) αλλά και "πρηκτῆρες έργων" (=εκτελεστές έργων), για να χρησιμοποιήσω στίχο του Ομήρου (Ιλ. Ι, 443).

Η Ορθόδοξη Εκκλησία πρέπει να καταστεί περισσότερο, ουσιαστική, παρά τυπική, πρόθυμος δέκτης των μηνυμάτων του λαού, παρά πομπός αυστηρών προειδοποιήσεων περί μελλούσης κρίσεως, πιο κοντά στο λαό, παρά αποξενωμένη από αυτόν, που θέλει ν' ακούει ελπιδοφόρα κηρύγματα με αναφορές σε ενδιαφέροντα θέματα της εποχής, παρά, όπως συμβαίνει κάποτε, σε τετριμμένα γεγονότα της Παλ. Διαθήκης, όπως ο κατακλυσμός, η κιβωτός του Νώε, οι συνομιλίες του Θεού των Ιουδαίων με το Μωυσή και οι εντολές που του δίνει να κατασκευάσει τούτο, να κάνει εκείνο, όλα χρυσά, ολόχρυσα και όσα άλλα παράδοξα, φαιδρά και απίθανα της Βίβλου, τα οποία στον 21ο αιώνα αφήνουν τους πιστούς, και ιδιαίτερα τους νέους, ψυχρούς και αδιάφορους.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος θα χάσει τον πνευματικό της χαρακτήρα, αν σκέπεται, όπως λέγεται, να κατεδαφίσει κτίρια και να οικοδομήσει μεγάλα ξενοδοχεία κ.λ., για να αυξήσει τα εισοδήματά της, μιμουμένη, σ' αυτό τον άφρονα πλούσιο της ομώνυμης παραβολής του Χριστού, εκτός εάν αποβλέπει να συνδέσει το όνομά της με την κατασκευή π.χ. μεγάλων νοσοκομειακών μονάδων, για να σκορπίσει "τα ελεή του Θεού" σ' εκείνους που δεν έχουν αντηρά βαλλάντια. Τέτοια έργα υψηλού χριστιανικού πνεύματος είναι απολύτως αναγκαία και θεάρεστα.

Ο κ. Χριστόδουλος, αφού πρώτα τακτοποιήσει τα της Εκκλησίας και τα του κληρικού, ας φροντίσει, ώστε οι κληρικοί να γίνουν ορθοτόμοι της διδασκαλίας του Χριστού, η θεία χάρις της οποίας πρέπει από το άγιο Δισκοπότηρο να διαχέεται στη γύρω ζωή.

Στο σημείο αυτό ας μου επιτραπεί μια παρέκβαση: Τέλεση γάμων στις πόλεις κατά κατηγορίες (Α,Β) με άναμμα ή όχι του μεγάλου πολυελαίου, δαπανηρές κηδείες και μνημόσυνα, ταρίφα σε όλα, δάκρυα σε εικόνες της Παναγίας για συγκέντρωση χρημάτων, εκμετάλλευση των πάντων και μάλιστα της αγνής ευσέβειας των πιστών, όλα αυτά και όσα άλλα *τεχνάσματα και τερτίπια των επιτηδειών Νεοελλήνων* πρέπει να εκλείψουν άπαξ δια παντός, γιατί είναι ξένα προς τη διδασκαλία του Χριστού και καταρρακώνουν το γόπτρο και το κύρος της ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία πρέπει να ακτινοβολεί αγάπη, δικαιοσύνη τιμιότητα

τα και αλτρουϊσμό. Άλλως, θα παραπαίει χωρίς σταθερή κατεύθυνση, χωρίς πυξίδα, χωρίς το αληθινό πνεύμα των διδαχών, που κήρυξε ο Χριστός.

Οι σεπτοί Ιεράρχες ας παραδειγματιστούν από τη δράση του αρχιεπισκόπου Τιράνων κ. Αναστασίου, στυλοβάτη της ορθοδοξίας στη γεπονική χώρα, ο οποίος εν μέσω πολλών δυσκολιών και κινδύνων εργάζεται αθόρυβα και μεγαλουργεί.

Χρειάζονται, όμως, χρήματα, θα έλεγε κάποιος. Υπάρχουν Μητροπόλεις πλούσιες, αλλά και φτωχές. Ο ελληνικός λαός δίνει πάντοτε και βοηθάει οικονομικά, αρκεί να ξέρει ότι η προσφορά του θα πιάσει τόπο. Ο Χριστός, άλλωστε, είπε: "Απέιτε και δοθήσεται υμίν, ζητείτε και ευρήσετε, κρούετε και ανοιγήσεται υμίν" (Ματθ. 2, 7, άσχετα αν τα είπε με άλλο πνεύμα και νόημα).

Ανακεφαλαιώνω: Ο ρόλος της ορθόδοξης Εκκλησίας είναι να δια φωτίσει, να εμπνεύσει, να ποδηγετήσει στο δρόμο της Αρετής, να μετουσιώσει τη θεωρία σε πράξη, να πιάσει τον παλμό της ζωής, να ενσταλάξει εμπράκτως το ζωοποιό του Χριστού πνεύμα σε πονεμένους και δυστυχισμένους με σκοπό την ανάπλαση της κοινωνίας και την αναμόρφωση και προετοιμασία των ανθρώπων για τη Βασιλεία των Ουρανών, στην οποία περισσότερο απέβλεπε η Μαρία, που άκουε προσεκτικά το λόγο του Κυρίου, παρά η αδελφή της Μάρθα, η οποία "περιεσπάτο περί πολλήν διακονίαν", για να τον ευχαριστήσει, πράγμα που τον ανάγκασε να της πει:

"Μάρθα, Μάρθα, μεριμνάς και τυρβάζει (=ασχολείσαι) περί πολλά· ενός δε έστι χρεία· Μαρία δε την αγαθήν μερίδα εξελέξατο, ήτις ουκ αφαιρεθήσεται απ' αυτής" (Λουκ. 1, 41-42).

Η Ελληνική σημαία

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΥΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Τα δύο τελευταία χρόνια η σημαία μας, το συμβολικό αυτό κειμήλιο του έθνους μας, έγινε κατά τον εορτασμό της 28 Οκτωβρίου 1940 "το μήλο της έριδος" και πολλές γνώμες ακούστηκαν, σχετικά με το αν δικαιούται να κρατήσει στις παρελάσεις ως σημαιοφόρος, την ελληνική σημαία αλλοδαπός μαθητής, επειδή έτυχε να έχει την υψηλότερη βαθμολογία έναντι των άλλων Ελλήνων συμμαθητών του.

Πολλοί είπαν και υποστήριξαν πως δεν πρέπει να είμαστε ρατσιστές κ.λ. Άλλοι αντέδρασαν λέγοντας ότι η ελληνική σημαία πρέπει να δίδεται σε Έλληνα μαθητή, έστω κι αν υστερεί κατά τι στη βαθμολογία από τον ~~άλλο~~ αλλοδαπό.

Πάνω σ' αυτό το θέμα θα ήθελα, ως Έλληνα πολίτη πρώτα και ως πρώην Λυκειάρχη έπειτα, να τοποθετηθώ και να εκθέσω μερικές απόψεις μου, με την ελπίδα να αποφευχθούν στον εφετινό εορτασμό παρόμοιες άσκοπες συζητήσεις.

Απ' ό,τι θυμάμαι σημαιοφόρος ορίζεται, με πρακτικό του συλλόγου των διδασκόντων, ο μαθητής που έχει τη μεγαλύτερη βαθμολογία και διακρίνεται για το ήθος και την καλή διαγωγή του. Και ορθώς ο νομοθέτης εθέσπισε έτσι, γιατί κατά τους Λατίνους (χρειάζεται να τους θυμόμαστε καμιά φορά): "Quis proficit in litteris, sed deficit in

moribus, hic magis deficit quam proficit", δηλ. όποιος προοδεύει στα γράμματα, αλλά υστερεί στο ήθος, αυτός μάλλον υστερεί παρά προοδεύει.

Αν αυτά πολλοί σήμερα θεωρούν ξεπερασμένα, ανεφάρμοστα και ανόητα, τότε το Υπ. Παιδείας ας τροποποιήσει το σχετικό Διάταγμα στον τρόπο επιλογής σημαιοφόρου, συμπληρώνοντας και για τις περιπτώσεις των αλλοδαπών μαθητών.

Ερωτάται τώρα: Αν ο αλλοδαπός υπερέχει του Έλληνα συμμαθητή του κατά 3/12 ή και μισή μονάδα (ανάλογα με τον αριθμό των μαθημάτων), επειδή έτυχε π.χ. ο Γυμναστής ή ο Μουσικός να του βάλει μια ή δυό μονάδες παραπάνω απ' ό,τι έβαλε στον Έλληνα, έπεται ότι, με αυτή την τυχαία και ανάξια λόγου υπεροχή, δικαιούται να οριστεί σημαιοφόρος; Κατά τη γνώμη μου, όχι, γιατί ξέρω εκ πείρας με πόση ευκολία δίνονται σήμερα οι βαθμοί.

Μπορεί ο αλλοδαπός να πάρει στην εορτή της Σημαίας, που γίνεται πριν από την 28 Οκτωβρίου (συνήθως στις 26 ή 27 Οκτ.) το σχετικό "έπαινο" του Υπ. Παιδ. κι αν θέλει ας τον κορνιζώσει, αλλά σημαία ελληνική δεν δικαιούται να κρατήσει στις γιορτές και παρελάσεις, ακριβώς γιατί είναι αλλοδαπός. Αφήνω ότι κάτι τέτοιο θα πλήγωνε τα Ελληνόπουλα.

Θέτω, όμως, το ερώτημα: Θα ταί-

ριαζε να κρατάει, ως σημαιοφόρος, την ελλην. σημαία Ιταλός μαθητής στην παρέλαση της 28 Οκτ. ή Τούρκος στις 25 Μαρτίου; Ασφαλώς όχι.

Η ελλην. σημαία, λοιπόν, δεν δίδεται “εική και ως έτυχε” στα χέρια αλλοδαπών μαθητών. Ανήκει στην Ελλάδα, στον ελλην. λαό. Είναι συνυφασμένη με τους αγώνες, τις θυσίες, τα ολοκαυτώματα των Ελλήνων μαχητών του 1821, 1912-13, 1940 κ.λ., οι οποίοι, με τη σημαία μπροστά, θυσίασαν τη ζωή τους για να απελευθερώσουν την Ελλάδα.

Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να διαπραγματευτεί τα εθνικά μας σύμβολα, που είναι εθνοπαγή και εθνοπρεπή και, ως εκ τούτου, δεν χαρίζονται, δεν παραχωρούνται, ελαφρά τη καρδιά, σε άλλους, όπως δεν παραχωρείται ούτε σπιθαμή ελληνικής γης. Η ελλην. σημαία συμβολίζει την ελευθερία της πατρίδος μας, την οποία δεν μας τη χάρισε κανένας άλλος λαός, αλλά μόνοι μας την κερδίσαμε με πολύ αίμα.

Η ελλην. σημαία εκπροσωπεί την ελλην. πατρίδα μας σε όλη τη φωτοβόλο αίγλη της. Είναι το έμβλημα της εθνικής μας ενότητας, η σεπή της πατρίδας απεικόνιση, το ιερό του Λαβάρου σκηνώμα στις πτυχές του οποίου επαναπαύονται τα πολύτιμα του έθνους μας ιδανικά: πατρίδα, θρησκεία, γλώσσα.

* * *

Δεν κρίνω άσκοπο να παραθέσω εδώ, πολύ περιληπτικά, και όπως το θυ-

μάμαι, ένα διήγημα του Γ. Δροσίνη, σχετικό με την ελλην. σημαία, που το φιλοξενούσαν προπολεμικά τα Αναγνωστικά Δημοτ. Σχολείων και Γυμνασίων:

Απόσπασμα από 6-7 στρατιώτες, με επικεφαλής έναν υποδεκανέα, απελευθέρωσε τον Ιούνιο του 1913 ένα χωριό της ανατολικής Μακεδονίας. Πρώτη φροντίδα του υποδεκανέα ήταν να κάνει μια πρόχειρη σημαία με μπλέ και άσπρο πανί. Την έδεσε σε ένα ξύλο και την έστησε στη στέγη του σπιτιού, στο οποίο είχαν εγκατασταθεί.

Σε λίγο δέχτηκαν σφοδρή επίθεση των Βουλγάρων και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό. Φεύγοντας τελευταίος ο υποδεκανέας, γύρισε το κεφάλι στη στροφή του δρόμου κι αντίκρυσε τη σημαία στη στέγη. Ο κυματισμός της του φάνηκε πως τον προσκαλούσε να την πάρει. Αμέσως φωνάζει: “παιδιά, τη σημαία μας, που θα αφήσουμε τη σημαία μας;”. Χωρίς άλλη σκέψη γύρισε πίσω, ανέβηκε στη στέγη, την άρπαξε, την έσφιξε στην αγκάλιά του, αλλά εκεί μια σφαίρα τον βρήκε στο στήθος και σωριάστηκε αιμόφυρτος. Και καταλήγει κάπως έτσι, απ’ ό,τι θυμάμαι, ο Δροσίνης, σε άπαιστη καθαρεύουσα: “Και ο ψυχορραγών και σφαδάζων από τους πόνους γενναίος υποδεκανεύς, χρησιμοποιών, με όσην δύναμιν είχε, και τους τελευταίους σπασμούς των οδόντων του, κατέσχισε δι’ αυτών την αυτοσχεδίαστον ελληνικήν σημαίαν και την κατέστησε ράκος άμορφον

και πορφυρούν εκ του αίματός του, δια να μη την αφήσει εις χείρας του εχθρού”.

Τέτοια ευγενή αισθήματα φιλοπατρίας δονούσαν παλαιότερα τα στήθη των Ελλήνων μαχητών και ηλέκτριζαν τις ψυχές τους γι’ αυτό το ιερό σύμβολο. Ας είμαστε λοιπόν πιο προσεκτικοί σε καθετί, που έχει σχέση μ’ αυτό και το έθνος μας γενικότερα.

Γιατί, αν χαλαρώσουν οι δεσμοί, που μας συνδέουν με τα εθνικά μας σύμβολα, αν αρχίσουμε να απεμπολούμε όσα δικαιωματικά μας ανήκουν, σήμερα τη σημαία μας, μελλοντικά το ελληνικό αλφάβητο, τη γλώσσα μας, τις παραδόσεις μας, τα έθιμά μας, τις ρίζες μας, την ορθόδοξη πίστη και θρησκεία μας, αν χάσουμε μέσα στη δίνη της παγκοσμιοποίησης την εθνική μας ταυτότητα, τότε σιγά σιγά, και

χωρίς να το καταλάβουμε, θα περιέλθουμε στη δεινή θέση του αδύναμου λιονταριού, το οποίο, όταν βρεθεί στον έσχατο κίνδυνο, κάνει την τελευταία του προσπάθεια να σωθεί και να επιζήσει. Κυρτώνει τότε τη ράχη του, υψώνει τη χαιτή του, κάμπει τα οπίσθια πόδια, έτοιμο για το μεγάλο και κρίσιμο άλμα. Θα τα καταφέρει όμως; Αμφιβάλλω, γιατί είναι κουρασμένο κι εξαντλημένο!...

Επανερχομαι στη σημαία και στην επιλογή του σημαιοφόρου. Είπα τη γνώμη μου, χωρίς να αποκλείω απόψεις άλλων. Και για να θυμηθώ τον αρχ. λυρικό ποιητή Βακχυλίδη: “Ει δε λέγει τις άλλως, πλατεία κέλευθος” (απόσπ. 37), δηλ. αν κάποιος άλλος έχει διαφορετική γνώμη, ο δρόμος είναι πλατύς.

Η Ζωή και ο Θάνατος

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΥΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ο άνθρωπος, στην πρόσκαιρη τούτη ζωή, πρέπει να ενδιαφέρεται όχι τόσο για την απλή ζωή, όσο, και κυρίως, για το "ευ ζην", πράγμα που τον αποσπά από τα γήινα, φθαρτά και χαμερπή και τον ανυψώνει στις ανώτερες σφαίρες της Αλήθειας, της Ομορφιάς και της Αιωνιότητας.

Αγωνίζεται, προσπαθεί και κοπιάζει, για να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής του και να γίνει ευτυχισμένος. Αμείλικτο όμως προβάλλει το ερώτημα: Τί είναι ευτυχία; Ιδού το πολύπλοκο πρόβλημα, που απασχόλησε, αιώνες τώρα, στοχαστές και φιλοσόφους. Απάντηση ικανοποιητική δεν δόθηκε ποτέ από κανένα, γιατί ευτυχία, αυτή καθ' εαυτήν, δεν υπάρχει. Υπάρχουν, μπορεί να πει κανείς, μορφές ευτυχίας, τόσες όσοι και οι άνθρωποι, που την επιδιώκουν. Άλλος την αναζητεί στα πλούτη και στα υλικά αγαθά, άλλος στις διασκεδάσεις και στη δόξα και άλλος αλλού. Όλα αυτά όμως είναι προσωρινά και εφήμερα, γιατί η ευτυχία είναι στενά συνδεδεμένη με την ηθική συνείδηση και τον έμφυτο ηθικό νόμο κάθε ανθρώπου.

Η ζωή π.χ. ενός ζώου, όσο καλά κι αν ζει, δεν μπορεί να θεωρηθεί ευτυχισμένη, γιατί, απλούστατα, το ζώο δεν έχει ηθική συνείδηση.

Η ευτυχία έχει σχέση και είναι συυφασμένη με τον ψυχικό, τον εσωτερικό

κόσμο του ανθρώπου. Καθένας μπορεί να ρυθμίσει έτσι τη ζωή του, ώστε να αισθάνεται ^υετυχής. Μιά γενική συνταγή για την ευτυχία δεν υπάρχει. Καθένας την επιδιώκει με τις δικές του προσπάθειες, τα δικά του κριτήρια, τη δική του ευθύνη. Ούτε υπάρχει ορισμός, αποδεκτός απ' όλους. Κάπου έχω διαβάσει, δεν θυμάμαι πού, πως η ευτυχία είναι ψυχή χαρωπή μέσα στη φτώχεια, και ότι η δυστυχία προέρχεται από εκείνους, που αισθάνονται δυσάρεστα μέσα σ' όλα τα καλά τους.

Ας σημειωθεί ότι η ευτυχία δεν είναι κάτι το μόνιμο και διαρκές, γιατί γρήγορα τη διαδέχεται η δυστυχία. Τροχός τα ανθρώπινα. Ο Σοφοκλής (Οιδ. τύρ. 1190) γράφει πως ο άνθρωπος φέρει μέσα του την ευτυχία για πολύ λίγο χρόνο, τόσο, που, όσο να το πιστέψει και να χαρεί, μεταπίπτει στη δυστυχία.

Η ζωή παρουσιάζει πολλές διακυμάνσεις και μεταβολές. Και αυτού βρίσκεται το νόημά της. Μια διαρκής π.χ. άνοιξη θα καταντούσε ανιαρή και κουραστική, αν δεν εναλλασσόταν με τις άλλες εποχές, καθεμιά από τις οποίες έχει τα δικά της θέλητρα. Έτσι και στη ζωή εναλλάσσονται οι ευχάριστες με τις δυσάρεστες καταστάσεις, η χαρά με τη λύπη και τον πόνο.

Λύπη, πόνος, θλίψη συντροφεύουν τη ζωή μας. Δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά. Ο θάνατος π.χ. ενός αγαπημένου

προσώπου είναι, πράγματι, ένα βαρύ πλήγμα, ένα τραγικό γεγονός. Δυστυχία, όμως, δεν είναι, εφ' όσον ο άνθρωπος το αντιμετωπίζει με καρτερία ψυχής και ψύχραιμα. "Και τα καλά δεχούμενα και τα κακά καλώς τα", λέει ο σοφός λαός. Δυστυχία γίνεται ο πόνος (εννοώ, φυσικά, τον ψυχικό πόνο), όταν αυτός θολώσει το μυαλό του ανθρώπου, όταν του δημιουργήσει δυσάρεστες ψυχολογικές καταστάσεις και επηρεάσει αρνητικά το "είναι του" και όλη την αντίληψη για την αξία της ζωής. Δυστυχία γίνεται κάθε πόνος, όταν προκαλεί ψυχικές διαταραχές με όλα τα επακόλουθα. Αυτός όμως ο πόνος είναι ένα αγώνισμα, αποτελεί, τρόπον τινά, "τη λυδία λίθο", με την οποία ελέγχεται και δοκιμάζεται η ψυχική αντοχή και η καρτερία του ανθρώπου. "Μη ταρασσέσθω υμών η καρδιά" έλεγε συχνά ο Ιησούς, ο οποίος ακόμη υπενθύμιζε: "Εν τω κόσμω τούτω θλίψιν έχετε· αλλά θαρσείτε, εγώ νενίκηκα τον κόσμον". (Ιω. Ιστ 33). Ιδού ο εσταυρωμένος, πρότυπο υπομονής και ψυχικής αταραξίας, σκορπάει από το Γολγοθά θάρρος και παρηγοριά στους πονεμένους και απελπισμένους.

* * *

Σκληρό και δύσκολο αγώνα διεξάγει κάθε μέρα ο άνθρωπος κατά των αρνητικών πλευρών της ζωής του, κατά του εαυτού του, εναντίον των παθών, ροπών και κατωτέρων ενστίκτων. Να τα εξουδετερώσει, να τα ξεριζώσει τελείως, αυτό εξαρτάται από το χαρακτήρα καθενός. Απαιτείται θέληση κι επιμονή·

μπορεί, όμως, πολεμώντας τα, να τα μετριάσει, να τα κατευθύνει αυτός, όπου θέλει, κι όχι αυτά να κυβερνούν και να κατευθύνουν τη ζωή του.

Η ζωή είναι μια κλασματική στιγμή, ένα κλάσμα δευτερολέπτου μέσα στην αιωνιότητα του χρόνου και το ηθικό έργο του γενναίου ανθρώπου είναι εκείνο που δίνει νόημα σ' αυτή. Ιδανικά, στόχοι, οράματα, ιδού τα αγωνίσματα του ανθρώπου. Όσο, μάλιστα, πιο ψηλούς στόχους βάζει, τόσο το καλύτερο γίνεται. Όταν το παιδί ρίχνει μία πέτρα, βάζει όλη τη δύναμή του, για να πάει μακριά, γιατί ξέρει ότι η αντίσταση του αέρα θα της κόψει την αρχική της ορμή. Το ίδιο κάνει και ο αθλητής, όταν πετάει το ακόντιο.

Καθήκον του ανθρώπου είναι να παλεύει με τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες της ζωής. Να μη λιποψυχεί, να μην απελπίζεται, αλλά πάντοτε να "φιλοσοφεί" όχι, βέβαια, για να γίνει σοφός (σοφός είναι μόνο ο Θεός), αλλά για να μπορεί ψύχραιμα να βλέπει κατάματα, όπως ο πολύπαθος Οδυσσέας, τις περιπέτειες, τα βάσανα και τις συμφορές:

* * *

Η ζωή είναι μία συνεχής πάλη μεταξύ χρέους και πάθους, μεταξύ καθήκοντος και επιθυμιών και ορμών. Η νίκη του χρέους επί του πάθους καταξιώνει τη ζωή και κρατάει το λογικό σε εγρήγορση, πάντοτε ξύπνιο, για να δώσει, όταν χρειαστεί, νικηφόρα μάχη κατά του πάθους.

Οφείλει ο άνθρωπος να προβληματίζεται, να ασκεί κρπική στον εαυτό του

και να ορθοτομεί την Αλήθεια, αν επιδιώκει την ηθική του τελειοποίηση και τελειότητα, που έγκειται στην εκπλήρωση του χρέους, στην "από καθήκοντος" εκτέλεση του καθήκοντός του. Τα ερωτήματα των Πυθαγορείων: "Τί έκανα σήμερα, πού παρέβην τον ηθικό νόμο, ποιό καθήκον μου παρέλειψα" πρέπει να απασχολούν καθημερινά και το σημερινό άνθρωπο.

* * *

Η ζωή του ανθρώπου, όσο σύντομη κι αν είναι, χωράει μέσα της και χαρές και λύπες και ευχάριστα και δυσάρεστα γεγονότα. Μόνο που μεταπολεμικά λιγότεψαν οι χαρές και αυξήθηκαν οι στενοχώριες και ο πόνος. Γεγονός, πάντως, είναι πως η ζωή σήμερα άλλαξε πολύ από εκείνη του παρελθόντος. Διαφορετικός σήμερα ο τρόπος ζωής. Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε ψυχικά από το συνάνθρωπο. Ψυχρές οι σχέσεις, χαλαροί οι δεσμοί φιλίας και συγγενείας. Συνήθως ένα τυπικό τηλεφώνημα αντικαθιστά τις παλιές θερμές οικογενειακές επισκέψεις.

Κι αν ριξουμε μια ματιά πιο πέρα, θα διαπιστώσουμε τις αντιπαλότητες και εχθρότητες των λαών. Αιματοχυσίες, πόλεμοι, καταστροφές. Παντού έρπει η συμφορά, παντού δάκρυα καυτά καταβρέχουν ερείπια, από τα οποία ακούονται κραυγές οδύνης και οιμωγές ή εκπέμπονται αναθυμιάσεις και δυσοσμίες αποσυντεθειμένων πωμάτων.

Η ζωή κατάντησε ένα κακότεχνο θέατρο ωμής βίας και κτηνώδους πάλης του ισχυρότερου με τον ασθενέστερο.

Οι αδύναμοι κατασπαράσσονται, σαν ερίφια, από τα αρπακτικά θηρία, τα οποία, περιβεβλημένα μορφή ανθρώπου, σκορπούν παντού τον όλεθρο.

Πότε, επί τέλους, θα βρεθούν σπιθαροί βραχίονες εντίμων δικαστών, για να θέσουν τέρμα στις αυθαιρεσίες τους; Γιατί η επιθανάτια γοερή κραυγή αθώων παιδιών εκπνέει και διαλύεται στον αιθέρα, προτού φθάσει στον ουρανό; Διατί ο θάνατος στις τριποκοσμικές χώρες δρεπανίζει αλύπητα βρέφη και νήπια, τα εύοσμα αυτά άνθη της ζωής, που δεν πρόφτασαν καλά-καλά ν' ανικρύσουν το φως του ήλιου; Γιατί συνεχίζονται τέτοιες βίαιες συγκρούσεις, τέτοιες αιματοχυσίες μεταξύ των πλάσμάτων του Πανάγαθου Θεού, με τις οποίες διαιωνίζεται η κακία και το κακό στον κόσμο; Διατί κλυδωνίζεται το σκάφος της Εκκλησίας από εχθρότητες και προστριβές; Προς τί διαξιφισμοί των Ιεραρχών; Γιατί σήμερα οι άδικοι επιβραβεύονται, ενώ οι δίκαιοι περιφρονούνται και χλευάζονται;

Ποιός άνθρωπος (προς Θεού, όχι κληρικός), ποιός φιλόσοφος θα δώσει πειστικές και ικανοποιητικές απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα; Κι ακόμα, ποιός βαθυστόχαστος επιστήμων θα λύσει τα αινίγματα αυτά της ζωής; Προς το παρόν, ας αρκεστούμε, τουλάχιστον, στην παρήγορη φράση: "ανεξιχνίαστοι αι βουλαί του Υψίστου".

ὁ μὲν * * *

Έρχεται, λοιπόν, άγνωστο πότε, ο θάνατος και κόβει, όπου θέλει, το νήμα της ζωής του καθενός μας. Αυτή είναι η

ζωή· γέλια, χαρές το πρωί, κλάματα και λύπη το βράδυ. Σήμερα σου χαρμογελάει και αύριο σε πικραίνει και σε ποτίζει φαρμάκι. Πλούτη, τιμές, δόξα, όλα χάνονται. “Μία ροπή και ταύτα πάντα θάνατος διαδέχεται”, όπως ακούμε στη νεκρώσιμη ακολουθία. Αναπόφευκτος ο θάνατος.

Ο Σοφοκλής (496-406 π.Χ.), εξυμνώντας το παντοδύναμο του ανθρώπινου πνεύματος και απαριθμώντας όσες προόδους εσημείωσε, έως τον 5ο π.Χ. αιώνα, στον υλικό και πνευματικό βίο, αποφαινεται επιγραμματικά: “Αΐδα μόνον φεύξιν ουκ επάξεται” (Αντιγ. 361), δηλ. το θάνατο μόνο δεν θα βρει ποτέ τρόπο ν’ αποφύγει. Πράγματι, η ιατρική επιστήμη έκανε από τότε τεράστιες προόδους αλλά, αδύναμη ν’ αντιμετωπίσει το θάνατο, καταθέτει και θα καταθέτει αιωνίως μπροστά στους τάφους των νεκρών τα όπλα των συνεχών προσπαθειών και αγώνων της, αφού δεν μπόρεσε κι ούτε θα μπορέσει μελλοντικά να κρατήσει στη ζωή ανθρώπους, που ο Άδης ζηλόφθονα ετόξευσε και άρπαξε!

Ο άνθρωπος οφείλει πάντοτε να περιμένει το θάνατο, να είναι έτοιμος, για να μην πιαστεί στον ύπνο, όπως οι μωρές εκείνες παρθένοι της ομώνυμης παραβολής του Χριστού, οι οποίες, με σβησμένα τα λυχνάρια, κοιμόνταν κι αναστατώθηκαν στον ερχομό του Νυμφίου “εν τω μέσω της νυκτός” (Στους Ιουδαίους ο γαμπρός ξεκινούσε τη νύχτα για να πάρει τη νύφη).

Ο άνθρωπος πρέπει να μελετά το θάνατο, όχι, βέβαια, για να τρομάζει, ούτε για να εξετάσει να βρει “τί είναι θάνατος” (αυτό είναι και θα παραμείνει “εσαεί” επασφράγιστο μυστικό), αλλά για να έχει κατά νουν ότι πάνω από το κεφάλι του αιωρείται, κρεμασμένη από μιá τρίχα αλογοουράς η Δαμόκλεια σπάθη, η αδυσώπητη αυτή κλεψύδρα της ζωής του καθενός μας. Και την ώρα του θανάτου ουδείς γνωρίζει, παρά μόνο ο Θεός.

Ζωή και θάνατος. Είσοδος και έξοδος από τη ζωή. Λίκνο και φέρετρο. Γέλια, χαρές, τραγούδια, ελπίδες στο πρώτο· λύπη, θρήνος, μοιρολόγια στο δεύτερο.

Αλλά “άνω σχώμεν τας καρδίας”. Στη θεία λειτουργία ο ιερέας εύχεται μεταξύ άλλων: “χριστιανά τα τέλη της ζωής ημών, ανώδυνα, ανεπαίσχυντα, ειρηνικά...”. Κάτι παρόμοιο περίπου, που είναι επιθυμία όλων των ανθρώπων, εκφράζει ο λυρικός ποιητής Γρυπάρης στο σχετικό με το θάνατο σονέτο του. Παραθέτω την πρώτη στροφή:

*Καλώς ναρθεί, σαν έρθ’ η στερνή η ώρα,
τα μάτια μου για πάντα να μου κλείσει.
Κι όποτε νάναι, ή τώρα ή αργήσει,
φτάνει να μην έρθει σαν άγρια μπόρα.*

Ευνόητο είναι ότι ο θάνατος, είτε έρχεται σαν απαλό αεράκι, είτε σαν μπόρα και καταιγίδα, πρέπει να αντιμετωπίζεται με ελπίδα και πίστη στο Θεό, με γενναίοψυχία και αξιοπρέπεια.

Το γλωσσικό συναίσθημα (Γραμματικά - Συντακτικά).

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ,
ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΥΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Το γλωσσικό συναίσθημα είναι η ικανότητα εκείνη, που αποκτά ο άνθρωπος ασυναίσθητα, με τη συνήθεια, αλλά και με την ορθή γλωσσική διδασκαλία στο σχολείο, να αναγνωρίζει εκφράσεις, γλωσσικούς τύπους, γλωσσικά φαινόμενα ως ορθά και συμβιβαζόμενα προς τη σωστή χρήση της γλώσσας, ή ως εσφαλμένα, οπότε τα απορρίπτει ως δυσάρεστα και ασυμβίβαστα προς τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες.

Η μόρφωση της ακοής είναι το πρώτο στάδιο απόκτησης ορθού γλωσσικού συναισθήματος, στην ανάπτυξη του οποίου μεγάλο ρόλο παίζει το αυτί.

Αυτό δέχεται κάτι ως ορθό ή το απορρίπτει, γιατί, όπως κοινώς λέμε: "χτυπάει άσχημα στ' αυτί".

Κάτι ανάλογο γίνεται και με το μάτι, το οποίο, σε τυχόν αμφιβολίες, απορρίπτει το λανθασμένο και δέχεται το σωστό. Η μεγαλόφωνη και κατ' ήθος ανάγνωση στο σχολείο συνηθίζει το αυτί στην ενίσχυση του γλωσσικού συναισθήματος, το οποίο, με τον καιρό παγιώνεται σε σταθερή γλωσσική συνείδηση.

Το γλωσσικό συναίσθημα δεν καλλιεργείται, όσο πρέπει στο σχολείο, και ως εκ τούτου, η ακοή, ο αυστηρός αυτός κριτής και φρουρός, αδρανεύει

και υπνώπει.

Το γλωσσικό του μαθητή συναίσθημα ενισχύεται με ποικίλες λεξιλογικές ασκήσεις. Στην ελλιπή γλωσσική διδασκαλία και στην ατελή γνώση της γραμματικής και του συντακτικού, οφείλονται, ως επί το πλείστον, τα διάφορα λάθη των αποφοίτων των Λυκείων, αλλά και των Πανεπιστημίων. Δείγματος χάριν αναφέρομε μερικά:

Ακούμε συχνά: "Ο υπουργός ευχαρίστησε όλους όσους παραβρέθηκαν" (αντί: όλους όσοι...). Η αιτιατική όλους παρέσυρε στην αι. όσους. Το "όσοι" είναι υποκείμενο στο παραβρέθηκαν.

"Ο Δήμος καλεί όλους όσους επιθυμούν..." (αντί: όσοι). "Χαιρέτισε όλους όσους συνάντησε" (σωστό, γιατί το όσους είναι αντικείμενο στο ρήμα συνάντησε). Προσοχή λοιπόν. Νεαρός ρεπόρτερ, άγευστος της Γραμματικής, είπε κάποτε:

"Οι ναύτες περισυνέλεξαν λίγους ναυαγούς, αλλά έπρεπε να περισυνελέξουν και άλλους" (αντί: να περισυλλέξουν). Συλλέγω, αόρ. συνέλεξα, υποτ. συλλέξω. Η αύξηση δεν φυλάσσεται στην υποτακτική.

Άλλοζπάλι: "Επενέβη η αστυνομία, η οποία όμως έπρεπε να είχε επενέβει

γρηγορότερα” (αντί: να είχε επέμβει).

Άκουσα και τα παρακάτω: “Το νομοσχέδιο επεξεργάζεται από ομάδα βουλευτών” (αντί: Ομ. βουλευτών επεξεργάζεται το νομ.).

“Το κληροδότημα διαχειρίζεται από τριμελή επιτροπή” (αντί: Τριμελής επιτροπή διαχειρίζεται το κλ.) Το ρ. επεξερνάζομαι, διαχειρίζομαι, περιποιούμαι, εκμεταλλεύομαι κ.λ. έχουν ενεργητική μεταβατική σημασία. Λέγεται και γράφεται: “Υπηρέτησε σα Νομάρχης, σαν Ειρηνοδίκης...”. Η φρ. δηλώνει ότι υπηρέτησε όχι ως Νομάρχης, αλλά σαν κάτι που έμοιαζε με Νομάρχη. Το ορθό είναι: “Υπηρέτησε ως Νομάρχης” ή χωρίς το ως: “Υπηρ. Νομάρχης, Ειρηνοδίκης”.

“Η απεργία είχε σαν αποτέλεσμα να διακοπεί ο φωτισμός” (αντί: είχε ως αποτ., ή είχε αποτ.).

“Πολέμησαν σα λιοντάρια” (σωστό, γιατί εδώ το σα(ν) είναι ομοιομορφικό. Προσοχή, λοιπόν, στη χρησιμοποίηση του “σα(ν). Πολύ συχνά ακούμε: “Κάλεσαν άμεσα την αστυνομία”, “τηλεφώνησαν άμεσα στο 100” κ.λ. (αντί: αμέσως, χωρίς καθυστέρηση). Το επίρρ. άμεσα είναι αντίθετο του έμμεσα. Σκεφθείτε αν ο υπάλληλος του καφενείου, ύστερα από μία παραγγελία, φώναζε “άμεσα” και όχι “αμέσως” και μάλιστα με παρατεταμένη τη λήγουσα. Αμέσωςως. Πρβλ. τα ορθά: “Περάσαμε ευχάριστα, θα το πω ευχαρίστως, το αγόρασα ακριβά, θα έρθω στις 5 ακριβώς”.

Από ρεπορτάζ αθηναϊκής εφημερί-

δας: Οι στρατιώτες, έχοντας τελειώσει τις ασκήσεις, αναπαύονταν”. Η γνήσια δημοτική δεν έχει μετοχή ενεργ. αόρ. και παρακειμένου, αλλά μόνο ενεστώτα (γράφοντας, γελώντας). Επομένως το σωστό είναι: “Οι στρ., αφού είχαν τελειώσει τις ασκήσεις, ή μετά το πέρας των ασκήσεων, ή μετά τις ασκήσεις...”.

Πολιτικός “εκ των τα πρώτα φερότων” λέει συχνά: “Σύμφωνα με τους διεθνούς όρους” (αντί: διεθνείς) κ.λ. κ.λ. Διερωτώμαι: Αυτά και άλλα είναι “lapsus linguae”, δηλ. ολίσθημα, σφάλμα της γλώσσας ή άγνοια; Είθε να ισχύει το πρώτο.

Πέρυσι είχαμε απαυδήσει ν’ ακούμε για... συγκομιδή όπλων στο Κόσοβο (αντί: συγκέντρωση), λες και επρόκειτο για συγκομιδή καρπών και γεωργικών προϊόντων. Ρεπόρτερ, άγευστος της Γραμματικής, έλεγε: “Εχομε μαρτυρίες αυτόπων μαρτύρων” (αντί: αυτοπών μ.) Ο τόνος στη λήγουσα, και άλλος, απογάλακτος του συντακτικού έλεγε: “Από ανέκαθεν οι άνθρωποι... (αντί: ανέκαθεν). Η πρόθεση “από” πλεονάζει. Πρβλ. άνωθεν = από πάνω και όχι από άνωθεν.

Είναι, υπέρ του δέοντος, φλύαρος (αντί: υπέρ το δέον).

Άκουσα και τούτο: “Η απεργία νεκροποίησε τα πάντα” (αντί: νέκρωσε, απονέκρωσε, παρέλυσε). Ολοφάνερη η έλλειψη γλωσσικού συναισθήματος.

Σε άγνοια της Γραμματικής οφείλονται και τα εξής, που συχνά ακούμε: “Η αστυνομία απεκατέστησε την τά-

ξη” (αντί: αποκατέστησε). “Η τάξη απεκατεστάθη” (αντί: αποκατεστάθη ή αποκαταστάθηκε). “Αντέγραψέ το, ανέλαβέ το” (αντί: αντίγραψέ το, ανέλαβέ το, προστακτικές).

Λένε: “Οι αγρότες έχουν παράγει και έχουν δώσει...” (αντί: έχουν παραγάγει). “Η κατάσταση προοιωνίζει πολλά δεινά” (αντί: προοιωνίζεται).

“Ο αγώνας αυτός καθ’ εαυτός ή καθ’ αυτός...”, (αντί: αυτός καθ’ εαυτόν ή καθ’ αυτόν). Η πρόθ. “κατά” δεν συντάσσεται με ονομαστική· άλλωστε οι αυτοπαθείς αυτών δεν έχουν ονομαστική, “των συμφωνιών αυτών καθ’ αυτών” (αντί: αυτών καθ’ εαυτάς, ή καθ’ αυτάς).

Ακούμε συχνά περί καταργηθέντων διατάξεων, υπάρχοντων αναγκών, (αντί: καταργηθεισών δ. ή διατάξεων που καταργήθηκαν, υπάρχουσών αναγκών).

“Το ζήτημα κοινωνιολογήθηκε παντού” (αντί: κοινολογήθηκε). “Δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στα έξοδα” (αντί: να αντεπεξέλθει, αντί-επί-εκ-ελθεί).

* * *

Αυτά τα λίγα που ανέφερα δείχνουν ότι η γλωσσική κατάρτιση πολλών είναι ανεπαρκής. Κι αυτό γιατί καταργήσαμε παλαιότερα τα αρχ. Ελληνικά από τα Γυμνάσια, καθώς και την Καθαρεύουσα, την οποία θεωρήσαμε υπεύθυνη για την αγραμματισμό μας. Οπαδοί του νόμου της “ήσσανος προσπαθείας” απλοποιήσαμε όλα χάριν των μαθητών, χωρίς να λάβομε υπ’ ό-

ψη ότι οι μαθητές, που δαμάζουν στο σχολείο δύσκολη διδακτική ύλη, οξύνουν το νου, ενισχύουν τη θέληση και μπορούν αργότερα να εξελιχθούν σε καλούς επιστήμονες, επιχειρηματίες κ.λ.

Υπάρχουν σήμερα στη διάθεσή τους ποικίλα βοηθήματα, λυσάρια κ.λ. Όλα προσφέρονται έτοιμα. “Ερρέτω” η ατομική προσπάθεια, έτσι για να ισχύει ο λόγος του Θουκυδίδη (Α, 20) “οι πολλοί επί τα έτοιμα μάλλον τρέπονται”. Ας μάθει ο μαθητής πώς προήλθαν τα “συγγνώμη (με δύο “γ”) καθέκαστα, εφόσον, αφότου κ.λ. Αλλά για αφομοίωση, έκθλιψη, τροπή ψιλών σε δασέα, δασείες θα μιλάμε τώρα;

Ας μάθει γιατί γράφομε: ορκωμοσία, συνωμότης, ανώδυνος, εισιτήριο, εξιτήριο, καλλιμάρμαρο κ.λ.

Οι συνεχείς εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις έχουν θολώσει το νου των μαθητών, που κατόντησαν τα τελευταία χρόνια πειραματόζωα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι η Πολιτεία ελάχιστη σημασία αποδίδει στην Παιδεία του Έθνους. Μόνον οίκτο μπορεί να αισθανθεί κανείς γι’ αυτή την αναληψία, την αδιαφορία και την τύφλωση όλων εκείνων, που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των ελληνοπαίδων και το κατόντημα της ελληνικής γλώσσας γενικότερα!

Θα ήθελα να επισημάνω μερικά άλλα ανεπίτρεπτα γλωσσικά σφάλματα, που συχνά πυκνά γίνονται. Επανέρχο-

μαι, για άλλη μια φορά, στο επίρρ. άμεσα, που είναι αντίθετο του έμμεσα και σημαίνει: απευθείας, χωρίς τη μεσολάβηση κανενός άλλου. Λέμε π.χ. "Αγοράζουμε τα φρούτα άμεσα από τους παραγωγούς, για να τα παίρνομε πιο φθηνά". Πρβλ. "Πρέπει να του μιλήσεις άμεσα", δηλ. απευθείας, χωρίς τη μεσολάβηση άλλου. "Πρέπει να του μιλήσεις αμέσως", δηλ. τώρα αμέσως, χωρίς καθυστέρηση. Άκουσα στις ειδήσεις: "Μόλις πήραν το σήμα κινδύνου, απέπλευσε άμεσα (!) το ναυγοσωστικό (αντί: αμέσως).

Λίγη, λοιπόν, προσοχή χρειάζεται για την ορθή χρήση του "άμεσα", του οποίου γίνεται αλόγιστη χρήση. Ειπώθηκε και γράφτηκε "κατά κόρον": "Η Ελλάδα κατήγε στο διεθνή στίβο περιφανή νίκη", (αντί: κατήγαγε).

Ομοίως: "Η χώρα μας εφέτος δεν θα εξάγει λάδι", (αντί: δεν θα εξαγάγει, μέλλ. στιγμ.). Λένε μερικοί: "Έγιναν πολλά εγγειοβελτικά έργα", (αντί: εγγειοβελτιωτικά). Ρεπορτερ, άσχετος με τη Γραμματική, είπε: "Το αυτοκίνητο παρέκκλινε...", (αντί: παρεξέκλινε, παρά εκ-έκλινε). Άλλος: "Το υπουργείο δεν έγκρινε τη δαπάνη", (αντί: ενέκρινε). Και άλλος: "Με τις ασκήσεις οι μυς των αθλητών...", (αντί: οι μύες).

Το επόμενο ορθογραφικό λάθος επαναλαμβάνεται: "Στην πορεία παρεισέφρυσαν αναρχικά στοιχεία" (αντί του ορθού: παρεισέφρησαν. Το ρ. είναι παρεισφρέω = παρεισδύω. Το λάθος γίνεται από τον αόρ. παρεισέδου-

σα. Άλλο λάθος: "Ο υπουργός είχε χθες βεβαρυμένο πρόγραμμα" (αντί: βεβαρνημένο). Ρ. βαρύνομαι, παρακ. βεβάρνησα). Λένε μερικοί: "Η κατάσταση είναι αθλιεστάτη", (αντί: αθλιοστάτη). Το επίθ. άθλιος είναι δευτερόκλιτο). *Αβεβέληρη*

Πολλές φορές άκουσα και από ανθρώπους, που δεν περίμενα: "Αν, ου μη γένοιτο, έρθει...", (αντί: ο μη γ.) = πράγμα το οποίο είτε να μη γίνει.

Υπάρχουν και άλλοι, που λένε και γράφουν: "Αυτό είναι εκ των ουκ άνευ", (αντί: εκ των ων ουκ άνευ" = από τα πλέον απαραίτητα και αναγκαία.

Είναι ευχάριστα, γιατί πολλοί, για να δώσουν έμφαση στο λόγο τους, χρησιμοποιούν λέξεις και φράσεις από την πλούσια και ανεξάντλητη δεξαμενή της μιας ενιαίας ελληνικής γλώσσας. Πρέπει, επί τέλους, να μάθουμε να αναγνωρίζουμε ως ελληνικά, όλα όσα γράφτηκαν στην ελλην. γλώσσα (αρχαία, μεσαιωνική, νεοελληνική-καθαρεύουσα ή δημοτική). Ακόμα και, κατά περίπτωση, καλό είναι να διανθίζει κανείς το λόγο του ή τα γραφόμενά του με κατάλληλα ρητά αρχαία ελληνικά ή λατινικά και με παγιωμένες εκκλησιαστικές φράσεις των Ευαγγελίων ή παροιμιώδεις λατινικές εκφράσεις, με σκοπό να κάνει πιο εκφραστικό, πιο ζωντανό, πιο πειστικό το λόγο του. Πρβλ. "ο γέγραφα, γέγραφα", "αγρόν ηγόρασα", "Hic Rhodus, hic saltus", "alea jacta est", "beati possidentes", "ex cathedra" κ.λ. Και η ελληνική γλώσσα με την υπερτρισχι-

λιετή ιστορία της είναι πλούσια σε λέξεις και εκφράσεις, για να αποδώσει και τα πλέον λεπτά νοήματα. Δεν βλάπεται, επομένως, η δημοτική, αλλά, τουναντίον, πλουτίζεται έτι μάλλον και τονώνεται και ωφελείται, όταν παίρνει λέξεις και αντλεί χυμούς από την ακένωτη δεξαμενή της μακρόχρονης γλωσσικής μας παράδοσης.

Ας προσέχομε μόνο να μην την κακοποιούμε, γιατί αποτελεί, στο σύνολό της, την πολύτιμη του έθνους μας περιγραφή, στην οποία γράφτηκαν με ανεξίτηλα γράμματα ηρωικές σελίδες της ιστορίας μας και η οποία ακόμη είναι ο ακοίμητος φρουρός του Γένους μας ⁴⁴ το αρραγές θεμέλιο της ενδόξου και αριστοτόκου ελληνικής φυλής.

Και τα γράφω αυτά, γιατί με φράσεις, όπως: “προάχτηκε στο βαθμό του υποναύαρχου”, “δεν λαβαίνονται

υπόψη”, “όλα αυτά δεν συντελούν στο ανέβασμα!ξ της ιατρικής περίθαλψης”, “το βιογραφικό παίζει πάντοτε πρωτεύον (!) ρόλο”, “με τις μεταφράσεις στα Γυμνάσια οι μαθητές διδάσκονται μπόλικους(!) αρχ. ποιητές”, κ.λ. κ.λ., με τέτοια και άλλα παρόμοια γλυκανάλατα γλωσσικά εξαμβλώματα, η γλώσσα μας τραυματίζεται και συρρικνώνεται και, προφανώς, δεν προάγεται η ορθή χρήση της ομιλουμένης.

Θα τελειώσω με την πρόταση, που έκανε ο καθηγητής της Γλωσσολογίας κ. Μπαμπινιώτης, να λέμε δηλ. το ευρώ, τα ευρώ (όπως: το μάρκο, τα μάρκα).

Ήδη όμως καθιερώθηκε και παγιώθηκε: ένα ευρώ, πέντε ευρώ. Και κατά τους Λατίνους: “usus norma scribendi”, δηλ. η χρήση (είναι) κανόνας του γράφειν· “et dicendi” = και του λέγειν, θα προσθέταμε εμείς.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, Π. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Θανατική καταδίκη του Ιησού από το εβραϊκό συνέδριο (Σανχεντρίν) έπρεπε, πριν εκτελεστεί, να επικυρωθεί από το Ρωμαίο Επίτροπο της περιοχής, που τότε ήταν ο Πόντιος Πιλάτος, 26-36 μ.Χ. Έτσι, το πρωί της Παρασκευής οδήγησαν τον Ιησού στο πραιτώριο, την έδρα της ρωμαϊκής διοίκησης.

Ο Πιλάτος βγήκε στο βήμα κι όταν έμαθε ότι τον κατηγορούν ως κακοποιό, με κάποια δυσφορία, γιατί ήθελαν να τον εμπλέξουν σε αυτή την υπόθεση, τους απάντησε να τον πάρουν και να τον δικάσουν σύμφωνα με τους δικούς των νόμους. (Ιω. ιη, 31) Ακολουθώντας μπήκε στο πραιτώριο και έχοντας υπ' όψη άλλες φήμες που κυκλοφορούσαν, ρωτάει τον Ιησού, σχεδόν αστεειευόμενος: "Συ είσαι ο βασιλιάς των Ιουδαίων;". Κατά τον Ευαγγελιστή Ιωάννη ο Ιησούς είπε: "Μόνος σου το λες αυτό ή άλλοι σου το είπαν;". "Τι έκανες;" τον ξαναρωτά ο Πιλάτος. "Η βασιλεία μου, απαντά ο Χριστός, δεν προέρχεται από αυτό τον κόσμο...". Η απάντηση ήταν κάπως ασήριστη και αινιγματική, γιατί παρενέβαλε στον εκπρόσωπο της βασιλείας του κόσμου την παρουσία μιας άλλης βασιλείας. Ο Πιλάτος μπερδεύτηκε, γιατί δεν μπόρεσε να καταλάβει την πνευματική βασιλεία, που υπονοούσε ο Χριστός. Συνάμα άρχισε να διαβλέπει μίαν έλλειψη συνεννόησης και επικοινωνίας μεταξύ αυτού και του συνομιλητή του.

Ταυτόχρονα, η ήρεμη και αξιοπρεπής στάση του Ιησού του έδωσε την εντύπωση ότι ήταν ένας ρομαντικός και ονειροπόλος ιεροκήρυκας, ακίνδυνος για το Κράτος.

Τον ξαναρωτά λοιπόν: "Είσαι λοιπόν βασιλιάς;". "Εσύ το λες απάντησε, ότι είμαι βασιλιάς. Εγώ γι' αυτό γεννήθηκα και γι' αυτό ήρθα στον κόσμο, για να κηρύξω την αλήθεια" (Ιω. ιη, 37). "Και τι είναι η αλήθεια", παρατηρεί ο Πιλάτος.

Η ερώτηση αυτή του Πιλάτου αποκαλύπτει το χάσμα, που υπήρχε μεταξύ της σοφιστικής μόρφωσης του Ρωμαίου ηγεμόνα και του θερμού ιδεαλισμού του Ιησού. Ο Πιλάτος ήταν Σκεπτικιστής. Αμφέβαλλε για όλα. Χωρίς, φυσικά, να περιμένει απάντηση, ύψωσε τους ώμους και βγήκε έξω, πράγμα που δείχνει ότι τον ρώτησε, όχι από περιέργεια για να μάθει κάτι, αλλ' απλώς από ειρωνική διάθεση, γιατί, ως Σκεπτικιστής, αδιαφορούσε για το τι είναι η αλήθεια.

Κατόπιν λέει στο πλήθος ότι αυτός δεν βρίσκει καμιά ενοχή στον άνθρωπο, που έφεραν εκεί. Από το σημείο αυτό οι αρχιερείς και ο όχλος άρχισαν να υποψιάζονται ότι ο Πιλάτος θέλει να τον σώσει. Αντιδρούν, όπως ήταν επόμενο, με κραυγές και διαμαρτυρίες.

Ο διάλογος Πιλάτου-Χριστού μας θυμίζει, λίγο πολύ, παράσταση αρχαίου δράματος, στο οποίο τρία είναι τα επίσημα πρόσωπα: Η Ρωμαϊκή Εξουσία,

που εκπροσωπείται από τον Πιλάτο, η πνευματική θρησκεία και αλήθεια, με εκπρόσωπο το Χριστό και ο στενοκέφαλος φανατισμένος όχλος των Ιουδαίων, ο οποίος με χειρονομίες και κραυγές αποτελούσε, τρόπον τινά, το χορό αρχαίας τραγωδίας.

Τότε μια σκέψη άστραψε στο μυαλό του Πιλάτου: “Ποιόν θέλετε, τους είπε, να ελευθερώσω, λόγω του Πάσχα, τον Ιησού ή τον Βαραββά;”. Οι παμπόνηροι αρχιερείς και ιερείς κατάλαβαν τις προθέσεις του. Είδαν ότι χάνουν τη μάχη κι αμέσως υποκίνησαν τον όχλο να φωνάξει: “Βαραββάν”. Ο Πιλάτος μπορούσε να σταματήσει εδώ, αλλά τους ξαναρωτά: “Τι να κάνω τον Ιησού;”. “Σταυρωθήτω” ήταν η απάντηση. Και πάλι τους ρωτάει: “Τί κακό έκανε; Εγώ δεν τον βρίσκω ένοχο για τίποτε”.

Κι εκείνοι φώναξαν δυνατά: “Σταυρώσον, σταυρώσον αυτόν”.

Παρ’ όλες τις αντιδράσεις τους, ο Πιλάτος, που ήθελε, πάση θυσία, να τον σώσει, δεν παρατείνεται. Διατάζει να τον μαστιγώσουν. Τότε οι Ρωμαίοι στρατιώτες τον μαστιγώσαν, του έβαλαν στο κεφάλι ακάνθινο στεφάνι, τον έντυσαν με κόκκινο μανδύα και άρχισαν να τον κοροϊδεύουν και να τον χτυπούν. Απορώπως η ρωμαϊκή αυστηρότητα και σοβαρότητα κατέληξε σε τέτοιες ελεεινές πράξεις!. Ο Πιλάτος τον παρουσίασε στο πλήθος, πιστεύοντας ότι θα τους συγκινήσει το θέαμα, λέγοντας: “Ίδε ο άνθρωπος”. Ιδέστε δηλ. πως κατάντησε ο άνθρωπος αυτός. Οι αρχιερείς κατάλαβαν πια τις προθέσεις του και άρχισαν ν’ ανησυχούν στην ιδέα ότι ενδέχεται να τους ξεφύγει η λεία τους. Ανυπομονούν. Μιά απλή επικύρωση χρειαζόταν, αλλά

έβλεπαν ότι η υπόθεση έπαιρνε μάκρος. Οι κραυγές “σταυρώσον αυτόν” αντηχούν παντού. Ο Πιλάτος επιμένει λέγοντας: “Πάρτε τον εσείς και σταυρώστε τον. Εγώ δεν βρίσκω καμιά ενοχή σ’ αυτόν” (Ιω. ιθ, 6).

Και τότε οι Ιουδαίοι εκτόξευσαν φοβερή απειλή: “Αν τον ελευθερώσεις, δεν είσαι φίλος του Καίσαρα. Όποιος παριστάνει τον εαυτόν του βασιλιά, επαναστατεί κατά του Καίσαρα (Ιω. ιθ, 12). Ακαταμάχητο το επιχείρημα. Το πράγμα τώρα έπαιρνε άλλη τροπή. Δεν θα τον ενοχλούσε, αν τον έλεγαν δειλό και αναποφάσιστο· να τον φέρουν όμως αντιμέτωπο με τον αυτοκράτορα Τιβέριο, αυτό ήταν αδιανόητο. Οι κραυγές συνεχίζονταν: “Άρον, άρον σταυρώσον αυτόν”. Ο Πιλάτος επιμένει πάλι λέγοντας: “Το βασιλιά σας να σταυρώσω;”, και οι αρχιερείς αποκρίθηκαν: “Δεν έχουμε άλλο βασιλιά παρά μόνο τον Καίσαρα”. Αυτό έλειπε να πουν! Οι έως χθες εχθροί της ρωμαϊκής κυριαρχίας μεταμορφώθηκαν τώρα ξαφνικά σε πιστούς φίλους και δορυφόρους του Καίσαρα! Φρίξον, Ήλιε, και στέναξον γην!

Ο Πιλάτος άρχισε να κάμπεται. Σκέφτηκε, ίσως, τις αναφορές, που θα έστελνε το Ιερατείο στη Ρώμη, με τις οποίες θα τον κατηγορούσαν ότι υποστήριξε έναν αντίπαλο του Καίσαρα. Μπορεί, ακόμη, να σκέφτηκε ότι αν τον αθώωνε θα μπορούσε να ξεσπάσει αιματηρό κίνημα, το οποίο έπρεπε να καταστείλει. Και τότε θα έχανε οπωσδήποτε το αξίωμα και τη θέση. Αναγκάζεται να υποχωρήσει. Ένιψε τα χέρια του για το αίμα του αθώου και τους τον παρέδωσε να σταυρωθεί.

Στο σημείο αυτό ας μου επιτραπεί μια

παρέκβαση: Κατηγορούν συνήθως τον Πιλάτο ως δειλό και καιροσκόπο. Ναι, ήταν και υποκριτής, σκληρός και κόλακας. Δειλοί και καιροσκόποι υπάρχουν πάντοτε. Στην περίπτωση, όμως, του Ιησού ο Πιλάτος προσπάθησε πολύ να τον σώσει. Αυτό κανένας καλόπιστος και αμερόληπτος συζητητής δεν μπορεί να το αμφισβητήσει. Λύγισε, όταν το Ιερατείο τού επέσεισε ως μορμολύκειο (=φόβητρο) τον Καίσαρα. Εν πάση περιπτώσει ~~.....~~ ~~.....~~ τον Ιησού Χριστό δεν τον σκότωσε ο Πόντιος Πιλάτος, αλλά ο φανατισμένος όχλος των Ιουδαίων με υποκινητές τους Φαρισαίους και τους στενοκέφαλους αρχιερείς.

* * *

Η σταύρωση ήταν ρωμαϊκός και όχι εβραϊκός τρόπος τιμωρίας. Αν η καταδίκη ήταν καθαρά ιουδαϊκή, θα τον θανάτωναν με λιθοβολισμό.

Ήδη, ένα απόσπασμα Ρωμαίων στρατιωτών, με το Χριστό και τον όχλο, βαδίζουν προς το Γολγοθά. Ο σταυρός στήνεται στις 9 το πρωί της Παρασκευής. Από όλους τους Αποστόλους μόνο ο Ιωάννης ήταν παρών στη σταύρωση. Οι άλλοι, φεύ!, είχαν γίνει άφαντοι!...

Ο Ιησούς, με καρφιά στα χέρια-πόδια "κρεμάται επί ξύλου". Οδυνηρό το θέαμα. Πάνω στο σταυρό η επιγραφή: I.N.B.I. Μερικοί ενοχλήθηκαν και διαμαρτυρήθηκαν στον Πιλάτο ν' αλλάξει την επιγραφή, αφού δεν είναι βασιλιάς τους. Αλλά εκείνος, αρκετά οργισμένος τους είπε: "Ο γέγραφα, γέγραφα (Ιω. ιθ, 22). Με άλλα λόγια, ήταν σαν να τους έλεγε: "Αρκετά με ενοχλήσατε με τον Ιησού σας. Δεν αλλάζω τίποτε, φύγετε".

Άρχισαν τότε οι εμπαιγμοί, τα ραπί-

σματα, οι ειρωνείες. Οι Ιησούς αδιαφορεί για όλα αυτά. Μόνο οίκτο αισθάνεται γι' αυτούς. Υποφέρει, πονάει, βασανίζεται.

Αισθάνεται έντονο μούδιασμα στα χέρια και τα πόδια, που αιμορραγούν. Τα μάτια του βλέπουν θολά. Κάτω στο βάθος, διακρίνει θαμπά τα Ιεροσόλυμα, την πόλη, που ήθελε να εξυψώσει, αλλ' αυτή του έριξε βαρύ το λίθο του αναθέματος και της αχαριστίας!. Πιο πέρα διακρίνει μερικές γυναίκες. Ανάμεσα σ' αυτές είναι, κατά το Ματθ. Μάρκο, η Μαρία η Μαγδαληνή, η Μαρία, μητέρα του Ιακώβου και η Σαλώμη, μητέρα του Ιωάννη.

Κατά τον Ιωάννη, έστεκαν δίπλα στο σταυρό οι τρεις Μαρίες: η Μαρία, η μητέρα του Χριστού, η αδελφή της Μαρία του Κλωπά και η Μαρία η Μαγδαληνή. Αμίλητες, χωρίς θρήνους και οδυρμούς, παρακολουθούν με σπαραγμό ψυχής το φρικτό θέαμα! Βουβός ο πόνος τους, ιδιαίτερα της μητέρας του Χριστού. Θαυμάζω την ψυχική αντοχή της!.. Πολλές φορές ο βουβός πόνος μιλάει πιο εύγλωπτα από πολλούς γοερούς θρήνους και σπηθοκοπήματα. Η σκυθρωπή σιωπή τους αναπληρώνει, κατά τον καλύτερο τρόπο, στεναγμούς και υστερικές κραυγές οδύνης.

Ο Ιησούς σφαδάζει. Από το ύψος του σταυρού, δεν σκέφτεται τίποτε άλλο, παρά την ανθρώπινη πληθιότητα και αγνωμοσύνη. Πού είναι οι μαθητές του; Πού τα αδέρφια του; Πού βρίσκονται όλοι εκείνοι, οι οποίοι πριν από λίγες μέρες τον υποδέχτηκαν μετά βαϊών στην Ιερουσαλήμ, φωνάζοντας "ωσαννά";. Όλοι εξαφανίστηκαν τόσο στη σταύρωση, όσο και στην ταφή!

Οι εμπαιγμοί συνεχίζονται και οι δυνάμεις αρχίζουν σιγά σιγά να τον εγκαταλείπουν. Και μέσα στον πόνο και το σπαραγμό, μέσα στην ανεμοζάλη και την οδύνη, βρίσκει τη δύναμη να πει για τους δημίους και τους υβριστές του μια φράση, βγαλμένη όχι από τα ματωμένα του χείλη, αλλ' από τα βάθη της μεγάλης του καρδιάς: "Πατέρα, συγχώρεσέ τους, γιατί δεν ξέρουν τί κάνουν". Ο Χριστός ήξερε να συγχωρεί, γιατί ήταν φιλόανθρωπος, ελεήμων και μακρόθυμος· ποτέ τιμωρός, μνησίκακος, απειλητικός κι εκδικητικός.

Όσο όμως περνούν οι ώρες, τόσο οι πόνοι γίνονται αφόρητοι. Και λίγο πριν ξεψυχήσει, φωνάζει: "Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειπες;". Φυσιολογική και ανθρώπινη η αντίδραση, γιατί όλοι οι άνθρωποι, όταν βρεθούν σε κίνδυνο ή στα πρόθυρα του θανάτου, επικαλούνται το θεό να τους σώσει.

Το μαρτύριο κράτησε έξι περίπου ώρες. Ο Ιησούς, αδύναμος σωματικά κι εξαντλημένος ψυχικά δεν άντεξε άλλο. Σε μια στιγμή "κλίνας την κεφαλήν παρέδωκε το πνεύμα".

Σε λίγο ο Ιωσήφ ο από Αριμαθαίας, κρυφός μαθητής του Ιησού (Ιω. ιθ, 38) ήρθε στον Πιλάτο και ζήτησε το σώμα του Χριστού. Ο Πιλάτος, αφού βεβαιώθηκε από τον εκατόνταρχο ότι πράγματι πέθανε, επέτρεψε την ταφή. Ήδη ο ήλιος πλησιάζει να βασιλέψει, οπότε, μετά τη δύση του, άρχισε η άλλη μέρα του Σαββάτου, που ήταν αυστηρή αργία.

Σύμφωνα με το Μαθ., Μάρκο, Λουκά, ο Ιωσήφ τοποθέτησε μόνος του το σώμα σ' ένα καινούργιο μνημείο, που βρισκόταν σε γειτονικό κήπο. Κατά τον

Ιωάννη, που είναι πιο αξιόπιστος και ήταν παρών στη σταύρωση, παραβρέθηκε στην ταφή και ο Νικόδημος, ο οποίος είχε κάποιο αξίωμα στους Φαρισαίους, κρυφός κι αυτός μαθητής του Χριστού και ο οποίος, για να μην εκτεθεί σ' αυτούς, είχε συναντήσει νύχτα τον Ιησού σε κάποιο σπίτι και συνομίλησε μαζί του αρκετή ώρα.

Ουδείς άλλος παρέστη στην ταφή. Σχόλιον ουδέν.

* * *

Ω υπέροχε Ναζωραίε, με το σταυρικό σου θάνατο έγινες πιο αγαπητός απ' ό,τι ήσουν, όταν ζούσες και περιόδευες σε πόλεις και χωριά. Με τη λέξη "τετέλεσται" η ψυχή σου, μ' ένα φτεροκόπημα, διέσχισε τους αιθέρες, πέρασε τις μεγαλύτερες του ουρανού πύλες και εισήλθε στα δώματα της επουρανίου Βασιλείας. Από το θρόνο αυτό, είκοσι αιώνες τώρα, βλέπεις τα έργα των ανθρώπων: Πόλεμοι, εγκλήματα, αδικίες, βιαιοπραγίες.

Αιματοχυσίες στην Παλαιστίνη, μακελλισμό στην Μ. Αναστολή Συσσώρευση αγαθών, παράνομα κέρδη, συμφέροντα, υποκρισίες, ανακολουθίες λόγων και πράξεων. Φατρίες, διαξιφισμοί, εκθρόνιτες στους κόλπους της Εκκλησίας και Ιεραρχίας. Εύνοιες και μεροληπτικές τάσεις στην εκλογή Επισκόπων.

Κύριε Ιησού Χριστέ, λησμονούμε τη διδασκαλία σου, διαστρεβλώνουμε τον υψηλό σου Λόγο. Ξεχνούμε τα πάθη, το μαρτύριό σου. Δεν θυμόμαστε το Γολγοθά.

Με τις πράξεις και τα έργα μας, δυστυχώς, λαϊκοί και κληρικοί, συχνά-πυκνά, Σε ξανασταυρώνουμε!...

Το τέλος του Αρχαίου κόσμου και η χαρ αυγή του Χριστιανισμού

από τον ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, φιλόλογο, πρ. Ανκειάρχη

Το καλλίκαρπο της φιλοσοφίας δέντρο, που φύτεψε η σκαπάνη των προσωκρατικών φιλοσόφων, αφού άνθισε και φούντωσε και θέριασε και καρποφόρησε στην εποχή του Σωκράτη, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, άρχισε, σιγά σιγά, να δείχνει φανερά τα σημάδια του μαρασμού.

Πράγματι, από τον 3ο π.Χ. αι. εκπέμπονται ακόμη μερικές αμυδρές λαμπηδόνες από τα διάφορα φιλοσοφικά συστήματα της Ελληνιστικής περιόδου, αλλά είναι γεγονός ότι ούτε οι Στωικοί φιλόσοφοι, που εμφανίστηκαν ως παρήγοροι των δυστυχών ανθρώπων και διδάσκαλοι της ηθικής και του καθήκοντος, ούτε οι Επικούρειοι, που δόγμα τους είχαν το "λάθε βιώσας", δηλ. κάνε απόμερη ζωή και έθεσαν ως σκοπόν του βίου την ηδονή, πνευματική και σωματική, ούτε οι Σκεπτικιστές, που αμφισβητούσαν το κύρος των γνώσεων και αμφέβαλλαν για όλα, στάθηκαν ικανοί να ανακόψουν την κατάπτωση και παρακμή του αρχαίου κόσμου, που βάδιζε προς τη δύση του. Από πλευράς θρησκείας, ο Ζεύς, ο θεός πολλών πόλεων, δεν μπορούσε να γίνει οικουμενικός, για όλους τους λαούς, θεός.

Ας δούμε, λοιπόν, με κάθε δυνατή συντομία, ποιά ήταν η κατάσταση στις χώρες της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου στην Ελληνιστική και στη μετέπειτα πρωτοχριστιανική εποχή.

Στην Αίγυπτο λατρευόταν, από παλιά, η θεά Ίσις, η θλιμμένη Μητέρα και προστάτρια των γυναικών, που χάριζε το δώρο της αιώνιας ζωής. Όλοι οι μεσογειακοί λαοί γνώριζαν το μύθο για το θάνατο του συζύγου της Όσιρι και την εκ νεκρών ανά-

στασή του, που πανηγυριζόταν με λαμπρές λιτανείες, στις οποίες οι πιστοί έψαλλαν χαρμόσυνα: "Ξαναβρήκαμε τον Όσιρι". Στις εικόνες των ναών και στα αγάλματα παριστανόταν με το μικρό της τέκνο, τον Όρο, στην αγκαλιά της, ως βασίλισσα, του ουρανού και μητέρα του θεού. Η θρησκεία της Ίσιδος, που γρήγορα απλώθηκε στον Ελληνορωμαϊκό κόσμο είχε κατακτήσει τις καρδιές των ανθρώπων. Η ευγένεια του τυπικού της μυστικιστικής λατρείας της παντοδύναμης θεάς, οι συγκινητικές ιεροτελεσιές με τις μεγαλοπρεπείς πομπές, έδιναν θάρρος και παρηγοριά στις θλιμμένες γυναίκες. Τόση ήταν η επιρροή της στους ανθρώπους, ώστε, όταν ο Γρηγόριος ο Θεολόγος (4ος αι. μ.Χ.) παρότρυνε τους Καππαδόκες να πανηγυρίσουν τη γιορτή της μητέρας του Χριστού, εκείνοι φώναξαν: "Μα είναι η Ίσις, η μητέρα του Θεού, που ξανάρχεται".

Από τη Συρία πέρασε νωρίς στην Ελλάδα η λατρεία του αγαπημένου της θεάς Αφροδίτης Άδωνη, που πέθανε και αναστήθηκε απ' αυτή. Κατάλοιπα της λατρείας του Άδωνη επιβιώνουν και σήμερα τη Μ. Παρασκευή στην ανατολική Μακεδονία.

Η λατρεία της Κυβέλης επεκτάθηκε νωρίς από τη Φρυγία στον Ελληνορωμαϊκό κόσμο. Στην ανοιξιιάτικη γιορτή της οι πιστοί νήστευαν, προσεύχονταν και πενθούσαν για το θάνατο του αγαπημένου της Άιτη. Την άλλη μέρα ακούονταν χαρούμενες φωνές για την ανάσταση του Άιτη και την ανανέωση της φύσης. Την τελευταία μέρα το άγαλμα της Κυβέλης περιφερόταν στους δρόμους της Ρώμης και ο λαός φώναζε: "Nostra Domina" = η Κυρία μας.

Στην Ελλάδα η λατρεία του θεού Διού-

σου ήρθε, μέσω Θράκης, από τη Μ. Ασία και οι πιστοί του, ως γνωστό, θεωρούσαν το μαρασμό της φύσης, το χειμώνα, ως θάνατο του θεού και την αναγέννησή της, την άνοιξη, ως νεκρανάσταση αυτού.

Εν τω μεταξύ από τον 1ο μ.Χ. αι. η ανδρική θρησκεία του Μίθρα μεταδόθηκε από την Περσία σε όλη τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Στους Πέρσες λατρευόταν ως θεός των πολεμιστών και των στρατιωτικών κατορθωμάτων.

Ο Μιθραϊσμός κήρυττε υψηλή ηθική και επιζητούσε να εξασφαλίσει τη μετά θάνατο σωτηρία με τον επί γης ενάρετο βίο. Τη μύηση στα μιθραϊκά μυστήρια, που γινόταν με πολλές και αυστηρές διαδικασίες, ακολουθούσε η "τράπεζα του Μίθρα", μιά συνεστίαση δηλ., στην οποία οι μύστες έτρωγαν κρέας ταύρου, που είχε σκοτώσει ο Μίθρας και έπιναν ένα ιερό ποτό. Με αυτό πίστευαν πως η δύναμη του Μίθρα μεταβιβαζόταν σ' αυτούς. Οι ιερείς του έλεγαν πως μετά το θάνατο οι άνθρωποι θα κριθούν μπροστά στο δικαστήριο του Μίθρα και ανάλογα με τις πράξεις τους θα αμειφθούν ή θα τιμωρηθούν. Οι Πατέρες της Εκκλησίας, που έβλεπαν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ της δικής των θρησκείας και του Μιθραϊσμού, υποστήριζαν ή ότι τα πήραν από το χριστιανισμό ή ότι είναι παραπληρονητικά στρατηγήματα του Σατανά, για να επηρεάσουν τους αδύνατους και αμφίβολους.

Ο Μίθρας συνταυτίστηκε με το θεό Ήλιο. Στις 25 Δεκεμβρίου οι πιστοί του γιόρταζαν τη γέννηση του Μίθρα (dies natalis invicti Solis, δηλ. γενέθλια μέρα του αήττητου Ήλιου), γιατί από την ημερομηνία αυτή η μέρα αρχίζει να μεγαλώνει. Η Χριστιανική Εκκλησία, που γιόρταζε τους πρώτους αιώνες τη γέννηση του Χριστού στις 6 Ιανουαρίου, μαζί με τα Θεοφάνια, όρισε στο 378 μ.Χ. περίπου, την 25 Δεκεμβρίου ως ημέρα γεννήσεως του Χρι-

στού, υποκαθιστώντας έτσι την ειδωλολατρική γιορτή του Μίθρα - Ήλιου με τη γέννηση του Σωτήρος Χριστού.

Στη σύντομη αυτή αναδρομή στο παρελθόν είδαμε ότι στις χώρες γύρω από την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου ο θάνατος ενός θεού και η ανάστασή του αποτελούσαν κοινή πίστη και πεποίθηση των ανθρώπων. Ο θεός πέθαινε και ανασταινόταν, για να διαιωνίσει τη λατρεία του, αλλά και για να αναζωογονήσει τη βλάστηση της γης.

Όλοι οι θεοί που πεθαίνουν κι ανασταίνονται, εύκολα γίνονται σύμβολα θανάτου και ανάστασης των ανθρώπων.

Στην Ελληνιστική εποχή ξένες θρησκείες και μυστηριακά δόγματα εισέβαλαν, σα χείμαρρος, στον Ελληνορωμαϊκό κόσμο. Είναι το φαινόμενο του συγκρητισμού, δηλ. της ανάμειξης, συνένωσης και συγχώνευσης διαφόρων ανατολικών θρησκειών και τύπων λατρείας με εκείνες του ελληνικού χώρου.

(Η λέξη ετυμολογείται από τους Κρήτες, οι οποίοι συχνά φιλονικούσαν μεταξύ τους, αλλ' όταν παρουσιαζόταν εχθρός, συνενώνονταν για να τον αντιμετωπίσουν).

Στη ρευστή και ταραγμένη αυτή προχριστιανική εποχή επικρατούσε στις χώρες αυτές μια σύγχυση κι απόγνωση. Όλοι ζητούσαν κάτι το καινούργιο, όλοι αισθάνονταν ανασφαλείς, όλοι διψούσαν για το "θείο", όλοι αναζητούσαν την εξ αποκαλύψεως θεόπνευστη Αλήθεια.

Στην Ιουδαία ο λόγος των Προφητών θέρμαινε τις ανήσυχες ψυχές με την προβολή της εικόνας του Μεσσία-Λυτρωτή. Όλους τους κατείχε η μεγάλη προσδοκία να δουν το Λυτρωτή. Πολλοί Εβραίοι φαντάζονταν το Μεσσία ως ένα γήινο βασιλιά, που θα γεννιόταν από το βασιλικό οίκο του Δαβίδ. Άλλοι τον αποκαλούσαν "Υιόν του ανθρώπου" και τον παρίσταναν να κατεβαίνει από τον ουρανό. Οι φτωχοί,

οι ταπεινωμένοι, οι ανίσχυροι και οι καταπιεσμένοι ζητούσαν κάποιον ουράνιο Σωτήρα, για να τους απαλλάξει από τα βάσανα και την υποτέλεια. Σεβάσμιοι γέροντες στην Ιουδαία και μυστικοπαθείς γυναίκες περνούσαν τη ζωή τους στο Ναό, νηστεύοντας και περιμένοντας να ιδούν, προτού πεθάνουν, το Σωτήρα. Πολλοί Ρωμαίοι, Έλληνες και Ανατολίτες, γενικότερα, ανέμεναν κάποιο θεϊκό πρόσωπο, για να τους εξασφαλίσει τη σωτηρία της ψυχής τους. Έτσι, βρήκαν την ευκαιρία την εποχή αυτή, αλλά και τα κατοπινά χρόνια, πολλοί λογής λογιών άνθρωποι να περιοδεύουν σε πόλεις και χωριά και να υπόσχονται ότι μπορούν να ικανοποιήσουν τις εσωτερικές τους ανάγκες. Πολλοί ιεροφάντες μυστηρίων, μάντεις, μάγοι και αστρολόγοι, θαυματοποιοί, αγύρτες και θεραπευτές, οραματιστές, ψευδοπροφήτες και εξορκιστές, έγιναν αυτομάτως Μεσσίες και μεσάζοντες μεταξύ ανθρώπων και θεού. Σε αυτό το κατάντημα είχαν φθάσει οι άνθρωποι.

Στη συγκεχυμένη και ταραγμένη αυτή εποχή, που χαρακτηρίζεται για τη γενική αποσύνθεση της κοινωνίας, γεννήθηκε (4 ή 5 π.Χ.) ο Ιησούς, πρωτότοκος γιός του Ιωσήφ και της Μαρίας (βλ. Λουκ. β, 7, Μάρκ. στ, 3). Τη διδασκαλία του Χριστού εξιστορούν, πολύ περιληπτικά, οι Ευαγγελιστές στα 4 Ευαγγέλια. Πρέπει όμως να πούμε ότι οι συντάκτες των Συνοπτικών Ευαγγελίων (Ματθ., Μάρκ., Λουκάς) στην προσπάθειά τους να ανυψώσουν το Διδάσκαλο, άθελά τους σε μερικά σημεία τον αδίκνσαν. Επειδή, ακριβώς, ήταν κατώτεροι από Εκείνον, δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν το μεγαλείο της σκέψης του. Αν τώρα λάβουμε υπ' όψη τις συγκολλήσεις, προσθαφαιρέσεις κ.λ. των μετέπειτα αμαθών αντιγραφών μοναχών, εύκολα κατανοεί κανείς πόσο αλλοιώθηκε ο χαρακτήρας της υψηλής διδασκαλίας του Χριστού.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι ο Χριστός μί-

λησε απ' ευθείας στις καρδιές των φτωχών, των απελπισμένων και δυστυχισμένων ανθρώπων και τις κατέκτησε κυριολεκτικά. Δόγμα και αξίωμά του: Αγάπη και στους εχθρούς ακόμη, φιλάνθρωπία έμπρακτη, δικαιοσύνη, συναδέλφωση. Αγωνιζόταν να αναμορφώσει την κοινωνία, να ηθικοποιήσει τους ανθρώπους και να τους καταστήσει ικανούς να εισέλθουν στη Βασιλεία των Ουρανών. Αυτός ήταν ο στόχος του, αυτή η μεγάλη επιδίωξη. Δεν τον ενδιέφερε τίποτε άλλο. Ακόμα και οι δεσμοί του με το οικογενειακό του περιβάλλον ήταν χαλαροί. Μητέρα μου και αδελφία μου είπε κάποτε στους μαθητές του, είναι αυτοί που κάνουν το θέλημα του Θεού (Πρβλ. Μάρκ. γ, 35, Λουκ. η, 21). Είναι γνώρισμα των μεγάλων στοχαστών, οραματιστών, ανακαινιστών κ.λ. να απορροφούνται από μια ιδέα, ένα στόχο, μιά αποστολή, έτσι ώστε να δείχνουν, αδιαφορία για οικογενειακά ζητήματα. Ας σημειωθεί, ευκαιριακά, πως ο Ιησούς είχε 4 αδελφούς, τον Ιάκωβο, Ιωσή, Σίμωνα και Ιούδα και αδελφές. (Πρβλ. Ματθ. ιγ, 55, Μάρκ. στ, 3).

Ο Χριστός έθεσε το Βασίλειο του Ουρανού παραπάνω, απ' όλα τα αγαθά της γης. Πρόσεξε ιδιαίτερα τους φτωχούς και τους απελπισμένους. Δεν έχουν ανάγκη ιατρού, έλεγε, οι υγιείς, αλλά όσοι υποφέρουν (Μάρκ. β, 17). Μπορούσε εύκολα να αποκαθιστά την ψυχική γαλήνη και ισορροπία στους απογοητευμένους και να τους γεμίζει με ελπίδα την καρδιά τους.

* * *

Ο Απόστολος Παύλος, που δεν είχε δει ποτέ το Χριστό, είναι εκείνος που με τον ένθερμο ζήλο και τη φλογερή του καρδιά συνετέλεσε πολύ στην εδραίωση και διάδοση του νέου θρησκευματος. Στη Β' περιοδεία του πέρασε και από την Αθήνα, και οι Αθηναίοι με ευγένεια τον προσκάλε-

σαν στον Άρειο Πάγο να αναπτύξει το νέο θρήσκευμα. Τον άκουσαν με προσοχή, αλλ' όταν τους μίλησε για ανάσταση νεκρών, τον ειρωνεύτηκαν και φεύγοντας, του είπαν: "Ακουσόμεθά σου πάλιν περί τούτου" δηλ. θα σε ακούσουμε μιά άλλη φορά γι' αυτό το θέμα (πράξ. Αποστ. ιζ, 32). Ο Παύλος, πειραγμένος κάπως, έφυγε για την Κόρινθο.

Ο Απόστ. Παύλος κινδύνεψε πολλές φορές, λιθοβολήθηκε, φυλακίστηκε, εναυάγησε στο ταξίδι του για τη Ρώμη. Ήταν άτρομος, δραστήριος, ακούραστος, ριψοκίνδυνος, ορμητικός, ενθουσιώδης, ψυχραιμος. Χωρίς τον Απόστ. Παύλο δεν ξέρω πόσο καθυστερημένα θα διαδιδόταν ο χριστιανισμός στις χώρες της Μεσογείου. Χωρίς υπερβολή, ο Απ. Παύλος υπήρξε το στήριγμα του χριστιανισμού και ο ιδρυτής της χριστιανικής θεολογίας.

Στη βασιλεία του Νέρωνα (54-68) άρχισαν φοβεροί κατά των χριστιανών διωγμοί. Σε αυτούς θανατώθηκαν στη Ρώμη και οι Απόστολοι Παύλος και Πέτρος. Ο παράφρων αυτοκράτωρ έκαθε ζωντανούς χριστιανούς για να φωτίζονται οι πλατείες, των νυκτερινών διασκεδάσεων και πανηγύρεων. Σε μια τέτοια εποχή διαφθοράς και αποσύνθεσης δικαίως ανέκραξε αρχαίος φιλόσοφος: "Αισχύνομαι άνθρωπος γεγυώς".

* * *

Στο Β' μισό του 1ου μ.Χ. αι. έζησε ο Απολλώνιος ο Τυανεύς, οπαδός του Νεοπυθαγορισμού. Ο πέπλος του θρύλου χωρίς περιέβαλε το πρόσωπό του. Παρίστανε το μάγο και θαυματοποιό. Υποστήριζε πως κάνει θαύματα, δαμάζει θηρία, εννοεί τη γλώσσα των ζώων και των πουλιών. Έλεγε ότι γιατρεύει αρρώστους, εξορκίζει δαίμονες, ανασταίνει νεκρούς και ότι στην Έφεσο έβαλε να πετροβολήσουν την Πανούκλα, που είχε πάρει τη μορφή γέροντα

ζητιάνου. Είχε επηρεάσει τόσο πολύ τον κόσμο, ώστε η εικόνα του είχε καταλάβει περίοπτη θέση στο παλάτι του αυτοκράτορα Σεπίμιου Σεβήρου (193-211), η γυναίκα του οποίου (Ιουλία Δόμνα) έδωσε εντολή στο Φιλόστρατο να συγγράψει βιογραφία του Απολλώνιου. Στην ταραγμένη και διψασμένη για θαύματα εκείνη εποχή, ο Απολλώνιος είχε πολλούς οπαδούς και θαυμαστές. Στην εποχή της διαμάχης Εθνικών - ειδωλολατρών και χριστιανών τα υποτιθέμενα θαύματα του Απολλώνιου χρησιμοποιήθηκαν από τους Εθνικούς και το Νεοπλατωνιστή φιλόσοφο Πορφύριο, ως αντίστοιχα εκείνων του Χριστού. Γεγονός, πάντως, είναι ότι η φήμη του, ως μάγου και θαυματοποιού, διατηρήθηκε ζωντανή για πολλούς αιώνες στο Βυζάντιο.

* * *

Από την εποχή του Αποστόλου Παύλου, όταν το νέο θρήσκευμα ξεπέρασε τα στενά όρια της Ιουδαίας και ήρθε σε άμεση επαφή με τον ελληνικό κόσμο, άρχισε σφοδρή η διαμάχη Εθνικών και χριστιανών. Στα χρόνια του Παύλου το χριστιανικό κήρυγμα χαρακτηριζόταν ως ανοησία. "Ημείς, έγγραφε ο Παύλος, κηρύσσομεν Χριστόν εσταυρωμένον, Ιουδαίοις μεν σκάνδαλον, Έλλησι δε μωρίαν". (Πρός Κορινθ. 1, 23).

Τον 2ο μ.Χ. αι. τα συγγράμματα των χριστιανών λογίων έχουν απολογητικό χαρακτήρα. Οι Απολογητές (Ιουστίνος κ.λ.) με θάρρος έγγραφαν στους αυτοκράτορες ότι οι χριστιανοί λατρεύουν τον αληθινό θεό και ότι η ζωή τους είναι καθ' όλα άψογη.

Τους πρώτους αιώνες πολλά προβλήματα δημιούργησε στην Εκκλησία το θρησκευτικό και φιλοσοφικό σύστημα των "Γνωστικών", οι οποίοι δεν αρκούνταν στην πίστη, αλλά προχωρούσαν στην κατανόηση των θεμελιωδών αρχών του χριστιανισμού και με τη γνώση.

Οι Γνωστικοί ή Γνωστικιστές θεωρούνται πρόδρομοι των μετέπειτα αιρετικών.

Αργότερα, τον 3ο μ.Χ. αι., σπουδαίοι εκκλησιαστικοί συγγραφείς (Κλήμης, Ωριγένης κ.λ.) γνώστες της αρχαίας φιλοσοφίας, αντλούσαν από αυτή όσα έβρισκαν ορθά και σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία.

Οι διωγμοί συνεχίζονταν και οι χριστιανοί υφίσταντο φρικτά βασανιστήρια για την πίστη τους. Από την εποχή του Νέρωνα και ύστερα, στους άγριους διωγμούς του Δομτιανού, Διοκλητιανού κ.λ. πάρα πολλοί χριστιανοί λιθοβολήθηκαν "επρίσθησαν" (=πριονίστηκαν), (πρβλ. Απ. Π. προς Εβρ. ια, 37), κατατομήθηκαν, εμαρτύρησαν κατά τρόπο οδυνηρό και απάνθρωπο. Στον Μ. Κων/νο ανήκει η τιμή ότι σταμάτησε τους διωγμούς και αναγνώρισε ως νόμιμη θρησκεία το χριστιανισμό, ο οποίος αργότερα, επί Μ. Θεοδοσίου, καθιερώθηκε ως επίσημη θρησκεία του Κράτους. Ο Μ. Κων/νος συγκάλεσε την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο (325) στη Νίκαια, η οποία καταδίκασε την αίρεση του Αρείου. Ο Ιουλιανός αργότερα (361-363) εις μάτην προσπάθησε να επαναφέρει τη λατρεία των Ολυμπίων θεών. Αγνωστούσε, φαίνεται, πως μιά θρησκεία, όταν καταπέσει, δεν ανορθώνεται πια.

Άλλες όμως αιρέσεις εμφανίστηκαν, που προκάλεσαν σοβαρές θρησκευτικές αντιπαλοότητες και έριδες στους κόλπους της Εκκλησίας, η οποία με αλληπάλληλες Συνόδους τις καταδίκασε, χρησιμοποιώντας τη δική της, βέβαια, επιχειρηματολογία, αλλά και συλλογισμούς από τους φιλοσοφικούς διαλόγους του Πλάτωνα.

Οι διενέξεις μεταξύ Εθνικών - ειδωλολατρών και χριστιανών συνεχίζονταν με πείσμα και συχνά κατέληγαν σε αιματηρές συγκρούσεις. Οι χριστιανοί, εκμεταλλευόμενοι τότε τα ευνοϊκά γι' αυτούς αυτοκρατορικά διατάγματα, διέπραξαν φοβερούς

βανδαλισμούς. Πολλοί αρχαίοι ναοί πυρπολήθηκαν, σπουδαία αγάλματα και αξιόλογα μνημεία τέχνης καταστράφηκαν, πολλά συγγράμματα Εθνικών κάηκαν. Οι τρεις Ιεράρχες, με την ευρύτητα του πνεύματός τους, προσπάθησαν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ Ελληνισμού και χριστιανισμού και να συμφιλιώσουν τους δύο κόσμους.

Αλλά οι διαμάχες με τους Εθνικούς συνεχίζονταν με πείσμα. Ο αυτοκράτορας Μ. Θεοδοσίος (379-395) με διάταγμά του κατήργησε τους Ολυμπιακούς αγώνες (394), έκλεισε αρχ. ναούς και πήρε αυστηρά μέτρα κατά των ειδωλολατρών. Επί αυτοκράτορος Θεοδοσίου Β΄ (408-450) ο φανατισμένος λαός κατέστρεψε το Σεράπειον, μεγαλοπρεπή ναό της Αλεξάνδρειας, που είχε κτισεί ο Πτολεμαίος Α΄ και το 426 με διάταξη του Θεοδοσίου Β΄ κάηκε ο ναός του Ολυμπίου Διός, στην Ολυμπία, ως ειδωλολατρικός. Μαζί με το ναό καταστράφηκε και το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, έργο του ονομαστού γλύπτη Φειδία, ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου.

Ο ιστορικός του Βυζαντίου Κεδρηνός αναφέρει πως το άγαλμα μεταφέρθηκε στην Κων/πολη και εκεί κάηκε. Η μαρτυρία όμως αυτή του Κεδρηνού ελέγχεται ως ανακριβής.

Το κάλλος του αγάλματος ο εκ Θεσσαλονίκης αρχ. ποιητής Φίλιππος εξέφρασε με το επίγραμμα: "Η θεός ήλθ' επί γην εξ ουρανού εικόνα δείξων Φειδία, ή σὺ γ' έβης τον θεόν οψόμενος". Και ο φιλόσοφος Επίκτητος, που δίδασκε στη Νικόπολη, έλεγε: "Πηγαίνετε στην Ολυμπία να δείτε το Δία του Φειδία. Είναι κρίμα να πεθάνει κανείς χωρίς να τον δει".

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι ο Φειδίας, εμπνεύστηκε το άγαλμα αυτό από τους στίχους της Ιλιάδας του Ομήρου (Α, 528-530). Η Θέτις ζήτησε μιά χάρη από το Δία

για τον Αχιλλέα, ο Ζεύς συγκατατέθηκε και: "Είπε και με τα μαύρα του φρύδια συγκατένευσε ο γιός του Κρόνου. Αμέσως τα θεϊκά μακριά μαλλιά του κυμάτισαν από το αθάνατο κεφάλι του βασιλιά και τράνταξε τον πελώριο Όλυμπο". Σκέφτομαι: Αν αυτό το αριστούργημα σωζόταν και βρισκόταν σήμερα σε κάποιο ελλην. μουσείο, οι ξένοι τουρίστες θα σχημάτιζαν κάθε μέρα ουρά για να το δουν!..

Επί Θεοδοσίου Β', που τον επιτρόπευε η αδελφή του Πουλχερία, δολοφονήθηκε αγρίως στην Αλεξάνδρεια (415) η Νεοπλατωνική φιλόσοφος, μαθηματικός και αστρονόμος Υπατία (370-415). Μαθητής της ήταν και ο Συνέσιος, επίσκοπος κατόπιν Πτολεμαΐδος, ο οποίος με επιστολές του προς αυτή είχε εγκωμιάσει το ήθος, τη μόρφωση και την όλη δράση της στη σχολή της Αλεξάνδρειας.

Η φήμη της Υπατίας προκάλεσε την οργή και το φθόνο του Πατριάρχη Αλεξάνδρειας Κυρίλλου, ανεψιού του Μ. Αθανασίου, ο οποίος υποκίνησε ομάδα φανατισμένων μοναχών και λαϊκών να τη δολοφονήσουν.

Πράγματι, όπως αναφέρει ο σύγχρονός της εκκλησιαστικός συγγραφέας Σωκράτης, όταν τη συνάντησαν την έβγαλαν έξω από το άρμα, την ξέντυσαν και "οστράκοις ανείλου", τη σκότωσαν με σπασμένα πήλινα αγγεία. Ύστερα, συνεχίζει ο Σωκράτης, "μεληδόν διασπάσαντες", αφού δηλ. την κατακομμάτισαν, μάζεψαν τα μέλη και τα έκαψαν. "Ταύτα ου μικρόν μώμον Κυρίλλω και τη Αλεξανδρέων Εκκλησία ειργάσατο", γι' αυτό δηλ. το έγκλημα κατηγορήθηκε πολύ ο Κύριλλος και η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας.

Αργότερα ο αυτοκράτωρ Ιουστινιανός έδωσε τη χαριστική βολή στο Νεοπλατωνισμό. Έκλεισε με διάταγμα (529) τη φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, που λειπούργησε από την εποχή του Πλάτωνα, επί 900 και

πλέον έτη. Για να είμαστε όμως ειλικρινείς, η Σχολή έφθινε και χαροπάλευε πολύ πριν της κοινοποιήσει ο Ιουστινιανός τη θανατική της καταδίκη.

Τα υπολείμματα του Νεοπλατωνισμού ή εξαφανίστηκαν ή απορροφήθηκαν από το χριστιανισμό.

Ας μη νομίσει όμως κανείς ότι το τέλος του αρχαίου κόσμου σήμανε και το θάνατό του αρχ. πνεύματος και πολιτισμού. Ο πολιτισμός δεν πεθαίνει. Απλώς, όταν παρακμάζει, αλλάζει τόπο διαμονής. Η ζωή μπορεί να απορρίπτει το παλιό, αλλά ξαναβιάζει το θάνατο με μια νέα ζωή. Και το αρχαίο πνεύμα, μέσω της Ελληνικής εποχής μεταβιβάστηκε στο χριστιανικό Βυζάντιο και επιζει μέχρι σήμερα ως ελληνο-χριστιανικός πολιτισμός.

* * *

Ο Χριστιανισμός, ύστερα από διαμάχες, προστριβές, συγκρούσεις και αγώνες, νίκησε. Η επικράτησή του ήταν κάτι που αναμενόταν. Ο Χριστιανισμός εθριάμβευσε. Προσείλκυσε, όσο καμιά άλλη θρησκεία, τους ανθρώπους, ιδιαίτερα τους φτωχούς και απελπισμένους. Προσφέρθηκε, χωρίς διακρίσεις, σε όλα τα έθνη, σε όλες τις φυλές. Χαροποίησε τη ζωή με την υπόσχεση της Βασιλείας των Ουρανών. Στη θέση του αρχαίου πολυθεϊσμού, πρόβαλε τον ένα Θεό, ως ον ενιαίο, απόλυτο, καθολικό, που μόνο αυτός μπορούσε να ικανοποιήσει την ψυχική ανάγκη του ανθρώπου να λατρεύει το θείο. Με το χριστιανισμό το θρησκευτικό αίσθημα, αναζωογονήθηκε, η μορφή της λατρείας άλλαξε και η δέηση του ανθρώπου έγινε πράξη πίστης και ταπεινή αίτηση, κι ακόμα, ο φόβος των θεών αντικαταστάθηκε από την αγάπη του Θεού. Η νέα θρησκεία δεν ήταν πια, όπως άλλοτε, οικογενειακή θρησκεία, ούτε θρησκεία μιας πόλης, μίας τάξης, ενός σωματείου.

Χριστός είπε στους μαθητές του: "Πορευθέντες μαθητεύσατε (=διδάξατε) πάντα τα έθνη" (Ματθ. κη, 19). Αυτό σήμαινε γενικό προσκλητήριο του Χριστού προς όλη την ανθρωπότητα. Λατρεία σε ένα θεό ενιαίο, παγκόσμιο, που δεν διέκρινε ούτε φυλές ούτε οικογένειες ούτε κράτη, και ο οποίος δεν είχε περιούσιο και εκλεκτό λαό.

Ο Χριστιανισμός ανύψωσε τη θέση της γυναίκας, τάχτηκε κατά της δουλείας και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο και εναντιώθηκε στις αιματηρές κι απάνθρωπες μονομαχίες της ρωμαϊκής αρένας. Ο Χριστός κήρυξε την αγάπη και την ειρήνη.

* * *

Τα Χριστούγεννα πλησιάζουν και οι όπου γης χριστιανοί θα γιορτάσουν τη γέννηση του Χριστού. Τα μικρά παιδιά θα πάρουν τα δώρα τους, τα παιχνίδια τους, τη στιγμή που άλλα παιδιά τυλιγμένα με επίδεσμούς και γάζες σφραδάζουν από τον πόνο στα κρεβάτια των νοσοκομείων. Οι βόμβες των Αμερικανών, με τη συμφωνη γνώμη των Ευρωπαίων ηγετών, σκορπούν το θάνατο. Τί φταίει ο άρμαχος πληθυσμός; Τί φταίνε τα αθώα παιδιά, αυτά που τόσο

αγάπησε ο Χριστός και τα καλούσε να πάνε σ' αυτόν; (Πρβλ. "Αφετε τα παιδιά έρχεσθαι προς με". (Μάρκ. ι, 14). Σε ποιόν να πάνε τώρα; Ποιόν να πλησιάσουν για να σωθούν; Κατά τα άλλα, ο χορός καλά κρατεί. Είμαστε χριστιανοί Ορθόδοξοι. Άλλοι είναι Καθολικοί και άλλοι Διαμαρτυρόμενοι, χωρίς όμως και να διαμαρτύρονται καθολικά κι ορθόδοξα για τους βομβαρδισμούς, τους οποίους οι Αμερικανοί λένε πως θα συνεχίσουν και σε άλλες χώρες. Στο χέρι τους είναι, ας βομβαρδίσουν, εφ' όσον δεν "επιχέουν έλαιον και οίνον" στα τραύματα των πληγωμένων εχθρών τους, όπως έκανε ο ελεημων εκείνος και καλός Σαμαρείτης, της ομώνυμης και γνωστής παραβολής του Χριστού.

Αν σήμερα γίνονται αδικίες, παρανομίες, ληστείες και βιαιοπραγίες, αν διαπράττονται δολοφονίες και στυγερά εγκλήματα, αν μικρά παιδιά σκοτώνονται από βόμβες κι άλλα πεθαίνουν από πείνα κι αρρώστιες, δεν φταίει για όλα αυτά ο Χριστός, όπως δεν φταίει ο φωτοδότης ήλιος, όταν πυκνά και μαύρα σύννεφα τον κρύβουν και δεν αφήνουν τις ζωογόνες ακτίνες του να περάσουν, να φωτίσουν και να θερμάνουν τη γη.

Η υπερουσία προηγείται της πτώσεως

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Πολλά λέγονται και γράφονται αυτές τις μέρες γύρω από το τρομακτικό πλήγμα, που υπέστη η Αμερική στις 11 Σεπ. από τους σκληρούς τρομοκράτες. Χιλιάδες τα θύματα, τεράστιες οι ζημιές, ανυπολόγιστες οι καταστροφές. Φοβερό και ανεπάντεχο το χτύπημα, που δέχτηκε η υπερδύναμη.

Το γόπηρο της Αμερικής ετρώθη καίρια στο πιο καίριο σημείο: στο κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας και στρατιωτικής ισχύος και εξουσίας.

Όλοι συμφωνούν ότι πρέπει, πάση θυσία, να βρεθούν οι ένοχοι και να τιμωρηθούν παραδειγματικά. Δεν είναι νοητό να σκοιώνεται άμαχος πληθυσμός, αθώα θύματα.

Προσοχή όμως: Όχι βία στη βία, όχι αντίποινα στον άμαχο πληθυσμό, σε ανθρώπους που δεν φταίνε. Το γράφω αυτό, γιατί άμεσα μετά την τρομοκρατική ενέργεια ακούστηκαν συνταρακτικές κραυγές: Εκδίκηση, εκδίκηση!

Δυστυχώς, οι ηγέτες της Αμερικής δεν προβληματίστηκαν ακόμη για ένα αυτοέλεγχο, μια αυτοκριτική, που πρέπει να κάνουν.

Γιατί έφθασαν τα πράγματα εκεί; Τι ώθησε τους τρομοκράτες να προβούν σ' αυτές τις ενέργειες, που αδυνατεί ο ανθρώπινος κοινός νους να τις σκεφτεί;

Ήταν σωστή η εξωτερική πολιτική της Αμερικής έναντι των άλλων κρατών, ιδιαίτερα του τρίτου κόσμου; Παντού αδι-

καιολόγητες επεμβάσεις και καταπιέσεις! "Sic volo, sic jubeo", δηλ. έτσι θέλω, έτσι διατάζω, όπως έλεγαν οι Ρωμαίοι.

Το 1/3 του πλανήτη ευημερεί και τα 2/3 είναι βυθισμένα στην εξαθλίωση. Πεινούν και ζουν... όπως ζουν!

Έπρεπε η Αμερική να περιμένει το τραγικό αυτό χτύπημα από τους απελπισμένους και απογοητευμένους. Τα αεροπλάνα δεν απογειώθηκαν από το Αφγανιστάν ή το Ιράκ, αλλά μέσα από τα σπλάγχνα της, από πόλεις δικές της. Σίγουρα για την ασφάλειά της, ούτε καν υποψιαζόταν ένα τέτοιο χτύπημα. Ήδη ο πληγωμένος λέων βρυχάται. Η υπερδύναμη ετοιμάζεται να χτυπήσει αλύπητα, με τη συναίνεση, φυσικά, των ηγετών της Ευρώπης. Μακάρι να εξαλείψει, άπαξ δια παντός, την τρομοκρατία, που τόσα δεινά προξένησε και προξενεί στον κόσμο.

Ανάγκη όμως να σκεφτούν σοβαρά οι ισχυροί της Γης, και πρωτίστως οι Αμερικανοί, ποιές καταστρεπτικές συνέπειες θα έχει για την ανθρωπότητα ένας μακροχρόνιος δεκαετής, όπως λένε, πόλεμος.

Ας πρυτανεύσει η λογική και η ψυχραιμία. Ο Ευριπίδης γράφει: "αι δεύτεραι πως φροντίδες (=σκέψεις) σοφώτεραι" (Ιππόλ. 436).

Ας συνειδητοποιήσουν οι Αμερικανοί ότι τα πράγματα έφθασαν εκεί που έφθασαν εξ αιτίας, εν πολλοίς, των δι-

κών τους σφαλμάτων, της δικής τους κακής συμπεριφοράς. Υπήρξαν αλαζόνες και υπερόπτες.

Και οι υπερόπτες (άνθρωποι και λαοί) γίνονται αντιπαθητικοί. Περιφρονούν την κοινή γνώμη και μεταχειρίζονται τους άλλους από θέσεως ισχύος, υποτιμητικά. Και επειδή πιστεύουν ότι μπορούν να αντιμετωπίσουν τα πάντα ^{επι}επιτυχώς, υποπίπτουν σε πολλά σφάλματα.

Σκέφτεται κανείς: Ποιός ο λόγος να βομβαρδίσουν τόσο ανηλεώς τη Σερβία; Το Ιράκ; Δεν υπήρξαν εκεί θύματα; Γιατί να πεθαίνουν αθώα παιδιά στο Ιράκ από έλλειψη φαρμάκων, λόγω του εμπάργκο, που τους επέβαλε η υπερδύναμη; Δεν υπάρχει εκεί οδύνη, λύπη και στεναγμός; Ποιές θα είναι στο εγγύς μέλλον οι συνέπειες από το βομβαρδισμό στο Κόσοβο με οβίδες απεμπλουτισμένου ουρανίου;

Κι αν ο πόλεμος εξελιχθεί σε πυρηνικό και με χημικές ουσίες; Όταν μια υπερδύναμη σκοτώνει άμαχο πληθυσμό, το κάνει για λόγους "ανθρωπιστικούς", για να υπερασπίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και την ελευθερία των λαών. Όταν όμως τα ταλαίπωρα θύματα ανταποδίδουν τα ίσα σ' αυτόν που πρώτος "ήρξατο χειρών αδικών", τότε αυτό ερμηνεύεται ως τρομοκρατική ενέργεια.

Επαναλαμβάνω: Λυπούμεθα, για τα αθώα θύματα της Αμερικής, αλλά, έστω, την ύστατη στιγμή, ας επικρατήσει αυτοκρατορία και ψυχραιμία.

Αν οι Αμερικανοί δεν εξετάσουν και δεν βρουν τα βαθύτερα αίτια της επίθεσης, κι αν συνεχίσουν να δείχνουν την

ίδια υπεροπτική συμπεριφορά στους λαούς της Γης, τότε ας είναι βέβαιοι πως μια μέρα, αργά ή γρήγορα, θα πέσουν. Κι αυτό γιατί η υπεροψία προηγείται της πώσεως.

Χριστός, Εκκλησία και κοινωνία

από το Ν. Χ. Ρ. —

Ο Ιησούς, ο φτωχός και ταπεινός αυτός Διδάσκαλος της Γαλιλαίας, γύριζε από χωριό σε χωριό και από πόλη σε πόλη, κηρύττοντας τη συναδέλφωση των ανθρώπων, την έμπρακτη φιλανθρωπία και την Αγάπη προς όλους, ακόμη και στους εχθρούς των. Προσπαθούσε να μεταβάλει την ψυχή των ανθρώπων σε μια απέραντη αποθήκη, γεμάτη με ευγενικές σκέψεις κι ενάρετες πράξεις. Ο φλογερός του λόγος συγκινούσε όλους, ιδιαίτερα όμως τους φτωχούς, τους δυστυχισμένους, τους απελπισμένους και περιφρονημένους.

Δοκίμασε τα τρία τελευταία χρόνια της ζωής του αρκετές στενοχώριες, πίκρες και απογοητεύσεις.

Πολλές φορές κινδύνεψε να συλληφθεί και να λιθοβοληθεί. Πικράθηκε από την αχαρακτήριστη συμπεριφορά των συγχωριανών του Ναζαρηνών, οι οποίοι μάλιστα τον έβγαλαν έξω από την πόλη σε απότομο βράχο, για να τον γκρεμίσουν κάτω. Πρβλ. "Και αναστάτες εξέβαλον αυτόν έξω της πόλεως και ήγαγον αυτόν έως οφρύος του όρους, εις το κατακρημνίσαι αυτόν. Αυτός δε διελθών δια μέσου αυτών επορεύετο". (Λουκ. 8, 29).

Αλλά ο Ιησούς, απότομος στο έργο του και την αποστολή του, δεν έπαυε να κηρύπτει το λόγο του Θεού, με σκοπό

να ετοιμάσει τις ψυχές των ανθρώπων για τη Βασιλεία των Ουρανών, που απαπούσε όμως μια ολοκληρωτική αλλαγή και κάθαρση της ζωής των ανθρώπων, που ήταν βυθισμένοι στο βόρβορο της εξουθένωσης και της αμαρτίας.

Ο λόγος του, όπως ήταν φυσικό, εύρισκε μεγάλη απήκηση στα λαϊκά στρώματα, στους πονεμένους, φτωχούς και ανίσχυρους.

Όταν πρότεινε στο νεαρό πλούσιο να πουλήσει τα υπάρχοντά του, να μοιράσει τα χρήματα στους φτωχούς και τότε να τον ακολουθήσει, εκείνος έφυγε, συνοφρυωμένος, γιατί είχε μεγάλη περιουσία. Γενικά οι πλούσιοι ένιωθαν το έδαφος να υποχωρεί κάτω από τα πόδια τους, όταν ο Χριστός τους συνιστούσε να μη θησαυρίζουν επί γης, πλούτη και αγαθά, που είναι μάταια και άχρηστα.

Οι συμβουλές αυτές του Ιησού μετώθουν συνειρμικά σε άλλες σκέψεις κι επισημάνσεις.

* * *

Υπάρχει σήμερα στον κόσμο μεγάλη φτώχεια, δυστυχία, ανέχεια, οικονομική δυσπραγία. Υπάρχουν όμως Μητροπόλεις πλούσιες, πλουσιότατες από δωρεές ευσεβών χριστιανών. Υπάρχουν εκκλησιαστικά κληροδοτήματα, τεράστιες εκκλησιαστικές περιουσίες, καταστήματα, κτήματα κ.λ. κ.λ. που ανήκουν σε διάφορες Μητροπόλεις και μοναστήρια.

Προς τί η συσσώρευση πλούτου, υλικών αγαθών και χρημάτων, που τόσο ανεπιθύμητα ήταν στο Χριστό;

Ας διαθέσουν, λοιπόν, οι πλούσιες Μητροπόλεις χρήματα για αγαθοεργίες και έργα ευποιίας. Δεν αντιλέγει κανείς

ότι υπάρχουν Μητροπολίτες με πλούσια κοινωνική δράση. Ο Επίσκοπος π.χ. Ξάνθης κ. Παντελεήμων από χρόνια τώρα με χρήματα της Μητροπόλεως επιδότησε οικογένειες για το τρίτο παιδί. Ενέργεια αξιέπαινη καθ' όλα. Ο λαός θέλει να συνδέσει περισσότερο η Εκκλησία της Ελλάδος το όνομά της με αξιόλογα έργα κοινωνικής ωφελείας.

* * *

Ας κοπάξουμε τί αξιόλογο κοινωνικό έργο επιτελεί στη γεγονική χώρα ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ. Αναστάσιος.

Από την πρώτη μέρα που ανέλαβε τα Ποιμαντορικά του καθήκοντα συνάντησε και συναντά ακόμη πάρα πολλές δυσκολίες. Αγωνίζεται, κοπιάζει σε μία χώρα στην οποία οι εκκλησίες είχαν μεταβληθεί σε αποθήκες πυρομαχικών και σε στάβλους και όπου και αυτό ακόμη το σημείο του σταυρού από τους χριστιανούς μπορούσε να στοιχειοθετήσει ποινικό αδίκημα. Αλλά ο Αρχιεπ. κ. Αναστάσιος δεν απογοητεύτηκε, δεν υποχώρησε μπροστά στις ανυπέρβλητες αντιξοότητες και δυσκολίες.

Επισκεύασε εκκλησίες και μοναστήρια, έκανε γηροκομεία, εκκλησιαστικά φροντιστήρια, θεολογικές σχολές. Δεν είναι κλεισμένος στο επισκοπέιο του, αλλά, όσο του επιτρέπουν οι γεροντικές δυνάμεις του, περιοδεύει, επικοινωνεί με το ποίμνιο για να τονώσει το θρησκευτικό του αίσθημα, να εδραιώσει την πίστη, να ενσταλάξει την ελπίδα σε πονεμένους και αδύναμους.

Δεν του περισσεύει χρόνος ν' ασχοληθεί με τον Πάπα και τον παπισμό, γιατί

έχει άλλες ευγενείς επιδιώξεις, υψηλούς στόχους και οράματα.

Πράγματι, “τοιούτος αυτοίς έπρεπεν Αρχιερεύς”.

Ο Αρχιεπ κ. Αναστάσιος, με την πλούσια δράση του, αποτελεί το καύχημα και το σέμνωμα και το εγκαλλώπισμα της ορθόδοξης εκκλησίας και με την όλη προσφορά του θα προσθέσει ένα ακόμη πολύτιμο αδάμαντα στο εκκλησιαστικό περιδέραιο των άξιων της Εκκλησίας Ιεραρχών.

Χωρίς αμφιβολία ισχύει γι' αυτόν ο λόγος του Ιησού: “Ο μισθός υμών πολύς εν τοις ουρανοίς”. (Ματθ. ε, 12).

* * *

Επανερχομαι στη λιπή εμφάνιση του Ιησού, ο οποίος, φορώντας ένα απλό ιμάτιο, πρόχειρα σανδάλια και ένα πάνινο κάλυμμα στο κεφάλι για τον ήλιο (ή αντίθεση, σ' αλήθεια, αποτελούν τα χρυσοποίκιλτα άμφια και οι βαρύτιμες μίτρες των Αρχιερέων μας, κατάλοιπα της βυζαντινής κλιδής, επίδειξης και πολυτέλειας) περιόδευε σε πόλεις και χωριά, συντηρούμενος από τα λιπά γεύματα των φίλων και οπαδών του.

Ο “πλησίον”, που ήταν για τους Ιουδαίους ο ομόθρησκος, για το Χριστό ήταν κάθε άνθρωπος, που αγαπά και ελεεί τους συνανθρώπους του, αδιακρίτως φυλής και θρησκευματος.

Τα έγγραφα και άλλοτε: Όπως ένας είναι ο ήλιος που εκπέμπει τις ζωογόνες ακτίνες του σε όλη τη γη και φωτίζει όλη την οικουμένη, έτσι, ένας είναι και ο Θεός για όλους τους ανθρώπους (Έλληνες, Γάλλους, Τούρκους, Κινέζους, Ινδούς κ.λ.), αδιακρίτως φυλής, έ-

θνους, θρησκευματος. Το τονίζω αυτό, γιατί, τώρα τελευταία, με άστοχες φράσεις όπως, ο Θεός της Ελλάδος, ο Θεός των Ελλήνων, πάνε να μας παραστήσουν τον Θεό... Έλληνα, συμπαθούντα όλως ιδιαίτέρως την Ελλάδα! Και δεν κρύβω ότι μου προκάλεσε, αλγεινή εντύπωση, προ ημερών, η ακαρακτήριστη στάση και συμπεριφορά μερικών λαϊκών και κληρικών ενός χωριού της Σαντορίνης, οι οποίοι αρνούνταν επί πέντε μέρες να θάψουν ένα νεκρό, έστω, μάρτυρα του Ιεχωβά, και χρειάστηκε η επέμβαση του εισαγγελέα και του υπουργείου Εσωτερικών για να ταφεί ο νεκρός στο νεκροταφείο του χωριού του, δίπλα στους δικούς του. Κύριε των δυνάμεων, επίβλεψον και φώτισον αυτούς!...

* * *

Ο Χριστός ήταν ταπεινόφρων, καταδεκτικός, ομιλητικός προς όλους. Συνομιλούσε με τελώνες, αμαρτωλούς και πόρνες, γιατί τον ενδιέφερε το “απολωλός πρόβατον”. Μολονότι οι Ιουδαίοι δεν είχαν καλές σχέσεις με τους Σαμαρείτες (πρβλ. “ου γάρ συγχρώνται Ιουδαίοι Σαμαρείταις”, Ιωάν. δ, 9), εν τούτοις ο Ιησούς συνομίλησε με την αμαρτωλή Σαμαρείτιδα στο πηγάδι και ο διάλογος εκείνος υπήρξε εποικοδομητικός.

Αν ξαναερχόταν ο Χριστός στη γη, θα αναγνώριζε ως πιστούς οπαδούς του, όχι εκείνους που επιφανειακά και, πολλές φορές, ψυχρά προσπαθούν να ερμηνεύσουν την υψηλή διδασκαλία του, ούτε εκείνους, (λαϊκούς ή κληρικούς) στους οποίους δεν υπάρχει ακολουθία λόγων και έργων, αλλ' όσους εργάζο-

νται ταπεινά και αθόρυβα για να συνεχίσουν το δύσκολο έργο του.

Η ορθόδοξη εκκλησία πρέπει να γίνει περισσότερο ενεργητική, δραστήρια και ουσιαστική και λιγότερο τυπική και θεσμική. Να γίνει πνευματικός φάρος και φορέας νέων ρηξικέλευθων ιδεών και αντιλήψεων. Να ασκήσει, όπως ο Χριστός, μαγνητική επίδραση και επιρροή στους ανθρώπους. Χάρηκα προ ημερών, όταν είδα στην τηλεόραση, σ' ένα πνευματικό κέντρο της Αθήνας ελληνόπουλα και ξένα παιδιά με την εποπτεία και καθοδήγηση νεαρών κληρικών (όχι των παπαροκάδων), να αθλούνται, να παίζουν, να τραγουδούν. Και όπως εξήγησε ένας ιερέας, παράλληλα με τα κατηχητικά μαθήματα, διδάσκονται, δωρεάν φυσικά, μια ξένη γλώσσα, αρχ. ελληνικά, ιστορία, χορό κ.λ.

Αυτός ο συνδυασμός πολλαπλών ενασχολήσεων των παιδιών ικανοποιεί και ευχαριστεί πολύ την παιδική ψυχή.

Σκέτο το κατηχητικό μάθημα γίνεται μάλλον μονότονο και βαρετό, παρά ελκυστικό και αρεστό.

Το κήρυγμα από τον άμβωνα πρέπει να συμβάλλει πάντοτε στην πνευματική και ψυχική ανάταση του λαού, βοηθώντας τον να βρει λύσεις στα πολλά προβλήματα, που τον περιστοιχίζουν. Σύνομες ομιλίες, με θέματα ζωντανά από την καθημερινή ζωή κρατούν αδιάπρωτο το ενδιαφέρον των πιστών. Τουναντίον, συχνές αναφορές σε τετριμμένα γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης, όπως π.χ. αυτό είπε ο Θεός στο Μωυσή, αυτό παρήγγειλε στον Αβραάμ κ.λ. τους αφήνουν αδιάφορους και παγερούς.

Οι πιστοί θέλουν να ακούνε ενθαρρυντικά κι ελπιδοφόρα κηρύγματα με ορθολογικά και αδιάσειστα επιχειρήματα και όχι κηρύγματα αποθαρρυντικά και τετριμμένα, που κάποτε καταλήγουν σε φαιδρούς χαρακτηρισμούς, π.χ. της τηλεόρασης, που αποκαλείται διαολοκούτι και διαολοκήρυκας των σπιτιών μας. Τέτοιες άστοχες εκφράσεις προσβάλλουν το εκκλησίασμα και όλους τους Έλληνες, γενικότερα, γιατί όλοι, μηδέ του Αρχιεπισκόπου εξαιρουμένου, παρακολουθούν τηλεόραση, για να είναι ενημερωμένοι σε όλα, και μάλιστα, από πρώτο χέρι, όπως λέμε.

Οι πιστοί απαιτούν από την ορθόδοξη εκκλησία πραγματική μετουσίωση της θεωρίας σε πράξη και σε έργα κοινωνικής ωφελείας. Οι χριστιανοί θέλουν τα κηρύγματα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου, χωρίς τις κουραστικές εκείνες επαναλήψεις των ίδιων και των ίδιων, για τις οποίες οι αρχ. Έλληνες έλεγαν το γνωστό εκείνο: "Οι αυτοί περί τών αυτών τοις αυτοίς τα αυτά", δηλ. τα ίδια πρόσωπα λένε τα ίδια πράγματα στους ίδιους ανθρώπους τα ίδια θέματα:

* * *

Άκουσα, πριν από πολλά χρόνια, (1957) εδώ στην Κόνιτσα έναν Αρχιμανδρίτη ιεροκήρυκα, Βαλληνδρά, ονόματι, ο οποίος την τελευταία Παρασκευή των Χαιρετισμών της Θεοτόκου ανέλυσε τους δύο στίχους:

*Χαίρε δι' ης εγείρονται τρόπαια,
Χαίρε δι' ης οι εχθροί καταπίπτουσι.*

Τέλεια διάρθρωση νοημάτων, κατα-

πληκτική εμβάθυνση και σαφήνεια, δεινή ευγλωττία κ.λ. σε συνήρπάζαν κυριολεκτικά. Χαιρόσουν να ακούς τον αοίδιμο Σεβαστιανό, ο οποίος είχε τον τρόπο και την ικανότητα να δίνει πνοή και ζωτάνια και στα πιο απλά θέματα που ανέπτυσσε. Άκουσα προ ημερών, στις 24 Αυγούστου, στο ναό του Αγίου Κοσμά μια χαρισματική ομιλία από το Μητροπολίτη Ξάνθης κ. Παντελεήμονα. Και κάποτε, προ πολλών ετών, είχα ακούσει σε εκκλήσια των Αθηνών κήρυγμα Αρχιμανδρίτη με ασάφειες, ασυναρτησίες και εκτός θέματος. Και τότε θυμήθηκα εκείνο που έλεγα στους μαθητές μου, όταν κάποιος έγραφε στην έκθεση ασυναρτησίες, εκτός θέματος, με ακαταλαβίστικα νοήματα:

“Αεροπλάνο συνεκρούσθη με αυτοκίνητο και εφονεύθησαν όλοι οι επιβάτες του αεροπλοίου”.

Κάθε ομιλία, κάθε κήρυγμα απαιτεί προετοιμασία. Όποιος προχειρολογεί και αυτοσχεδιάζει εκείνη την ώρα, υποβιάζει πρώτα τον εαυτόν του και ύστερα υποτιμά τη νοημοσύνη του ακροατηρίου - εκκλησιασματος.

* * *

Ας με συγχωρέσει πρώτα ο Θεός και ύστερα ο Άγιος Σκύρου, γιατί θα σχολιάσω κάποια δήλωσή του. Μετά το σεισμό, που έγινε στη Σκύρο, τη νύχτα της 26 Ιουλίου, είπε: “Εκείνη τη στιγμή της νύχτας ο Άγιος Γεώργιος, ο προστάτης του νησιού, ξαγρυπνούσε και παρακά-

λεσε το Θεό να στρέψει την οργή του Εγκέλαδου στο μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου και όχι στο νησί. Ο Θεός άκουσε την παράκληση κ.λ. κ.λ.

Αν αυτά τα έλεγε ένας αγαθός ιερέας σε παιδιά Νηπιαγωγείου ή, το πολύ, Α Δημοτικού, θα μου ήταν πολύ συμπαθής. Να τα λέει όμως ένας Δεσπότης σε τηλεοπτικό κανάλι, εις επήκοον όλων των Ελλήνων, αυτό είναι ακατανόητο!

* * *

Ανακεφαλαιώνοντας επαναλαμβάνω και πάλι ότι η κοινωνία περιμένει πολλά από την ορθόδοξη εκκλησία.

Τα πολυκτήμονα μοναστήρια και οι πλούσιες Μητροπόλεις, με τα ανθηρά εισοδήματά τους, αντί να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες μεγάλης αξίας ακινήτων, ας ανοίξουν και ας στρέψουν τους κρουνούς των χρυσοφόρων ταμείων τους προς τους φτωχούς, τους άστεγους, τους εξαθλιωμένους και τους πάσχοντες, και ας πχει πάντοτε σ' αυτιά των εχόντων και κατεχόντων κληρικών, παντός βαθμού, ο αλληγορικός, πλην, σαφής και αυστηρός λόγος του Χριστού, που είπε προς τους “εξ ευωνύμων” αμετανόητους αμαρτωλούς:

“Επέινασα γαρ και ουκ εδώκατέ μοι φαγείν”, δίψασα, και δεν μου δώσατε νερό, ήμουν ξένος, και δεν με φιλοξενήσατε στο σπίτι σας, γυμνός, και δεν με ντύσατε, ασθενής και στη φυλακή, και δεν με επισκεφτήκατε να με τονώσετε. (Ματθ. κε, 42-43).

Οι ισχυροί και οι ανίσχυροι (Ἔστι Δίχης οφθαλμός, ὅς τα πάνθ' ὁρά).

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΠΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Ολοι οι άνθρωποι, ιδιαίτερα όμως οι πολιτικοί, οι στρατιωτικοί και όσοι εν γένει κυβερνούν και ασκούν εξουσία, πολλά χρήσιμα διδάγματα μπορούν να αντλήσουν, πλείστα όσα διαχρονικά μηνύματα να πάρουν και πολύ να ωφεληθούν, αν μελετήσουν προσεκτικά την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404 π.Χ.), που έγραψε ο ονομαστός εκείνος ιστορικός της αρχαιότητας και βαθυστόχαστος πολιτικός φιλόσοφος Θουκυδίδης, ο οποίος, φροντίζοντας πάντοτε με αμεροληψία και καθαρή σκέψη ν' ανεύρει την πραγματική αλήθεια, δεν αποδίδει τα αίτια των πολεμικών συγκρούσεων και γεγονότων στους θεούς, όπως ο Ηρόδοτος, αλλά στο συμφέρον και τα ολέθρια πάθη των ανθρώπων, οι οποίοι αδίσταχτα και χωρίς κανένα ηθικό φραγμό και περιορισμό, αγωνίζονται ν' αποκτήσουν πλούτο, δύναμη και δόξα.

Θα παραθέσω δύο μόνο περιστατικά του Πελοπ/κού πολέμου, στα οποία πρωτοστάτησαν η Σπάρτη στο ένα και η Αθήνα στο άλλο, οι δύο αυτές μεγάλες και ισχυρές πόλεις της αρχαίας Ελλάδας, οι οποίες στη δίνη του πολέμου, που θολώνει το νου των ανθρώπων, περιέπεσαν σε πολλά σφάλματα και αμαρτήματα. Θα αναφέρω τα γεγονότα όσο πιο σύντομα μπορώ:

Την Άνοιξη του 431 π.Χ. ένοπλοι Θηβαίοι μπήκαν "περί πρώτον ύπνον" στην Πλάταια της Βοιωτίας, για να την υποτάξουν και να την αποσπάσουν από τη συμμαχία των Αθηνών.

Οι Πλαταιείς, αφού συνήλθαν από τον πρώτο φόβο, επετέθησαν τα ξημερώματα και τους έδιωξαν από την πόλη τους. Αργότερα οι σύμμαχοι των Θηβαίων Λακεδαιμόνιοι εξεστράτευσαν εναντίον των Πλαταιών, και τότε οι Πλαταιείς υπενθύμισαν στον βασιλιά των Λακεδαιμονίων Αρχίδαμο ότι η πόλη τους το 479 π.Χ. πολέμησε εκεί κοντά στο πλευρό των Λακεδαιμονίων και Αθηναίων εναντίον των Περσών και εξ αιτίας αυτού ο Πausanias ο Λακεδαιμόνιος έδωσε το προνόμιο στους Πλαταιείς να κυβερνώνται αυτόνομοι και κανένας να μην εκστρατεύσει εναντίον τους.

Σκληρή όμως ήταν η απάντηση του Αρχίδαμου, ο οποίος με αυθάδεια και αναίδεια τους πρότεινε να παραδώσουν σ' αυτούς την πόλη και να φύγουν.

Οι Πλαταιείς αρνήθηκαν, οι Λακεδαιμόνιοι πολιορκήσαν την πόλη, την οποία τελικά κατέλαβαν. Σε λίγες μέρες ήρθαν πέντε δικαστές από τη Σπάρτη, οι οποίοι έθεσαν ωμά στους Πλαταιείς το ερώτημα: "Ει τι Λακεδαιμονίους και τους ξυμμάχους εν τω πολέμω τω καθεστῶτι αγαθόν τι ειργασμένοι εισί" (Θουκ. 3, 52), αν δηλ. έχουν κάνει κά-

ποιο καλό στους Λακεδαιμονίους και τους συμμάχους των στον παρόντα πόλεμο. Η απάντηση δεν ικανοποίησε τους νικητές, οι οποίοι κατέστρεψαν την πόλη, σκότωσαν περισσότερους από 200 Πλαταιείς και πήραν δούλες τις γυναίκες.

Έρχομαι τώρα στο περιστατικό με τη νήσο Μήλο, την οποία οι Αθηναίοι ήθελαν να κάνουν σύμμαχό τους, (416 π.Χ.). Τον διάλογο, μεταξύ Αθηναίων και Μηλίων διεξοδικά εξιστορεί ο Θουκυδίδης (Ε, 85 κ.εξ.). Θα παραθέσω σε ελεύθερη απόδοση λίγα αποσπάσματα, ενδεικτικά της υπερφίαλης συμπεριφοράς των Αθηναίων:

“Τί κακό κάναμε; είπαν οι Μήλιοι. Αν μας επεθείτε, αυτό δεν είναι άδικο και παράνομο;”. Οι Αθηναίοι απάντησαν: “Η δικαιοσύνη και τα νομικά επιχειρήματα έχουν αξία, όταν αυτοί που τα επικαλούνται διαθέτουν ίση δύναμη.

Οι ισχυροί αποσπούν με τη δύναμη που έχουν ό,τι μπορούν και οι ανίσχυροι υποχωρούν και παραχωρούν όσα τους ζητούν”.

“Καλά, λένε οι Μήλιοι, αλλά δεν σκεφτήκαμε ποτέ, πως καταργώντας τη δικαιοσύνη δεν θα μπορέσετε μελλοντικά να την επικαλεστείτε, αν κάποτε νικηθείτε;”.

“Αυτό αφορά εμάς, είπαν οι Αθηναίοι και είναι δικός μας λογαριασμός. Προέχει τώρα για σας να αποφασίσετε τι θα κάνετε”.

Και οι Μήλιοι είπαν: “Δεν δέχεσθε να είμαστε φίλοι σας, αντί εχθροί σας, να ζούμε ειρηνικά και να μείνουμε ουδέτεροι;”.

“Η φιλία σας λίγο μας ενδιαφέρει, απάντησαν οι Αθηναίοι. Θα ήταν ένδειξη αδυναμίας εκ μέρους μας να είμαστε φίλοι σας. Τουναντίον, η έχθρα σας δείχνει τη δύναμη μας σ’ εκείνους που εξουσιάζομε”.

“Αλλά ξέρουμε όλοι, είπαν οι Μήλιοι, ότι ο πόλεμος παίρνει πολλές φορές ανέλπιστες τροπές και μεταβολές και δεν νικά πάντοτε αυτός που έχει περισσότερες στρατιωτικές δυνάμεις. Γι’ αυτό, συνεχίζουν οι Μήλιοι, αν υποχωρήσουμε, καμιά ελπίδα σωτηρίας δεν έχουμε, ενώ, αν πολεμήσουμε, υπάρχει ακόμα ελπίδα να σωθούμε”.

“Κάτι τέτοιες επιπλοκές, είπαν οι Αθηναίοι, καταστρέφουν πάντοτε τους ανίσχυρους. Το καλό που σας θέλουμε, φανταστείτε λογικοί...”.

Και οι Μήλιοι αποφάσισαν να μη φανούν λογικοί. Οι Αθηναίοι κυρίευσαν το νησί, σκότωσαν όλους τους ενήλικους και τα γυναικόπαιδα πήραν το δρόμο της σκλαβιάς. Οι ισχυροί Αθηναίοι συνήθισαν πια να είναι υπερόπτες, σκληροί και απάνθρωποι.

Αυτή ήταν η τύχη των Πλαταιών και της Μήλου, που θέλησαν να προβάλουν αντίσταση στους Λακεδαιμονίους και Αθηναίους, που μιλούσαν από θέσεως ισχύος. Τους είχε μεθύσει, ιδιαίτερα τους Αθηναίους, η αλαζονεία και το πάθος να άρχουν και να κυβερνούν. Αλλά η υπεροψία προηγείται της πώσεως και τελικά οι Αθηναίοι νικήθηκαν από τους Σπαρτιάτες στους Αιγός Ποταμούς (404 π.Χ.) και έληξε έτσι ο Πελοπ/κός πόλεμος εις βάρος των Αθηναίων.

Τί κι αν οι Πλαταιείς, στη μαύρη απελπισία τους, υπενθύμισαν στους Λακεδαιμονίους τη συμβολή τους στους πολέμους κατά των Περσών; Τί κι αν τους είπαν ότι οι Θηβαίοι, όταν οι Πέρσες με τον Ξέρξη (480 π.Χ.) κατέβαιναν προς την Αθήνα, συνεμάχησαν μαζί τους και πολέμησαν στη μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.) στο πλευρό των Περσών εναντίον των άλλων Ελλήνων; Ισχυρά τα επιχειρήματα των Πλαταιέων, αλλ' ούτε καν συγκίνησαν τους Λακεδαιμονίους, οι οποίοι επανέλαβαν και πάλι το ερώτημα, αν δηλ. έκαναν κάποιο καλό στον πόλεμο σ' αυτούς. Τί καλό να είχαν κάνει, αφού δέχτηκαν επίθεση από τους Θηβαίους κι ήταν σύμμαχοι των Αθηναίων; Φαίνεται καθαρά πως οι Λακεδαιμόνιοι με το γελοίο ερώτημα ζπούσαν μια αφορμή να τους εξοντώσουν. Και τους κατέστρεψαν, αφού δεν υπολογίστηκαν οι αγώνες τους κατά των Περσών.

Η ιστορία επαναλαμβάνεται. Έτσι κάπως και η Ελλάδα, προθυμη πάντοτε σε θυσίες και αυτοθυσίες, δεν μπόρεσε να πάρει ό,τι της ανήκει μετά τη λήξη του Β' Παγκόσμιου πολέμου. Οι ισχυροί της Γης απομονούν γρήγορα τα πάντα και αποβλέπουν στο συμφέρον τους και μόνο. Είναι η μοίρα των ανίσχυρων κρατών να δέχονται ανέλπιστα ραπίσματα από τους ισχυρούς.

Από την άλλη πλευρά οι Μήλιοι υπενθύμισαν στους Αθηναίους ότι η δικαιοσύνη πρέπει να διέπει και να ρυθμίζει τις σχέσεις ανθρώπων και λαών.

Και οι Αθηναίοι, γελώντας, φαντάζομαι, τους απάντησαν: "Για ποιά δικαιο-

σύνη μιλάτε; Το δίκαιο συμπορεύεται με τους ισχυρούς, που πρέπει να το επιβάλλουν, όπως-όπως, σ' εκείνους που δεν συμμορφώνονται". Έτσι, για να ισχύει πάντοτε η σοφή γνώμη του Γάλλου Pascal: "Οι άνθρωποι, επειδή δεν μπόρεσαν να καταστήσουν το δίκαιο ισχυρό, κατέστησαν δικαίους τους ισχυρούς". Αυτό τα λέει όλα και συγκαλύπτει, φαινομενικά βέβαια, όλες τις παράνομες και εγκληματικές πράξεις των, όπου Γης, ισχυρών.

Πρόσφατο παράδειγμα η Γιουγκοσλαβία, που βομβαρδίστηκε ανηλεώς από τους Αμερικανούς, με τη συναίνεση, φυσικά, των ηγετών των κρατών της Ευρώπης, που ανήκουν στο ΝΑΤΟ!.

Αμφιβάλλω, αν ένας Τσώρτσιλ, ένας Ντεγκώλ, ένας Κων. Καραμανλής, θα συμφωνούσαν σ' αυτό το ανοσιούργημα.

Αλλά σήμερα η Ευρώπη δεν έχει, δυστυχώς, πολιτικούς του ^{δίκαιου} μέτρηματος και αναστήματος των παραπάνω αναφερθέντων. Αντίθετα, αφθονούν οι πολιτικάντηδες, οι ανεπαρκείς, ηγέτες, οι οποίοι, ως άβουλα όντα, ανοήτως δρώντα και χασκογελώντα, παρασύρονται σε απερίσκεπτες ενέργειες και πειθαρχούν στις παράλογες αξιώσεις του ισχυρού Πλανητάρχη!

Και σα να μην έφταναν αυτά, οι πέραν του Ατλαντικού ισχυροί, έπεισαν τους Σέρβους να παραπέμψουν το Μιλόσεβιτς στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης. Και το πέτυχαν αυτό με τις γνωστές υποσχέσεις οικονομικής βοήθειας, για να ανοικοδομήσουν οι Σέρβοι όσα εκείνοι κατέστρεψαν! Εκβιασμός ανεπί-

τρεπος.

Δεν σκέφτονται όμως ότι πρέπει να παραπεμφθούν στη Χάγη και όσοι, αγαθοί δι' ευήθειαν, πρωτοστάτησαν στο βομβαρδισμό της Σερβίας. Ρώτησαν ποτέ οι ισχυροί Αμερικανοί και Ευρωπαίοι να μάθουν την τύχη εκατοντάδων Κυπρίων, που απήγαγαν οι Τούρκοι; Α, όχι! Η Τουρκία δεν πρέπει να ενοκληθεί. Η Τουρκία, κατ' αυτούς, καλώς έπραξε και πράττει. Η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι θάνατοι φυλακισμένων από απεργία πείνας κ.λ. κ.λ. αφήνουν τους ισχυρούς της γης ασυγκίνητους και αδιάφορους.

Η Τουρκία είναι το χαϊδεμένο παιδί της Αμερικής και τούτο γιατί εκμεταλλεύεται τη γεωγραφική της θέση και εξακολουθεί να παριστάνει σε Ευρωπαίους και Αμερικανούς το Βελλή Γκέκα της περιοχής.

Αλλά "άνω σχώμεν τας καρδίας". Ας σταματήσει κάποτε ο βραχνάς του πολέμου. Αρκετά δοκιμάστηκαν τα σύγχρονα ολέθρια όπλα στο Κόσοβο, στον Περσικό κόλπο, στο Βιετνάμ και παλαιότερα (1945) η ατομική βόμβα στη Χιροσίμα. Έλεος πια, γιατί "έστι Δίκης (=θείας δικαιοσύνης) οφθαλμός, ος τα πάνθ' ορά".

Εδώ και λίγο καιρό άρχισαν πολεμικές συγκρούσεις μεταξύ Αλβανών εξ-

τρεμιστών ανταρτών και της πρ. Γ. Δημ. της Μακεδονίας, η οποία, με τα πενιχρά πολεμικά μέσα που διαθέτει, αδυνατεί να επιβληθεί.

Οι Αμερικανοί δεν θέλουν να παρέμβουν στην κρίση, ενώ επενέβησαν πρόσφατα με τους φοβερούς βομβαρδισμούς!. Και τρέχουν τώρα οι αξιωματούχοι του ΝΑΤΟ να συμμαζέψουν τα ασυμμάζευτα και να προλάβουν μια γενικότερη σύρραξη στον ευαίσθητο χώρο των Βαλκανίων.

Θα αρκούσε όμως μιά αυστηρή προειδοποίηση, ένα τηλεγράφο από την Αμερική και όλα θα ειπύγαν.

Κι αφού αυτό δεν γίνεται, τουλάχιστο επί του παρόντος, οι Ουτσεκάδες όλο και αποθρασύνονται.

Προβλέπω πως αργότερα θα θελήσουν να εξαλείψουν κάθε ελληνικό στοιχείο στη Β. Ήπειρο, που τους στέκεται καρφί στο μάτι, και μελλοντικά θα εγείρουν αξιώσεις (ήδη κάτι άρχισαν να ψιθυρίζουν) στα ελληνικά εδάφη της Τσαμουριάς. Δηλαδή, εκεί που μας χρωστάνε πάνε να μας πάρουν και το βόδι, όπως λέει η λαϊκή παροιμία.

Και τότε οι ισχυροί της Γης θα μας πουν: "Κοιτάξτε να λύσετε τις όποιες διαφορές σας με ειρηνικά πολιτικά μέσα και με το... διάλογο".

Βάζω στοίχημα, έτσι θα μας πουν!...

Η εγκατάλειψη της αρχαίας Δωδώνης και άλλα τινά.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ, ΓΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Αν, όπως λέγεται, η Πυθία του μαντείου των Δελφών είχε πει στον ιατρό Ορειβάσιο, απεσταλμένο του αυτοκράτορα Ιουλιανού (361-363), το γνωστό εκείνο: "Είπατε τω βασιλεί χαμαί πέσε δαίδαλος αυλά, ουκέτι Φοίβος έχει καλύβαν... κ.λ.", έτσι κάπως, και με αρκετή δόση φαντασίας, θα μπορούσε ο σημερινός επισκέπτης της αρχαίας Δωδώνης, να εκλάβει το θρόϊσμα των φύλλων, όχι, βέβαια, της τότε φηγού (=δρυός), αλλά άλλων παρεμφερών δένδρων, και τον ήχο από τα κυπροκούδουνα των αιγοπροβάτων της εκεί περιοχής (μακρινός απόηχος των Δωδωναίων χάλκινων λεβήτων), ως μήνυμα και παραγγελία: "Είπατε τοις Αθήνησιν άρχουσιν ότι παντάπασι Δωδώνη εγκαταλείπεται".

Και πράγματι, ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας Δωδώνης βρίσκεται σε πλήρη εγκατάλειψη και απομόνωση. Αγριόχορτα και θάμνοι καλύπτουν όλη την περιοχή και μόνο το αρχαίο θέατρο αντιστέκεται ακόμη με πείσμα στη φθορά του χρόνου.

Και όμως στο θέατρο αυτό, που είχε επισκευαστεί, χάρη στις άοκνες προσπάθειες και φροντίδες του αείμνηστου Κων. Φρόντζου, είχαν δοθεί, επί σειράν ετών, από το 1960, πολλές παραστάσεις αρχαίων τραγωδιών και κωμω-

διών. Θα τρίζουν τώρα τα κόκκαλα του Κ. Φρόντζου για την εγκατάλειψη και την αδιαφορία της Πολιτείας προς τη Δωδώνη και την Ήπειρο γενικότερα: την εύανδρο Ήπειρο, τα τέκνα της οποία πολλαπλώς ευεργέτησαν την Ελλάδα και με τα χρήματά τους διεκόσμησαν το κλεινό Άστυ με πλήθος καλλιμαρμών κτιρίων.

Οι πολιτικοί του νομού Ιωαννίνων, η τοπική αυτοδιοίκηση, η Νομαρχία κ.λ. αισθάνονται άνετα με την εικόνα, που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η αρχαία Δωδώνη;

Ζητούμε, δικαιολογημένα βέβαια, να μας επιστραφούν τα γλυπτά του Παρθενώνα, που άρπαξε ο Έλγιν, αλλά αφήνομε απροστάτευτα τα υπάρχοντα μνημεία, τα οποία η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως από τον ιερό αυτό χώρο.

* * *

Αναστατώθηκε το Πανελλήνιο, χωρίς σοβαρό λόγο, νομίζω, μόλις γνωστοποιήθηκε η επίσκεψη του Πάπα στην Αθήνα. Δεν πρόκειται να υπεισέλθω σε δογματικά θέματα. Ταύτα "άλλοις κείται".

Πάντως, είναι γεγονός, και κανείς δεν το αρνείται ούτε το αμφισβητεί, ότι η Δυτική Εκκλησία από τους βυζαντινούς χρόνους άρχισε να δημιουργεί προσβλήματα στην Ανατολική Εκκλησία. Είναι γνωστές οι παμές αξιώσεις των Παπών περί πρωτείων έναντι των

άλλων Εκκλησιών και μάλιστα, της ορθόδοξης Ανατολικής, με την αιτιολογία ότι αυτοί είναι διάδοχοι του Απόστολου Πέτρου. Αλλά ίσα “πρεσβεία τιμής” είχε και το Πατριαρχείο Κων/λης, πράγμα το οποίο ποτέ δεν ανεγνώρισαν οι Πάπαι.

Αντιπαρέρχομαι το “αλάθητο” του Πάπα, άλλες καινοτομίες, όπως το filioque, βάπτισμα δια ραντίσματος, θεία κοινωνία κ.λ. Γνωστά τα γεγονότα του Α΄ σχίσματος) (867) και του οριστικού (1054).

Γνωστές επίσης οι φιλόδοξες επιδιώξεις των Παπών ν’ αναμειγνύονται σε κάθε ευκαιρία σε ζητήματα της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας. Δεν μας διαφεύγει το γεγονός ότι οι Πάπαι εκμεταλλεύτηκαν τις Σταυροφορίες για να υποτάξουν την ανατολική Εκκλησία στη Δυτική και είναι γνωστές οι καταστροφές, που προξένησαν οι Σταυροφόροι, όταν το 1204 (Δ΄ Σταυροφορία) μπήκαν στην Κων/λη Άλλο όμως είναι εκείνο που θέλω να τονίσω. Ο Προκαθήμενος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, με πρόσκληση του Προέδρου της Δημοκρατίας, θα επισκεφθεί την Αθήνα και θ’ ανεβεί στο βράχο του Αρείου Πάγου, εκεί όπου μίλησε στους Αθηναίους ο Απόστολος Παύλος.

Και άρχισαν αμέσως οι έντονες διαμαρτυρίες λαϊκών και κληρικών παντός βαθμού, παλαιοημερολογιών, παραθρησκευτικών οργανώσεων, για να ματαιωθεί η επίσκεψη του ηγέτη του Βατικανού, λες και κινδυνεύει η πίστη των Ορθοδόξων από τους Καθολικούς. Διαδηλώσεις και υστερικές κραυγές δεν ταιριάζουν. Προ παντός ψυχραιμία και αξιοπρέπεια.

Οι φανατικοί ας σεβαστούν, τουλάχιστο, την ηλικία του. Δεν ξέρω γιατί, ό-

ταν τον βλέπω να περπατάει τρικλίζοντας, μου έρχεται στο νου μια στροφή από ένα ποίημα (ύμνος τελευταίος εις τον Μάϊον) του τυφλού Ηλ. Τανταλίδη, ο οποίος συνήθιζε κάθε Πρωτομαγιά να προϋπαντά το Μάη στην εξοχή. Ιδού η στροφή:

*Ρικνός αίφνης και δύσκολος γέρων
επ’ αδήλου προσκόπων εδάφους,
βακτηρίαν δυσβάστακτον φέρων,
που βαδίζω, αλλ’ ή προς τους τάφους.*

Ας πέσουν οι τόνοι. Είναι βέβαια, κάπως δύσκολη η συνένωση των δύο εκκλησιών, χωρίς εκατέρωθεν ειλικρινείς υποχωρήσεις και διαθέσεις, άσχετα αν οι ιερείς μας, είτε επαγγελματικά, είτε τυπολατρικά παρακαλούν τον Κύριο στα “Ειρηνικά” “υπέρ ευστάθειας των αγίων του Θεού Εκκλησιών και της των πάντων ενώσεως”. Ας είναι, λοιπόν, πιο ψυχραιμοί όσοι μιλούν με εμπάθεια για τον Πάπα, τον... “τυμβογέροντα Τιθωνόν”, όπως αποκαλούσαν οι αρχ. Έλληνες εκείνον, που είχε το ένα πόδι στον τάφο.

* * *

Ο Πάπας ήρθε στην Αθήνα. Δριμύς, επιθετικός και καυστικός ο λόγος του Αρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, ο οποίος κατά κοινή ομολογία, εκπροσώπησε δεόντως την Εκκλησία και χειρίστηκε το όλο θέμα με σύνεση, γενναιότητα και υπευθυνότητα.

Και ο Ποντίφικας μίλησε για την ανάγκη συνεργασίας και ενώσεως των χριστιανικών Εκκλησιών και, μάλιστα ζήτησε συγγνώμη από τους Ορθοδόξους, επισημαίνοντας ότι “για όλες τις περιστάσεις, παρελθούσες και παρούσες, που τα τέκνα της καθολικής Εκκλησίας αμάρτησαν, με πράξεις ή παραλείψεις

κατά των ορθοδόξων αδελφών τους, ο Θεός ας μας χορηγήσει τη συγχώρεση, που του ζητούμε". Και κατέληξε με την ευχή (στα Ελληνικά): Ο Θεός να ευλογεί την Ελλάδα.

Στο ίδιο πνεύμα ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος δήλωσε, τις μέρες εκείνες, στην Ξάνθη ότι "η προσπάθεια για την επανένωση των διηρημένων Χριστιανών είναι μια απαίτηση του ποιμνίου μας, είναι αίτημα των καιρών".

Ύστερα απ' αυτά, νομίζω πως δεν πρέπει να αισθάνονται πάρα πολύ άνετα όσοι απ' αρχής εναντιώθηκαν στη χρηστή αυτή επίσκεψη του ηγέτη του Βατικανού, όσοι τον ύβρισαν, και όσοι, στενής, δυστυχώς, αντίληψης και νοοτροπίας ιερωμένοι, επιδιώκοντες πάντοτε να κρατούν την Ορθοδοξία σε απομόνωση, εσωστρέφεια και αποφυγή από κάθε επικοινωνία με ετεροδόξους και αλλοθρήσκους και, επί πλέον, θεωρούντες τις απόψεις των "ως πλάκα του Μωϋσέως", θέλησαν να καλλιεργήσουν στο κοινό ένα κλίμα μισαλλοδοξίας, φανατισμού και εμπάθειας προς τον Πάπα, η επίσκεψη του οποίου, κατ' αυτούς, θα έφερνε, κατά το κοινώς λεγόμενο "το χαλασμό" και θα προκαλούσε αναστάτωση και διχασμό!!

* * *

Δύο λόγια για την εικόνα της Παναγίας: Σε ναό της Κηπούπολης, στις 16 Μαρτίου (3η Παρασκευή των Χαιρετισμών της Θεοτόκου) η εικόνα της Παναγίας μάτωσε, λίγο αργότερα, 30 Μαρτίου, (τελευταία Παρασκευή των Χαιρετισμών) σε ναό του Αργοστολίου, η εικόνα δάκρυσε, κι αλλού ο ιεροψάλτης

είδε να σχηματίζεται στον τοίχο του ιερού, σα σκιά, η μορφή του Χριστού! Και έπεται συνέχεια.

Υπ' όψη όμως όλων ότι μπήκαμε στον 21 αιώνα και δεν ζούμε στο σκοτεινό Μεσαίωνα με τις προλήψεις, τις δεισιδαιμονίες και τη θρησκοληψία της εποχής εκείνης. Ας σοβαρευτούμε λίγο.

Είμαστε Χριστιανοί Ορθόδοξοι, θεοσεβείς και θρησκευόμενοι. Ποτέ όμως θρησκομανείς και θρησκοκληπτοι. Θα έλεγα και τούτο: Γιατί δεν γίνεται μια επιστημονική χημική ανάλυση των δακρύων ή του αίματος;

Ο λαλίστατος Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, ο οποίος δράττεται πάσης ευκαιρίας και μιλάει με παρρησία για θέματα θρησκευτικά, κοινωνικά, πολιτικά (δεν τον κατακρίνω γι' αυτό), γιατί έγινε "αφωνότερος ιχθύς;". Ο νοών νοείτω. Αλλ' όμως "σώμεν ευλαβώς".

Ας σταματήσουν όλα αυτά περί θαύματος και ας μην παίζουμε "εν ου παικτοίς".

Υστερόγραφο: Σχετικά με τις ύβρεις, κατάρες και όσα άλλα απρεπή και ανούσια ακούστηκαν στην τηλεόραση για τον Πάπα από ιερωμένους, ιδιαίτερα, απλώς υπενθυμίζω όσα αναφέρει ο Πλούταρχος (Αλκιβ. 22).

Όταν, λοιπόν, οι Αθηναίοι κατεδίκαν, ερήμην, τον Αλκιβιάδη και με ψήφισμα θέλησαν ν' αναγκάσουν τους ιερείς και τις ιέρειες να τον καταραστούν, η ιέρεια Θεανώ αντέδρασε, λέγοντας πως έγινε ιέρεια για να σκορπάει ευχές κι όχι κατάρες "... φασί Θεανώ αντειπείν προς το ψήφισμα, φάσκουσαν ευχών ου καταρών ιέρειαν γεγονέναι".

Ο θάνατος του Σωκράτη και του Χριστού

Από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο, πρ. Λυκειάρχη

Στον επίλογο του πλατωνικού διαλόγου "Φαίδων", που αναφέρεται στις τελευταίες στιγμές του Σωκράτη, θαυμάζει κανείς την ψυχραιμία και αταραξία του φιλοσόφου, όταν ήπια μονορούφι το πικρό του θανάτου δηλητήριο.

Δεν εδειλίασε, δεν φοβήθηκε, γιατί γι' αυτόν η φιλοσοφία ήταν "μελέτη θανάτου" και το θάνατο τον έβλεπε ως σωτηρία από ασθένεια, ως λύτρωση, εφ' όσον η ψυχή του ελεύθερη από το σώμα, θα φτερούγιζε προς το θείον.

Το μυστήριο του θανάτου πάντοτε εφόβιζε τους ανθρώπους. Ακόμα και ονομαστοί άνδρες και θεοφώτιστοι προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης (Μωυσής, Ιακώβ, Ηλίας, Ιώβ, Εζεκίας κλ.) εφοβούντο το θάνατο και έτρεμαν στην ιδέα ότι μια μέρα θα πεθάνουν. (Βλ. Ν. Βασιλειάδη "Το μυστήριο του θανάτου", έκδ. "Σωτήρ", σελ. 201-201, βιβλίο αξιόλογο, που είχε την καλοσύνη να μου χαρίσει για παρηγοριά και τόνωση ψυχής, ο παυσ. αρχιμ. Ι. Μονής Μολυβδοσκεπάστου κ. Θεόδωρος).

Ο θάνατος του Σωκράτη μας φέρει στο νου έναν άλλο θάνατο, απείρως, φοβερότερο και φικτότερο: Εκείνον του Σωτήρος Χριστού. Πιστεύω πως δεν είναι ασέβεια ούτε ανευλάβεια να κάνει κανείς ένα σύντομο παραλληλισμό των δύο θανάτων, του Σωκράτη,

ως φιλοσόφου και του Χριστού, ως ανθρώπου, και μάλιστα, τελειοτάτου.

Και ο Σωκράτης και ο Χριστός συγκώρεσαν τους κατηγορούς και τους δημίους των Πρβλ. το του Χριστού: "Πάτερ, άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τί ποιούσι". (Λουκ. κγ, 34).

Ο Σωκράτης πεθαίνει γαλήνιος ανάμεσα στους μαθητές του, οι οποίοι δεν τον εγκατέλειψαν τις τελευταίες κρίσιμες στιγμές.

Ο Χριστός προδίδεται από το μαθητή του Ιούδα, εγκαταλείπεται, σχεδόν από όλους, μετά τη σύλληψή του στον κήπο της Γεθσημανή. Μόνον ο Ιωάννης τον ακολουθεί έως την κατοικία του Άννα, μαζί με τον Πέτρο, ο οποίος, παρ' όλες τις προηγούμενες διαβεβαιώσεις του ότι δεν θα τον απαρνηθεί, ακόμη κι αν χρειαστεί να πεθάνει μαζί του (Ματθ. κστ, 35, και Μάρκ. ιδ, 31), όμως, για ασήμαντο λόγο, τον απαρνήθηκε τρεις φορές "πριν αλέκτορα φωνήσαι", πριν δηλ. από το πρωινό λάλημα του πετεινού.

Ο Χριστός ραπίζεται, υβρίζεται, φορεί στέφανον εξ ακανθών, μαστιγώνεται, εμπαίζεται από εκείνους που ευεργέτησε. Τον σέρνουν από τον Άννα στον Καϊάφα, κι ύστερα στον Πιλάτο, κι απ' εκεί στο Γολγοθά με το βαρύ σταυρό στον ώμο του. Άγρια στίφη στρατιωτών και όχλος τον ακολουθούν με κραυγές και βρισιές. Στρέφει τα μάτια του. Οι μαθητές του είχαν γίνει άφαντοι, μόλις τον συνέλαβαν.

Και ασφαλώς θα κούνησε απελπιστικά το κεφάλι του γι' αυτή την εγκατάλειψη. Εγκατάλειψη, που σίγουρα είχε προβλέψει, γιατί και άλλες φορές τους είχε επιπλήξει για δειλία και ολιγοπιστία, όπως στην περίπτωση π.χ. της τρικυμίας της λίμνης, όπου, όταν τρομαγμένοι ξύπνησαν τον διδάσκαλο, αυτός τους είπε:

“Τί δειλοί εστε ούτω; πώς ουκ έχετε πίστιν;” (Μάρκ. δ, 40):

Ο θάνατος του Χριστού ήταν φρικτός, αποτρόπαιος. Υποφέρει, σφιδάζει από τους πόνους, καρφωμένος χειροπόδαρα πάνω στο σταυρό. Και τότε, όταν η δοκιμασία και η ταλαιπωρία έφτασαν στο κατακόρυφο, όταν άρχισε να συντρίβεται και να συγκλονίζεται από το τρομερό μαρτύριο, βγάζει απεγνωσμένη ανθρώπινη κραυγή, φωνή αγωνίας, φωνή παραπόνου: “Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες”; Ήταν μια ~~πρακτική~~ φράση του Χριστού, ως ανθρώπου, πλήρως δικαιολογημένη στις τραγικές εκείνες στιγμές. Και εξηγούμαι:

Ας θυμηθούμε στο σημείο αυτό την αγέρωχη ηρωίδα Αντιγόνη, στο ομώνυμο δράμα του Σοφοκλή. Με θάρρος παραβαίνει τη γραπτή διαταγή του Κρέοντα και, υπακούοντας στον άγραφο νόμο της συνείδησής της, θάβει τον αδελφό της. Αντιμετωπίζει τον Κρέοντα με γενναιότητα. Περιφρονεί το θάνατο. Όταν όμως βαδίζει προς το μαρτύριο, όταν πλησιάζει η ώρα του θανάτου της, η ηρωίδα ξεσπάει σ' έναν γοερό και συγκινητικό θρήνο. Σκέφτεται ότι πολύ πρόωρα χάνει τη

ζωή της, τα νιάτα της, τα νυφιάτικα τραγούδια, τη χαρά του γάμου, την απόλαυση της φύσης (στίχ. 806-816). Ο θρήνος της είναι συγκλονιστικός, το παράπονό της τελείως δικαιολογημένο, ως ανθρώπινο και φυσιολογικό.

Ας θυμηθούμε επίσης το γενναίο μαχητή του 1821, Αθαν. Διάκο, ο οποίος, βαδίζοντας προς το μαρτύριο και βλέποντας γύρω του την ανθισμένη ανοιξιιάτικη φύση, είπε μελαγχολικά (κατά την παράδοση):

“Για δεσ καιρό που διάλεξε
ο Χάρος να με πάρει,
τώρα π' ανθίζουν τα κλαριά
και βγάν' η γης χορτάρι”.

Έτσι είναι. Όσο γενναίος κι αν είναι ο άνθρωπος, κάμπεται, όταν βρεθεί “ενώπιος ενωπίω” με το θάνατο.

Γι' αυτό και ο θυμόσοφος λαός εκφράζει τη χαρά της ζωής με παροιμιώδεις φράσεις, όπως: “Γλυκειά είν' η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα”. Ή το άλλο: “Και με τα χίλια βάσανα πάλ' η ζωή γλυκιά 'ναι”.

Αξίζει ακόμη να παραθέσω λίγους στίχους του Ι. Βηλαρά από το ποίημα (μύθος) “Γέρος και θάνατος”.

Ένας γέρος κουβαλούσε από το δάσος ξύλα για να βγάξει το ψωμί του. Μια μέρα, βαριά φορτωμένος, κάθισε σ' έναν όχτο να ξεκουραστεί. Σε μια στιγμή απελπισίας κι απογοήτευσης, φωνάζει το χάρο να τον πάρει, γιατί βαρέθηκε τη ζωή του. Κι ο Χάρος:

- “Γιά με, γέρο, ται λέει, τί θέλεις;”
- “Αχ!..., ο γέρος ευτύς αποκρίθη,
το ζαλίκι μου αυτό δεν μπορούσα

να σπκώσω· σε φώναξα ο δόλιος
να μου δώκεις ολίγη βοήθεια”.

Έξυπνη η απάντηση του γέρου, έτσι, για να ισχύει πάντοτε ο λόγος των προγόνων μας, δια στόματος Ευριπίδη: “Αν εγγύς έλθην θάνατος, ουδείς βούλεται θνήσκειν”.

Ο θάνατος του Σωκράτη είναι θάνατος χωρίς άγχος, χωρίς αγωνία, χωρίς ψυχική ταραχή, ενώ του Χριστού είναι μια διαρκής αγωνία από τότε που τον συνέλαβαν στον κήπο της Γεθσημανή, όπου, προαισθανόμενος τον επικείμενο θάνατό του, εύχεται στον Ουράνιο Πατέρα, αν ήταν δυνατό, να παρέλθει να απομακρυνθεί από αυτόν το ποτήρι τούτο (Ματθ. κστ, 39). Αμέσως όμως συνέρχεται και παρακαλεί να γίνει το θέλημα Εκείνου και όχι το δικό του. Η αγωνία του στον κήπο της Γεθσημανή μεγαλώνει. Ο ιδρώτας “ώσεί θρόμβοι αίματος” αυλακώνει το μέτωπό του και τον περιλούει σύγκορμο (Λουκ. κβ, 44). Κι όταν η λύπη του φθάνει στο κατακόρυφο, μελαγχολικά λέει τη γνωστή φράση: “Περίλυπος εστιν η ψυχή μου έως θανάτου”. Είναι δηλ. πολύ λυπημένος, μέχρι του σημείου να κινδυνεύει να πεθάνει από τη στενοχώρια του.

Ναι, είναι περίλυπος, γιατί, με τον πρόωρο θάνατό του θα άφηνε ημιπέλες το έργο του. Καταλυπημένος, γιατί θα χανόταν το σωτήριο φως για την ανθρωπότητα. Περίλυπος, γιατί, από τότε που άρχισε να κηρύπτει, συνάντησε μεγάλη αντίδραση. Διέτρεξε πολλούς κινδύνους να συλληφθεί, να λιθοβοληθεί. Προβλ. “ήραν (= πήραν)

λίθους, ίνα βάλωσι επ’ αυτόν. Ιησούς δε εκρύβη και εξήλθεν εκ του ιερού...” (Ιω, η, 59). Καταλυπημένος, γιατί συλλογίζόταν την αβέβαιη και αμφίβολη πίστη των μαθητών του.

Περίλυπος, γιατί, τον τελευταίο καιρό, που βρισκόταν στην Ιερουσαλήμ, αναγκαζόταν το βράδυ, προτού κλείσουν οι πύλες του τείχους, να πηγαίνει έξω στο όρος των Ελαιών ή σε φιλικά του σπίτια για μεγαλύτερη ασφάλεια. Πολύ λυπημένος, γιατί στη γενέτειρά του, τη Ναζαρέτ, όπου τον γνώριζαν μαζί με τ’ αδελφία του, από την παιδική του ηλικία, ως πρωτότοκο γιό του Ιωσήφ και της Μαρίας, δεν δέχτηκαν ευνοϊκά το κήρυγμά του, οπότε αναγκάστηκε να τους πει τη γνωστή εκείνη φράση, που έμεινε από τότε παροιμιώδης: “Ουδείς προφήτης δεκτός εστιν εν τη πατρίδι αυτού” (Λουκ. δ, 24). Περίλυπος, γιατί το οικογενειακό του περιβάλλον δεν τον ενθάρρυνε, δεν υποστήριξε το έργο του. Καταλυπημένος, τέλος, γιατί “ουδέ οι αδελφοί αυτού επίστευον εις αυτόν” (Ιω ζ, 5). Παντού, λοιπόν, στα τελευταία τρία χρόνια, απογοητεύσεις, κίνδυνοι, αγωνίες, δολοπλοκίες, μίσση, απόπειρες φόνου, λιθοβολισμού, και όσα άλλα, έτσι ώστε να δικαιολογείται η αγωνιώδη φράση του ότι δηλ. η ψυχή του ήταν “περίλυπος έως θανάτου”.

Ο θάνατος του Σωκράτη δεν περιέχει πάθος. Είναι σκέψη, φιλοσοφικός στοχασμός. Αντίθετα, στο θάνατο του Χριστού υπάρχει πάθος σώματος και ψυχής, λύπη θανάσιμη, πάθη φριχτά

και σπαραξικάρδια. Ο θάνατος του Σωκράτη ήταν σχεδόν ανώδυνος. Ο πόνος ελαφρύς και για πολύ λίγο χρόνο, όσο δηλ. η ψύξη ν' ανέβει από τα πόδια στην καρδιά και να ξεψυχήσει. Αντίθετα, ο Χριστός πάσχει, ψυχομαχεί, υποφέρει πολλές ώρες, σπαραξίζει καρφωμένος στο σταυρό του μαρτυρίου.

Ο Χριστός ζει το θάνατο, τον νιώθει, τον αισθάνεται, ενώ ο Σωκράτης μόνο που τον διανοείται, φιλοσοφεί γι' αυτόν και τον αντιμετωπίζει σαν ένα γεγονός της καθημερινής ζωής. Ο θάνατος για το Χριστό ήταν ένας πόνος ανυπόφορος, ένας τρομερός σπαραγ-

μός. Τρέχει το αίμα από τα καρφωμένα χέρια του. Από τα χέρια εκείνα, που τόσες φορές ύψωσε για να ευλογήσει τα πλήθη. Ο Σωκράτης, τέλος, ποτέ δεν ένωσε την εγκατάλειψη, που αισθάνθηκε ο Χριστός, από τον κήπο της Γεθσημανή μέχρι το Γολγοθά.

Κάθε θάνατος, όπως κι αν συμβαίνει, είναι, πράγματι, φοβερός. Κι αυτός ο θάνατος του Σωκράτη χάνει την αίγλη του, επισκιάζεται και ωχιά μπροστά στο μαρτυρικό θάνατο του Χριστού, που αργοπέθανε καρφωμένος επάνω στο Σταυρό, για το καλό και τη σωτηρία των ανθρώπων.

Η Φιλοσοφία του Ευαγγελίου

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛ/ΓΟ ΠΡ. ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Τα τέσσερα Κανονικά Ευαγγέλια, που έχουμε σήμερα, ήτοι του Ματθαίου, Μάρκου, Λουκά (Συνοπικά) και του Ιωάννου, είναι αυτά που επέζησαν από έναν πολύ μεγαλύτερο αριθμό Ευαγγελίων (Αποκρύφων κ.λ.), που κυκλοφορούσαν ευρέως τους πρώτους μ.Χ. αιώνες. Τα αρχαιότερα από τα υπάρχοντα αντίγραφα των Ευαγγελίων ανάγονται στον 3ο αιώνα. Τα πρωτότυπά τους, που χάθηκαν, γράφθηκαν από τους Ευαγγελιστές, μεταξύ των ετών 60-95 περίπου.

Οι αντιγραφές των Ευαγγελίων συνεχίστηκαν και κατά τον 4ο και 5ο αιώνα, και επόμενο ήταν να γίνουν σφάλματα από τους μοναχούς αντιγραφείς (το ίδιο συνέβη και με τα έργα των αρχ. Ελλήνων), κι ακόμα, αλλοιώσεις του πρωτοτύπου, συγκολλησεις, άστοχες προσθήκες, που δεν εναρμονίζονται πλήρως με την πραγματική διδασκαλία του Χριστού. Υπάρχουν ακόμα αρκετές ασυμφωνίες και αντιφάσεις του ενός Ευαγγελίου από το άλλο, αντιφάσεις, όμως, που αναφέρονται σε επουσιώδη ζητήματα, σε λεπτομέρειες και όχι στην ουσία. Γεγονός, πάντως, είναι ότι τα 4 Ευαγγέλια μας δίνουν μια σταθερή εικόνα του Χριστού και αποτελούν πηγή ηθικής εξύψωσης των ανθρώπων όλων των αιώνων, αφού περιέχουν υψηλές ιδέες και πανθομολογούμενες αλήθειες.

Αυτή, λοιπόν, τη φιλοσοφία του Ευαγγελίου, αυτά τα διαχρονικά θεία μηνύμα-

τα, που ενσταλάχτηκαν μέσα μου από τη συχνή και προσεκτική ανάγνωση των Ευαγγελίων, θα ήθελα, δι' ολίγων να επισημάνω, γιατί πιστεύω ότι, εκτός από τους ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές της Αγίας Γραφής, εκτός από τους ενθουσιώδεις "Ιεροφάντας Βάκχους" (για να χρησιμοποιήσω αρχαία ορολογία) και τους "ολίγους Εκλεκτούς" (πρβλ. Μαθ. κ, 16), μπορούν και άλλοι "κλητοί" και "πυγμαίοι ναρθηκοφόροι", όπως η ταπεινότητά μας, να εκφέρουν μια κάποια γνώμη, έστω και ασήμαντη, στο σπουδαίο αυτό θέμα.

Ο Χριστός δεν διάλεξε τους μαθητές του από πλούσιες κι επιφανείς οικογένειες, ούτε από το Τάγμα των Εσσαίων, στους οποίους, κατά τινες συγγραφείς, παρέμεινε πολλά έτη, πριν αρχίσει το κήρυγμά του, αλλά τους στρατολόγησε από τις λαϊκές τάξεις των απλοϊκών ψαράδων και των τελωνών, γιατί ήθελε να έχει αγαθούς και παρθενικούς χαρακτήρες γεμάτους πίστη κι ενθουσιασμό, πράγμα που θα διευκόλυνε να εμφυτέψει το κήρυγμά του απ' ευθείας μέσα στην καρδιά του λαού. Του αρκούσε ένα βλέμμα για να βυθομετρήσει μια ψυχή. Δεν χρειαζόταν άλλες αποδείξεις κι όταν έλεγε: "Ακολουθεί μοι", αμέσως τον ακολουθούσαν. Δεν ζήτησε από τους μαθητές του ούτε όρκο, ούτε ρητή υπόσχεση, ούτε ομολογία πίστης, αλλά μόνο αφοσίωση κι εμπιστοσύνη σ' αυτόν.

Έτσι άρχισε να διδάσκει με απλότητα στη Γαλιλαία το Ευαγγέλιο της Βασιλείας των Ουρανών, που ήθελε να ιδρύσει στη γη. Η επί του όρους Ομιλία του είναι μιά περίληψη της λαϊκής διδασκαλίας του.

“Μακάριοι οι πωχοί τω πνεύματι...”, δηλ. καλοτυχίζει τους αγαθούς και απονήρευτους ανθρώπους, αυτούς που έχουν επίγνωση της πνευματικής τους φτώχειας, γιατί σ’ αυτούς ανήκει η Βασιλεία των Ουρανών.

Και αναπύσσει ακολούθως, κατά ανιούσα κλίμακα, τις θαυμαστές εκείνες αρετές της πραότητας, ταπεινοφροσύνης, ελεημοσύνης, δικαιοσύνης, φιλανθρωπίας, αγάπης.

Και αυτή η Βασιλεία των Ουρανών δεν βρίσκεται, τους έλεγε, πουθενά αλλού, παρά μέσα στις καρδιές, μέσα στον εσωτερικό τους κόσμο, στους εαυτούς των, μόνο που χρειαζόταν κάθαρση ψυχής και ριζική αλλαγή στη συμπεριφορά τους και στη ζωή τους.

Η αγάπη, η υψίστη αυτή κορωνίδα όλων των αρετών, αυτή η αγάπη και προς τους εχθρούς ακόμη, όπως εκήρυξε ο Κύριος αποτελεί το στερεό βάθρο του χριστιανικού οικοδομήματος, γιατί άλλαξε ριζικά τον πίνακα των ηθικών αξιών και εγκαινίασε μια νέα κοινωνική ζωή.

Ο αρχαίος φιλόσοφος Σωκράτης από το σκοτεινό κελλί της φυλακής διεκήρυξε: “Ου δει ανταδικείν τον αδικούμενον” (Πλατ. Κρίτ. 10), δηλ. δεν πρέπει όποιος αδικείται να ανταποδίδει την αδικία και το κακό. Ο ηθικός νόμος του Σωκράτη-Πλάτωνα πλησιάζει, κάπως, προς εκείνον του Ιησού, που διεσάλπισε: “Αγαπάτε τους εχθρούς υμών, ευλογείτε τους

καταραζόμενους υμάς, καλώς ποιείτε τοις μισούσι υμάς (Μαθ. ε, 44). Φανερή η υπεροχή του θείου του Χριστού κηρύγματος. Και συμπληρώνει αμέσως με τα υπέροχα λόγια: “Ο ήλιος ανατέλλει επί πονηρούς και αγαθούς και βρέχει επί δικαίους και αδίκους”.

Με άλλα λόγια: Όπως ο ήλιος φωτίζει όλη τη γη και ακτινοβολεί σε όλη την Οικουμένη, έτσι και ο ένας, ο ενιαίος θεός αγκαλιάζει κι ευλογεί όλους τους ανθρώπους, όλων των ηπείρων, όλων των εθνών, αδιακρίτως φυλής, θρησκευματος κ.λ. (Επομένως, φράσεις, όπως ακούονται τελευταία: Ο Θεός της Ελλάδος, ο θεός των Ελλήνων κ.λ. δεν έχουν κανένα νόημα.

Σε άλλο σημείο της Ομιλίας του διδάσκει ότι η ελεημοσύνη δεν πρέπει να γίνεται ενώπιον των ανθρώπων, κατά τρόπο επιδεικτικό “προς το θεαθήναι αυτοίς”, (Μαθ. στ, 1), αλλά πολύ διακριτικά, έτσι, ώστε “μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεί η δεξιά σου”, (Μαθ στ, 3).

Ο Ιησούς συνήθιζε να διδάσκει με παραβολές, και τούτο, γιατί απευθυνόταν σε απλοϊκούς ανθρώπους του λαού, και επεδίωκε με αυτές να κάνει πιο κατανοητά, πιο ζωντανά τα κηρύγματά του, πράγμα που, ίσως, δεν θα πετύχαινε, αν χρησιμοποιούσε λογικά και βαθυστόχαστα νοήματα και επιχειρήματα.

Η φύση, η οικογενειακή ζωή, οι γεωργικές, αγροτικές κ.λ. εργασίες των ανθρώπων, τα πτηνά, τα λουλούδια, συγκινούσαν πάντοτε τον Ιησού και επόμενο ήταν να αντλεί απ’ όλα αυτά τις παραβολές του, οι οποίες, με τις ζωντανές εικόνες, τη σαφήνεια, τη φυσικότητα και τη

γοπεία του θερμού και γλαφυρού του λόγου, ανυψώθηκαν σε μια υψηλή εμπνευσμένη ποίηση.

Σχεδόν όλοι οι λόγοι του είναι τέλεια υποδείγματα συντομίας και σαφήνειας.

Στην παραβολή του καλού Σαμαρείτου (Λουκ. 1, 30), που περιποιήθηκε και μετέφερε στο πανδοχείο τον πληγωμένο Ιουδαίο, παρ' όλον ότι "ου συγκρώνται Ιουδαίοι Σαμαρείταις", ο Ιησούς στέλλει το μεγάλο κι ελπιδοφόρο μήνυμα ότι η βοήθεια και η συμπαράσταση προς τον "πλησίον" υπερπηδά τα στενά όρια μιας περιοχής, μιας φυλής, έστω και εκθρικής.

Ο "πλησίον" για το Χριστό είναι κάθε άνθρωπος, φίλος ή εκθρός, πάσης φυλής, προς τον οποίο ο συνάνθρωπος, σε περίπτωση ατυχήματος, ανάγκης, θλίψης, πένθους, θανάτου κ.λ. πρέπει να συμπαρασταθεί, έστω και με έναν καλό, ενθαρρυντικό και παρήγορο, για κάθε περίπτωση, λόγο.

Ω υπέροχε Ναζωραίε, ω μεγάλη Διδάσκαλε, ως τέλειε μουσαγωγέ, πόσο, αλήθεια, λησμονήθηκε και αλλοιώθηκε το υψηλό νόημα της διδασκαλίας σου στο στόμα πολλών αδέξιων, ανά την Ελλάδα, ερμηνευτών του θείου σου Λόγου...

Όταν κάποτε οι Φαρισαίοι του έφεραν μιά μοιχαλίδα γυναίκα και ήταν έτοιμοι να τη λιθοβολήσουν, τους ανεχαίτισε με τη γνωστή εκείνη φράση: "Ο αναμάρτητος υμών πρώτος βαλέτω λίθον επ' αυτήν" (Ιω. η, 7). Αμέσως οι πέτρες όλων έπεσαν αυτομάτως από τα χέρια τους, γιατί συναισθάνθηκαν τις δικές τους αμαρτίες. Και ο Ιησούς, αφού στράφηκε προς την γυναίκα, της είπε

στοργικά: "Πορεύου και από του νυν μηκέτι αμάρτανε". Οποία κατανόηση, μεγαλοθυμία...

Ο Χριστός αντίθετα με τους Προφήτες, τους Εσσαίους και τον Ιω. Βαπτιστή, δεν ήταν ασκητικός και δεν είχε στενές αντιλήψεις πάνω στα προβλήματα της καθημερινής ζωής. Έτσι, όταν οι πονηροί Φαρισαίοι εσχολίασαν δυσμενώς ότι οι μαθητές του δεν νηστεύουν, ο Ιησούς τους απάντησε με δικηγορική ικανότητα ότι και οι φίλοι του γαμπρού στο γαμήλιο συμπόσιο δεν νηστεύουν, αλλά τρώνουν μαζί με το Νυμφίο, που τους παρατίθεται (Λουκ. ε, 34). Θα νηστεύουν, είπε, αργότερα, όταν δεν θα είμαι μαζί τους. Και σε άλλο σημείο παρατηρεί ότι δεν βλάπτουν τα εισερχόμενα, αλλά τα εξερχόμενα (Μάρκ. Ζ, 20).

Μην αγχώνεστε, έλεγε, με τα προβλήματα της επόμενης μέρας, γιατί η αυριανή ημέρα θα φροντίσει γι' αυτά. "Αρκετόν τη ημέρα η κακία αυτής" (Ματθ. σι, 34), δηλ. αρκεί για τη σημερινή μέρα η δική της ταλαιπωρία και έγνοια, και επομένως μη σας απασχολούν και οι φροντίδες της άλλης μέρας.

Ιδού τώρα και μια χρήσιμη πρακτική συμβουλή εθιμοτυπικού χαρακτήρα: Όταν προσκληθείς σε γάμο, μην κάθεται στην πρώτη θέση, γιατί ενδέχεται να έλθει άλλος ανώτερος από σένα και τότε ο οικοδεσπότης θα σου πει να δώσεις τη θέση σου σ' αυτόν, πράγμα που θα σε δυσαρεστήσει. Αν όμως καθίσεις απ' αρχής πίσω πίσω, τότε μπορεί να σου πει: "Φίλε, προσανάβηθι ανώτερον" δηλ. φίλε μου, ανέβα πιο πάνω, και αυτό, φυσικά, θα σε ικανοποιήσει μπροστά

στους παρακαθημένους (Λουκ. ιδ, 10).

Ο Χριστός αγαπούσε τις απλές χαρές της ζωής. Κάποτε κάποτε πήγαινε σε γάμους και σε συμπόσια πλουσίων. Αυστηρός, σκληρός και αμείλικτος εκεί που έπρεπε, αλλά και ήπιος και μεγαλόθυμος, όταν έβλεπε προσπάθεια για ηθική τελειότητα. Ήταν ευαίσθητος στις καλλονές της φύσης, κοινωνικός, ομιλητικός, ευπροσήγορος. Κατάκοπος, πολλές φορές, από τις περιοδείες της ημέρας, κατέλυε στο εξοχικό σπίτι των αδελφών Λαζάρου, Μάρθας και Μαρίας στο οποίο η ζεστή οικογενειακή ατμόσφαιρα τον ανεκούφιζε από τις καθημερινές του ασχολίες και τα προβλήματα, που του δημιουργούσαν οι Φαρισαίοι. Μπορούσε να συγχωρήσει τα πάντα, εκτός από την απιστία. Ασκούσε στα πλήθη μια ακτινοβολία, μια μαγνητική και πειστική δύναμη και επιρροή. Υποσχέθηκε θλίψεις, δοκιμασίες και ταλαιπωρίες στους πλούσιους και παρηγόρησε τους φτωχούς, τους απογοητευμένους, τους αμαρτωλούς. Τον ενδιέφερε πρώτ' απ' όλα "το απολωλός πρόβατον".

Για τους πλούσιους είπε χαρακτηριστικά πως ήταν ευκολότερο μιά καμήλα (ή ένα παλαμάρι, αν δεχτούμε τη γραφή "κάμιλος" με γιώτα) να περάσει από την τρύπα βελονιού ραψίματος, παρά ένας πλούσιος να εισέλθει στη Βασιλεία του Θεού (Ματθ. ιθ, 24).

Με την παραβολή, άλλωστε, του άφρονος πλουσίου, που πίστεψε ότι βρήκε την ευτυχία στα άφθονα υλικά αγαθά (πρβλ. "ψυχή μου, φάγε, πίε, ευφραίνου" (Λουκ. ιβ, 19), ο Ιησούς υπενθύμι-

σε τον αιφνίδιο θάνατο και τη ματαιότητα των ανθρωπίνων πραγμάτων.

Συνήθιζε να αποκαλεί τον εαυτόν του "Υιόν του Ανθρώπου", όρο, που δεν κατανοούσαν τα πλήθη, αλλά που γι' αυτόν σήμαινε: "Ο Εκλεκτός της ανθρωπότητας, που έπασχε, Άνθρωπος τέλειος - Πρότυπο, που αποτελούσε τη βαθύτερη επιθυμία και απαίτηση του θεού.

Αντιλαμβανόμενος ότι η ζωή, τόσο η δική του, όσο και των ακολούθων του είναι γεμάτη από στερήσεις και κινδύνους έλεγε με παράπονο, ότι οι αλεπούδες και τα πουλιά έχουν τις φωλιές τους, "ο δε Υιός του Ανθρώπου ουκ έχει που την κεφαλήν κλίνη (όχι κλίνει). (Η φράση συχνά λέγεται λανθασμένα. Το σωστό είναι το ρ. κλίνω στην υποτακτική να βρίσκεται στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό με το ρ. έχω. Επομένως τα ορθά είναι: Δεν έχουμε πού την κεφαλή κλίνωμε, δεν έχουν πού την κεφαλή κλίνωσι (όχι κλίναι) Βλ. Μαν. Τριανταφυλλίδη, παροιμιακές φράσεις, σελ. 65, υποσημ. Οι πονηροί Φαρισαίοι, θέλοντας κάποτε να τον μπλέξουν σε πολιτικά θέματα, τον ρώτησαν αν πρέπει να πληρώνουν τους φόρους στον Καίσαρα. Κι ο Ιησούς, με την ετοιμότητα του πνεύματος, που τον διέκρινε, απάντησε με το γνωστό εκείνο: "Απόδοτε τα Καίσαρος Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ", (Ματθ. κβ, 21), δηλ. να πληρώσετε στον Καίσαρα τους φόρους, αλλά τους εσάτους σας, την καρδιά και την ψυχή σας να τα δώσετε στο Θεό.

Ας σημειωθεί τούτο: Ο Καίσαρ στην εποχή του Χριστού, όπως και προγενέστερα, ήταν ο μέγας Αρχιερέυς, ο αρχηγός

της Ρωμαϊκής θρησκείας, ο φύλακας και ερμηνευτής της πίστης και εθεωρείτο θείο και ιερό πρόσωπο.

Αλλά, να ο Ιησούς, με την τολμηρή αυτή φράση, θραύει το κύρος σχέσης Καίσαρος-Θεού, Κράτους-θρησκείας, θεμελιώνοντας έτσι το χωρισμό της εφήμερης κρατικής εξουσίας από εκείνη του αιώνιου Θεού και υποδεικνύοντας ότι το να υπακούει κανείς στον Καίσαρα δεν είναι το ίδιο με την υπακοή στις εντολές του Θεού.

Ο Ιησούς ήθελε να ανακαινίσει τον κόσμο. Παρουσιάστηκε ως μεταρρυθμιστής και αναμορφωτής, ως κοινωνικός επαναστάτης (η λ. με την ευρεία έννοια), ως εισηγητής νέων ιδεών και καθοδηγητής ανθρώπων για τη Βασ. των Ουρανών.

Γι' αυτή τη Βασ. των Ουρανών δεν υπάρχουν, κατά τον Ιησού, εκλεκτοί και ευνοούμενοι, προτιμήσεις και χατίρια, προνόμια και εκπώσεις. Χρειάζεται μόνο ολοκληρωτική αλλαγή στη συμπεριφορά των ανθρώπων, εκρίζωση παθών, αδυναμιών και ελαττωμάτων.

Αισθανόταν ευχαρίστηση από τις επευφημίες του πλήθους, γιατί διέβλεπε σ' αυτές την κοινή αναγνώριση του έργου του.

(Πρβλ. "εάν ούτοι σιωπήσωσι, οι λίθοι κεκράξονται" Λουκ. ιθ, 40).

Ετελείωσα. Θέλησα να κάνω ένα απάνθισμα από τις εκλεκτές περικοπές των Ευαγγελίων. Παρέλειψα πολλά, πάρα πολλά, έστω και αν τα 4 Ευαγγέλια, που είναι καρπός μιας αρκετά μακρόχρονης επεξεργασίας, μας δίνουν μια

περιληπτική διασκευή απ' όσα είπε και δίδαξε, επί τριετία, ο Ιησούς.

Υπάρχουν στις διηγήσεις θρύλοι και μυθικά στοιχεία, που γράφτηκαν ή παρεμβλήθηκαν αργότερα, για τις ανάγκες των δύσκολων εκείνων καιρών, για την εδραίωση δηλ. της Εκκλησίας και τη σταθεροποίηση και διάδοση του νέου θρησκευάτος. Και φυσικά, τα μυθικά στοιχεία, όταν εισχωρούν και παρεμβαίνουν στα ιστορικά γεγονότα και ενσωματώνονται σ' αυτά, τότε, σιγά, σιγά, ο Μύθος αποκτά ιστορικότητα και διαμορφώνεται ιστορία.

Δεν σχολιάζω καν μερικές άστοχες κι ανόπτες προσθήκες αμαθών και αφελών αντιγραφέων μοναχών, που είναι τελείως ασυμβίβαστες προς το όλο πνεύμα της διδασκαλίας του Ιησού. Κύριε, σώσον τους αφελείς!...

Προσπάθησα, με κάθε δυνατή συντομία και στο μέτρο, πάντοτε, των φτωχών θεολογικών μου γνώσεων, να σταχυολογήσω ελάχιστα ψυχωφελή μηνύματα και διδάγματα από την αστείρευτη δεξαμενή της διδασκαλίας του Χριστού. Του Ιησού Χριστού, ο οποίος, με βασανιστήρια ολίγων ωρών, με τον ακάνθινο στέφανο, τους εμπαιγμούς, τα ραπίσματα, τις ύβρεις, το όξος κ.λ. και τέλος, με τον σταυρικό, εν μέσω δύο ληστών, θάνατο, απέσπασε το θαυμασμό της ανθρωπότητας και θεμελίωσε τη θερμή λατρεία εκατομμυρίων ανθρώπων, οι οποίοι δικαίως, δικαιοτάτα, θα Τον υμνούν και θα Τον δοξάζουν εις αιώνας αιώνων. Αμήν.

Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία "Παιδαγωγός εις Χριστόν"

από τον Νικό Χ. Ρεμπέλη φιλόλογο, π.δ. Ανγκυράκη

Είναι, γενικά, παραδεκτό ότι η αρχαία ελληνική φιλοσοφία προελεύει, τρόπον τινά, το έδαφος και προετοίμασε διανοητικά τους ανθρώπους για να δεχθούν αργότερα τα θεία του ιερού Ευαγγελίου κηρύγματα. Και εξηγούμαι:

Η διδασκαλία του Σωκράτη, του μεγάλου αυτού Πατριάρχη της ηθικής φιλοσοφίας, δικαίως θεωρήθηκε από πολλούς πρόδρομος και προάγγελος της διδασκαλίας του Χριστού.

Η αρετή, κατ' αυτόν, είναι γνώση, γνώση της αγνοίας, του Αγαθού, του Θεού. Ηθική βελτίωση του ανθρώπου, αυτοέλεγχος και καλλιέργεια ψυχικών προτερημάτων αποτελούν απαραίτητα άρθρα του κώδικα της Σωκρατικής διδασκαλίας.

Στην "Απολογία", κατά τον Πλάτωνα, παρομοίασε τον ^εεαυτό του με αλογόμυγα, που συνεχώς τους ενοχλούσε. Αν με θανατώσετε, είπε, "είτα τον λοιπόν βίον καθεύδοντες διατελοίτε αν, ει μη τινα άλλον ο θεός υμίν επιπέμψει κηδόμενος ^υυμών" (κεφ. 18), δηλ. έπειτα την υπόλοιπη ζωή σας διαρκώς θα κοιμάστε, εκτός εάν ο θεός από διαφέρον σας στείλει κάποιον άλλον.

Τους λόγους αυτούς του Σωκράτη πολλοί χριστιανοί Απολογητές θεώρησαν προφητικούς και το Σωκράτη Έλ-

ληνα προφήτη, που προφήτεψε το Λυτρωτή του κόσμου.

Στο κεφ. 17 της Απολογίας διαβεβαιώνει τους Αθηναίους ότι τους αγαπά, αλλά θα υπακούσει "μάλλον τω θεώ ή υμίν". Δεν νομίζομε, με όσα λέγει, ότι έχομε μπροστά μας χριστιανό μάρτυρα, που υπακούει στην εντολή του Θεού και όχι των ανθρώπων;

Και καταλήγει: Καιρός είναι να πηγαίνομε, εγώ για να πεθάνω και σεις να ζήσετε. Ποιός όμως από μας πάει στο καλύτερο, το γνωρίζει μόνο ο θεός "άδηλον (=άγνωστο) παντί πλην ή τω θεώ".

Αξιόλογες και οι φιλοσοφικές αντιλήψεις του Πλάτωνα για την απόλυτη και αιώνια θεότητα, για την "ιδέα του Αγαθού", που ταυτίζεται με το θεό, καθώς και οι θεωρίες των Στωικών για την Αρετή, την αποχή από τις απολαύσεις και τις ηδονές, την υπομονή στις δοκιμασίες κ.λ.

Παράλληλα με την αρχαία φιλοσοφία (προσωκρατική, Σωκρατική, Πλατωνική, Στωική, Νεοπλατωνική κ.λ.) που αναφέρονται σε θέματα ηθικής, θεού, αρετής, ενάρτου βίου, αθανασίας ψυχής κ.λ. και η αρχαία θρησκεία προπαρασκεύασε τους ανθρώπους, και μάλιστα ψυχολογικά, για να δεχθούν προθυμότερα και ευκολότερα τα υψηλά δόγματα της νέας θρη-

σκείας. Δεν θα ασχοληθώ εδώ (τα έργα πρόσφατα) με τύπους λατρείας και λατρευτικά έθιμα που υιοθέτησε ο χριστιανισμός από την αρχαία θρησκεία.

Θα αναφέρω μόνο όσα ένας κορυφαίος Πολωνός ελληνιστής, ο Θαδ. Τσελίνσκι, γράφει στο βιβλίο του "Η Σίβυλλα" σελ. 31 (μετάφρ. Τατάκη):

"Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το ιστορικό γεγονός ότι η χριστιανική θρησκεία, ενώ γεννήθηκε στην αγκαλιά του Ιουδαϊσμού, διώχτηκε από τον ίδιο το λαό, που φαίνεται πως την εγέννησε.

Τη δέχτηκαν, αντίθετα, όλα τα άλλα έθνη, που αποτελούσαν μέρος της απέραντης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, τόσο που, όταν έσβησε ο αρχαίος κόσμος, τα όρια της χριστιανικής θρησκείας συνέπιπταν σχεδόν με τα όρια της αυτοκρατορίας αυτής και οπαδούς της είχε παντού, με μοναδική εξαίρεση την πατρική της γη... Οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι οι Έλληνες και οι εξελληνισμένοι Ρωμαίοι ήταν από πριν προετοιμασμένοι να γίνουν οπαδοί του χριστιανισμού, ενώ οι Εβραίοι δεν ήταν. Προετοιμασμένοι από ποιόν; Μα, είναι φανερό, από τη θρησκεία τους, αφού για θρησκεία μιλάμε. Να τη, λοιπόν, η ψυχολογική προπαρασκευή". Αυτά γράφει ο Τσελίνσκι.

Η ψυχή, κατά τις δοξασίες των αρχ. Ελλήνων, κρίνεται μετά το θάνατο από τους χθόνιους θεούς και, ανάλογα,

αμείβεται ή τιμωρείται, αντίληψη, που υλοποιήθηκε με τα Τάρταρα και τα Ηλύσια πεδία, που αντιστοιχούν, βέβαια, προς την Κόλαση και τον Παράδεισο της χριστιανικής θεολογίας.

Την αθανασία της ψυχής παραδέχονταν και η αρχαία φιλοσοφία και φυσικά, ο χριστιανισμός· εκείνη, βέβαια, διαλεκτικά, η νέα θρησκεία με την πίστη και δογματικά.

Η γενική, εξ άλλου, πεποίθηση των αρχ. Ελλήνων ότι οι θεοί του Ολύμπου μπορούσαν να επικοινωνούν και να καθοδηγούν τους ανθρώπους, κι ακόμα η πίστη των οπαδών του θεού Διονύσου, που απέδιδαν το μαρτυρικό της φύσης στο θάνατο του θεού και την αναβλάστηση, την άνοιξη, στη νεκρανάσταση αυτού, επί πλέον τα μυστήρια της Ελευσίνας με τους καθαρμούς, τις νηστείες, τις προσευχές, τις λιτανείες και την ελπίδα των μυστών σε μια καλύτερη μετά θάνατο ζωή, όλα αυτά και άλλα προετοίμαζαν ασυναίσθητα τους ανθρώπους να ασπαστούν αργότερα τα λυτρωτικά του Ευαγγελίου μηνύματα και τις εξ Αποκαλύψεως αλήθειες.

Στην ταχεία όμως διάδοση του Χριστιανισμού συνετέλεσε πολύ και η ελληνική γλώσσα, η οποία, με τις συμπαγείς του Μακεδόνα στρατηλάτη φάλαγγες, είχε εξαπλωθεί τότε στους λαούς της Ανατολής, που εγκολπώθηκαν έτσι τα κηρύγματα του Χριστού και των Αποστόλων.

Χωρίς αμφιβολία, τολμώ να πω, το ιερό Ευαγγέλιο θα περιοριζόταν στον Ιουδαϊκό λαό, αν δεν γραφόταν στην ελλην. γλώσσα. Ο Απόστολος Παύλος συνέταξε και αυτές τις προς Ρωμαίους επιστολές του στη γλαφυρή του Πλάτωνα γλώσσα. Αλλά και οι Απόστολοι συνιστούσαν εκθύμως στους λαούς την ελληνική μετάφραση των Εβδομήκοντα (0) της Παλ. Διαθήκης, το δε ευαγγέλιο του Ματθαίου, που γράφτηκε αρχικά στην εβραϊκή γλώσσα, νωρίς μεταφράστηκε στην Ελληνικά, τα οποία όλοι τότε κατανοούσαν.

Ανάγκη να σημειώσω και τα εξής: Ο Απόστ. Παύλος, μολονότι κάτοχος μεγάλης ελληνικής παιδείας, εν τούτοις διατέθηκε δυσμενώς προς την αρχαία σοφία και φιλοσοφία. Την ίδια στάση τήρησαν προς τους αρχαίους και οι πρώτοι Απολογητές του Χριστιανισμού. Αργότερα όμως πήραν, ευτυχώς, άλλη τροπή τα πράγματα.

Ο Απολογητής Ιουστίνος (Β' μ.Χ. αι.), ο μακρινός αυτός μαθητής του Πλάτωνα ανεγνώρισε ως ορθές πολλές φιλοσοφικές δοξασίες των αρχαίων Ελλήνων. Ο θεός, λέγει, χάρισε στον κόσμο "σπέρμα Λόγου έμφυτον", δηλ. υπάρχει ένας "σπερματικός Λόγος", στον οποίο μετέχει όλο το ανθρώπινο γένος. Όλοι, λέγει ο Ιουστίνος, "οι μετά Λόγου βιώσαντες", όπως ο Σωκράτης, Ηράκλειτος κ.λ. μπορούν να λογιστούν χριστιανοί.

Άλλος σπουδαίος συγγραφέας, ο Κλήμης, ο Αλεξανδρινός, (150-216

μ.Χ, περίπου), που κατέχει σπουδαία θέση στη χριστιανική φιλολογία, διεκήρυξε ότι η ελληνική φιλοσοφία "επαιδαγωγεί τους Έλληνες, όπως ο Νόμος τους Εβραίους". Η φιλοσοφία δηλ., κατά τον Κλήμη, δόθηκε στους Έλληνες από το θεό, όπως ο νόμος και οι προφήτες στους Εβραίους, για να συνηθίσουν τις ακοές τους στην ευνοϊκή υποδοχή της θεοδίδακτης Αλήθειας.

Με τον Κλήμη αρχίζει ο Χριστιανισμός θαρραλέα πια να δέχεται στους κόλπους του και να ενσωματώνει συστηματικά στη διδασκαλία του όλες εκείνες τις αντιλήψεις της αρχ. ελλην. φιλοσοφίας, που μπορούσαν να συμβιβαστούν και να εναρμονιστούν με τα χριστιανικά δόγματα. Τις ίδιες αντιλήψεις με τον Ιουστίνο και τον Κλήμη είχε και ο ονομαστός εκείνος ερμηνευτής της Αγ. Γραφής Ωριγένης (185-254 μ.Χ.).

Αργότερα οι τρεις Ιεράρχες, ο σοβαρός και φιλοσοφικός Βασίλειος, ο ποιητικός Γρηγόριος και ο πλήρης αττικής χάριτος και αρμονίας Χρυσόστομος, γεφύρωσαν οριστικά το χάσμα μεταξύ Ελληνισμού και Χριστιανισμού και έγιναν γενναίοι πρωτοπόροι της συμφιλίωσης και συναδέλφωσης αρχαίου και χριστιανικού κόσμου. Η πραγματεία του Μ. Βασιλείου "Προς τους νέους, όπως αν εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων" επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές.

Στη μεταστροφή αυτή των Απολο-

γνητών και Πατέρων της Εκκλησίας συνετέλεσε τόσο η πλατειά μόρφωσή τους, όσο και η εμφάνιση, από τις αρχές του 4ου μ.Χ. αι., διαφόρων αιρέσεων, οι οποίες αναστάτωσαν για πολλά χρόνια την Εκκλησία. Και τότε οι Απολογητές, εγκρατείς της ελλην. γλώσσας και παιδείας, κρατώντας στο δεξί χέρι το Ευαγγέλιο και στο αριστερό τον Πλάτωνα, εύκολα αντιμετώπισαν τους αιρετικούς με τη Σωκρατική διαλεκτική και αποτελεσματικά αντέκρουσαν τις θεωρίες τους, οι οποίες τότε είχαν προκαλέσει σάλο και αναταραχή στην Εκκλησία.

Αν σκεφτεί κανείς ότι ο Άρειος ήταν ικανότατος ερμηνευτής της Αγ. Γραφής, βαθύς στοχαστής και γνώστης των θεολογικών θεμάτων, κι ακόμα, γόης ομιλητής και δεινός ρήτωρ (εξ ου και η τότε παροιμία: του Αρείου το απύλωτον στόμα), εύκολα γίνεται κατανοητός ο δύσκολος αγώνας των Πατέρων της Εκκλησίας, οι οποίοι τον αντιμετώπισαν με ορθά επιχειρήματα, βασισμένα σε λογικές αποδείξεις και με τη μαθηματική εκείνη αλληλουχία των συλλογισμών, που αντλούσαν από τους σοφούς του Πλάτωνα διαλόγους.

Η Εκκλησία, λοιπόν, για την αποτελεσματική καταπολέμηση των αιρέσεων, προμηθευόταν διαρκώς τα πνευματικά της όπλα από την αστείρευτη

δεξαμενή της αρχαίας σοφίας και φιλοσοφίας.

Ιδού, και στο σημείο αυτό, η προσφορά της αρχ. φιλοσοφίας, που χάρισε απλόχερα όλο το μεθοδολογικό της εξοπλισμό στο νέο θρήσκευμα για την εξουδετέρωση των αιρετικών αντιλήψεων.

Η πατρίδα μας εύλογα καυχιέται ότι πρώτη ανήλθε στην υγιά γνώση του Θεού και συνετέλεσε στην ευρύτερη ανά τον κόσμο διάδοση των χριστιανικών αληθειών. Χωρίς υπερβολή, το ευανθές του Χριστιανισμού δένδρο δεν θα καρποφορούσε, αν δεν βύθιζε τις ρίζες του σε χώμα ελληνικό και δεν ποτιζόταν με τα κρυσταλλοφανή της Κασταλίας πηγής νάματα.

Και αυτό τούτο το καλλιμάρμαρο του Χριστιανισμού οικοδόμημα έχει βέβαια, δομή και αρχιτεκτονικό σχέδιο χριστιανικό, όμως, τα σιληπνά και λεία αγκωνάρια του με μεγάλη επιτυχία λάξεψε του αρχαίου ελληνικού πνεύματος, η σμίλη η αθάνατη. Τέτοιος ήταν, σε γενικές γραμμές, ο παιδαγωγικός ρόλος του αρχαίου πνεύματος και πολιτισμού, όσον αφορά στην προετοιμασία των ανθρώπων να ασπαστούν τις μεγάλες του Ευαγγελίου Αλήθειες.

Το έπος του '40**(Αντί του μάννα χολήν)**

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο, πρ. Λυκειαρχη

Κάθε φορά που ανατέλλει η 28η Οκτωβρίου, η ψυχή και ο νους όλων των Ελλήνων πλημμυρίζουν από αισθήματα και σκέψεις ευγενείς και μεγάλες και το έθνος ολόκληρο ενδυναμώνεται και γιγαντώνεται με την αναπόληση της ιστορικής εκείνης ημέρας, κατά την οποία ο ελληνικός λαός έδωσε λακωνική και αξιοπρεπή απάντηση στις ταπεινές προτάσεις υπούλου εισβολέα.

Έτσι, η ημέρα του ιστορικού ΟΧΙ, που είναι χρονολογία συμβολική για τη ζωή μας και η οποία χαρακτηρίζει την ηθική υπόσταση και ικανότητά μας για δράση και μεγαλουργία, δικαίως τάσσεται δίπλα στην 25η Μαρτίου και αποτελεί, στην κοινή του έθνους συνείδηση, περίλαμπρη συνέχεια εκείνης, γιατί και οι δυο ανυψώθηκαν σε Ευαγγέλιο εθνικό, που φωτίζει την πορεία της πατρίδας μας.

Με πίστη λοιπόν στα πεπρωμένα της Φυλής, ανελήφθη και ο αγώνας του 1940. Σε καιρούς κατά τους οποίους ο Αγκυλωτός Σταυρός εκυμάτιζε σε πολλά γύρω από τη Γερμανία κράτη, σε εποχή κατά την οποία επικρατούσε σύγχυση, φόβος και πλήρης αβεβαιότητα για την τελική των πραγμάτων έκβαση, η Ελλάδα όρθωσε περήφανη το ανάστημά της για να αναμετρηθεί με ολόκληρη αυτοκρατορία, προς χαρά, βέβαια, και ανακούφιση των συμμάχων μας, προς κατάπληξη άλλων, εχθρών και φίλων, αλλά και προς κατασχύνη αρκετών κρατών, που, είτε έκυψαν πρόθυμα τον αυχένα,

είτε έδειξαν αδικαιολόγητη και ασυγκλήρη έναντι του Άξονα στάση και αντίσταση.

Και αντήχησαν οι παιάνες κι εβρόντησαν οι κλαγγές των όπλων στα φαράγγια της Πίνδου και ο ελλην. στρατός νικητής και τροπαιούχος εθριάμβευε σ' έναν τπάνιο και άνισο αγώνα.

Δικαίως, λοιπόν, τέτοιες μέρες, σκέφτεται κανείς κι αναπολεί το μεγάλο ρόλο, που διεδραμάτισε η Ελλάδα δια μέσου των αιώνων στο προσκήνιο της ιστορίας και του πολιτισμού.

Πράγματι, όταν οι μακρινοί εκείνοι πρόγονοι, οι παππεπίπαπποι - ας πούμε έτσι - των σημερινών Ευρωπαίων, ζούσαν σε σπήλαια και συνεννοούντο μεταξύ των με άναρθρες κραυγές, ή, έστω, με λίγες λέξεις και χειρονομίες, οι αρχαίοι μας πρόγονοι κατεσκεύαζαν Παρθενώνες και καλλιεργούσαν όλα τα είδη του ποιητικού και πεζού λόγου.

Οι αρχαίοι Έλληνες ενωρίς εισχώρησαν στα άδυτα της άλαλης φύσης και την ανάγκασαν να μιλήσει και να αποκαλύψει τα μυστήριά της.

Η αρχαία Ελλάδα με την αυστηρή πειθαρχία της Σπάρτης και την απaráμιλλη ευγένεια των Αθηνών, όπου οι τραγωδίες του Αισχύλου και του Σοφοκλή δίδασκαν τις ύψιστες αρετές, όπου ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης διέγραφαν τους νόμους του Αληθούς και του Αγαθού και ο Φειδίας κι ο Απελλής έδιδαν σάρκα και οστά στο αθάνατο κάλλος, ναι, αυτή η Ελλάδα αναδείχτηκε η κοιτίδα του πολιτισμού και το αιώνιο προσκύνημα της

επιστήμης και της ωραιότητας.

Κι όταν αργότερα ο Ρωμαϊκός αετός συνέπνιγε κάτω από τα γαμψά του νύχια πολλά έθνη και μαζί με αυτά και την Ελλάδα, η πατρίδα μας με τη γλώσσα και τον ανώτερο πολιτισμό της, υπέταξε πνευματικά τη Ρώμη, όπως αυτό το ομολόγησε ο Ρωμαίος λυρικός ποιητής Οράτιος (65-9 π.Χ.) στις Επιστολές του (2.1.156): "Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti latio", δηλ. η Ελλάδα, αν και υποδουλώθηκε, υπέταξε τον άγριο νικητή και έφερε τις μούσες (τέχνες και Γράμματα) μέσα στο αγροίκο Λάτιο.

Και αφού έγινε μυσταγωγός της νέας θρησκείας, ανέκυψε ύπερα από περιπέτειες, τρικυμίες κι αναστατώσεις ως Βυζαντινή αυτοκρατορία, οπότε νέα σταδιοδρομία χάραξε και νέα αποστολή στην ανθρωπότητα ανέλαβε. Έγινε τότε η Ελλάδα ο άμβωνας του Χριστιανισμού, τον οποίο διέδιδε με τη μελίφθογγη γλώσσα της στα τετραπέρατα της Μεσογείου.

Μακριά από κάθε κατακτητική επιδίωξη, η πατρίδα μας, μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, ζήτησε ό,τι της ανήκε. Δυστυχώς όμως δεν δικαιώθηκε γιατί έτσι θέλησαν οι Μεγάλοι, που αυτοί κανονίζουν, και ρυθμίζουν τα πάντα, σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Οι μικροί λαοί, σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να δέχονται αγόγγυστα τα ραπίσματα και τις αδικίες.

Εισπράξαμε, λοιπόν, πάλι την αχαριστία και την αγνωμοσύνη των μεγάλων συμμάχων μας. Όλες οι θυσίες μας στα βουνά της Β. Ηπείρου λησμονήθηκαν. Το δίκαιό μας καταπατήθηκε και καταποντίστηκε στη χοάνη των αδικιών, έτσι για να ισχύει πάντοτε ο μεγάλος λόγος

του Γάλλου φιλόσοφου Πασκάλ: "Οι άνθρωποι, επειδή δεν μπόρεσαν να καταστήσουν το δίκαιο ισχυρό κατέστησαν δίκαιους τους ισχυρούς". (Παρακαλώ τον αναγνώστη να ξαναδιαβάσει και ν' αποστηθίσει την ορθή και σοφή αυτή παρατήρηση του Pascal).

Λησμονήθηκαν, λοιπόν, όλα, και "αντί του μάννα χολήν"! Το παλαιό εκείνο ελαφρό τραγούδι εκφράζει με παράπονο όλη την εις βάρος μας αδικία.

Αξίζει να παραθέσω λίγους στίχους.

... "Κι αν μας τη σκάσανε με μπαμπεσιά

οι σύμμαχοι στη μοιρασιά,
Κάνε κουράγιο, Ελλάδα μου,
κι όσο μπορεί κρατήσου

και στα παλιά παπούτσια σου
γράψ' όσα λέν' οι εχθροί σου.

Κάνε κουράγιο, Ελλάδα μου,

να μη μας αρρωστήσεις,

γιατί το θέλει ο θεός

να ζήσεις και θα ζήσεις".

Στώμεν, όμως, ευλαβώς. Ίσως κάποτε στο μέλλον να συγκληθεί ένα παγκόσμιο συνέδριο για να αξιολογηθεί και επισημανθεί η συμβολή κάθε έθνους στην υπόθεση της ειρήνης και του πολιτισμού.

Και τότε -ας μου επιτραπεί και συγχωρηθεί η πτήση της φαντασίας μου - η πατρίδα μας, περήφανη και αξιοπρεπής θα μεταβεί στα Ανάκτορα για την ενδιαφέρουσα συνάντηση και συζήτηση. Εκεί, σαν πλησιάσει, οι φρουροί των Πυλών, αξιωματούχοι, κήρυκες, τελετάρχες και πλήθος κόσμου θα την προϋπαντήσουν στα πρόθυρα. Τύμπανα θα κροτήσουν Τυρρηνικές σάλπιγγες θα ηχήσουν και ο Μέγας Τελετάρχης θα αναφωνήσει.

"Αρατε Πύλας. Κάνετε τόπο.
Έρχεται η Ελλάς"

Περίοδος "Ηθαιρωτική" Εργαστήριο
Σεπ-Οκτ. 2000

ΛΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Του ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Φιλολόγου, πρ. Λυκειάρχη

Είναι γεγονός ότι, παράλληλα με την επίσημη χριστιανική θρησκεία του ελληνικού λαού, υφίσταται, διατηρείται και διαιωνίζεται, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, μια άλλη λαϊκή πίστη, που κληρονομήθηκε "γενιά προς γενιά" από την αρχαία θρησκεία. Πολλά από τα στοιχεία αυτής της ειδωλολατρικής λαϊκής πίστες, εύκολα εκτόπισε και εξαφάνισε ο Χριστιανισμός, άλλα όμως, που ήταν βαθιά ριζωμένα στην ψυχή του λαού, αντιστάθηκαν έντονα και σθεναρά και τελικά εξανάγκασαν το νικητή να κάνει πολλές υποχωρήσεις, να τα υιοθετήσει και να τα δεχτεί στο τυπικό της επίσημης λατρείας, δίνοντας όμως ταυτόχρονα σ' αυτά χριστιανική χροιά και ερμηνεία. Και πολύ σωστά, στο λεπτό αυτό σημείο, πολιτεύτηκε η Εκκλησία μας, γιατί, αν χρησιμοποιούσε βίαια μέτρα για την κατάργη-

σή τους, ασφαλώς θα δημιουργούσε προστριβές και πάθη μεταξύ των πιστών. Έτσι, δεν μπορούμε σήμερα να εννοήσουμε κατά βάθος τη λαϊκή θρησκευτική πίστη, που έχει πολλά ειδωλολατρικά στοιχεία, αν πρωτίτερα δεν έχουμε υπ' όψη μας την αρχαία λαϊκή πίστη των κλασικών και μετέπειτα χρόνων.

Παράλληλα με το Δωδεκάθεο του Ολύμπου, κάθε πόλη είχε και δικούς της θεούς, κατώτερες θεότητες, δαίμονες, ήρωες κ.λπ., τους οποίους λάτρευε με το δικό της καθεμιά τρόπο. Αργότερα, στη ρωμαϊκή εποχή, πλήθος ξένων θεοτήτων και λατρειών μπήκαν στην Ελλάδα από την Ανατολή και με το συγκρητισμό αυτό αναμείχθηκαν παλιά και νέα λατρευτικά έθιμα. Όταν κατόπιν επικράτησε ο Χριστιανισμός, δεν μπόρεσε να εξαφανίσει τελείως, όπως είπαμε, την αρχαία λαϊκή πίστη με

τα συναφή έθιμα, αλλά υποχρεώθηκε εκ των πραγμάτων να τα ενσωματώσει στην επίσημη θρησκεία με χριστιανικούς συμβολισμούς.

Έτσι, ο Προφήτης Ηλίας αντικατέστησε στις κορυφές των βουνών το νεφεληγερέτη Δία, ο Κοσμάς και ο Δαμιανός, βοηθοί των ασθενών, διαδέχτηκαν τους Διόσκουρους, ο Άγιος Νικόλαος, προστάτης των ναυτιλομένων, διαδέχτηκε τον Ποσειδώνα, ο Άγιος Ελευθέριος βοηθάει τις ετοιμόγεννες γυναίκες και η Παναγία προστατεύει και βοηθάει τους πάντες και τα πάντα.

Ακόμα, για λόγους σκοπιμότητας, ο Παρθενώνας, ναός της Παρθένου Αθηνάς, μετατράπηκε στους βυζαντινούς χρόνους σε εκκλησία της Παρθένου Μαρίας και η εορτή των γενεθλίων του ανίκητου Ηλίου (dies natalis invicti Solis), που εορταζόταν στις 25 Δεκεμβρίου, μετατράπηκε από την Εκκλησία μας το 354 μ.Χ. σε εορτή της Γεννησεως του Χριστού, ο οποίος θα είναι έκτοτε ο Ήλιος, που θα φωτίζει τον κόσμο. (Βλ. Δ. Μπαλάνου, Χριστούγεννα, σελ. 9-10).

Κάθε χριστιανός σήμερα, ιδιαίτερα της υπαίθρου, επικοινωνεί καλύτερα και πιο άνετα με τους Αγίους, το Χριστό, την Παναγία, παρά με τον Παντοδύναμο Θεό, ο οποίος είναι γι' αυτόν μακρινός, άυλος, απλησίαστος και ακατάληπτος. Γι' αυτό και βλέπομε γυναίκες των χωριών να περνούν έξω από μια εκκλησία ή παρεκκλήσι, να σταματούν, να σταυ-

ροκοπιούνται ευλαβικά και αρκετά συγκινημένες κάτι να ψιθυρίζουν, ευχή ή παράκληση, στο φερώνυμο Άγιο της εκκλησίας, που τους είναι πιο οικείος, πιο προσιτός και κοντινός στις δύσκολες στιγμές τους, απ' ό,τι ο απρόσωπος Θεός.

Να σημειώσω στο σημείο αυτό ότι στα χωριά κάθε σπίτι, κάθε οικογένεια έχει και γιορτάζει τον προστάτη Άγιο της, στην επέτειο του οποίου τραπεζώνει συγγενείς και φίλους, γιατί έχει "το γιορτάσι της". Η συνήθης ευχή: "Να σας βοηθάει ο Άγιός σας" δείχνει πόσο στενή είναι η επικοινωνία των ανθρώπων με τον προστάτη τους Άγιο.

Βαθιά επίσης είναι η πίστη του λαού στη θαυματουργό δύναμη των εικόνων και τη θεραπευτική ιδιότητα των "αγιασμάτων", δηλ. των πηγών εκείνων, από τις οποίες το νερό, που αναβλύζει, παίρνει δύναμη από κάποιον Άγιο.

Ο σοφός ερευνητής της αρχαίας ελληνικής θρησκείας M. Nilsson στο βιβλίο του "Ελληνική λαϊκή θρησκεία", σελ 14 γράφει: "Ο Χριστιανισμός εύκολα σάρωσε τους μεγάλους θεούς, αλλά οι μικρότεροι δαίμονες της λαϊκής πίστης αντιστάθηκαν με πείσμα, γιατί ήταν κάτι πιο ζωντανό. Ο Έλληνας χωρικός πιστεύει ακόμη και σήμερα στις Νύμφες, κι ας τις λέει Νεραίδες".

Πράγματι, η πίστη των αμόρφωτων ανθρώπων της υπαίθρου σε δαίμονες, νεραίδες, φαντάσματα, βρυκόλακες, Μοίρες (αρχ. Κλωθώ, Λάχε-

σις, Άτροπος), που δήθεν έρχονται, όπως στην αρχαία εποχή, την τρίτη μέρα μετά τον τοκετό και καθορίζουν τη μοίρα (τύχη) του νεογέννητου, η πίστη στα στοιχειά, δράκους, λάμιες κ.λπ. έχει τις ρίζες της στην αρχ. λαϊκή θρησκεία, που επέζησε διά μέσου των αιώνων.

Διηγούνται ότι κάποτε ο Σούτσος συνομιλούσε σε χωριό της Αρκαδίας με ορεσίβιο χωρικό, ο οποίος του διηγόταν κάτι για φαντάσματα. Και όταν ο Σούτσος έδειξε κάποια δυσπιστία και απορία στα λεγόμενά του, εκείνος τον λοξοκοίταξε, έκανε το σταυρό του και με ύφος σοβαρό του είπε: "Αλήθεια, μπας και δεν πιστεύεις εσύ στα φαντάσματα;"

Ας δούμε τώρα μερικά σύγχρονα λατρευτικά έθιμα, κατάλοιπα της αρχαίας ειδωλολατρικής θρησκείας.

Συνηθίζουμε την ημέρα των Ψυχών, το Ψυχοσάββατο, να βράζουμε σιτάρι και να το στέλνομε στην εκκλησία. Είναι τα γνωστά Κόλλυβα. Ο παπάς τα ευλογεί, ρίχνει τρισάγιο, διαβάζει τα ονόματα των νεκρών και ύστερα μοιράζονται στους παρευρισκόμενους "για να σχωρεθούν τα πεθαμένα". Σε πολλά μέρη λίγα Κόλλυβα σκορπίζονται στους τάφους, γιατί πιστεύεται ότι η προσφορά αυτή ευχαριστεί και ανακουφίζει τις ψυχές των νεκρών. Πρβλ. το γνωστό ποίημα του Ι. Πολέμη, τα "Ψυχοσάββατο":

Σύρτε, παιδιά, τα Κόλλυβα

στην εκκλησιά τρεχάτοι,
να 'βρει η ψυχή του δύστυχου
πατέρα σας δροσιά.

Ιδιαίτερα το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής, που λέγεται και Ρουσαλία (από το λατιν. Rosaria - Rosalia, διά τη χρήση ρόδων), πιστεύεται ότι ο Άδης είναι ανοιχτός, οι ψυχές βγαίνουν, έρχονται στον Απάνω κόσμο, για να γευθούν τις προσφορές. Κατά μίαν άλλη αντίληψη, οι ψυχές των νεκρών ανέρχονται στη γη την ημέρα του Πάσχα και παραμένουν μέχρι το Σάββατο της Πεντηκοστής (Σάββατο του Ρουσαλιού), οπότε είναι υποχρεωμένες να επιστρέψουν πάλι στον Άδη.

Το θρησκευτικό αυτό λατρευτικό έθιμο του Ψυχοσάββατου προέρχεται κατ' ευθείαν από την Αρχαιότητα και, μάλιστα, από την τρίτη μέρα των Ανθεστηρίων, που λεγόταν "Χύτροι" και ήταν αφιερωμένη στις ψυχές των νεκρών, στους οποίους πρόσφερναν μέσα σε χύτρους (αγγεία) πανσπερμία (πολυσπόρια). Αλλά και η πανσπερμία (τη λένε και πανσπερμιά) στα Εισόδια της Θεοτόκου (21 Νοεμβρίου, πρβλ. Παναγία η Μεσοσπορίτισσα, γιατί συμπίπτει με το μέσον περίπου της σποράς) και τα άλλα πολυσπόρια (μπόμπολα, σπουρίδια) στις 30 Νοεμβρίου με βρασμένο καλαμπόκι, σιτάρι και καρύδια, έχουν αρχαία προέλευση, από ανάλογη προσφορά στη Δήμητρα, θεά της γεωργίας. Οπωσδήποτε η πανσπερμία αυτή του φθινοπώρου γινόταν τότε και συνεχίζε-

ται τώρα υπέρ ευφορίας των καρπών της γης.

Λίγα λόγια για τ' Αναστενάρια, που είναι κατάλοιπο παλιάς οργιαστικής λατρείας. Οι πυροβάτες, κρατώντας στα χέρια εικόνα των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (επένδυση του εθίμου με χριστιανικό στοιχείο), χοροπηδούν πάνω σε αναμμένα κάρβουνα.

Αλλά και τα Καρναβάλια, οι μεταμφιέσεις της Πρωτοχρονιάς και των Απόκρεων, προέρχονται επίσης από αρχαίες Διονυσιακές γιορτές. Τα Καρναβάλια, με τις μιμικές παραστάσεις, επέζησαν μέχρι σήμερα, παρ' όλο που η ορθόδοξη εκκλησία έκανε το παν για να τα εξαφανίσει. Εις μάτην όμως!

Διηγούνται πως κάποτε στα Γιάννενα είχε έρθει ένας σκληρός και άγριος πασάς. Φίδι κολοβό, που λέει ο λόγος. Οι απαγορευτικές διαταγές του έπαιρναν κι έδιναν. Πλησίαζαν οι Απόκριες και οι προεστοί της πόλης τον επισκέφτηκαν και τον παρακάλεσαν να τους επιτρέψει να γιορτάσουν μασκαρεμένοι το έθιμο της Αποκριάς. Έτσι κι έγινε. Βγήκε, μάλιστα, κι ο ίδιος στο μπαλκόνι του σεραγιού του κι "έκανε χάζι". Την άλλη μέρα τους κάλεσε και τους είπε: "Μασιαλά, πολύ το φχαριστήθηκα το έθιμό σας. Αν θέλετε, μπορεί-

τε να το κάνετε κι άλλες Κυριακές".

Ο πασάς, βέβαια, δεν μπορούσε να καταλάβει ότι πίσω από το έθιμο αυτό εκφραζόταν, κατά τον καλύτε-

ρο τρόπο, η λεβεντιά του Έλληνα, η αδούλωτη ψυχή του, καθώς και η αδιάσπαστη συνέχεια και ενότητα της ελληνικής φυλής. Γι' αυτό

και σκέφτομαι πόσο άδικο έχουν σήμερα όσοι, λαϊκοί ή κληρικοί παντός βαθμού, καταφέρονται με πείσμα και κατάκρινουν τις εκδηλώσεις αυτές των Απόκρεων, ως ειδωλολατρικές, χωρίς να σκέφτονται ότι όλα αυτά αποτελούν την προγονική μας κληρονομιά, την παράδοσή μας, τις ρίζες μας.

Εκείνο όμως που επολέμησε πάρα πολύ η Εκκλησία, ήταν οι θυσίες ζώων (ταύρου, χοίρου) που γίνονται σε πολλά μέρη της Θράκης, Καππαδοκίας, Λέσβου κλπ., στις οποίες το σφάγιο οδηγείται στην εκκλησία, ευλογείται από τον παπά, ο οποίος, μάλιστα, λέγει: "Ο Θεός, να ποίκει γαπούλι" δηλ. ο Θεός να το κάνει δεκτό. Αλλά και η σφαγή πετεινού στα θεμέλια του σπιτιού, για να γίνει αυτό στερεό, μας θυμίζει τη γυναίκα του πρωτομάστορα στο γεφύρι της Άρτας και την Ιφιγένεια, που θέλησε να θυσιαστεί για τον απόπλου του στόλου στην Τροία.

Τέλος Α' Μέρους

Διευθ. Περ. Ηπειρ. Ελαίε. Αθήναι
7. 265 - Νοέμ. Σεπτέμ 2000.

ΛΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Του ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Β' ΜΕΡΟΣ

Συνηθίζουν οι κάτοικοι των χωριών στις 6 Ιανουαρίου, ημέρα των Φώτων, να κατεβάζουν από το εικονοστάσι τις άγιες εικόνες και να τις πλένουν σε καθαρό χειμάρρο. Ύστερα τις φέρουν στην εκκλησία και τις τοποθετούν δίπλα στην Ωραία Πύλη. Οι κάτοικοι των παραθαλάσσιων περιοχών τις πλένουν στη θάλασσα, το νερό της οποίας έχει καθαρικές ιδιότητες. Πρβλ. στιχ. 1193, Ευριπ. Ιφιγ. εν Ταύροις: "Θάλασσα κλύζει (καθαρίζει) πάντα τ' ανθρώπων κακά", καθώς και Αισχ. Πέρσες, 578, όπου αποκαλείται η θάλασσα "αμίαντος". (Αλίμονο, σήμερα κατάντησε μολυσμένη, ρυπαρή και βρώμικη στις ακτές).

Η πλύση αυτή των εικόνων του σπιτιού γίνεται και για να φύγουν τυχόν ρύποι, που επικάθησαν σ' αυτές κατά τη διάρκεια του έτους, αλλά, κυρίως, για να αποκτήσουν με την ευλογία και το ράντισμα του παπά νέα δύναμη και θεία χάρη.

Η πλύση των εικόνων μας θυμίζει τα αρχαία Πλυντήρια, κατά τα οποία το μήνα Θαργηλιώνα (Μάιο) μετέφεραν οι αρχαίοι Αθηναίοι εν πομπή στο Φάληρο το παλιό ξύλινο άγαλμα (ξόανο) της Πολιάδος Αθηνάς για να πλυθεί. Κι αυτό συμβόλιζε εξαγνισμό της πόλης, την οποία προστάτευε η θεά Αθηνά.

Πολυάριθμα είναι τα λατρευτικά έθιμα, σχετικά με τους νεκρούς και την ταφή, που προέρχονται από τους αρχαίους χρόνους. Αναφέρω μερικά:

Κατ' αρχήν ο Χάρος (Χάροντας) της νεοελληνικής μυθολογίας δεν είναι ο αρχαίος Χάρων, που μετέφερε με τη βάρκα του τις ψυχές στον Άδη, μέσω της Αχερουσίας λίμνης, αλλά είναι ο τρομερός κυρίαρχος του Άδη, ο σκληρός ψυχοπομπός, ο άγριος μαύρος καβαλλάρης, ο οποίος, κρατώντας σπαθί ή δρέπάνι γυρίζει στους δρόμους και κατά τα ξημερώματα παίρνει τις ψυχές των ετοιμοθάνατων και τις οδηγεί στα σκο-

τεινά βασιλεία του. Παραθέτω μια στροφή από το γνωστό ποίημα του Κ. Παλαμά:

"Καβάλλα πάει ο Χάροντας
το Διγενή στον Άδη,
κι άλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ανθρώπινο κοπάδι".

Πολλές όμως φορές το έργο του Χάρου είναι δύσκολο, ιδίως, όταν θέλει να πάρει ψυχές ηρώων. Παλεύει με αυτούς και τελικά, βέβαια, νικά. Πρβλ. στ. δημ. τραγ.:

"Και πήγαν και παλέψανε
στα μαρμαρένια αλώνια"
(ο Χάρος κι ο Διγενής).

Γι' αυτό και η τελευταία επιθανάτια αγωνία του ετοιμοθάνατου, το ψυχομαχητό, λέγεται "χαροπάλεμα" και το ρ. "χαροπαλεύω" = ψυχομαχώ, πνέω τα λοίσθια. Ας σημειωθεί ότι η πάλη του μεσαιωνικού ήρωα Διγενή με το Χάρο έχει αντίστοιχο αρχαίο μύθο πάλης του Ηρακλή με το Θάνατο στον Άδη.

Ο Κάτω κόσμος για τους απλούς και αμόρφωτους ανθρώπους της υπαίθρου εξακολουθεί να είναι σκοτεινός, έρημος, παγερός κι αραχνιασμένος, όπως ακριβώς τον παρουσιάζει ο Όμηρος, ο θείος ποιητής. Οι ομηρικές δοξασίες και αντιλήψεις για τους νεκρούς και τον Άδη εντυπώθηκαν τόσο βαθιά στη συνείδηση του λαού, ώστε ο Χριστιανισμός ποτέ δεν μπόρεσε να τις ξεριζώσει από το πνεύμα των κατωτέρων λαϊκών αγροτικών στρωμάτων.

Σε πολλά μέρη της Ελλάδος έβαζαν παλαιότερα στο στόμα του νεκρού νόμισμα (περατίκι λεγόταν), ως ναύλο διαπεραίωσης στον Κάτω κόσμο. Είναι κι αυτό λείψανο αρχαίας συνήθειας, κατά την οποία το εν λόγω νόμισμα (δανάκη λεγόταν) προοριζόταν για το λεμβούχο της Αχε-

ρουσίας λίμνης.

Αλλά και το λάδι ή κρασί που ρίχνει ο παπάς από μια φιάλη σταυροειδώς (στοιχείο χριστιανικό) στο λείψανο, πριν σκεπαστεί με χώμα, μας θυμίζει παρόμοιες αρχαίες χοές. Κι ακόμα η ρίψη χώματος από τον ιερέα και τους παρισταμένους στο λείψανο είναι κατάλοιπο αρχαίου εθίμου, άγραφου νόμου, σε περιπτώσεις αδυναμίας τελέσεως κανονικής ταφής.

Στα χωριά, όταν επιστρέφουν στο σπίτι από την κηδεία, πλένουν τα χέρια με νερό από δοχεία, που κρατάει μια γυναίκα στην εξόπορτα. Το έθιμο κρατάει από την αρχαία εποχή. Μπροστά στην είσοδο του σπιτιού του νεκρού τοποθετούσαν αγγείο (αρδάνιον λεγόταν) για να πλένουν τα χέρια όσοι είχαν έρθει σε επαφή με το νεκρό, κι αυτό, γιατί εθεωρούντο μiasμένοι και μολυσμένοι.

Λίγα λόγια για το φίδι του σπιτιού, η λατρεία του οποίου επιζεί ακόμη και σήμερα στους αγροτικούς πληθυσμούς και τα χωριά.

Το φίδι αυτό θεωρείται προστάτης, φύλακας, στοιχείο του σπιτιού, το οποίο, όχι μόνο δε σκοτώνουν, αλλά το τρέφουν με γάλα για να μη φύγει.

Το φίδι του σπιτιού, ο οικουρός όφις των αρχαίων Ελλήνων, παρίστανε χθόνιες και υποχθόνιες θεότητες και ψυχές ηρώων και νεκρών. Ταυτίστηκε όμως και με τον Ερκείο Δία, που στη φραγμένη αυλή του σπιτιού, που λεγόταν έρκος, είχε βωμό, γύρω από τον οποίο η οικογένεια τελούσε τις καθημερινές ιεροτελεστίες.

Το φίδι, λοιπόν, ήταν, ούτως ειπείν, ο ενσαρκωμένος αντιπρόσωπος του Ερκείου Διός, που προστάτευε

το σπίτι, ο αγαθός δαίμων, το στοιχείο του σπιτιού. Και, ασφαλώς, όταν την πρωτοχρονιά ένα κομμάτι από την πίτα ονοματίζεται "του σπιτιού", προορίζεται ασυναίσθητα για τον προστάτη και φύλακα του σπιτιού, το φίδι.

Αλλά και η θεά Αθηνά είχε σχέση με το φίδι, που το κληρονόμησε από τη Μινωική θεότητα του σπιτιού. Ο Φειδίας, στο κοίλο μέρος της ασπίδας του χρυσελεφάντινου αγάλματος της Αθηνάς στον Παρθενώνα, είχε φιλοτεχνήσει πελώριο κουλουριασμένο φίδι, σύμβολο της θεάς.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει (Θ,41), πως ο μέγας όφις του Ερεχθείου εξαφανίστηκε από την Ακρόπολη, όταν οι Πέρσες με τον Ξέρξη πλησίαζαν στην Αθήνα (480 π.Χ.) γεγονός, που επιτάχυνε τη φυγή των Αθηναίων στην Αίγινα και Σαλαμίνα, γιατί πίστεψαν ότι, με τη φυγή του φιδιού, η πολιούχος θεά Αθηνά τους είχε εγκαταλείψει.

Όλα τα λατρευτικά έθιμα, γύρω από την καλλιέργεια των αγρών, τη σπορά, το θερισμό, το αλώνισμα, τον τρύγο κ.λπ. αποβλέπουν σε μια καλή σοδειά, καθώς και στην αποτροπή καταστροφών και ζημιών, που συνήθως προκαλούνται από δυνατούς ανέμους, καταιγίδες, πλημμύρες, χαλάζι κ.λπ. Και έχει σημασία για τον Έλληνα αγρότη η ευχή του ιερέα "υπέρ ευκρασίας αέρων (ήπιους και μαλακούς ανέμους) ευφορίας των καρπών της γης και καιρών ειρηνικών".

Ακόμα οι μεγάλες φωτιές, που ανάβονται τις Απόκριες και τ' Αϊ Γιαννιού (24 Ιουνίου), αποσκοπούν στην απομάκρυνση των κακών δαιμόνων, και όσοι, μάλιστα τις πηδούν, πιστεύεται ότι καθαρίζονται και εξαγνίζο-

νται με τη δύναμη του πυρός, ενισχύουν την υγεία τους και αποκτούν νέες δυνάμεις.

Σε όλες τις εκδηλώσεις της λαϊκής λατρείας υποκρύπτεται μια συμβολική και μαγική ενέργεια, υπόλειμμα αντίστοιχου αρχαίου εθίμου. Έτσι, και ο κρότος χάλκινου σκεύους ή κουδουνιού, που ακούεται στους κήπους και τα χωράφια το πρωί της 25ης Μαρτίου, με τη φράση "φευγάτε φίδια, φευγάτε γκουστερίτσες", αποτελεί μακρινό απόηχο παρόμοιας αρχαίας συνήθειας, με σκοπό την απομάκρυνση εντόμων, ζωυφίων κ.λπ., που καταστρέφουν τη βλάστηση, καρποφορία. (Σήμερα έχουμε τα διάφορα φυτοφάρμακα).

Τέτοια περίπου είναι η λαϊκή πίστη των ανθρώπων της υπαίθρου, χριστιανική, βέβαια, στη βάση, αλλά με άφθονα στοιχεία από την αρχαία Ειδωλολατρική θρησκεία. Ο Έλληνας χωρικός, ευσεβής Χριστιανός και πιστός τηρητής των κανόνων της θρησκείας, στην οποία πιστεύει, φέρει στα τρίςβαθα της ψυχής του ιδέες, προλήψεις, δεισιδαιμονίες και αντιλήψεις, που τις κληρονόμησε από το μακρινό εκείνο παρελθόν.

Ο Fustel de Coulanges (αρχ. Άστου, σελ. 5) αναφέρει χαρακτηριστικά:

"Ευτυχώς, το παρελθόν ποτέ δεν αποθνήσκει τελείως για τον άνθρωπο. Ίσως ο άνθρωπος το λησμονεί, αλλά πάντοτε φυλάττει αυτό μέσα του. Γιατί η όποια συμπεριφορά του σε κάθε εποχή, είναι το προϊόν και το συμπέρασμα όλων των προγενεστέρων εποχών. Στον πυθμένα της ψυχής του μπορεί κάποιος να ανεύρει και να διακρίνει τις διάφορες εποχές από τα ίχνη, τα οποία κάθε εποχή άφησε σ' αυτόν".

Η λατρεία των νεκρών στην αρχαία Ελλάδα

από τον Νικό Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο, πρ. Ανκειάοχη

Σύμφωνα με τις αρχαιότητες και πρωτόγονες αντιλήψεις και δοξασίες των αρχαίων Ελλήνων, η ψυχή, μετά το θάνατο, δεν αποχωριζόταν από το σώμα, αλλά συνέχιζε να ζει κάτω από τη γη, ενωμένη με αυτό.

Χαρακτηριστικός, εν προκειμένω, είναι ένας στίχος του Ρωμαίου ποιητή Βεργιλίου (70-19 π.Χ.), ο οποίος αναφερόμενος στον ενταφιασμό του Πολυδώρου, λέγει:

“Animamque sepulcro condimus” δηλ. και την ψυχή στον τάφο κρύβουμε (Αινειάς, 3, 67). Η φράση αυτή του Βεργιλίου δεν εκφράζει, φυσικά, πεποίθηση δική του ή των συγχρόνων του, αλλά απηχεί μιά παμπάλαια ιδέα, που διαιώνιστηκε και αποτυπώθηκε στερεότυπα στη γλώσσα, δείχνοντας περίτρανα τη λαϊκή αυτή πίστη των ανθρώπων της εποχής του. Πρβλ. και την ευχή των Ρωμαίων στους νεκρούς: “Ave atque vale”, δηλ. καίρε και υγιάινε.

Και επειδή, ακριβώς, πίστευαν ότι οι νεκροί στη νέα τους ζωή μπορούσαν να δοκιμάσουν και χαρά και λύπη και τα συναφή συναισθήματα, επόμενο ήταν οι ζώντες να προσφέρουν σ' αυτούς χοές και θυσίες και προσφορές τροφών, φαγητών και ποτών για να τους ευχαριστήσουν, δροσίσουν και ανακουφίσουν, κι ακόμα, δεν παρέλειπαν να θάπτουν προσφιλή τους πράγματα, όπως ενδύματα, σκεύη, αγγεία, ξίφη και άλλα κτερίσματα, επί πλέον και ίππους και δούλους εθυσίαζαν σε ενταφιασμούς επισήμων προσώπων,

με την πεποίθηση ότι όλα αυτά θα τους εξυπηρετήσουν εκεί, όπως συνέβαινε και στην επίγεια ζωή τους.

Αργότερα στην ομηρική εποχή και τους μετέπεπα χρόνους, και ιδιαίτερα σε πολεμικές περιόδους, οι νεκροί, για πρακτικούς λόγους, καίονταν, και τότε οι αντιλήψεις για την τύχη της ψυχής μετά θάνατο, άλλαξαν. Πίστευαν δηλ. ότι η ψυχή του νεκρού, αποχωριζόταν από το σώμα, που είχε καεί, και οδηγούνταν στον Άδη από τον ψυχοπομπό Ερμή.

Αλλά και στην ταφή του νεκρού με κατόρυξη (παράκωση) τα ίδια επρέσβευαν. Πρέπει όμως να τονιστεί, ότι, παράλληλα με τη δοξασία αυτή, την κάθοδο δηλ. της ψυχής στον Άδη, δεν έπαυσε ο πολύς κόσμος κι ο απλοϊκός λαός να εξακολουθεί να πιστεύει ότι μετά το θάνατο η ψυχή θάβεται μαζί με το σώμα. Οπωσδήποτε όμως κοινή και γενική πεποίθηση όλων ήταν ότι ο νεκρός έπρεπε να ταφεί ή να καεί. Το “άταφον” εθεωρείτο μεγίστη συμφορά, φοβερότερη και από αυτόν το θάνατον, γιατί, στην περίπτωση αυτή, η ψυχή δεν μπορούσε να μπει στον Άδη, αλλά περιπλανιόταν, σαν φάντασμα, μεταξύ των δύο κόσμων, των ζώντων και των νεκρών.

Έτσι, η ψυχή του Πάτροκλου, παρουσιάστηκε στον ύπνο του Αχιλλέα, λέγοντας: “Θάψε με, όσο το δυνατό πιο γρήγορα, για να περάσω τις πύλες του Άδη. Με εμποδίζουν μακριά οι ψυχές, τα ομοιώματα (είδωλα) των νεκρών και δεν με αφήνουν να ενωθώ με αυτές πέρα από το ποτάμι, αλλά άσκοπα περιπλανιέμαι στον ευρύπυλο οίκο του Άδη” (Ομ. Ιλ. Ψ 71-

74). (Από την πίστη αυτή προήλθε και η σημερινή ιδέα για βρυκόλακες και φαντάσματα).

Γεγονός, πάντως, είναι πως όλη η Αρχαιότητα πίστευε ότι με την ταφή του νεκρού και τις καθιερωμένες χοές, προσφορές κ.λ. η ψυχή εύρισκε ανάπαυση και ευχαρίστηση. Η στέρψη της ταφής ενός νεκρού ήταν, κοντά στα άλλα, και μια συμπεριφορά ανάρμοστη, μισητή και αποτρόπαια, που την απεχθάνονταν θεοί, άνθρωποι και υποχθόνιοι θεοί, που περίμεναν να δεχτούν κάτω από τη γη το νεκρό, που τους ανήκε. Η δύναμη του ιερού αυτού χρέους, έκανε και το γέρο Πρίαμο να έρθει στο στρατόπεδο των Αχαιών στην Τροία και να ζητήσει από τον Αχιλλέα το λείψανο του γιου του Έκτορα, για να τον θάψει με τις πρέπουσες τιμές. Και η Αντιγόνη, στο ομώνυμο δράμα του Σοφοκλή, απηφώντας την απαγόρευση του Κρέοντα, σκόρπισε λίγο χώμα στο άταφο πώμα του αδελφού της Πολυνεΐκη, συνήθεια, που επέζησε μέχρι σήμερα, όταν προτού σκεπαστεί το φέρετρο, οι παριστάμενοι, προεξάρχοντας του ιερέα, ρίχνουν λίγο χώμα στο νεκρό.

Τόσο βαθιά ριζωμένη ήταν μέσα τους η πίστη στο επιβεβλημένο καθήκον της ταφής, ώστε οι Αθηναίοι καυχιόνταν ότι έθαψαν και τους Πέρσες, που σκοτώθηκαν στη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.) και ο Μ. Αλέξανδρος τους Πέρσες, που έπεσαν στη μάχη του Γρανικού (334 π.Χ.). Γνωστό, εξ άλλου, είναι πως και ολιγοήμερες ανακωχές συνάπονταν συχνά μεταξύ των εμπολέμων για την ταφή των νεκρών τους. (Πρβλ. φράση: "τους νεκρούς υποσπόνδους απέδοσαν").

Ύστερα απ' αυτά φαίνεται καθαρά γιατί οι Αθηναίοι κατεδίκαναν σε θάνατο τους νικητές στρατηγούς οι οποίοι μετά την

ναυμαχία στις Αργινούσες (406 π.Χ.) δεν μπόρεσαν, λόγω τρικυμίας, να μαζέψουν και να θάψουν τους νεκρούς. Με τη λαμπρή εκείνη νίκη οι Αθηναίοι έσωσαν κι εδόξασαν, την Αθήνα, αλλά ταυτόχρονα έγιναν αφορμή, ώστε εκατοντάδες ψυχών να περιπλανιώνται, λόγω μη ταφής των νεκρών.

Οι τιμές, που αποδίδονταν στους νεκρούς, δεν τελείωναν με την ταφή. Εκτός από τις χοές, προσφορές, εναγίσματα κ.λ. που γίνονταν την τρίτη, ένατη, τριακοστή κ.λ. μέρα, (πρβλ. σημερινά τρισάγια και μνημόσυνα), συνήθιζαν και σε άλλες μέρες να φέρουν φαγητά, ποτά, γλυκά, καρπούς, και να τα ρίχνουν στους τάφους. Οι χοές συνίσταντο από γάλα, μέλι, κρασί, που χύνονταν στο χώμα, και τρύπες ακόμη ανοίγονταν, για να φθάσουν όλα αυτά μέχρι το νεκρό.

Αναφέρω εδώ την περίπτωση της Ιφιγένειας, η οποία πιστεύοντας ότι ο αγαπημένος της αδελφός Ορέστης πέθανε, ετοιμάζεται να κάνει χοές με γάλα, μέλι και κρασί, γιατί θεωρεί αυτά "θελκτήρια νεκροίς", δηλ. ευχαριστούν και γλυκαίνουν τους νεκρούς. (Ιφιγ. εν Ταύροις, 163).

Οι συγγενείς, λοιπόν και ιδιαίτερα τα άρρενα τέκνα, στα οποία έπεφτε, κατά κύριο λόγο, όλο το βάρος του ιερού αυτού καθήκοντος, είχαν υποχρέωση να ικανοποιήσουν την επιθυμία αυτή των νεκρών με τα καθιερωμένα νόμιμα. Ο Λουκιανός αναφέρει ότι οι νεκροί τρέφονται με τις προσφορές των συγγενών στους τάφους. Και αν κάποιος δεν έχει συγγενή ή φίλο πάνω στη γη, "άσπος ούτος νεκρός και λιμώπων (=πεινασμένος) εν αυτοίς πολιτεύεται (περί πένθους, 9).

Εάν το επιβεβλημένο αυτό καθήκον των

εππαφίων φαγητών δεν γινόταν, τότε πίστευαν ότι οι ψυχές μπορούσαν να βγουν από τους τάφους και να βλάψουν τους οικείους των με ασθένειες, καταστροφές σιτηρών κ.λ. Ο Fustel de Coulanges στο βιβλίο του "το αρχαίο Άστυ, σ. 513 αναφέρει το ακόλουθο ρωμαϊκό μύθευμα, που αφηγείται ο Οβίδιος (Fasti, 2, 549): Κάποια μέρα, γράφει, λησμονήθηκαν οι προσφορές στους νεκρούς. Οι ψυχές τότε βγήκαν από τους τάφους και ακούονταν να τρέχουν και να φωνάζουν γοερά στους δρόμους της πόλης και τους αγρούς του Λατίου, έως ότου προσφέρθηκαν τα επιτάφια δείπνα και τότε επέστρεψαν στους τάφους.

Παραμέληση, λοιπόν, του καθήκοντος αυτού, εσήμαινε διακοπή σχέσεων και επικοινωνίας ζώντων και νεκρών. Οι απόγονοι με τις κοές ευχαριστούσαν τους νεκρούς προγόνους, τους οποίους θεωρούσαν, τρόπον τινά, θεούς, προστάτες της οικογένειας, ικανούς να τους βοηθήσουν σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής τους. Οι αποθανόντες εύρισκαν ανάπαυση και ευδαιμονία και οι ζώντες έπαιρναν δύναμη και ευλογία από αυτούς, τους οποίους χαρακτήριζαν ως θεία όντα. Κι αυτό ήταν φυσικό, γιατί σε μία εποχή, όπου η έννοια της δημιουργίας των πάντων και του ενιαίου θεού ήταν ανύπαρκτη, όλα στηρίζονταν στον πρόγονο νεκρό, που τον ελάτρευαν ως γενεσιουργό αίτιο της ύπαρξής τους.

Ας σημειωθεί και τούτο: Κάθε οικογένεια είχε δικό της τόπο για την ταφή των μελών της και ρητώς απαγορευόταν να ταφούν εκεί άλλοι, που δεν ανήκαν στο ίδιο οικογενειακό δέντρο. Η φρ. "πατρώος τάφος" σαφώς δηλώνει τούτο.

Διηγούνται ότι οι Λακεδαιμόνιοι, πριν από κάποια μάχη προς τους Μεσσηνίους,

έγραψαν στο δεξιό βραχίονα ταινία με το όνομά τους, το πατρώνυμο, τη φυλή τους, έτσι ώστε σε περίπτωση θανάτου, το πώμα καθενός να ταφεί στον πατρικό οικογενειακό τάφο. (Και σήμερα στα νεκροταφεία των χωριών κάθε οικογένεια έχει δικό της τόπο για την ταφή των νεκρών της. Με το χωρισμό αυτό των γειτονικών συγγενικών τάφων, μπορεί κανείς να διαπιστώσει μακρινές συγγένειες των προγόνων τους, οι οποίες, με την πάροδο των ετών, σχεδόν λησμονήθηκαν). Επανέρχομαι στο θέμα.

Ιδού, λοιπόν, ποιά σημασία απέδιδαν οι ευσεβείς αρχαίοι Έλληνες στους νεκρούς προγόνους και στα καθιερωμένα νόμιμα. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τις θρησκευτικές τους δοξασίες, τα λατρευτικά έθιμα και τη λατρεία της οικογενειακής Εστίας, ένωναν τα μέλη μιας οικογένειας στενά μεταξύ τους και με την πόλη τους.

Η θρησκεία τους ήταν συνδεδεμένη με τον πατριωτισμό και τη φιλοπατρία και αποτελούσε μια ηθική δύναμη της Πολιτείας, μεγίστης σπουδαιότητας και σημασίας. Ιδιαίτερα, η λατρεία των νεκρών προγόνων συνέδεε αυτούς με μια σειρά συνεχών υποχρεώσεων και καθηκόντων και καθιστούσε τους οικογενειακούς δεσμούς ιερούς και ισχυρούς. Έτσι, σε κρίσιμες περιστάσεις αντιμετώπιζαν με θάρρος πολυάριθμους εχθρούς στα πεδία των μαχών, ακριβώς γιατί αγωνίζονταν με αποθέματα ηθικών δυνάμεων υπερ βωμών και εστιών και τάφων προγόνων και γενικότερα, για την πατρίδα, την οποία θεωρούσαν πιο πολύτιμη, πιο σεβαστή και πιο ιερή "μπρός τε και πατρός και των άλλων προγόνων απάντων" (Πλάτ. Κρίτων, 12).

Η πλατεία της Κόνιτσας και το άγαλμα της Φρειδερίκης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΟ

Πριν από λίγο καιρό άρχισε να ανασκάφεται η κεντρική πλατεία, το δάπεδο της οποίας είχε υποστεί πολλές φθορές. Οι εργασίες σταμάτησαν, λόγω του χειμώνα, και θα ξαναρχίσουν την άνοιξη. Θα ήθελα λοιπόν, προτού ολοκληρωθεί η ανακατασκευή της, να διατυπώσω μερικές σκέψεις μου.

Ο χώρος αυτός άρχισε να διαμορφώνεται σε πλατεία το 1952 από τις ένοπλες δυνάμεις, κατόπιν αποφάσεως του Γ.Ε.Σ. με σκοπό να στηθεί εκεί το άγαλμα της τότε βασίλισσας Φρειδερίκης, τα αποκαλυπτήρια του οποίου έγιναν στις 3-1-1953, με ομιλητή τον τότε Υπουργό Εθν. Αμύνης Παν. Κανελλόπουλο.

Το άγαλμα αυτό (έργο του ονομαστού γλύπτη Τόμπρου), που ήταν ένα στολίδι της πλατείας και της πόλης, ξηλώθηκε, όλως αδικαιολογήτως και "ως μη ώφελε" το 1973 κατ' εντολή κάποιου μικρού μεν στο μυαλό, αλλά μεγάλου στο αξίωμα, αξιωματούχου της Χούντας, Κωτσέλη, Περιφερειάρχη Ηπείρου. Είναι καιρός, νομίζω, το άγαλμα να ανασυρθεί από τα υπόγεια του Ορφανοτροφείου και να ξαναστηθεί στην αρχική του θέση.

Δεν θέλω να αναφερθώ στους λόγους, που συνέδεσαν το όνομα της Φρεδερίκης με την Κόνιτσα, γιατί όλοι τους γνωρίζουν, όπως επίσης γνωστή είναι και η όλη δράση της με την ανάμειξή της στην πολιτική (λάθη, σκάνδαλα) κ.λ. Και επειδή, ίσως, μερικοί με κατηγορήσουν και μου ρίξουν τον λίθον του αναθέματος, εξηγούμαι εξαρχής.

Δεν υπήρξα ποτέ βασιλόφρων και ούτε έχω τη μωρία να φρονώ ότι ο θεσμός της βασιλείας απειλεί το δημοκρατικό μας πολίτευμα. Αν υπάρχει τέτοιος φό-

βος, τότε... ας απομακρύνουν και τον ανδριάντα του Βασίλ. Κωνσταντίνου από το πεδίο του Άρεως στην Αθήνα, κι ας μετονομάσουν πλατείες και οδούς, που φέρουν τα ονόματα του Όθωνος, Γεωργίου Α', Αμαλίας, Όλγας κλ.

Αυτά, προς άρση πάσης παρεξηγήσεως.

Ας σημειωθεί ότι πολλοί επισκέπτες διερωτώνται σήμερα: "Εδώ δεν ήταν το άγαλμα της Φρειδερίκης; Τι έγινε;" Δυστυχώς, πολλοί, είτε από προκατάληψη είτε από πλάνη, δεν μπορούν ή δεν θέλουν να καταλάβουν ότι το εν λόγω άγαλμα, με την πάροδο του χρόνου, θα είχε την ιστορική του αξία, όχι άσχετη με την Κόνιτσα. Θα μένουμε, λοιπόν, διαρκώς στην πλάνη; Και μου έρχεται στο μυαλό αυτή τη στιγμή κάτι που έλεγαν οι Λατίνοι: "Humanum est errare, sed, stultum in errore perseverare", δηλ. ανθρώπινο είναι να πλανάται κανείς, αλλ' ανόητο να εμμένει στην πλάνη.

Άκουσα κάποτε το Δήμαρχο να λέει σε κάποια ομιλία του, πως το άγαλμα θα τοποθετηθεί στο πραύλιο της οικίας Σίσκου, που θα γίνει μουσείο. "Οψόμεθα" εκτός εάν το πράγμα παραπέμπεται "ad Calendas graecas" (στις ελληνικές Καλένδες), δηλ. ποτέ. Αφήνω όμως ότι η θέση του δεν ταιριάζει εκεί, αλλά στην πλατεία, από την οποία, ελαφρά τη καρδία, απομακρύνθηκε.

Κι αφού ο λόγος για το άγαλμα, ας σημειώσω και το εξής λυπηρό και φαιδρό συνάμα: Δύο μαρμάρινες πλάκες του Νοσοκομείου, η μία σχετική με τα εγκαίνια, που έγιναν στις 5-6-1955, με την παρουσία του τότε προέδρου του Ελλην. Ερ. Σταυρού Γεωργακοπούλου και άλλων επισήμων, καθώς και της τότε βα-

σίλισσας Φρειδερίκης, η οποία πρωτύε-
ρα είχε επισκεφθεί “Σπίτια του παιδιού”
στα χωριά, και η άλλη πλάκα από την
πρόσοψη του Νοσοκομείου, με την επι-
γραφή: “Ελλην. Ερυθρός Σταυρός, Νο-
σοκομείον “Βασίλισσα Φρειδερίκη”, ξη-
λώθηκαν το 1988, όταν κτασκευαζόταν
μια νέα πτέρυγα του κτιρίου, από κάποι-
ον εργολάβο, ο οποίος, εφαρμόζοντας,
φαίνεται, την επιταγή των Ρωμαίων “sic
volo, sic jubeo” (έτσι θέλω, έτσι διατά-
ζω) έδωσε εντολή να κατεβάσουν τις
πλάκες, εκ των οποίων η μία βρέθηκε
αργότερα σπασμένη κοντά στο Βοϊδομά-
τη! Τι έφταιγαν οι πλάκες; Σε τι ενο-
χλούσαν; Μικροπρέπειες, στενοκεφα-
λιές, άστοχες ενέργειες, “O sancta sim-
plicitas” (ω αγία αφέλεια).

Η καταστρεπτική μανία, χαρακτηριστι-
κό, ανέκαθεν, γνώρισμα του Ανατολίτη,
στο οποίο ξεπεράσαμε προ πολλού τους
γείτονές μας Τούρκους, ... σε όλο της το
μεγαλείο!

Ας είναι.

Όταν το 1986 επισκέφτηκα με άλλους
εκδρομείς τη Βουδαπέστη, ο ξεναγός
άρχισε την ξενάγηση από την πλατεία Η-
ρώων, με τους πρώτους βασιλείς του
ουγγρικού κράτους (1000 μ.Χ.). Πα-
ντού, σ’ όλες τις χώρες υπάρχουν αγάλ-
ματα και ανδριάντες βασιλέων, αυτο-
κρατόρων κλ. πολλοί από τους οποίους,
ίσως, έβλαψαν τις χώρες τους. Εδώ στην
Ελλάδα η λέξη “βασιλιάς” ενοχλεί πολύ.
Θα μου επιτραπεί στο σημείο αυτό να
κάνω μια παρέκβαση, μόνο και μόνο,
γιατί είναι ενδεικτική της νοοτροπίας και
στενοκεφαλιάς πολλών Νεοελλήνων:

Το γνωστό τροπάριο “... νίκας τοις βα-
σιλεύσι κατά βαρβάρων δωρούμενος...”,
μετέτράπη στο παρελθόν και με την ανο-
χή, μάλιστα, της Εκκλησίας, σε “... νίκας
τοις ευσεβέσι...”, λες και με την επίμαχη
λ. “βασιλεύσι” νοούνται οι πρόσφατοι

βασιλείς της Ελλάδος! Τώρα τελευταία
ψάλλεται πάλι το τροπάριο στην αρχική
του σύνθεση, κατά περίπτωση όμως.
Στον αγιασμό της Βουλής ή σε άλλες ε-
πίσημες εκδηλώσεις ακούμε “νίκας τοις
ευσεβέσι” ή αντ’ αυτού ψάλλεται άλλο
τροπάριο, ... για να μη δυσαρεστηθούν
οι πολιτικοί μας ηγέτες τρομάρα τους!

Στώμεν καλώς, ψάλλομε παντού και
πάντοτε το τροπάριο στην αρχική του
μορφή, ή δεν το ψάλλομε καθόλου.

Όλα τα άλλα είναι εκ του πονηρού.

Και ύστερα απ’ αυτή την παρέκβαση,
επανέρχομαι στην πλατεία μας.

Εδώ και λίγα χρόνια ήρθαν στην Κόνι-
τσα μερικοί γλύπτες και εφιλοτέχνησαν
κι εκάρισαν στην πόλη μας διάφορα
γλυπτά, μοντέρνας, φυσικά, τέχνης. Δύο
από αυτά τοποθετήθηκαν στο μέσον της
πλατείας. Ένα υπερμέγεθες σφυρί, στη-
ρισμένο σε ογκώδη πέτρα, και το άλλο,
ομολογώ, ακαταλαβίστικο, παριστάνει,
όπως μας εξήγησε ο γλύπτης, τη Βόρειο
Ήπειρο (εσωτερική πέτρα ανώμαλη και
κτυπημένη εδώ κι εκεί με το σφυρί, που
συμβολίζει τη βασανισμένη Βόρ. Ήπει-
ρο, και η οποία περιβάλλεται από μιά
λεία πέτρα, που συμβολίζει την Ελλάδα.
Το θέμα καλό, ως σύλληψη, αλλά δυ-
σκολοερμήνευτο).

Τα δύο αυτά γλυπτά δεν έχουν καμιά
απολύτως θέση στο μέσον της πλατείας.
Συμφωνούν μαζί μου και άλλοι πολλοί.
Ας τοποθετηθούν, όταν ολοκληρωθεί και
διαμορφωθεί ο χώρος, σε κάποια άκρη
ή κάπου αλλού. Και προτείνω αυτό με
τον εξής απλό συλλογισμό: Αν τα δύο
αυτά γλυπτά έχουν κάποια αξία, καθό-
λου δεν την χάνουν, αν στηθούν στην ά-
κρη ή σε άλλο μέρος. Εάν όμως δεν έ-
χουν πολύ μεγάλη αξία, τότε το μέσον
της πλατείας δεν τα σώζει.

Στην είσοδο της πλατείας, δεξιά, βρί-
σκεται, πάνω σε πέτρινο βάθρο, η προ-

τομή ενός παλαιού δασκάλου και γενναίου μαχητή, του έφεδρου λοχαγού Γ. Παπαθεμιστοκλέους, που έπεσε, ηρωικά μαχόμενος, στο Μάλι Σπάτ της Αλβανίας το 1941. Άκουσα στο παρελθόν μερικούς να λένε πως η προτομή αυτή δεν έχει θέση στην Κόνιτσα. Διαφωνώ. Υπάρχει, βέβαια, η προτομή και στο χωριό του, το Γοργοπόταμο, αλλά έχοντας υπ' όψη το του Θουκυδίδου (Περικλ. Επιτάφ. Β, 43):

“Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος” και “mutatis mutandis (=μεταβληθέντων εκείνων που πρέπει να μεταβληθούν) θα έλεγα ότι οι προτομές επιφανών ανδρών και γενναίων μαχητών μπορεί να στηθούν και σε άλλα μέρη. Η Κόνιτσα άλ-

λωστε, στερείται προτομών. (Η Βούρμπιανη έχει 5).

Τελειώνοντας θα ετόνιζα, γενικότερα, πως η τοποθέτηση προτομών αξίων ανδρών και στην κατάλληλη θέση, αποτελεί επιτακτικό καθήκον των μεταγενεστέρων και είναι μια απότιση φόρου τιμής κι ευγνωμοσύνης για την πολύτιμη προσφορά και το αξιόλογο έργο τους. Και δεν παύει να είναι πάντοτε επίκαιρο, χρήσιμο και διδακτικό εκείνο που αναφέρει ο Θουκυδίδης στον επιτάφιο του Περικλή (Β, 46): “Αθλα οἱς κείται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἀριστοὶ πολιτεύουσι”, δηλ.: όπου προβάλλονται μέγιστα βραβεῖα τῆς ἀρετῆς, ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀναδεικνύονται καὶ ἀριστοὶ πολῖτες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη,
φιλόλογο

Από τα μεσαιωνικά χρόνια πολλές φράσεις και αποφθέγματα από την Παλαιά Διαθήκη, από τα Ευαγγέλια, ιδιαίτερα αυτά της Μ. Εβδομάδος, τους ψαλμούς, τις διάφορες Ακολουθίες κ.λπ. μπήκαν στη νεοελληνική μας γλώσσα, διασώθηκαν μέχρι σήμερα και χρησιμοποιούνται από το λαό σε ανάλογες περιστάσεις. Αξίζει να δούμε μερικές απ' αυτές:

1. **Στήλη άλατος:** Κατά την Π. Διαθήκη η γυναίκα του Λωτ έγινε στήλη άλατος, όταν παραβαίνοντας την εντολή του Θεού, γύρισε πίσω να δει τι γινόταν στα Σόδομα και Γόμορρα. Η φράση λέγεται για κάποιον, που έμεινε άφωνος για κάτι το ανεπάντεχο.

2. **Σόδομα και Γόμορρα:** Κατά την Π. Δ. στις πόλεις αυτές υπήρχε μεγάλη έκλυση ηθών. Η φρ. λέγεται σήμερα σε παρόμοιες περιπτώσεις ηθικής ακολασίας.

3. **Αντί πινακίου φακής:** Ο γιος του Ισαάκ Ησαύ πούλησε τα πρωτοτόκιά του στο μικρότερο αδελφό του για ένα πιάτο φακή. Τη φράση τη λέμε για μια ανταλλαγή που δεν μας συμφέρει.

4. **Ανάστα ο Θεός:** (Έγινε το Αν.....). Στην πρώτη Ανάσταση του Μ. Σαββάτου, όταν ο παπάς λέει: "Ανάστα ο Θεός..." αρχίζουν να χτυπούν οι καμπάνες και σε πολλά μέρη οι εκκλησιαζόμενοι θορυβούν και χτυπούν με κρότα πόδια. Η φράση λέγεται για μεγάλο θόρυβο, φασαρία και αναστάτωση.

5. **Προφάσεις εν αμαρτίαις:** Από τον εκκλησιαστικό ύμνο "Κύριε εκέκραξα...". Λέγεται για αδικαιολόγητες δικαιολογίες.

6. **Ουκ έχει που την κεφαλήν κλίνη (όχι κλίνει):** Από τη γνωστή φρ. του Ευαγγελίου (Λουκ. 9, 58) "Ο υιός του Ανθρώπου ουκ έχει..."

7. **Χαίρε βάθος αμέτρητον:** Από τους χαιρετισμούς της Θεοτόκου. Τη φρ. τη λέμε κάπως ειρωνικά για κάθε τι που μας δυσκολεύει να το αξακριβώσουμε και να το κατανοήσουμε.

8. **Κοντός ψαλμός αλληλούϊα:** Αλληλούϊα σημαίνει στην εβραϊκή γλώσσα "δοξάζετε το Θεό". Η φρ. δηλώνει πως είναι περιττά τα πολλά λόγια.

9. **Αγρόν ηγόρασε:** (Λουκ. 14, 18). Από μια παραβολή του Ιησού, όταν κάποιος καλεσμένος στο δείπνο δικαιολογήθηκε πως δεν θα πάει, γιατί αγόρασε αγρό. Λέγεται για κάποιον που αδιαφορεί και δεν προσέχει όσα του λέμε.

10. **Έχε με παρητημένον:** Έτσι απάντησαν όλοι οι καλεσμένοι για το δείπνο. Τη φράση τη λέμε, όταν απορρίπτομε μια πρόταση, που μας έκανε κάποιος.

11. **Άρον άρον:** Από τη φρ. του Ευαγγελίου (Ιω. 19, 15) "Άρον άρον σταύρωσον αυτόν", δηλ. σηκώσε τον, πάρε τον. Σήμερα η φρ. λέγεται για κάτι που γίνεται βιαστικά, διά της βίας. "Τον πήραν άρον άρον".

12. **Βρώμα και δυσωδία:** Από τροπάριο της νεκρώσιμης Ακολουθίας, που αναφέρει ότι ο άνθρωπος, αφού ταφεί, γίνεται των σκωλήκων βρώμα (=τροφή) και δυσωδία (=δυσσομία). Η λέξη βρώμα (τροφή) δίπλα στη δυσωδία (κακή οσμή) πήρε κι αυτή την ίδια σημασία της δυσσομίας. Λέγεται για κάτι που μυρίζει άσχημα, βρωμάει.

13. **Βίος και Πολιτεία:** Τα Συναξάρια

διηγούνται λεπτομερώς τις περιπέτειες των Αγίων. Η φρ. λέγεται μεταφορικά για όσους έπαθαν πολλά ή και επί κακής σημασίας.

14. Είπα και ελάλησα: Κατά το Ευαγγέλιο (Ιω. 15, 22): “Ει μη ήλθον και ελάλησα αυτοίς αμαρτίαν ουκ είχαν”. Τη φρ. τη λέμε, όταν θέλουμε να βγούμε από κάποια ευθύνη, αφού πρωτίτερα διατυπώσαμε καθαρά την άποψή μας.

15. (Του έψαλε) τον αναβαλλόμενο: Ένα τροπάριο της Μ. Παρασκευής λέει: “Σε τον αναβαλλόμενον (=που ντύνεσαι) το φως ώσπερ ιμάτιον...”.

Το τροπάριο αυτό, όταν ψάλλεται, διαρκεί πολύ. Η φρ. λέγεται για παρατηρήσεις, που κάνει κάποιος σε άλλον και οι οποίες διαρκούν πολλή ώρα.

16. Φωνή βοώντος εν τη ερήμω: (Ματθ. 3,3). Αναφέρεται στο κήρυγμα του Ιω. Προδρόμου στην έρημο της Ιουδαίας. Σήμερα λέγεται με άλλο νόημα για κάποιον που τα λόγια και οι συμβουλές του δεν λαμβάνονται υπόψη, δηλ. μιλάει σε ώτα μη ακουόντων.

17. Από τον Άννα στον Καϊάφα: Γνωστό είναι ότι ο Ιησούς, μετά την προανάκριση από τον Άννα, οδηγήθηκε στον πρόεδρο του συνεδρίου των Αρχιερέων Καϊάφα, και έτσι η ανάκριση πήρε μακρός. Τη φράση τη λέμε σήμερα, όταν πηγαίνομε από τον ένα στον άλλο, από γραφείο σε γραφείο, προκειμένου να διεκπεραιώσουμε μια υπόθεση.

18. Οι δε εννέα πού; (Λουκ. 17, 17). Ο Ιησούς εθεράπευσε δέκα λεπρούς, ένας όμως επέστρεψε να τον ευχαριστήσει. Λέγεται σε περιπτώσεις αχαριστίας κι αγνωμοσύνης ευεργετηθέντων.

19. Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες: Είναι φράση από τον Κατηχητικό λόγο Ιω. του Χρυσοστόμου, που διαβάζεται μετά την Ανάσταση και καλεί όλους να χαρούν το Πάσχα. Λέγε-

ται, όταν θέλομε να συμμετάσχουν όλοι σε κάτι, είτε το αξίζουν είτε όχι.

20. Αρκετόν τη ημέρα η κακία αυτής: (Ματθ. 6, 34). Η φράση δηλώνει πως αρκεί για τη σημερινή μέρα η δική της ταλαιπωρία, αγωνία και φροντίδα. Προηγείται η φρ. “Η γαρ αύριον μεριμήσει τα εαυτής”.

Θα παραθέσω τώρα και μερικές άλλες αξιοσημείωτες επιγραμματικές φράσεις: Σημεία των καιρών (Ματθ. 5, 12), ταύτα έδει ποιήσαι κακείνα μη αφιέναι (Λουκ. 11, 42), ου δύναται πόλις κρυβήναι επάνω όρους κειμένη (Ματθ. 5, 14), οι λίθοι κεκροάζονται (Λουκ. 19, 40) δηλ. θα φωνάξουν τα άψυχα λιθάρια (όταν για ένα κατάφωρο αδίκημα όλοι σιωπούν), μετά φανών και λαμπάδων (Ιω. 18, 3, για γιορτάσιμη συνοδεία), μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεΐ η δεξιά σου (Ματθ. 6, 3), κ.λπ., κ.λπ.

Λέμε επίσης σήμερα: “Είναι ο Βενιαμίν” και εννοούμε το τελευταίο παιδί της οικογένειας, Μωραί παρθένοι (για έλλειψη προνοητικότητας, τω καιρώ εκείνω (για παλαιά γεγονότα), πρόβατο απολωλός (για παραστρατημένο άνθρωπο), Μέγας ει, Κύριε (για κάποια έκπληξη), Και έτερος Καππαδόκης (να κι άλλος που έρχεται και ανακατεύεται), Εποχή των παχειών αγελάδων (όχι παχέων) (εποχή ευφορίας και καλοπέρασης, όπως εξήγησε ο Ιωσήφ το όνειρο του Φαραώ κ.λπ., κ.λπ.

Παρέθεσα τις εκκλησιαστικές αυτές φράσεις όχι μόνο για να δείξω πόσο εύστοχα ο λαός τις χρησιμοποιεί για να επισφραγίσει πιο πειστικά και πιο έντονα τα λεγόμενά του, αλλά και για να επισημάνω τη φιλοσοφία εν γένει του Ευαγγελίου, με τις βαθυστόχαστες σκέψεις, τα υψηλά νοήματα και τα πολύ χρήσιμα ηθικά παραγγέλματα για μια ανώτερη πνευματική ζωή.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, Φιλόλογο

Παραθέτω και στο παρόν τεύχος μερικές ακόμη εκκλησιαστικές φράσεις, τις οποίες εύστοχα ο λαός χρησιμοποιεί σε ανάλογες περιστάσεις, για να επισφραγίσει πιο έντονα και πιο πειστικά τα λεγόμενά του.

1. Ύπαγε οπίσω μου σατανά: (Ματθ. 4,10). Λέγεται, όταν θέλουμε να αποφύγουμε κάποιον πειρασμό.

2. Ο μισθός υμών πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς: (Ματθ. 5, 12)

Τη φράση αυτή τη λέμε στο συνάνθρωπό μας, ο οποίος για κάποια υπηρεσία ή καλό που μας έκανε, δεν ανταμείφτηκε, όπως έπρεπε και άξιζε, αλλά του υπενθυμίζουμε ότι στη μετά θάνατον ζωή θα δικαιωθεί πολλαπλασίως και επαξίως.

3. Εζήτησε την κεφαλήν επί πίνακι: (Ματθ. 14, 8) Από το το γνωστό επεισόδιο, όταν η κόρη της Ηρωδιάδος εζήτησε από τον Ηρώδη την κεφαλή του Ιω. του Βαπτιστή σε πιάτο. Λέγεται σε περιπτώσεις σκληρών αποφάσεων και αυστηρών ποινών.

4. Τα του Καίσαρος Καίσαρι και τα του θεού τω Θεώ: (Ματθ. 22, 20). Λέμε τη φράση, όταν θέλουμε να αποδώσουμε στον καθένα ό,τι του ανήκει.

5. Ουκ οίδα υμάς: (Ματθ. 25, 12): Λέγεται σε κάποιον που μας ενοχλεί, προσποιούμενοι ότι δεν τον γνωρίζουμε. Η φρ. μου θυμίζει το εξής: Τον καθηγ. της φιλοσοφίας Θεόφ. Βορέαν, διδάσκοντα στο αμφιθέατρο της οδού

Σόλωνος, παρακολουθούσαν πολλοί φοιτητές και άλλων Σχολών. Φοιτητές της Νομικής κάθονταν στο αριστερό μέρος του αμφιθεάτρου και όταν καμιά φορά μιλούσαν μεταξύ τους, ο Θ. Βορέας στρεφόμενος προς αυτούς τους έλεγε οργισμένος: "Όντα, παρανόμως δρώντα, ουκ οίδα υμάς".

6. Μη μου άπτου: (Ιω. 20, 17): Έτσι απάντησε ο Ιησούς στη Μαρία (μη με εγγίζεις). Σήμερα λέμε τη φράση με άλλο νόημα: Αυτός ο άνθρωπος είναι "μη μου άπτου", δηλ. μυγιάγγιχτος, άνθρωπος που δεν ανέχεται καμιά ενόχληση.

7. Ο αναμάρτητος πρώτος βαλέτω τον λίθον: (Ιω. 8, 7) Λέγεται, όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι όλοι είμαστε αμαρτωλοί και μπορούμε να υποπέσομε σε παντός είδους παραπτώματα.

8. Αντί του μάννα χολήν: Από τροπάριο της Μ. Ιεμπτης. Λέγεται, όταν μας βλάπτει κάποιος, τον οποίο ευεργετήσαμε.

9. Τετέλεσται: Ήταν τα τελευταία λόγια του Ιησού στο Σταυρό. Λέγεται με τη σημασία πως όλα έχουν τελειώσει και δεν είναι δυνατό ν' αλλάξει μια απόφαση.

10. Ενώπιος ενωπίω: (Ελάλησε Κύριος προς Μωυσήν ενώπιος ενωπίω) Εξόδου Ανάγν. λγ 11. Η φράση λέγεται σε περιπτώσεις πρόσωπικής συνάντησης και φανερής συνομιλίας, χωρίς υπεκφυγές και αμφιταλαντεύσεις.

11. Φρίξον Ήλιε - Μνήσθητί μου

Κύριε: Λέγονται για γεγονότα εξωφρενικά, ανεπάντεχα και εκπληκτικά.

12. Τα καλά και συμφέροντα: Ο ιερέας στη λειτουργία σ' ένα από τα Ειρηνικά ζητάει να μας δώσει ο Θεός τα καλά και συμφέροντα ταις ψυχαίς ημών. Λέγεται με αλλαγμένο νόημα για κάποιον που κοιτάζει πάντοτε το συμφέρον του.

13. Ας όψεται: Από ευαγγελική φράση "υμείς όψεσθε" (=εσείς θα το βρείτε) που είπε ο Πιλάτος στους Εβραίους (Ματθ. 27, 24). Λέγεται με τη σημασία πως την ευθύνη και την τυχόν τιμωρία για κάτι θα την έχει ο υπόλογος και υπεύθυνος.

14. Άνω σχώμεν τας καρδίας: Είναι λόγια του ιερέα, πριν από τη θεία Ευχαριστία. Το λέμε σε περιπτώσεις ψυχικής ανάτασης.

15. Σιτευτός μόσχος: Στην παραβολή του Ασώτου ο πατέρας, προκειμένου να γιορταστεί η επιστροφή του παραστρατημένου γιού του, διατάζει να σφάξουν το καλοθρεμμένο μοσχάρι. Λέγεται για έναν εορτασμό που κάνουμε για να περιποιηθούμε κάποιον, όπως του αξίζει.

16. Νίπτω τας χείρας μου: Από την ευαγγελική φρ. του Πιλάτου (Ματθ. 27, 24) "λαβών ύδωρ απενίψατο τας χείρας". Λέγεται σε περιπτώσεις που δεν συμμετέχουμε σε μια λαθεμένη απόφαση και έτσι δεν έχουμε καμιά ευθύνη για τυχόν κακές επιπτώσεις.

17. Γη της Επαγγελίας: Ήταν για τους Εβραίους η Χαναάν μια εύφορη χώρα, που τους είχε υποσχεθεί ο Θεός. Λέγεται για κάθε τόπο πλούσιο και ευτυχισμένο.

18. Ουδείς προφήτης δεκτός εν τη πατρίδι αυτού: (Λουκ. 4, 24). Λέγεται σε περιπτώσεις, που αξιόλογοι άνθρωποι φθονούνται και κατηγορούνται από συμπολίτες τους.

19. Ο γέγραφα γέγραφα: (Ιω. 19, 21): Ήταν η απάντηση του Πιλάτου στους Αρχιερείς, που ζητούσαν επίμονα να σβήσει από το Σταυρό τη λέξη "βασιλεύς των Ιουδαίων". Λέγεται για μια οριστική και αμετάκλητη απόφαση που πήραμε.

20. Οι διυλίζοντες τον κώνωπα, την δεν κάμηλον καταπίνοντες: (Ματθ. 23, 24). Λέγεται, όταν λεπτολογούμε για ασήμαντα πράγματα, ενώ παραβλέπουμε άλλα πιο σημαντικά.

21. Ο έχων ώτα ακούειν, ακουέτω: (Ματθ. 11, 15) Το λέμε προειδοποιώντας κάποιον ν' ακούσει τις συμβουλές μας.

Έφτασε στο νυν και αεί, δηλ. στο τέλος. Πολλές εκκλησιαστικές ευχές τελειώνουν έτσι (νυν και αεί και εις τους αιώνας...).

22. Οι παροικούντες στην Ιερουσαλήμ: (Λουκ. 24, 28). Λόγια του Κλεόπα στον αναστάνα Ιησού, που δεν τον ανεγνώρισε: "Συ μόνος παροικείς εν Ιερουσαλήμ και ουκ έγνως τα γενόμενα...; Λέγεται για όσους αγνοούν πράγματα γνωστά σε όλους.

Τελειώνω με την κατακλείδα πολλών εκκλησιαστικών ευχών: **Αμήν**, που το λέμε ως απάντηση σε μια ευχή, που μας κάνουν: π.χ. καλές επιτυχίες. Αμήν, απαντά ο άλλος, δηλ. είτε, μακάρι.

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

Το καφενείο έκλεισε...

Από ΝΙΚ. ΡΕΜΠΕΛΗ, Φιλολόγο

Στις 28 Φεβρουαρίου έκλεισε στην Κόνιτσα ένα παραδοσιακό καφενείο του "Γεράση", όπως λεγόταν παλαιότερα.

Το είχε ανοίξει αρχικά, το 1920, ο αξέχαστος εκείνος Απόστολος Ζιακόπουλος, ο οποίος δύο χρόνια αργότερα, προσέλαβε ως συνétaιρο το γαμπρό του Γρηγόρη Γεράση, μετά το θάνατο του οποίου (1951) το διετήρησε ο Απ. Ζιακόπουλος με διάφορους υπαλλήλους (γκαρσόνια) και από το 1952 και με το γιο του Κώστα.

Προ τριετίας το καφενείο μαζί με το διπλανό ζαχαροπλαστείο αγόρασε η Αγροτ. Τράπεζα, για να κάνει δικό της Κατάστημα. Ας σημειωθεί ευκαιριακά πως το μέρος αυτό ήταν κατάλληλο για καφενείο. Έτσι και στεκόσουν μπροστά στο πεζοδρόμιο, θα έβλεπες και θα συναντούσες όποιον ήθελες, γιατί όλοι οι δρόμοι της αγοράς οδηγούν σ' αυτό.

Απ' εκεί θα περάσει κανείς, είτε θέλει είτε δεν θέλει.

Σήμα κατατεθέν λοιπόν το καφενείο και σημείο αναφοράς και καθημερινής συνάντησης, εξυπηρετούσε τον κόσμο για 77 συνεχή χρόνια. Το ευνοούσε η θέση του.

Και τι δεν είδαν τα μάτια της... ψυχής του, και τι δεν άκουσε, τι δεν αφουγκράστηκε από το 1920 μέχρι τη

μέρα (28 Φεβρ.) που ο καλός Κώστας, περίλυπος συλλογισμένος και δακρυσμένος έκλεισε την πόρτα του.

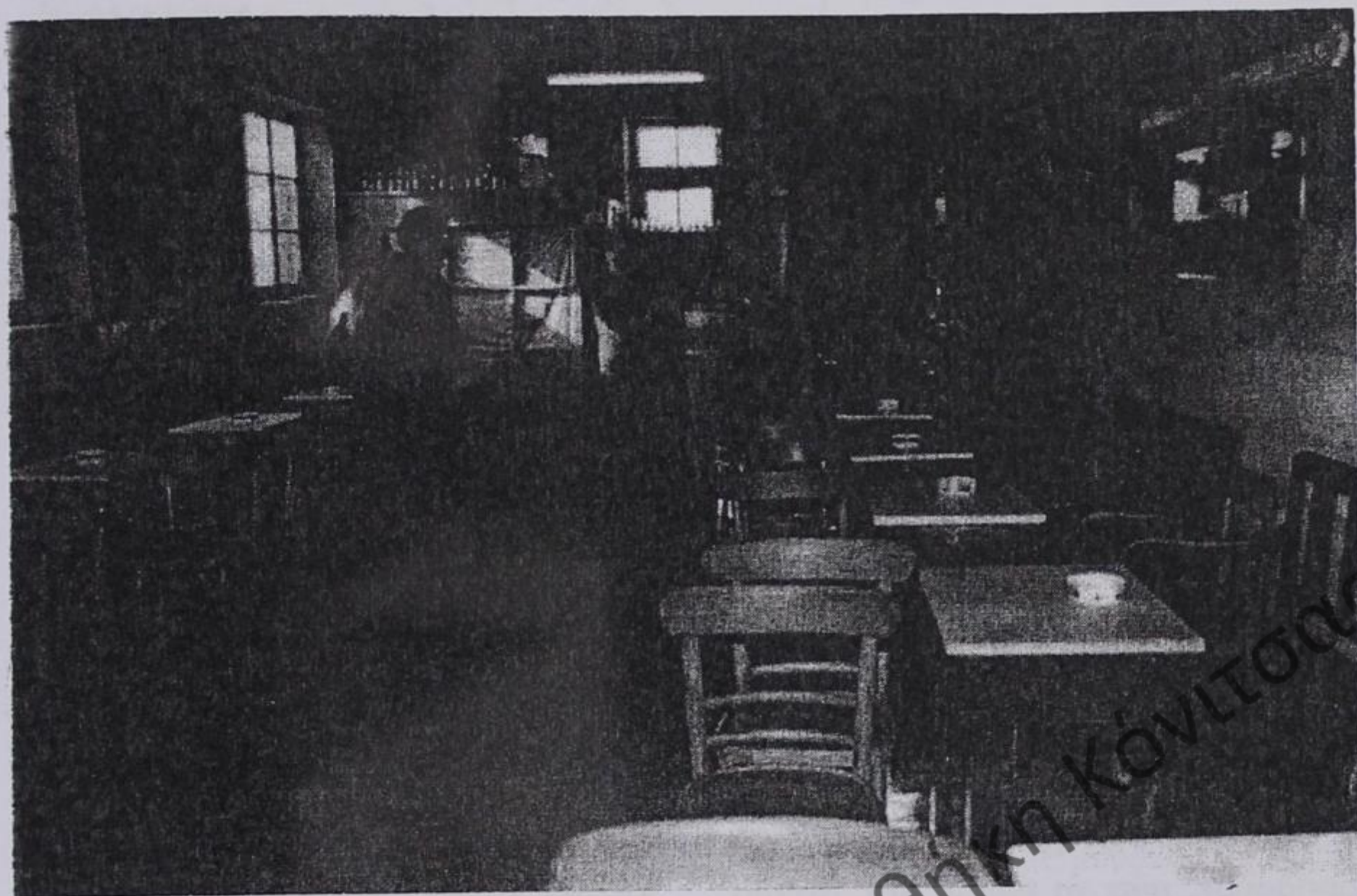
Με τι πόνο ψυχής το έκανε αυτό, το διαπίστωσαν όλοι όσοι τις τελευταίες μέρες τον έβλεπαν σκεφτικό, γιατί γεγονός είναι ότι είχε συνδεθεί ψυχικά με αυτό.

Το καφενείο έκλεισε για πάντα, παίρνοντας μαζί του λογής λογιών θύμνες και αναμνήσεις.

Προπολεμικά βέβαια ήταν στις μεγάλες του δόξες. Θα ανταμώσουμε του "Γεράση", έλα να πιούμε καφέ "στου Ζιακόπουλου" έλεγε ο ένας στον άλλο. Και ήταν, πράγματι, ο καφές του κυρ Αποστόλη ανεπανάληπτος, μοναδικός σε γεύση και άρωμα "ε ρ α τ ε ι ν ό ς", όπως θα τον έλεγε ο Σουρής.

Το καφενείο έκλεισε. Σ' αυτό μαζευόταν παλαιότερα κόσμος και κοσμάκης, υπάλληλοι, επαρχιώτες, ξένοι, περαστικοί. Μέσα σ' αυτό γίνονταν τόσες και τόσες συζητήσεις για διάφορα θέματα, συμφωνίες, παζαρέματα, συναλλαγές κ.λπ. Σ' αυτό έβγαζαν τους δεκαρίσιους προεκλογικούς λόγους οι πολιτικοί μας, σ' αυτό μαζεύονταν οι δικηγόροι για ν' ακούσουν τις υποθέσεις των πελατών τους.

Σε αυτό προπολεμικά ο καπάτσος εκείνος Γκοζιάρας, δικολάβος, περί-

μενε τους χωριάτες για να συζητήσουν τα της δίκης και να συντάξει ύστερα τη μήνυση.

Κι όταν άκουε την υπόθεση (ύβρις, ξυλοδαρμός, κλοπή, κ.λπ.), αγανακτισμένος δήθεν, έλεγε στον πελάτη του. “Βρε Γιάννη, αυτό σπκάνει όχι απλή μήνυση, αλλά μ η ν υ σ ά ρ α!”. Κι επειδή τότε ο Αποστόλης, εκτός από τις εφημερίδες, πουλούσε και χαρτόσημα, φώναζε ο Γκοζιάρης: “Θα τον σιάξω εγώ. Αποστόλη, φέρε μας χαρτόσημα για... μηνυσάρα. Κι ο πελάτης, βέβαιος πια ότι θα κερδίσει τη δίκη, κερνούσε κι άλλο ούζο με εκλεκτό μεζέ.

Άλλος πάλι χαρακτηριστικός τύπος της εποχής εκείνης, ο Σπ. Ντόβας, τριγύριζε έξω από το καφενείο και περίμενε να μπει μέσα κάποιος γνωστός του χωριάτης, κι ύστερα να εμφανιστεί αυτός, για να πει τζάμπα τον καφέ του. Κάποια μέρα όμως, λόγω βροχής,

δεν κατέβηκαν από τα χωριά. Ο Ντόβας περίμενε έξω, περίμενε... τίποτε, ψυχή, κανένας χωριάτης. Και σαν απνύδνησε περιμένοντας, μπαίνει μέσα και χαριτολογώντας λέει: “Αποστόλη, από την κακοκαιρία κανένας δεν ήρθε. Έλα, χωριάτης είσαι και συ, κέρνα με καφέ”. Κι από τότε έμεινε παροιμιώδης η φράση ότι οι Κονιτσιώτες περιμένουν τους χωριάτες για να τους κεράσουν.

Ο Γεράσης ήταν μπεσαλής στη δουλειά κα αυστηρός στους υπαλλήλους, αλλά για οποιοδήποτε λάθος τους ποτέ δεν τους πρόσβαλλε μπροστά στους πελάτες. Συνήθιζε μόνο, όταν έβλεπε κάποια παρατυπία τους, να τους υποδέχεται στον μπουφέ με μια ελαφριά κλοτσιά.

Στο παζαρόπουλο, που γινόταν τον Οκτώβριο, το καφενείο γέμιζε από κόσμο και τα γκαρσόνια δεν προλάβαι-

ναν την εξυπηρέτηση. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο σερβιτόρος προσπαθεί τότε είτε να περάσει κάτι παραπάνω στο λογαριασμό για δικό του όφελος.

Μια παρέα λοιπόν από τη Μόλιτσα κουτσόπινε σ' ένα τραπέζι, αλλά ένας απ' αυτούς, σε κάθε σειρά τσίπουρου, που έφερνε το γκαρσόνι, τραβούσε και μια γραμμή με το μολύβι στο πόδι του τραπεζιού, για να ξέρουν τι πίνουν και τι πληρώνουν. Αυτό όμως το αντελήφθη ο σερβιτόρος κι αφού πήρε ένα μολυβάκι πρόσθετε κι αυτός με τρόπο σε κάθε σειρά μια άλλη γραμμή δίπλα στις άλλες. Στο τέλος, μετρούσε ο Μολιστινός, ξαναμετρούσε τις γραμμές και, φυσικά, απορούσε, τότε τα ήπιαν. Και, βέβαια, πλήρωσαν τα... σπασμένα.

Ψυχή του καφενείου στις μέρες μας ήταν ο κυρ-Αποστόλης. Σπεσιαλίστας στο ψήσιμο του καφέ, παλιότερα, στη κόβολη και στα κάρβουνα. Πάντοτε γλυκομίλητος, πράσιος, ήρεμος, ψυχραιμος. Αν κάποτε εδημιουργείτο κάποια παρεξήγηση στο τάβλι ή στα χαρτιά και τα πνεύματα οξύνονταν, τότε αμέσως έσπευδε ο Αποστόλης και με το πλατύ του γέλιο, με τον αστείο και παρήγορο προς τον "χαμένο" λόγο του, κατεπράϋνε τους παρεξηγημένους και συμβίβαζε τα πράγματα.

Ήταν σ' αυτό ικανότατος μαέστρος για να συμφιλιώνει τους οργισμένους παίκτες.

Το καφενείο έκλεισε. Την πρώτη Μαρτίου δεν άνοιξε η πόρτα του. Και οι γνωστοί πρωινοί επισκέπτες έκοβαν βόλτες γύρω, σα να μην ήθελαν ν' απομακρυνθούν απ' εκεί, από το συνηθισμένο στέκι τους, ωσάν να τραβούσε

τα βήματά τους κάποιος αόρατος μαγνήτης, παρόμοια δηλ. με τα πουλιά εκείνα, που κάποιος χαλάει τη φωλιά τους, κι αυτά έρημα και μόνα πετούν γύρω από το δέντρο, ψάχνοντας άλλο κλαδί εκεί κοντά για μια καινούρια φωλιά.

Το παραδοσιακό καφενείο έκλεισε, κι αμέσως άρχισαν να χαλούν τη στέγη. Τις μέρες αυτές η μπουλτόζα και η τσάπα κατεδαφίζουν. Φρικτό το θέαμα. *Miserabile visu*, για να θυμηθώ τον Ρωμαίο ποιητή Βεργίλιο.

Με κρότο και ορυμαγδό η τσάπα μπήγει και βυθίζει τα φοβερά της δόντια στους τοίχους και στα μεσοτοιχία. Χαλάει, γκρεμίζει, ισοπεδώνει. Και το παλό καφενείο, ανήμπορο ν' αντισταθεί, παραδίδεται αγόγγυστα κι αμαχητί, για να χτισθεί στη θέση του το μοντέρνο κτίριο της Τράπεζας.

Και τώρα το μέρος αυτό, ιδιαίτερα όταν νυχτώνει, φαίνεται κάπως αλλιώτικο. Σκοτεινό, παράξενο, "στούρος", όπως λέει ο λαός, άγριο κι αποκρουστικό. Και στο σούρουπο και στη σιγαλιά της νύχτας μπορείς να διακρίνεις λίγες νυχτερίδες, ανήσυχες να διαγράφουν κοφτές κυκλικές τροχιές στα χαλάσματα και στα έρημα ντουβάρια!...

Άνεμοι και Ανεμοστρόβιλοι στις δοξασίες του λαού

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο

Απ' όλα τα φυσικά φαινόμενα τα μετεωρολογικά είναι εκείνα, που, από τους αρχαίους χρόνους, έκαμαν μεγάλη και βαθιά εντύπωση στη φαντασία του λαού και έδωκαν, ως εκ τούτου, αφορμή στη γένεση, διάπλαση και διάδοση διαφόρων μύθων.

Και αυτό ήταν φυσικό, γιατί οι καταιγίδες, η αστραπή, ο κεραυνός, ο μυστηριώδης συριγμός του ανέμου, οι διάφορες ατμοσφαιρικές μεταβολές κλ γέμιζαν παλαιόθεν την ψυχήν των δεισιδαιμόνων ανθρώπων με κάποιο αόριστο φόβο και τρόμο, μήπως προκαλέσουν καταστροφές και πλημμύρες, και επειδή κατείχοντο από δέος και αγωνία, θεοποιούσαν τις φοβερές αυτές δυνάμεις της φύσεως και απέδιδαν σ' αυτές ενέργεια κακοποιών πνευμάτων και δαιμονίων.

Ως απηχήσεις των παλιών εκείνων μυσθικών ιδεών διασώθηκαν στη γλώσσα του λαού μερικές φράσεις, που θεωρούν τις λαίλαπες και καταιγίδες ως καταστροφή των πάντων. Έτσι λέμε:

“Έγινε χαλασμός του κόσμου, “ήρθε το συντέλειο του κόσμου”, κοσμοχαλασιά” κ.λ.

Τους Ανέμους παλαιότερα ονόμαζαν και Στοιχειά, τα οποία πολλές φορές παλεύουν μεταξύ τους. Με την πάροδο όμως των ετών η συνταύτιση Ανέμων και Στοιχειών λησμονήθηκε και ο λαός

δημιούργησε πολλούς μύθους για πάλημα Στοιχειών, που τα εκλαμβάνει ως όντα δαιμονικά, που πήραν τη θέση των αρχαίων δαιμόνων.

Κατά τη λαϊκή δοξασία το Στοιχειό ενός τόπου ευεργετεί τους ανθρώπους της περιοχής του κι όταν νικήσει το αντίπαλο Στοιχειό, βλάπτει τους ανθρώπους, που αυτό μέχρι τώρα προστάτευε.

Τα Στοιχειά στους μύθους του λαού σχετίστηκαν με τους Δράκοντες-Δράκους, που κι αυτοί παλεύουν μεταξύ τους. Μας είναι γνωστή η Δρακόλιμνη της Τύμφης και η άλλη του Σμόλιγκα, ο Δράκος της οποίας, κατά τη λαϊκή δοξασία, εκσφενδονίζει κατά του άλλου βράχους, με αποτέλεσμα να τραντάζεται η γύρω περιοχή από την τρομερή αυτή πάλη των δύο Δράκων.

Παρεμφερής είναι και η άλλη παράδοση των Στοιχειών του Γράμμου, σύμφωνα με την οποία το ένα ρίχνει κούτσουρα दाδί από το λόγγο τον Ντεντσιώτικο, και το άλλο κεφαλοτύρια από τις στρούγγες της Γράμμοστας.

Είπαμε ότι στη φοβερή πάλη Δράκων - Στοιχειών κουνιέται και σείεται όλη η γύρω περιοχή. Και εδώ θα ήθελα να παραθέσω ένα χωρίο της Εσθήρ, βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης: “Και τούτο ην αυτού το ενύπνιον.

Και ιδού φωνή και κραυγή θορύβου, βρονταί και σεισμός, τάραχος επί της γης. Και ιδού δύο δράκοντες και προ-

σπλήθον αμφότεροι παλαίειν. Και εγένετο αυτών φωνή και εταράσσετο πάντα από τῆς κραυγῆς τῆς φωνῆς ταύτης” (Εσθήρ Α, 5-7).

Αλλά ας γυρίσουμε στους Ανέμους, κυριότερος των οποίων θεωρείται ο Βοριάς, ο βασιλεύς των Ανέμων κατά τον Πίνδαρον.

Στην Ιλιάδα (Ψ195) ο Αχιλλέας προσεύχεται και υπόσχεται θυσία στο Βορέα και Ζέφυρο, αν πνεύσουν για να καεί το πτώμα του φίλου του Πατρόκλου και δώδεκα Τρώων.

“... δοιοίσι γράτο ανέμοισι Βορέη και Ζεφύρω και υπέσχετο ιερά καλά... ελθέμεν, όφρα τάχιστα πυρί φλεγεθοίαιτο νεκροί”.

Ο λαός μας τον Βοριά τον θεωρεί σκληρό και οργίλο, που μπορεί να τιμωρήσει όσους περιφρονούν τη δύναμή του. Σε πολλά μέρη της Ελλάδος υπάρχει το τραγούδι του Κυρ Βοριά, που βύθισε το πλοίο ενός υπερήφανου καπετάνιου. Παραθέτω λίγους στίχους:

“Ο Κυρ Βοριάς παράγγειλε
όλων των καραβιώνε:

- Καραβια που είστε στο γιαλό,
όλα λιμάνι πιάστε.

Του κυρ Ανδριά το κάτεργο
δε θέλει για να πιάσει.

- Δε σε φοβάμαι κυρ Βοριά
στο νου μου δε σε βάνω
έχω αντένες μπρούτζινες
κατάρτια ασημένια
έχω τους ναύτες διαλεχτούς
κι ατόσμου παλληκάρι.

Και ιδού το αποτέλεσμα της υπεροψίας:

Γιόμισ’ η θάλασσα πανιά

κι ο άμμος παλληκάρια

Η λέξη “Άνεμος” στη γλώσσα του λαού ταυτίζεται με το Διάβολο. Πρβλ. τη γνωστή παροιμία:

“Ανεμομαζώματα διαολοσκορπίσματα”. Η κατάρα: “Να σε πάρ’ ο διάολος” λέγεται επί το ευφημότερον: “να σε παρ’ ο Άνεμος”.

Λέμε συχνά: “Αϊ στον Άνεμο” (=πήγαινε σ’ ανάθεμα, στο διάλογο), “πήγε κατ’ Ανέμου” (=κατά διαόλου, κάθισε). “Τι Άνεμο κάνετε έτσι;” (για κάτι παράδοξο και παράξενο), “Πού στον Άνεμο σ’ έχω βάλει” (όταν ψάχνουμε κάτι και δεν το βρίσκουμε), “Είπα κι εγώ, τι Άνεμο, δεν έκλεισα την πόρτα;” (για κάτι το απίστευτο), “Ας πάει στον Άνεμο” (όταν θέλουμε να απαλλαγούμε από κάτι που μας ενοχλεί).

Συχνά λέμε: “Να τον πάρ’ ο Άνεμος”, φράση της οποίας η χρήση είναι πολύ παλιά. Ο Ησαΐάς (οζ, 13) λέγει: Τούτους γάρ άπαντας Άνεμος λήψεται και αποίσει κατά γης”.

Σημειώνω την πολύ συνηθισμένη φράση: “Ποιός Άνεμος σ’ έφερε (σ’ έριξε) κατ’ εδώ;” (όταν ανεπάντεχα μας επισκέπτεται κάποιος). Όλες αυτές οι φράσεις, κι άλλες παρόμοιες, απηχούν παλιές μυθικές ιδέες, σύμφωνα με τις οποίες στους Ανέμους κατοικεί ένας κακός δαίμων, ένα πονηρό Πνεύμα, ο Διάβολος.

Με την παραπάνω φράση: “Ποιός Άνεμος σ’ έφερε κατ’ εδώ” υπάρχει ένα αστείο ανέκδοτο, που αξίζει να το παραθέσω:

Ένας κλέφτης λαχάνων ^{συγ} ελήφθη τη νύχτα από τον ιδιοκτήτη του κήπου, και

όταν αυτός τον ρώτησε, πως βρέθηκε εκεί, εκείνος απάντησε: “Κάποιος Άνεμος μ’ έφερε”.

- “Καλά, και τα ξερριζωμένα λάχανα;”

- “Πιάσθηκα απ’ αυτά να μη με ξανασηκώσει”.

- “Κι αυτά που είναι στο σακκούλι σου;” του λέει ο ιδιοκτήτης. Και η απάντηση:

- “Έλα ντε, αυτό κι εγώ δεν μπορώ να εξηγήσω”.

Στενή σχέση με τους Ανέμους έχουν και οι Ανεμοστρόβιλοι (συστροφαί ανέμων, κατά τους αρχ. Έλληνες), οι οποίοι, σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία, δημιουργούνται από κάποια δαιμονική δύναμη, η οποία μετακινεί τα κακοποιά πνεύματα από έναν τόπο σε άλλο. Ο λαός συνήθως αποδίδει τη γένεση των Ανεμοστρόβιλων στις Νεράϊδες (αρχ. Νηρηίδες), οι οποίες πηδούν, χορεύουν και αρπάζουν ό,τι βρεθεί μπροστά τους.

Κατά τη λαϊκή δοξασία, όταν συμβεί ανεμοστρόβιλος, που φέρει μαζί του κακοποιά πνεύματα, Νεράϊδες και τον ίδιο τον διάολο, οι άνθρωποι πρέπει να πέσουν κατά γης, να πιαστούν από κάτι (δένδρο, βράχο) και να πουν τον εξορκισμό: “μέλι και γάλα στο δρόμο σου”. (Ίσως απ’ αυτό να προήλθε και η φράση: “είμαστε μέλι και γάλα”, που δηλώνει τις καλές σχέσεις δύο ανθρώπων).

Ο ανεμοστρόβιλος μπορεί να συμβεί και με ξάστερο ουρανό, καλοκαίρι και καταμεσήμερο με καύσιμα. Κι αυτό ήταν που φόβιζε τους ανθρώπους και πίστευαν ότι κάτι κακό θα φέρει. Ας θυμηθούμε εδώ έναν τέτοιο ανεμοστρό-

βιλο στην “Αντιγόνη” του Σοφοκλή (στίχ. 417 κ.εξ.) “τυφώς αείρας σκηπόν” που γέμισε με σκόνη την πεδιάδα, όπως τον περιγράφει ο φύλακας του πώματος του Πολυνείκη.

Προσωπικά, θυμάμαι έναν ανεμοστρόβιλο -σίφουνα- στο χωριό προπολεμικά, Αύγουστο μήνα, καταμεσήμερο, σε χωράφι, που θέριζαν οι γυναίκες. Τα στάχυα στροβιλιζόμενα σηκώνονταν ψηλά από τον τοπικό αυτό ανεμοστρόβιλο του χωραφιού, οπότε οι γυναίκες φώναζαν να σκύψουν κάτω, γιατί θα πάρει ο δαίμονας τον καρπό.

Οι άνθρωποι της υπαίθρου, αγρότες και γεωργοί, πάντοτε φοβούνται τους σφοδρούς ανέμους, τα Στοιχεία της φύσης, όπως λένε, που μπορούν ανά πάσα στιγμή να καταστρέψουν τα σπαρτά τους. Και δεν είναι άσχετη με το φόβο αυτό η δέηση του ιερέα στην εκκλησία, που εύχεται “υπέρ ευκρασίας αέρων” (για μέτριους και ήπιους ανέμους).

Είπαμε παραπάνω ότι, κατά τη λαϊκή δοξασία, οι ανεμοστρόβιλοι με τα κακοποιά δαιμόνια και πνεύματα, που μεταφέρουν, μπορούν ν’ αρπάξουν ό,τι βρεθεί μπροστά τους. Ως προς αυτό, και οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι “αι Άρπυιαι” που ήταν φτερωτά δαιμόνια και τέρατα, προσωποποίηση των ανέμων και των θυελλών, μπορούσαν να προξενήσουν παντός είδους κακά, ακόμα ν’ αρπάξουν και ανθρώπους. (Να σημειωθεί ότι οι Στρίγγλες, Λάμιες, Νεράϊδες της Νεοελληνικής Λαογραφίας αντιστοιχούν προς τις αρχαίες Άρπυιες).

Έτσι στην Οδύσσεια του Ομήρου (α 241) ο Τηλέμαχος λέει για τον πατέρα

του Οδυσσέα ότι “ακλειώς Άρπυιαι ανηρείψαντο”, δηλ. άδοξα τον σήκωσαν ψηλά (τον άρπαξαν) οι ανεμοθύελλες. Και στην Ιλιάδα (Ζ 345) η Ελένη του Μενελάου, μιλώντας στον **Έκτορα**, λέγει: “Αντραδερφέ μου, ... μακάρι τη μέρα εκείνη, όταν με γέννησε η μάνα μου, να με είχε πάρει και να με είχε πάει μακριά “κακή ανέμοιο θύελλα εις όρος ή εις κύμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης”. Με όσα αναφέραμε φαίνεται κα-

θαρά ότι μέσα στα τρίςβαθα της ψυχής πολλών ανθρώπων, ιδιαίτερα της υπαίθρου, είναι ριζωμένες οι παμπάλαιες αυτές δοξασίες, οι οποίες, φυσικά δεν ευσταθούν και δεν έχουν καμιά λογική ερμηνεία, αλλά που όμως δείχνουν δια μέσου των αιώνων το συνεχές και αδιάσπαστο της ενότητας και διάρκειας της αριστοτόκου ελληνικής φυλής.

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τα Λιανοτράγουδα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΣΗ ΦΙΛΟΛΟΓΟ

Τα λιανοτράγουδα, που λέγονται και δίστιχα και σικοπλάκια, αποτελούν μιά ξεχωριστή κατηγορία δημοτικών τραγουδιών, τα οποία και σήμερα ακόμη τα τραγουδάμε με κέφι και χαρά σε διάφορες περιστάσεις.

Ποιά όμως είναι η απαρχή και η προέλευση των χαρακτηριστικών αυτών διστίχων;

Δεν ασπάζομεθα, φυσικά, την άποψη ολίγων μελετητών, που θέλησαν να αναγάγουν τις ρίζες τους στους λαϊκούς πληθυσμούς της αρχαίας Ελλάδας και την κατοπινή διαφοροποίησή τους από επιδράσεις της Ανατολής και της Δύσης. Το βέβαιο είναι ότι τα λιανοτράγουδα γεννήθηκαν κι εξελίχτηκαν σαν ανεξάρτητη και ελεύθερη έκφραση των ανθρώπων από ένα λαϊκό σικουργό σε ανάλογες συνθήκες ζωής, που ευνοούσαν τη δημιουργία τους.

Με άλλα λόγια: Ο λαϊκός σικοπλόκος με την ευαισθησία της ψυχής του, τον πλούσιο συναισθηματικό του κόσμο, μορφοποίησε σε δυο μόνο στίχους ένα αξιοσημείωτο γεγονός, ένα περιστατικό, που αφορούσε είτε αυτόν τον ίδιο ή και άλλους φίλους του. Ταυτόχρονα το τραγούδησε, το κοινοποίησε και έτσι από στόμα σε στόμα έγινε κοινό σικοπλάκι, αγαπητό και ακριβό απόκτημα των ανθρώπων, οι οποίοι εύκολα το απομνημόνευσαν και το διέδωσαν στους άλλους,

που δεν έτυχε να το είχαν ακούσει.

Κατ' αυτό τον τρόπο ένα ατομικό περιστατικό, ένα ερωτικό πάθος, ένας μικρόκοσμος καημός, μια ερωτική περιπέτεια και αποτυχία, σωματικά και ψυχικά χαρίσματα (ωραία μάτια, μαλλιά, χείλη, κορμοστασιά, ευγένεια, ντροπαλοσύνη κ.λ.), διάφορα παράπονα, πείσματα, βάσανα, αποσιές, ζήλειες, χωρισμοί, παλιές αγάπες, κέφια, ξεφαντώματα κ.λ. έδωκαν αφορμή να γεννηθούν τα λιανοτράγουδα, ιδιαίτερα σε γιορτές, πανηγύρια, συμπόσια, γλέντια, εκδρομές, οικογενειακές συγκεντρώσεις κ.λ.

Σε τέτοιες πρόσφορες συνθήκες και καταστάσεις ο λαϊκός σικοπλόκος είναι σε θέση να αυτοσχεδιάζει, αφού οι λέξεις έρχονται αυθόρμητα στο μυαλό και στο στόμα του, χωρίς την παραμικρή δυσκολία. (Πρβλ. τις Κρητικές μαντινάδες).

Ας μη νομίσει όμως κανείς ότι όλα τα λιανοτράγουδα είναι άριστα στο είδος τους και άψογα από πλευράς ποιητικής τέχνης. Όχι. Υπάρχουν τα καλά, τα έξυπνα, αλλά και τα μέτρια, τα ασήμαντα, ανάλογα με τις συνθήκες δημιουργίας τους, την ψυχοσύνθεση και τις τεττωμένες ή όχι κεραίες ευαισθητοποίησης του λαϊκού συνθέτη.

Γεγονός, πάντως, είναι, ότι διαπνέονται από μια συναισθηματική φόρτιση, έναν άδολο και υγιή ερωτισμό, ένα γα-

λήνιο και απλό τρόπο έκφρασης και αποπνέουν ειλικρίνεια, χάρη και ένα γλυκύτατο άρωμα ποιητικής δροσιάς.

Τα λιανοτράγουδα, βέβαια, δεν μας δίνουν τις σοβαρές και βαθιές εκείνες συγκινήσεις των άλλων δημοτικών μας τραγουδιών, όπως π.χ. τη φρίκη του θανάτου, το σπαραγμό του μοιρολογιού, την ανατριχίλα του πολέμου, τον καημό και τον πόνο της ξενιτειάς, αλλά με το λιτό τους περιεχόμενο, το πυκνό νόημα, που περικλείεται σε δυό μόνο στίχους, την ωραία ομοιοκαταληξία τους, την απλότητα, φυσικότητα, γλαφυρότητα, σαφήνεια, με το ρυθμό τους και τη μουσικότητα του στίχου, τις ζωντανές και λυρικές εικόνες τους, τη μεταφορά, την παρομοίωση, υπερβολή, με την εύπλαστη και διαυγή δημοτική γλώσσα, αγαπήθηκαν από το λαό, που τα τραγουδάει σε ανάλογες περιστάσεις.

Ιδιαίτερη θέση στα λιανοτράγουδα κατέχουν και τα Γιαννιώτικα στιχοπλάκια, γεννήματα και θρέμματα του Γιαννιώτικου λαού, με την έρευνα και μελέτη των οποίων ασχολήθηκε λίαν επιτυχώς ο ιστοριοδίφης Δ. Σαλαμάγκας.

Δεν θα υπεισέλθω εδώ σε λεπτομέρειες για τους Μπαντίδους και Καραμπέρηδες, τις δυό αυτές κοινωνικές τάξεις των Γιαννίνων του περασμένου αιώνα, ως δημιουργούς του γιαννιώτικου λιανοτράγουδου.

Γεγονός είναι - όπως αναφέρουν και άλλοι και ο Δ. Σαλαμάγκας - πως οι Μπαντίδοι (από το παλ. bandito, γαλλ. bandit = ληστής, φαύλος, κακοήθης) ήταν μαζί με τους Καραμπέρηδες ιδιόρρυθμοι γλεντζέδες των Γιαννίνων. Ειδικότερα οι Μπαντίδοι ήταν οι παντός είδους εργάτες, οι καλφάδες, οι μποστα-

τζήδες, οι άνθρωποι του μόχθου και του μεροκάματου. Ήταν ενερέθιστοι, καυγατζήδες, παλληκαράδες και γλεντζέδες.

Αντίθετα οι Καραμπέρηδες ήταν οι νοικοκυραίοι, οι έμποροι, οι βιοτέχνες, οι αστοί, οι εργοδότες, οι μαγαζάτορες, και φυσικά κι αυτοί γλεντοκόποι.

Στις γιορτές λοιπόν και ιδιαίτερα στις Απόκριες και οι Μπαντίδοι και οι Καραμπέρηδες και γενικά όλος ο κόσμος των Γιαννίνων ξεφάντωναν, χορεύαν, εσατίριζαν τους πάντες και τα πάντα και αυτοσχεδίαζαν στιχοπλάκια. Οι εκδηλώσεις αυτές γίνονταν στην πλατεία, απέναντι από την Αγία Αικατερίνη, εκεί όπου χτίστηκε εδώ και 40 χρόνια η νέα Ζωσιμαία Σχολή. Ο Βλαχλείδης κι ο Σαλαμάγκας, εκτός από τους ιδιότυπους αυτούς γλεντζέδες, ως συνθέτες των λιανοτράγουδων στην πόλη των Γιαννίνων, θεωρούν επίσης και τους άλλους κατοίκους της πόλης, οι οποίοι είχαν το χάρισμα να αυτοσχεδιάζουν δίστιχα κατά τη διάρκεια διασκεδάσεων και πανηγυριών. Αυτό συνέβη άλλωστε και με τα λιανοτράγουδα της υπόλοιπης Ελλάδας, κι αυτή, φυσικά, είναι η αλήθεια.

Θα παραθέσω τώρα μερικά χαρακτηριστικά λιανοτράγουδα, γιαννιώτικα στιχοπλάκια, όπως διασώθηκαν μέχρι σήμερα:

1. Στα Γιάννενα στο Γκουραμπά
εχω 'να χελιδόνι
παρακαλώ τη γειτονιά
να μη μου το μαλώνει.

Εδώ ο ερωτευμένος νέος, με πολλή λεπτότητα και τρυφερότητα, θερμοπαρακαλεί τους γείτονες να μην κακοκαρδίσουν την αγαπημένη του, που την πα-

ρομοιάζει με χελιδόνι.

2. Τράβα νησιώτη τα κουπιά
και μην τα φέρεις γύρα,
να πάμε στην Ντραμπάτοβα
και στην Αγιά Σωτήρα

Στο νησί και στην Ντραμπάτοβα τα γλέντια ήταν συχνά. Η παρέα των γλεντζέδων, που μπήκαν στη βάρκα, βιάζονται, αδημονούν να φθάσουν γρήγορα. Αλλά η βάρκα είναι αργοκίνητη. Γι' αυτό και ένας απ' όλους, που νομίζει ότι φταίει ο βαρκάρης για την αργοπορία, τον παροτρύνει με το αυτοσχέδιο εκείνη τη στιγμή δίστιχο, να βάλει όλη τη δύναμή του στα κουπιά.

3. Ανάθεμα τα Γιάννενα
πόχουν πολλά σοκάκια,
και παραθύρια με γυαλιά,
που τρέχουν τα φαρμάκια.

Στο δίστιχο αυτό ο ερωτοχτυπημένος νέος, που μάλλον θα ήταν ένα φτωχόπαιδο από χωριό, αναθεματίζει τόσο τα Γιάννενα με τα πολλά στενοσόκακα (ίσως και να σχολίαζαν οι γείτονες το συχνό απ' εκεί πέρασμά του) όσο και τα τζάμια των παραθυριών, που κι αυτά μαζί με τις σιδεριές που θα είχαν, τον εμπόδισαν να την ιδεί ή και να μπει μέσα. Έτσι δοκιμάζει στενοχώρια και πίνει φαρμάκια.

4. Από τα μαντέμια πέφτω,
πέφτω για να σκοτωθώ,
κι η αγάπη μου φωνάζει:
"Πιάστε τον για το Θεό".

Η φαινομενική αδιαφορία της κόρης

μεταβάλλεται αμέσως σε λυγμούς και παρακάλια, για να συγκρατήσουν τον αγαπημένο της να μην πέσει στο γκρεμό.

5. Βάλε κρασί στο μαστραπά
και βάλτο στον αγέρα,
κι αν δεν το πιώ την Κυριακή
το πίνω τη Δευτέρα.

6. Με τούτην ασημόκουπα
θέλω να πιώ πέντ' έξι,
κι αν δε μεθύσω, κόρη μου,
κέρνα μ' όσο να φέξει.

Και στα δυό δίστιχα φαίνεται καθαρά το κέφι που φέρνει στους ανθρώπους και μάλιστα στους ερωτευμένους νέους το κρασί. Το κρασί λύνει τη γλώσσα, όπως κοινώς λέγεται.

7. Ρίξε νερό στην πόρτα σου
να 'ρθω να ξεγλιστρήσω,
να βρω αφορμή της μάννας σου,
να μπω να σε φιλήσω.

Κλειδομανταλωμένη η κόρη, και ιδού τι σοφίζεται ο ερωτοχτυπημένος.

8. Κρασί σε πίνω για καλό
και συ με πας στον τοίχο,
κινώ να πάω σπίτι μου
την πόρτα δεν τη βρίσκω.

Ο ταλαίπωρος ήπια για να ξεχάσει τις στενοχώριες του, αλλά στο δρόμο τρικλίζει. Πάει τοίχο - τοίχο για σιγουριά. Πόρτα όμως δεν μπορεί να βρει. Το δίστιχο αυτό μου θυμίζει τον ηθοποιό Ορ. Μακρή στο ρόλο του μεθυσμένου, ο οποίος, διαγράφοντας οχτάρια στο δρόμο για το σπίτι του, ρωτάει ένα περαστι-

κό να του δείξει “που είναι το απέναντι πεζοδρόμιο”.

9. Ο πλάτανος θέλει νερό
κι ο λεύκας θέλ' αγέρα
και το κορίτσι φίλημα
ώσπου να δώκ' η μέρα.

Θαυμαστή η ευφυολογία και η παιγνιώδης διάθεση του σικουργού στο ως άνω λιανοτράγουδο.

10. Ώρα την ώρα καρτερώ
να τσουκανίσ' η πόρτα,
να μπει κορμί αγγελικό
πως έμπαινε και πρώτα.

Ίσως από κάποια παρεξήγηση ο αγαπημένος της είχε μέρες να πάει σπίτι της, κι αυτή με αγωνία τον περίμενε σαν άγγελο για να της φέρει τη χαρά και την ελπίδα.

11. Λυπήσου, Παναγία μου,
τα δάκρυα που χύνω,
γιατ' είναι περισσότερα
κι απ' το νερό που πίνω.

Στο λιανοτράγουδο αυτό ο (η) ερωτευμένος (νη) σε στιγμές απελπισίας στρέφεται προς την Παναγία (θεϊκή Δύναμη) για να βοηθήσει.

12. Πως τρέμει του πουλιού η καρδιά,
όταν το κυνηγούνε,
έτσι τρέμ' η καρδούλα μου,
όταν σε προξενούνε.

Διάχυτη στο δίστιχο αυτό η ψυχική αναστάτωση κι ανησυχία με πολύ πετυχημένες παρομοιώσεις. Φοβάται μη τον

χάσει. Χτυποκάρδια, όμοια μ' εκείνα του κυνηγημένου ή αιχμάλωτου πουλιού.

13. Αριστείδη μ', τί χαλεύεις
με τη Ρίνα την κυρά;
- Μου χρωστάει κάτι παράδες
από κλωστές κι από κουμπιά!

Το στιχοπλάκι αυτό το κατέγραψε ο Σαλαμάγκας, όπως του το είπε η Χρυσάνθη Ζιτσαία. Ο σικουργός δεν δίστασε να κατονομάσει και συγκεκριμένα πρόσωπα. Οι δικαιολογίες του Αριστείδη ότι πήγε στο σπίτι της για κάτι...βερεσιέδια, δεν παίθουν κανένα.

14. Σ' αγάπησα χωριάτικα,
δεν ξέρω από σεβντάδες,
δεν ήξερα το τζάκι σου
πως θέλει τεμενάδες.

Δραματική η ομολογία του χωριάτοπαιδου, που έτυχε ν' αγαπήσει στην πόλη ένα πλουσιοκόριτσο. Ταπεινά της το ομολογεί πως δεν ήξερε τι θα πει αγάπη και ούτε καν πέρασε από το μυαλό του ότι η περήφανη αρχοντοπούλα ήθελε παρακάλια και υποκλίσεις.

15. Καλόγρια στον αργαλειό
ταράζει το ποδάρι,
και με το νου της έλεγε:
Να χα ένα παλληκάρι...

Από τον 16ο αιώνα, ίσως και παλαιότερα, στην αυλή του Αρχιμανδρείου υπήρχε μοναστήρι, στα κελλιά του οποίου άρχισαν να μονάζουν καλόγριες, που έγιναν ονομαστές για τα ωραία υφαντά, μεταξωτά, λινά κ.λ. που έφτια-

χναν στους αργαλειούς. Η ζωή όμως μερικών απ' αυτές δεν ήταν και τόσο άψογη και συχνά έδιναν αφορμή για ποικίλα σχόλια εις βάρος τους. Η φράση: *ταράζει το ποδάρι (και όχι κουνάει το πόδι.)* τα λέει όλα. Ο νοών νοεΐτω.

16. Φύσα βοριά, πικρέ βοριά,
για ν' αγριέψ' η λίμνη,
να βγάλει τις αρχόντισσες
και την κυρά Φροσύνη.

Το στιχοπλάκι αυτό θα το ζήλευε κι ένας Βαλαωρίτης, που ασχολήθηκε με το

συνταρακτικό αυτό δράμα. Νομίζει κανείς ότι ακούει χορικό αρχαίας τραγωδίας. Ο λαϊκός στιχουργός εδώ δεν συνθέτει λιανοτραγουδο, αλλά διεκτραγωδεί ως άλλος τραγικός ποιητής, με λιτό και επιγραμματικό τρόπο, το βαθύ πόνο και τον αναβρασμό ψυχής του Γιαννιώτικου λαού, όταν έμαθε τον πνιγμό των 17 γυναικών (ανάμεσά τους και η κυρά Φροσύνη) στη λίμνη από τον αιμοδιψή εκείνον Αλή Πασά (1801)

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τα Ντολιά

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη Φιλολόγο

Ας μεταφερθούμε νοερά στην προπολεμική εποχή, κι ας θυμηθούμε ένα γραφικό έθιμο, μια ευχάριστη διασκέδαση στην ολονύκτια γαμήλια πανδαισία και ευωχία: ΤΑ ΝΤΟΛΙΑ.

Κυριακή βράδυ μετά τη στέψη στο σπίτι του γαμπρού. Τα τραπέζια στρώνονται, οι προσκεκλημένοι "μετά δείπνου" (όπως γραφόταν στους τεσιερέδες) έρχονται με το κανίσι τους (μπουρέκια, κλωστά κ.λ) και το φαγοπότι αρχίζει με πρώτο πιάτο τον πατροπαράδοτο "καβρωμά" (είδος πηχτής, πολύ νόστιμης μαγειρίτσας). Ακολουθούν το μαγειρευτό κρέας, τα ψητά, οι πίπτες, τα κλωστά. Το κρασί ρέει άφθονο και αρχίζουν αμέσως τα δημοτικά τραγούδια του τραπεζιού (ή καθιστά). Να, ένα συνηθισμένο που το αρχίζει κάποιος από τους οικείους του γαμπρού:

Για (=γιατί) δεν τρώτε, φίλοι, για δεν πίνετε;

Μήνα τα φαγιά μας δε σας άρεσαν;

Σ' είναι καλά ο νοικοκύρης και τ' αλλάζομε.

Μήνα το κρασί μας δε σας άρεσε;

Νέχομε καλούς γειτόνους και τ' αλλάζομε... κ.λ.

Και απαντούσε κάποιος από το σοϊ της γύφης με το τραγούδι.

Δεν ήρθαμε για φαί για πχει, Ροϊδακινιά, αϊ κι ουδέ για το κρασί σας, κάμποι με τα λουλούδια.

Μας είπαν γάμος γένεται, Ροϊδακινιά, κι ηρθάμαν να ευχηθούμε...

Να μας προκόψουν τα παιδιά, Ροϊδακινιά... κ.λ.

Κατά τις 3 το πρωί άρχιζαν τα ντολιά ή οι εντολές, όπως λέγονται σε άλλα χωριά.

Πρώτος σήκωνε ντολιά ο νουνός, που ήταν και ο ντολήμπασης, και είχε το γενικό πρόσταγμα. Αυτός όριζε άλλον και ύστερα άλλον.

Αυτός που σήκωνε ντολιά έπαιρνε το δίσκο με 3 συνήθως ποτήρια με κρασί και άρχιζε έτσι, όπως τουλάχιστον θυμάμαι από το χωριό μου, τη Βούρμπιανη.

"Το πρώτο κρασάκι (ή ποτηράκι) το πίνω εις υγείαν και ευτυχίαν των νεονύμφων. Να ζήσουν, να προκόψουν, με καλούς κληρονόμους". Άλλοι έλεγαν: "Τους εύχομαι βίον ανθόσπαρτον και μελισταγή".

Και άλλοι: "Γειά τους και βίβα τους". Έπειτα ύψωνε το δεύτερο ποτήρι και έλεγε:

"Το δεύτερο ποτηράκι το πίνω εις υγείαν και ευτυχίαν του κουμπάρου. Και με λάδι και νουνέ (δηλ. ν' αξιωθεί να βαφτίσει παιδιά τους), πάντα νουνός και τιμημένος". Στο σημείο αυτό το έθιμο απαιτούσε να πει κάποιο τραγούδι σύντομο, τερπνό και ευχάριστο, όπως π.χ. το παρακάτω:

Από την Πόλη στο Σαλονίκη, Πασάς εβγήκε να κυνηγήσει.

Να κυνηγήσει λαγούς κι αλάφια,

δεν κυνηγάει λαγούς κι αλάφια, μόν' κυνηγάει τα μαύρα μάτια.

Μαύρα μου μάτια και πλανεμένα

το πως κοιμάστε χωρίς τ' εμένα; κ.λ. κ.λ.

Φυσικά, κάθε τραγούδι το έπαιρναν στίχο στίχο τα λαϊκά όργανα.

Στο σημείο αυτό ο εγείρων πρόποση, πριν πιεί το κρασί έπρεπε να πάρει ορισμό, εντολή (εξ αυτού και η ονομασία ντολιά) από τον ντολήμπαση με τη φράση: "Ορισμός σας κύριε ντολήμπαση". Κι ο νουνός όριζε τον επόμενο, προσέχοντας, φυσικά, να προηγηθούν οι πιο στενοί συγγενείς.

Και αποτεινόμενος σ' αυτόν, που θα τον διαδεχθεί στην πρόποση του έλεγε: "Πίνω και καλώς να σε βρω".

Ακολουθώντας έπινε μονορούφι τα τρία πο-

τήρια, ενώ τα όργανα έπαιζαν κάτι σε γρήγορο ρυθμό. Αυτή ήταν η διαδικασία των ντολιών, τα οποία έπρεπε να σηκώσουν όλοι οι άντρες, ακόμα και ο μάγειρας, που ερχόταν από το μεγειριό με την άσπρη σκούφια στο κεφάλι.

Ανάγκη να πω πως αν κάποιος ξεχνούσε κάτι, π.χ. να πάρει ορισμό από τον ντολήμπαση σε ποιόν θα παραδώσει τα ποτήρια, ετιμωρείτο εν μέσω γέλιων και αστείων πειραγμάτων και υποχρεωνόταν να τα ξαναπει. Κι αυτό συνέβαινε καμιά φορά, γιατί, είτε υπό την επήρεια του οίνου, είτε και γιατί μερικοί πάθαιναν τράκ, λησμονούσαν κάτι από τα παραπάνω.

Μολογούσαν πως κάποιος στη Βούρμπιανη, εκ φύσεως ντροπαλός και δειλός, όλο και φοβόταν και σκεφτόταν πως θα τα πει. Και η γυναίκα του δίπλα του έλεγε ψιθυριστά:

- Τι φοβάσαι; Άκου πως τα λένε οι άλλοι. Δεν είναι τίποτα. Θάρρος χρειάζεται.

- Γυναίκα θα τα μπερδέψω και θα ντροπιαστώ!

- Άκου εδώ, του έλεγε εκείνη. Θα πεις το πρώτο κρασάκι το πίνω κ.λ. Και συνεχισε πεισματωμένη:

- Τι να σου κάνω, δεν τα λέν οι γυναίκες, καίπε σου λεγα εγώ.

Κι ήρθε η σειρά του. Σηκώθηκε, πήρε το δίσκο κι άρχισε. Πήγαινε καλά. Έλα όμως που ξέχασε να πάρει ορισμό από τον ντολήμπαση, ο οποίος με αστεία και γέλια τον υποχρέωσε να τα ξαναπει.

Να μην ξεχάσω να πω πως η νύφη έπρεπε στον καθένα που σήκωνε τα ντολιά, να σηκωθεί και πάντα χαμηλοβλέποντας να καμαρώσει, δηλ. να υποκλιθεί σε ένδειξη σεβασμού.

Στο τέλος ο γαμπρός με ένα ποτηράκι ευχαριστούσε όλου κ.λπ. κλπ.

Ήδη άρχιζε να γλυκοχαράζει. Τα τραπέζια παραμερίζονταν και άρχιζε, τι άλλο ο χορός.

“Μολπή τ' ορχηστύς τα γαρ τ' αναθήματα δαιτός”, όπως λέει ο Όμηρος (α, 152)

δηλ. τραγούδι και χορός. Γιατί αυτά συμπληρώνουν το φαγοπότι. Μετά τους κουμπάρους χόρευαν τα νιόγαμπρα τον καθιερωμένο χορό, σεμνά, σοβαρά και με αργό ρυθμό:

*Μάτια μου ματάκια, κοντοχαϊδεμένα,
τι μου ζηλεψέταν τον κοντό τον άντρα;
Τον κοντό τον άντρα και τον ακαμάτη,
πόσπερνε το χρόνο τρίγια στάχνα σπόρο...κλ.*

Ο χορός συνεχιζόταν μέχρι τις 10 το πρωί, οπότε έφευγε ο κουμπάρος και τον ξεπροβοδούσαν όλοι παραέξω από το σπίτι με τα όργανα, τραγουδώντας:

*Λάμπ' ο ήλιος, λάμπουν τ' άστρα,
λάμπ' κι ο νούνος ο δικός μας
Στο καλό, καλέ μου νούνε,
στο καλό και τιμημένε.
Να σου ζουν τ' αναδεχτούρια,
να σου ζουν να σου προκόβουν,
και με λάδι να χαρούμε.*

*Κάτσε, νούνε, και μη φεύγεις.
σάχω πέρδικα ψημένη
και κριάρια σουβλισμένα.*

Ύστερα έφευγαν οι συμπέθεροι, ο μπράτιμος (βλάμης) με συνοδεία λαϊκών οργάνων.

Την Πέμπτη το βράδυ γινόταν στο σπίτι της νύφης άλλο ολονύκτιο γλέντι με την ίδια διαδικασία. Είναι τα “Πιστρόφια”, γιατί η νύφη με τον άντρα της και το συγγενολόι του επέστρεφε στο πατρικό της σπίτι.

Στα Πιστρόφια η νύφη, πιο θαρρετή και πιο κεφάτη, γιατί βρισκόταν στους δικούς της και σε γνώριμο περιβάλλον έλεγε συνήθως το παρακάτω παραπονιαίικο τραγούδι:

*Όλοι μ' έδιωχναν, κι όλοι φεύγα μου λένε,
ως κι η μάννα μου κι αυτή φεύγα μου λέει,
ως κι αφέντης μου κι αυτός φεύγα μου λέει.
Φεύγω κλαίγοντας, φεύγω παραπονιούντας.
Παίρν' ένα στρατί, στρατί και μονοπάτι,
βρίσκω ένα δεντρί, ψηλό σαν κυπαρίσσι.
- Δέξου με δεντρί, καλοκαϊτέρεσέ με.. κ.λ.*

Και καυτά τα δάκρυα των γονιών κι αδελφών της νύφης αυλάκωναν τα πρόσωπά τους.

Λίγες σκέψεις με αφορμή την επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην Κόνιτσα

από τον Νικόλ. Χ. Ρεμπέλη

Στις 20 Φεβρ. ο κ. Κ. Στεφανόπουλος επισκέφτηκε την πόλη μας. Στη μεγάλη αίθουσα του Δημαρχείου ο κ. Δήμαρχος καταλλήλως τον προσεφώνησε, αναφερθείς σε τρία ζωτικά για την περιοχή θέματα, τη λειτουργία του Νοσοκομείου, το τελωνείο Μέρτζιανης και τις ανασκαφές στο Λιτοβούνι.

Ακολουθώντας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αφού αναφέρθηκε στις προκλήσεις των Τούρκων και τις ένοπλες δυνάμεις μας, έπλεξε το εγκώμιο γενικά των κατοίκων των ακριτικών περιοχών και ιδιαίτερα της Κόνιτσας, για την οποία, όπως τόνισε, αισθάνεται ιδιαίτερη χαρά όταν την επισκέπτεται.

Ύστερα έλαβε το λόγο ο Σεβασμιώτατος κ. Ανδρ. Τρεμπέλας. Μακριά από μένα η σκέψη να σχολιάσω την ομιλία του Μητροπολίτη. Καθένας, όταν μιλάει, είναι υπεύθυνος για όσα λέγει και για το πως τα λέει.

Κατά την έξοδο μια μαθήτριά του εδώ Λυκείου από τη Β. Ήπειρο τον σταμάτησε και του υπέβαλε διάφορες ερωτήσεις. Ο Πρόεδρος με ευχέρεια βέβαια της απαντούσε, αλλά η μαθήτριά έχοντας μάθει καλά το μάθημά της, επέμενε με κάποιο πείσμα στις ερωτήσεις της.

Παρενέβη τότε, τελείως άκαιρα, η κ. Μιχαηλίδου, Λυκειάρχης, υπενθυμίζοντας στον Πρόεδρο (άκουσον άκουσον!). Τί γράφει ο ιστορικός Παπαρρηγόπουλος. Και μη χειρότερα!... Όλοι, φυσικά στέκονταν όρθιοι, οι στρατηγοί και οι υπουργοί δυσανασχετούσαν, ο Δήμαρχος, αμήχανος, δεν ήξερε τι να κάνει, η αγωνία κορυφώθηκε και τότε ο υπουργός κ. Μωραϊτης, θυμωμένος αρκετά είπε στο Δήμαρχο να σταματήσει τέλος πάντων αυτός ο διάλογος, όπως κι έγινε.

Έτσι η ωραία εικόνα, που είχε δημιουρ-

γηθεί προ ολίγου, αμαυρώθηκε στο τέλος εξ αιτίας αυτών των αστόχων παρεμβάσεων.

Από τις εύστοχες απαντήσεις του Προέδρου προς τον Σεβασμιώτατο, σταχυολογώ μια, ότι δηλ. τα σχολεία κλείνουν στη Β. Ήπειρο από έλλειψη μαθητών, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα.

Κι εγώ θα έλεγα επ' αυτού. Τα ακριτικά Γυμνάσια και Λύκεια, Δολιανών, Κόνιτσας, Πεντάλοφου κ.λ. φιλοξενούν δεκάδες μαθητών από τη Β. Ήπειρο.

Ερωτώ: Δεν θα ήταν σκόπιμο τα Βορειοηπειρωτόπουλα να μένουν στα χωριά τους, για να μη χαθεί το ελληνικό στοιχείο;

Η κατάσταση, βέβαια μέσα δεν είναι ι-δανική, ούτε όμως είναι και απελπιστική. Όταν προ ημερών παραβρέθηκα στα εγκαίνια της παιδαγωγικής Ακαδημίας Αργυροκάστρου, διεπίστωσα πως και καταστήματα υπάρχουν και εστιατόρια, μαγαζιά κ.λ. Φάγαμε σ' ένα αρκετά καλό εστιατόριο βορειοηπειρωτή, κάτω από το οποίο είχε ο ίδιος μεγάλο σούπερ μάρκετ.

Φυσικά λείπουν ακόμα πολλά, αλλά σιγά σιγά η ζωή τους βελτιώνεται, επιχειρήσεις οικονομικού χαρακτήρα δημιουργούνται, η ελληνική γλώσσα διδάσκεται και εν πάση περιπτώσει, δεν νομίζω πως οι Έλληνες της Β. Ηπείρου είναι "δεινώς χειμαζόμενοι", όπως ήταν άλλοτε.

Γενικότερα θα έλεγα πως το πρόβλημα της Β. Ηπείρου δεν λύνεται με λόγους, λογύδρια, αντεγκλήσεις και διαμάχες.

Το θέμα είναι πολιτικό κι ο χειρισμός του εκ μέρους όλων, πολιτικών και μη, απαιτεί νηφαλιότητα, αυτοσυγκράτηση, περίσκεψη και ψυχραιμία. Εν προκειμένω "άλλην παραβολήν ακούσατε": Ένα υψηλό και επίσημο πρόσωπο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, μας έκανε την τιμή να μας ε-

πισκεφθεί, να επισκεφθεί την Κόνιτσα και το φυλάκιο του Λυκόμορου, με τα οποία τον συνδέουν παλιές αναμνήσεις. Μας ήρθε ο Ανώτατος Αρχών με τις καλύτερες προθέσεις να μας χαιρετίσει, να μας γνωρίσει, ν' ακούσει τα προβλήματά μας, τα οποία τόσο εύστοχα και ωραία ανέπτυξε ο Δήμαρχος, να μας βοηθήσει, όσο μπορεί από τη θέση του, κι εμείς εδώ "περί άλλα τυρβάζοντες" φροντίσαμε να τον κατευοδώσουμε πικραμένο και στενοχωρημένο, λες κι είναι στο χέρι του Προέδρου ως δια μαγείας να τακτοποιήσει τα πάντα.

Στώμεν καλώς.

Και διερωτώμαι: Θα αποφασίσει να ξανάρθει ο ίδιος μελλοντικά; Πολύ αμφιβάλλω. Κι όμως η Κόνιτσα έχει τόση ανάγκη από τέτοιες παρουσίες, τέτοιες επισκέψεις, για να βοηθηθεί και να ξεφύγει από την απομόνωση και τη μοναξιά. Και προς την

κατεύθυνση αυτή ο Δήμαρχος κάνει τεράστιες προσπάθειες για να γίνουν έργα, ν' αναπτυχθεί ο τόπος, να προβληθεί η Κόνιτσα και να γίνει ευρύτερα γνωστή στα τετραπέρατα της Ελλάδας κι ακόμη πιο πέρα, και να προσελκύσει έτσι κόσμο, ανθρώπους, επιστήμονες, τουρίστες. Και σε όλους εμάς εναπόκειται πως θα βοηθήσουμε στην προσπάθεια αυτή του Δήμου για το καλό της Κόνιτσας και της επαρχίας.

Τελειώνοντας επισημαίνω τούτο: Οξείες αντιλογίες και στείρες συζητήσεις φανατισμοί, αμετροπέποιες διαξιφισμοί και συνεχείς προστριβές Εκκλησίας και Πολιτείας μάλλον βλάπτουν παρά ωφελούν, δυσχεραίνουν την κατάσταση, δημιουργούν νέα προβλήματα στα ήδη υπάρχοντα και σίγουρα δεν συντελούν στη βελτίωση των όρων ζωής των εκεί διαβιούντων ομοδόξων αδελφών μας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

από τον Νικόλ. Χ. Ρεμπέλη
φιλόλογο, τ. Λυκειάρχη

Σεβασμιότατε

Μολονότι γνωρίζω ότι, όταν κάποιος επισημαίνει σφάλματα και αποπήματα, γίνεται δυσάρεστος κι ενοχλητικός, ενώ αντίθετα, όποιος επαινεί κι επιδοκιμάζει καθίσταται ευχάριστος και αρεστός, εν τούτοις παίρνω το θάρρος ν' απευθύνω στην υμετέρα Σεβασμιότητα την παρούσα επιστολή μου, με την ελπίδα ότι θα συμβάλω στην απομάκρυνση του νεφυδρίου, που επικάθεται στον ορίζοντα της πόλης μας και στη διάλυση μιας ψυχρότητας, που υπάρχει και πλανάται ακόμη στο νου και την ψυχή της πλειονότητας του χριστεπωνύμου Ποιμνίου σας.

Όταν, Σεβασμιότατε, αναφύονταν στις συνεδρίες του συλλόγου καθηγητών διάφορα προβλήματα, ως Γυμνασιάρχης και Λυκειάρχης πρόσεχα τις γνώμες, όλων των συναδέλφων, περισσότερο όμως με απασχολούσαν και με ενδιέφεραν οι γνώμες και οι προτάσεις εκείνων των καθηγητών, που διαφωνούσαν μαζί μου και φανερά εναντιώνονταν στην άποψή μου, παρά εκείνων στους οποίους διέβλεπα κάποια πονηρή και υστερόβουλη πρόθεση να συμφωνήσουν μαζί μου, απλώς και μόνο για να με ευχαριστήσουν.

Με τέτοιες λοιπόν σκέψεις και χωρίς καμιά διάθεση να αντιδικήσω μαζί σας, θα ήθελα δι' ολίγων ν' αναφερθώ στην επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην πόλη μας τοσούτο μάλλον καθ' όσον βλέπω ότι εμμένετε στις απόψεις σας και τα πράγματα ως εκ τούτου οξύνονται.

Πέρασαν από τότε αρκετές μέρες κι ακόμη πολλοί δεν μπορούν να εξηγήσουν για ποιο λόγο είπατε όσα και όπως τα διατυπώσατε, ωσάν η Κόνιτσα να μην είχε άλλα φλέγοντα προβλήματα, τα οποία με το

κύρος υμών, ως Επισκόπου, θα μπορούσατε εύστοχα να τονίσετε και ν' αναπτύξετε. Και σαν επιστέγασμα όλων, υποδείξατε, τελείως άκαιρα, στον Πρόεδρο, ότι θα τον συνοδεύατε στο φυλάκιο του Λυκόμορου, αν ο ίδιος επισκεπτόταν το στρατιωτικό νεκροταφείο.

Όλα αυτά, Σεβασμιότατε, και άλλα ακόμη, μπορούσατε να τα πείτε στη μικρή αίθουσα, όταν πίνατε καφέ, κατ' ιδίαν, οι δύο σας, και όχι ενώπιον όλων, προφανώς για να δημιουργήσετε εντυπώσεις και ν' αποσπάσετε, φευ!, χειροκροτήματα.

Και όλοι, επίσημοι και μη, αισθάνθηκαν κάποια έκπληξη, όταν είδαν τη «βαλτή» μαθήτριά να μιλάει στον Πρόεδρο χειρονομώντας, και το ανεπάντεχο και το εκπληκτικότερο, όταν η κ. Μιχαηλίδου, Λυκειάρχης, «υπερβαίνουσα τα εσκαμμένα» και ωσάν να απευθυνόταν σε μαθητή Λυκείου, ρώτησε τον Πρόεδρο: «Διαβάσατε ιστορία Παπαρηγοπούλου;». Ουδέν ατυχέστερον τούτου.

Στην ομιλία σας, Σεβασμιότατε, στις 25 Φεβρ. (Κυριακή Απόκριων) είπατε ότι δεχτήκατε λυσσαλέα δια του τύπου επίθεση από το Δημοτικό Συμβούλιο.

Χωρίς να περάσει από το μυαλό κανενός ότι θέλω να παραστήσω το συνήγορο του Δήμου, ας μου επιτραπεί να ερωτήσω «αποδίδοντας τα του Καίσαρος τῷ Καίσαρι».

Μήπως θα θέλατε το Δημ. Συμβούλιο, που τόσο κοπίασε για την υποδοχή του Προέδρου και της συνοδείας του, να έμενε απαθές ή μάλλον να επαινούσε την ατυχή εκείνη παρέμβασή σας;

Ήταν δυνατό ο Δήμαρχος, το ενδιαφέρον του οποίου - ειρήσθω εν παρόδω - για σας είναι σε όλους γνωστό, και το Δημ. Συμ. να μην ενοχλούνταν, όταν έβλεπαν να χαλάει η φιλική ατμόσφαιρα, που είχε δημιουργηθεί; Ποιός ευθύνεται για όλη αυτή την προσχεδιασμένη κατάσταση; Ποιός

πρώτος «ήρξατο χειρών αδίκων;»

Αν στη θέση του νυν Προέδρου ήταν ο αυστηρός εκείνος Μακεδόνας δεν ξέρω πώς θα αντιμετώπιζε εσάς, είμαι όμως βέβαιος ότι την κ. Μιχαηλίδου θα την έβριζε σκαιότατα.

Κανένας, Σεβασμιότατε, δεν μπορεί να σας εμποδίσει να λέτε ό,τι θέλετε από τον άμβωνα κι από όπου αλλού· όχι όμως από το βήμα της αίθουσας του Δημαρχείου, στην υποδοχή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ούτε, νομίζω, η ποιμαντορική σας ράβδος, την οποία από ενός και μόνον έτους κρατάτε στα χέρια σας, σας παρέχει αυτή τη δυνατότητα. Ο χώρος και ο χρόνος δεν προσφέρονταν για τέτοιου είδους διαξιφισμούς. Το δεοντολογικό τάκτ δεν το επέτρεπε. Αυτό, δυστυχώς, δεν θέλετε να το καταλάβετε, κι αυτού διαφωνούμε.

Και υποκλινόμενος τώρα ευλαβώς στη μνήμη του προκατόχου σας, θα έλεγα και κάτι άλλο:

Ένας Σεβαστιανός, που το πολυσχεδές έργο του (εθνικό, κοινωνικό κλ.) κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει, ένας Σεβαστιανός, του οποίου η πλάτη είχε λυγίσει από το βάρος εικοσιεπτά, επαναλαμβάνω 27 ετών Αρχιερωσύνης, θα ήταν προσεκτικότερος, πιο ήρεμος, πιο φιλόφρων στους ξένους επισκέπτες και δη τον Ανώτατο Άρχοντα.

Σεβασμιότατε,

Τους Ναβουχοδονόσορες και τους Φαραώ, που αναφέρετε, (και τους Σαρδανάπαλους, θα πρόσθετα εγώ) όλους αυτούς αναζητήστε τους όχι στο πρόσωπο του συνετού και σεμνού Προέδρου, το ήθος του οποίου είναι παγκοίμως γνωστό, αλλά στους κόλπους της Εκκλησίας, σε πολλούς Ιεράρχες, οι οποίοι - ως μη ώφελε - αφού απέβαλαν κάθε ίχνος ευπρέπειας και αξιοπρέπειας, φιλονικούν

και ερίζουν, δίκην αλεκτρούνων, και τρώγονται μεταξύ τους για μικροσυμφέροντα, εξευτελίζοντας και καταρρακώνοντας έτσι... (αλλά «θού, Κύριε, φυλακήν τω στόματί μου». Δεν θέλω ν'αναφερθώ σε άλλους ιερωμένους, αναξίους λειτουργούς του Υψίστου. Ο νοών νοεΐτω. Τελεία και Παύλα. Σεβασμιότατε, «ο γέγονε γέγονε». Πλησιάζει το Πάσχα και ο νους όλων μας στρέφεται προς τον Ιησού Χριστό, ο οποίος, αφού με ταπεινοφροσύνη έπλυνε τους πόδας των μαθητών του, ανέβηκε στο Γολγοθά, όπου σταυρώθηκε και δέχτηκε εμπτυσμούς, και ραπίσματα και βλασφημίες και όξος και λόγχη. Κι όλα αυτά με υπομονή, καρτερία, γαλήνη και απαράμιλλη πραότητα ψυχής.

Και πάλι εφέτος υπό τους θόλους των εκκλησιών θα στηθεί ο Σταυρός του μαρτυρίου, η θεα του οποίου συγκινεί, συγκλονίζει και προτρέπει σε σκέψεις και συλλογισμούς για αναθεώρηση τυχόν εσφαλμένων απόψεων συμπεριφορών. Ας πρωτανεύσει η ψυχραιμία, η ηρεμία η αυτοσυγκράτηση.

Το απαιτούν οι άγιες μέρες του Πάσχα, το απαιτεί και το επιτάσσει ο ακάνθινος του Εσταυρωμένου στέφανος, η ενατένιση του οποίου μας καθιστά πάντοτε σκεφτικούς και στοχαστικούς. Ας χαμηλώσουν οι τόνοι.

Και τότε σύμπας ο λαός της Κόνιτσας περιχαρής «φωναίς αισίαις» θα αναφωνήσει:

Ζήθι, Σεβασμιότατε, και «ενδυναμού εν τη χάριτι τη εν Χριστώ Ιησού» και δίδασκε και κήρυττε και κατήχει και Νίκα και εν ευτυχίαις και εν ατυχίαις, δοξάζων και γεραίρων την ποιμαντορίαν σου, την Μητρόπολιν και την πατρίδα.

Γένοιτο. Ασπαζόμενος την δεξιάν της υμετέρας Σεβασμιότητος διατελώ μετά του προσήκοντος σεβασμού

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ

Αγαπητέ κ. Τουφίδη

Εσωκλείστως λαμβάνετε αντίγραφον "Ανοικτής Επιστολής" μου προς τον συνταξιούχο εκπαιδευτικό κ. Νικόλαο Ρεμπέλη, προς ενημέρωσή σας.

Δεν με πτοούν οι αχαρακτήριστες αυτές επιθέσεις. Λυπούμαι μόνο, γιατί κάποιιοι προσπαθούν να δυναμπίσουν το καλό κλίμα που ξαναδημιουργήθηκε μεταξύ Ιεράς Μητροπόλεως και Δήμου Κονίτσης, για το καλό του Λαού της ακριτικής μας Επαρχίας.

Πάντως, δηλώνω άλλη μια φορά, ότι θα συνεχίσω, με τις μικρές μου δυνάμεις, να υπηρετώ την Εκκλησία και την Πατρίδα μας, και να αγωνίζομαι για τα δίκαια και τα δικαιώματα των εξακολουθητικώς δοκιμαζομένων αδελφών της Βορείου Ηπείρου.

"Πειθαρχείν δει Θεώ μάλλον ή ανθρώποις". Αυτό υπήρξε και συνεχίζει να είναι το φρόνημα των Ορθοδόξων Ιεραρχών.

Μετ' ευχών και της εν Χριστώ αγάπης
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης
Α Ν Δ Ρ Ε Α Σ

Υ.Γ. Δεν επικαλούμαι τον περί τύπου νόμον προς δημοσίευσιν και της ιδικής μου ανοικτής Επιστολής εις την "ΚΟΝΙΤΣΑ" Επικαλούμαι την εμπιστοσύνη σας και την διάθεσίν σας να υπηρετήτε το δίκαιον και την αλήθειαν.

Εν Κονίτση τη 14η Μαρτίου 1996

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Προς τον συνταξιούχο εκπαιδευτικό
κ. Νικόλαο Ρεμπέλη

Αγαπητέ κ. Ρεμπέλη,

Με βαθειά θλίψη εδιάβασα, στο σημερινό φύλλο της Εφημερίδος "ΗΠΕΙΡΟΣ" καθώς και στο περιοδικό "ΚΟΝΙΤΣΑ" (αρ. 66, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1996), την "ανοικτή επιστολή" σας προς την ταπεινότητά μου. Λυπήθηκα, επαναλαμβάνω, βαθειά, όχι για τον εαυτό μου, αλλά για σας. Γιατί, τώρα που τα πράγματα ηρέμησαν, έρχεσθε σεις και "αναμασάτε" τα ίδια πράγματα, ρίχνοντας "λάδι στη φωτιά" και, ουσιαστικά, εκθέτοντας τον κ. Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο της Κονίτσης. Και το κάνετε αυτό, νομίζοντας ότι πλήττετε, έτσι, τον Ποιμέναρχη της ακριτικής Επαρχίας, ενώ ταυτόχρονα, κατηγορείτε και όλους συλλήβδην τους Αρχιερείς της Ελλαδικής Εκκλησίας. Δεν αντιλαμβάνεσθε, ατυχώς, ότι έρχεσθε σε αντίθεση με

το χριστεπώνυμο πλήρωμα της Μητροπόλεώς μας, που στέκεται στο πλευρό του Επισκόπου του, ο οποίος, συν Θεώ έχει δώσει "δείγματα γραφής" στα τριάντα (30) σχεδόν χρόνια που το υπηρετεί με αφοσίωση και ανιδιοτέλεια.

Φυσικά και δεν προτίθεμαι να απαντήσω στα γραφόμενά σας, επειδή ήδη έχω δώσει, προχθές μόλις, συντριπτική απάντηση στον κ. Νομάρχη Ιωαννίνων, που εκινείτο "στο ίδιο μήκος κύματος" με σας, εξ επόψεως μονόπλευρου ορισμού της αλήθειας. Θέλω, όμως, να σας πω, φιλικά, τα εξής:

1. Ο αοίδιμος Γέροντάς μου και άμεσος Προκάτοχός μου κυρός ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ βροντοφώναζε, και μάλιστα συχνά - πυκνά: "Τότε και ημείς θα καταθέσουμε την εντολή, αφού αναφωνήσουμε από τα βάθη της καρδιάς μας "Χριστός Ανέστη". Και η Βόρειος "Ηπειρος Ανέστη".

Αφήστε, λοιπόν τον μακαριστό ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟ στην ησυχία του τάφου του. Τα εγκώμια, που του πλέκετε τώρα, είναι στην ουσία, ύβρεις για τον όντως υπέροχο και πολύκλαυστο Ιεράρχη, που κάποτε τούχατε "ψήσει το ψάρι στα χείλη"... Προσωπικώς, κάτι θυμάμαι επ' αυτού. Σεις, τα ξεχάσατε;

2. Τα περί "προσχεδιασμένης κατάστασης" κατά την εδώ επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας, σας τα επιστρέφω με αγανάκτηση και περιφρόνηση. Επί τέλους, αν εχάσατε τον φόβο του Θεού, δεν εντρέπεσθε, τουλάχιστον, τους ανθρώπους; Τέλος.

3. Η γλώσσα της ... "αγάπης", που χρησιμοποιείτε στο τέλος της εμπαθούς επιστολής σας, δεν ξέρω γιατί, μου θύμισε, όμως κάποιους λόγους της Αγίας Γραφής, που ταιριάζουν για την περίπτωση. Ακούστε τους:

* "Ηγάπησας κακίαν υπέρ αγαθωσύνην, αδικίαν υπέρ το λαλήσαι δικαιοσύνην (Ψαλμ. να' 5).

* "Σοφοί εισι του κακοποιήσαι, το δε καλώς ποιήσαι ουκ επέγνωσαν" (Ιερ. δ' 22).

* "Ουαί οι λέγοντες το πονηρόν καλόν και το καλόν πονηρόν, οι τιθέντες το σκότος φως και το φως σκότος, οι τιθέντες το πικρόν γλυκύ και το γλυκύ πικρόν" (Ησ. ε' 20).

Λοιπόν, "μνημόνευε πόθεν πέπτωκας, και μετανόησον" (Αποκ. β' 5).

Αυτή την κατά θεόν μετάνοια σας εύχομαι. Και σας συμβουλεύω να το πράξετε σύντομα, γιατί ο Κύριος Ιησούς έρχεται "ταχύ" (ε.α.) Και τότε...

Ευχέτης προς Κύριον

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής
και Κονίτσης ΑΝΔΡΕΑΣ

Επιστ. "Κόνιτσα" τ. 67
Μαρτ - Απρ. 1996
Κόνιτσα

Απάντηση από τον Ν. Ρεμπέλη

Η επιστολή του Σεβασμιωτάτου, που δημοσιεύτηκε στην εφημ. "Ήπειρος" (16-3-96), εστάλη και σε μένα και επί πλέον κυκλοφόρησε δακτυλογραφημένη, όπως με πληροφόρησαν όσοι τη διάβασαν. Απαντώ σύντομα:

1. Γράφει ο Σεβασμιώτατος ότι "έψησα το ψάρι στα χείλη του Σεβαστιανού". "Φρίξον ἤλιε και στέναξον γη". Ἐμεινα κατάπληκτος!. Αναγκάζομαι, επαναλαμβάνω, αναγκάζομαι ν' απαντήσω με δύο λόγια:

Η παρεξήγηση αφορούσε την Κλεοπ. Παπαχρηστίδη (πεθερά μου) με τον εκλιπόντα Σεβαστιανό, που θέλησε το παρεκκλήσι του Αγίου Γεωργίου (κάτω από τον Ἅγιο Κοσμά) να το αφιερώσει, με εγκαίνια, στον Ἅγιο Νεκτάριο, παρόλο που ρητός όρος του υπογραφέντος συμβολαίου μιλούσε για εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου κλ. κλ.

Αυτά αρκούν. Σχόλιο ουδέν. Ο αποθανών δεδικαίωται.

Γιατί όμως ο Σεβασμιώτατος μπερδεύει εμένα; Αν δεν θυμάται κάτι καλά - όπως γράφει - υπάρχει και ο άγραφος νόμος της σιωπής. Γιατί ανασκαλίζει ένα θέμα, στο οποίο με λύπη μου αναγκάζομαι ν' απαντήσω; Παρακαλώ να ανασκευάσει την κατάφωρη αναλήθεια και ανακρίβεια.

Ευκαιριακά θα έλεγα ότι με τον εκδημήσαντα είχα άριστες σχέσεις. Παλαιότερα συνήθιζε να λέει: "Έχω δυα μαντρόσκυλα στο Γυμνάσιο" εννοών εμένα και τον κ. Γκαραβέλα.

Πάντοτε με έλεγε "Νίκο" και τελευταία, πριν αρρωστήσει, με πήρε τηλέφ. στο σπίτι (6 Δεκ.) για να με ευχηθεί και να μου πει να γράψω κάτι για το ραδιοφ. σταθμό του. Λυπάμαι, γιατί δεν μπόρεσα να ικανοποιήσω την επιθυμία του εκείνη.

2) Δεν κατηγορώ συλλήβδην όλους τους αρχιερείς της Ελλαδικής Εκκλησίας. Δεν προσβάλλω κανένα. Μόνοι τους προσβάλλουν εαυτούς. Τελεία και παύλα.

3) Η "εμπαθής" επιστολή μου θύμισε στο Σεβασμιώτατο κάποιους λόγους της Αγίας Γραφής, τους οποίους και παραθέτει. Δεν με αφορούν, γι αυτό τους επιστρέφω, όχι, βέβαια, με "αγανάκτηση και περιφρόνηση"!!, όπως γράφει για μένα αλλά με καλωσύνη και άκρα φιλοφροσύνη.

Ας μου επιτρέψει όμως η αυτού Σεβασμιότης να πω ότι κι εγώ θυμήθηκα κάποια επιστολή του βαθυστόχαστου εκείνου Νομοθέτη της Χριστιανικής Αγάπης Αποστόλου Παύλου προς

Τιμόθεον: "Δει τον επίσκοπον είναι νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν κ.λ."

Και προς Τίτον: "Δει τον επίσκοπον είναι μη αυθάδη, μη οργίλον κλ".

4) Στο τέλος μου ζητάει γρήγορα να μετανοήσω, γιατί ο Κύριος έρχεται "ταχύ". Και τότε...

Αν η φράση "Και τότε..." (με αποσιωπητικά) αποτελεί απειλή, απαντώ ευθέως και ευκρινώς:

Ας έρθει ο Ιησούς ταχύ, τάχιστα θα πρόσθετε η ταπεινότητά μου, για να δούμε εναντίον ποιών, κατά πρώτον, θα υψώσει και θα επισείσει απειλητικό το φραγγέλιο (μαστίγιο).

Συμπέρασμα: Θέλησα με όσα έγγραφα στην ανοιχτή επιστολή μου να περάσω κάποιο μήνυμα στο Σεβασμιώτατο.

Δεν το δέχτηκε: τουναντίον εξοργίστηκε. Ας είναι. Ετελείωσα. Γεγονός, πάντως, είναι ότι η σιδηρά και μεγαλότοξη Πύλη της Επουρανίου Βασιλείας δεν ανοίγει με το κοινό κλειδί της αλαζονείας, του πεισματος και της οργής, αλλά με το άλλο, εκείνο δυσεύρετο κλειδί της ταπεινοφροσύνης, της πραότητας και της Αγάπης, που αποτελεί την κορωνίδα πασών των αρετών, και για την οποία ο εκ Ταρσού μέγας στυλοβάτης του χριστιανισμού και ασύγκριτος βυθοσκόπος της ψυχής των ανθρώπων Απόστολος των Εθνών Παύλος έγραψε υπέροχο εγκωμιαστικό ύμνο, από τον οποίο αξίζει να παραθέσω λίγες γραμμές:

"Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλκός ηχών ή κύμβαλον αλαλάζον... Η αγάπη μακροθυμεί (= δηλ. όποιος αγαπάει δείχνει ανεκτικότητα, υπομονή, επιείκεια, με άλλα λόγια, υπομένει τα σφάλματα και τις αδικίες των άλλων, χωρίς να εξανίσταται), χρηστεύεται (= είναι φιλόανθρωπος, ελεήμων, ωφελεί), η αγάπη ου ζηλοί, ου περπερεύεται (= δεν είναι αλαζών, φανταγμένος), ου φυσιούται (= δεν φουσκώνει από ματαιοδοξία και περηφάνεια), ουκ ασχημονεί, ου ζητεί τα εαυτής, ου παροξύνεται... πάντα στέγει (= σκεπάζει όλες τις ελλείψεις των άλλων), πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει... κ.λ. κλ."

Ομολογώ ότι μέχρι σήμερα, απ' ό,τι θυμάμαι, δεν άκουσα κανένα ερμηνευτή του θείου Λόγου να αναλύει λεπτομερώς, λέξη προς λέξη, τον καταπληκτικό αυτό ύμνο του εμπνευσμένου ποιητή της Αγάπης μεγάλου οραματιστή Αποστόλου Παύλου.

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

Δημοσιεύθηκε στο περιοδ. «Ηπειρωτική Σελιερία»
7.226 Ιούν. - Αύγ. 1995

ΓΛΩΣΣΙΚΑ-ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Από το ΝΙΚΟΛΑΟ Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ
Φιλολόγο

Η ετυμολογία, δηλαδή η αναζήτηση της προέλευσης μιας λέξης φθογγολογικά και σημασιολογικά και ο καθορισμός της πραγματικής σημασίας της, είναι έργο δύσκολο και ακανθώδες, και γι' αυτό αποβαίνει πολύ δυσχερές η παρακολούθηση των σημασιολογικών ανά τους αιώνες εξελίξεων αυτής.

Χρειάζεται εκείνος που ασχολείται με τον κλάδο αυτόν της Γλωσσικής επιστήμης να έχει άριστη γλωσσική κατάρτιση και ακόμα να είναι γλωσσομαθής και να διαθέτει πνεύμα κριτικό, πολυμέρεια γνώσεων, μαντική - καμιά φορά - ικανότητα, φαντασία συνδυαστική, για να μπορέσει να αποφύγει τις πλάνες και τους σκοπέλους και να βρει το ορθό.

Έτσι δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που Γίγαντες φιλόλογοι και γλωσσολόγοι πολλάκις πλανήθηκαν και αργότερα αναθεώρησαν τις απόψεις τους σχετικά με την ανέρευση του ετύμου μιας λέξης. Κι αυτό συμβαίνει, γιατί η ελληνική γλώσσα υπέστη σ' όλη τη

διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της πλείστες όσες φωνητικές και φθογγολογικές αλλοιώσεις και μεταμορφώσεις και ως εκ τούτου δεν ήταν δυνατό να διατηρηθεί σταθερή και αμετάβλητη.

Παρ' όλο, λοιπόν, που πρώτος εγώ αναγνωρίζω τις δυσκολίες αυτές, θα ήθελα να ασχοληθώ με τρεις λέξεις που λέγονται εδώ στην Κόνιτσα και τα χωριά της επαρχίας.

Στη Βούρμπιανη και τα περίχωρα απαντά ένα ρήμα στο τρίτο ενικό πρόσωπο "κηραλεύει", που σημαίνει την κακή μοίρα που θα φέρει κάποιο ατύχημα. Έτσι όταν ένα παιδί ανεβαίνει σε κάποιο ψηλό δέντρο με κίνδυνο να πέσει κάτω και να σκοτωθεί, μπορεί να ακούσει κάποια φωνή από κάτω: "Τί σε κηραλεύ' η μοίρα σου αυτού ψηλά, κατέβα κάτω". Ας σημειωθεί ότι η φράση αυτή λέγεται και σε άλλες περιστάσεις, όταν υπάρχει κίνδυνος να πάθει κανείς κάποιο κακό, όπως "τον κηραλεύ' η μοίρα του να κόψ' το χέρι" (όταν το παιδί παίζει αδέξια με το

μαχαίρι) ή “κάτι τον κηραλεύ’ να φάει ξύλο” κ.λπ. κ.λπ.

Αυτό, λοιπόν, το “κηραλεύει” μάς θυμίζει δυο λέξεις των ομηρικών επών: Κηρ (η), πληθυντ. Κήρες=η μοίρα του θανάτου, ο ξαφνικός και βίαιος θάνατος.

Οι “Κήρες” ωθούσαν πάντοτε στο βίαιο και ξαφνικό θάνατο. Το ρήμα αλεύομαι σημαίνει αποφεύγω, απομακρύνω. Ο Όμηρος αναφέρει πως ο Μενέλαος διατρυπά με το δόρυ την ασπίδα του Πάρη και θα τον πλήγωνε στα λαγγόνια, αλλ’ αυτός “εκλίνθη και αλεύατο κήρα μέλαιναν” (Ιλιάς Γ, 360) δηλαδή ο Πάρης έσκυψε και απέφυγε το μαύρο θάνατο.

Νομίζω, λοιπόν, πως ο τύπος “κηραλεύει” στη φράση “τί σε κηραλεύ’ η μοίρα σου” μας έρχεται κατ’ ευθείαν από τη γλώσσα του Ομήρου.

Ας δούμε τώρα ένα άλλο ρήμα “κενταυρώνομαι” αόριστος “κενταυρώθηκα”.

Εδώ και πολλά χρόνια είχα ακούσει την πεθερά μου να λέει σε μια γειτόνισσα: “Κενταυρώθηκα τρεις μέρες άρρωστη στο κρεβάτι”, δηλαδή έμεινα κατάκοιτη, καθηλωμένη, ακίνητη.

Και σε άλλη περίπτωση: “Αντί να κενταυρωθεί να κάτσει μέσα, βγήκε κιόλας και πήρε τις στράτες” (περί χήρας γυναίκας, που ενωρίς βγήκε έξω από το σπίτι). Ακόμα λέγεται: “Κενταυρώσου”, δηλαδή κάτσε κάτω ακίνητος.

Ξαφνιάστηκα πράγματι όταν ά-

κουσα αυτές τις φράσεις. Ο καθηγητής της Λατινικής φιλολογίας Ερρ. Σκάσσης μάς έλεγε πως ο φιλόλογος πρέπει να είναι “suspiciosus” δηλαδή καχύποπτος, με άλλα λόγια να υποψιάζεται τί κρύβεται πίσω από τη λέξη.

Έτσι, το μυαλό μου πήγε στους Κενταύρους. Ως γνωστό οι Κένταυροι, που κατοικούσαν περί το Πήλιο της Θεσσαλίας, ήταν επιδέξιοι ιππείς, άγριοι πολεμιστές και διαρκώς πολεμούσαν έφιπποι. Γι’ αυτό και τους φαντάστηκαν διφυείς, ίππους μεν κάτω, άνδρας δε άνω. Από αυτό προήλθε και το αστείο εκείνο “ίππος απερεύγεται (=κάνει εμετό) άνδρα, βροτός (=άνθρωπος) αποπέρδεται ίππον”, που το έλεγαν για τους Κενταύρους, ακριβώς γιατί τους φαντάζονταν διφυείς, καρφωμένους τρόπον τινά, στα άλογά τους.

Γνωστό είναι ότι οι Κένταυροι προσκλήθηκαν στους γάμους του βασιλιά των γειτόνων τους Λαπιθών, Πειρίθου, αλλά πάνω στη διασκέδαση άρπαξαν τη νύμφη Ιπποδάμεια και θέλησαν να ατιμάσουν τις άλλες γυναίκες. Οι Λαπίθαι αντέδρασαν και ο αγών Λαπιθών και Κενταύρων (Κενταυρομαχία) απεικονίστηκε στις μετόπες του Παρθενώνα και τη ζωφόρο του Θησείου.

Ας γυρίσω, όμως, στο ζητούμενο. Έχω τη γνώμη πως οι παραπάνω φράσεις “κενταυρώθ’κα”=έμεινα καθηλωμένος, ακίνητος, κατάκοιτος, έχουν την αρχή και την προέλευση από τους Κενταύρους,

οι οποίοι, όπως είπα, στη φαντασία του λαού ήταν διαρκώς έφιπποι και καρφωμένοι, ούτως ειπείν, στα άλογά τους.

Στην Κόνιτσα άκουσα και τη λέξη "θιάσο". Είναι ένα παχύρευστο ποτό, πολύ εύγευστο. Γίνεται με αμύγδαλα ξεφλουδισμένα, κοπανισμένα, που βράζουν με ζάχαρη. Το στέλλουν οι συγγενείς στις λεχώνες και στους αναρρωνύοντες ως τονωτικό.

Και αυτή η λέξη (θιάσο) με απασχόλησε χρόνια. Κάποια μέρα ξαναδιαβάζοντας ένα βιβλίο "Σημασιολογία" του καθηγητή της Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Νικ. Ανδριώτη, στη σελίδα 34 είδα να αναφέρει παραδείγματα μετατροπής επιθέτου σε ουσιαστικό, γιατί το επίθετο εξέφραζε πλήρως το νόημα του ουσιαστικού, που σιγά σιγά παραλείφτηκε.

Έτσι, έχουμε: ο κληρωτός (στρατιώτης), η βαρειά (σφύρα), η ταχεία (αμαξοστοιχία), η πεντηκοστή (ημέρα), το χοιρινό (κρέας), το θάσιον (αμύγδαλο).

Όταν διάβασα αυτό το τελευταίο, παρά λίγο, ως άλλος Αρχιμήδης να φωνάξω: Εύρηκα.

Σκέφτηκα, λοιπόν, πως τα αμύγδαλα της νήσου Θάσου (που εκεί τα λένε θασιά) θα ήταν ονομαστά και από αυτά θα γίνονταν το εν λόγω ποτό, θιάσο. Έτσι με αναγραμματισμό έχομε: θάσιον - θιάσο.

Τώρα, πώς από τη μακρινή Θάσο έγινε γνωστό το ποτό αυτό στην Κόνιτσα, είναι εύκολο να συμπεράνει κανείς. Φαίνεται πως τουρκικές οικογένειες, που ήρθαν στην Κόνιτσα από τα μέρη εκείνα, έκαναν γνωστό στις Κονιτσιώτισσες τον τρόπο παρασκευής του τονωτικού αυτού "ξαρρωστικού" ποτού.

Αυτές είναι οι απόψεις μου για τις τρεις αυτές λέξεις: "κηραλεύει, κενταυρώθ'κα, θιάσο", χωρίς φυσικά, να λησμονώ το του Βακχυλίδου (37): "Εί δέ λέγει τις άλλως, πλατεία κέλευθος", δηλαδή αν κάποιος έχει διαφορετική γνώμη, υπάρχει πλατύς δρόμος.

Η εισβολή των Ιταλών στη Βούρμπιανη (29 Οκτωβρίου 1940)

Στις 29 Οκτωβρ. 1940, ημέρα Τρίτη και γύρω στις 4 μ.μ. τα πρώτα ιταλικά τμήματα έμπαιναν στο χωριό μου, τη Βούρμπιανη. Τρόμος και φόβος σ' όλους. Ο πατέρας μου, επειδή φοβόταν μήπως οι Αλβανοί, που ακολουθούσαν, προβούν σε αρπαγές και λεηλασίες (προσφιλής συνήθειά τους), αποφάσισε να κατέβει στο σιάδι της Παναγίας και να τους αντιμετωπίσει με τη γλώσσα, που τη μιλούσε αρκετά καλά. Μόλις λοιπόν τους αγνάντεψε από το παλιό Σχολειό πέρα στου Ντράτση το μνήμα, κατέβηκε στο σιάδι, κι εκεί απηύθυνε τα παρακάτω λόγια, που βρήκε πρόχειρα και κατάλληλα εκείνη την κρίσιμη στιγμή να πει στον έφιππο Διοικητή της 3ης μεραρχίας Αλπινιστών Ginlia (Τζούλια) στρατηγό Girotti (Τζιρότι).

(Ας σημειωθεί πως τα λόγια αυτά που τα είχε πει πολλές φορές ο πατέρας μου, και γι αυτό τα έμαθα σχεδόν απ' έξω).

"Signor Generale,

Quando ieri mattina abbiamo udito gli spari ed il bombardamento ai confini, siamo rimasti sorpresi perché l'Italia fa la guerra contro la Grecia.

Io, che vi parlo, sono il maestro del villaggio ed insegno qui dal mil-lenovecentodieci.

Ho pensato fosse giusto venire qui e salutarvi da parte degli abitanti.

L'italiano l'ho imparato da solo senza andare in Italia, neppure in una scuola italiana.

Siete un popolo gentile e tanto i vostri avi quanto ed i nostri, hanno creato una meravigliosa civiltà nelle arti e nelle lettere, che ammira tutto il mondo.

Gli antichi greci e Romani hanno posto le basi della moderna civiltà europea.

από τον Νικόλ. Χ. Ρεμπέλη

Omero, Eschilo, Demostene, Platone, ed i vostri Virgilio, Orazio, Cicerone sono i più famosi poeti e scrittori.

Ma che dire di Dante, Boccaccio, Petrarca? Tutti questi ed altri ancora sono degli spiriti eccellenti e per ciò giustamente sono considerati precursori del Rinascimento.

Signor Generale, il nostro villaggio era un tempo grande. Adesso è piccolo e povero. Gli abitanti, di solito, partono dal villaggio per mantenere le loro famiglie.

Voglio terminare con una preghiera: Non permettete agli Albanesi, che vi seguono di fare danno al villaggio" Δηλαδή:

"Όταν χθές το πρωί ακούσαμε τους πυροβολισμούς και το βομβαρδισμό στα σύνορα, παραξενευτήκαμε γιατί η Ιταλία κάνει πόλεμο εναντίον της Ελλάδος.

Εγώ, που σας μιλώ, είμαι ο δάσκαλος του χωριού και διδάσκω εδώ από το 1910. Σκέφτηκα πως θα ήταν σωστό να έρθω εδώ και να σας χαιρετίσω εκ μέρους των κατοίκων.

Τα ιταλικά τα έμαθα μόνος μου, χωρίς να πάω στην Ιταλία, ούτε μάλιστα σε ένα ιταλικό σχολείο.

Είστε ένας ευγενικός λαός και τόσο οι δικοί σας πρόγονοι όσο και οι δικοί μας, εδημιούργησαν ένα αξιοθαύμαστο πολιτισμό στις τέχνες και στα γράμματα, που τον θαυμάζει όλος ο κόσμος.

Οι αρχαίοι Έλληνες και Ρωμαίοι έθεσαν τις βάσεις του νεότερου ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ο Όμηρος, ο Αισχύλος, ο Δημοσθένης, ο Πλάτων, και οι δικοί σας ο Βεργίλιος, ο Οράτιος, ο Κικέρων είναι οι πιο ονομαστοί ποιητές και συγγραφείς.

Αλλά τι να πει κανείς για το Δάντη, το Βοκκάκιο, τον Πετράρχη; Όλοι αυτοί και άλλοι ακόμα είναι εξαιρετα πνεύματα και γι' αυτό δικαίως θεωρούνται πρόδρομοι της Αναγεννήσεως.

Κύριε στρατηγέ,

το χωριό μας ήταν κάποτε μεγάλο. Τώρα είναι μικρό και φτωχό. Οι κάτοικοι, συνήθως, φεύγουν από το χωριό, για να συντηρήσουν τις οικογένειές τους.

Θέλω να τελειώσω με μια παράκληση: Μην επιτρέψετε στους Αλβανούς, που σας ακολουθούν, να βλάψουν το χωριό.

Ο στρατηγός απάντησε με τα παρακάτω:

"Signor maestro;

Vi ringrazio di quello che avete detto.

Per prima cosa vorrei esprimere la mia gioia e la mia sorpresa per aver trovato in un villaggio allontanato della Grecia un maestro, che parla tanto bene l'italiano.

Vi prego di dire agli abitanti di continuare la loro vita senza nessuna paura. Fra pochi giorni il nostro esercito sarà arrivato ad Atene e allora la guerra sarà finita. Mi avete chiesto perche facciamo la guerra contro la vostra patria. Ecco, senti: Molti nostri piroscafi, che passavano da Brindisi ad Avlona, erano affondati da sottomarini inglesi. E certamente questi sottomarini non avevano le loro basi a Malta o a Gibilterra, ma in vicini porti greci". Δηλαδή:

Κύριε δάσκαλε

Σας ευχαριστώ γι' αυτά που είπατε. Κατ' αρχήν θα ήθελα να εκφράσω τη χαρά μου και την έκπληξή μου, που έχω βρει σ' ένα απομακρυσμένο χωριό της Ελλάδος ένα δάσκαλο, που μιλάει τόσο καλά τα ιταλικά.

Σας παρακαλώ να πείτε στους κατοίκους να συνεχίσουν τη ζωή τους χωρίς κανένα φόβο. Σε λίγες μέρες ο στρατός μας θα φθάσει στην Αθήνα και τότε ο πόλεμος θα έχει τελειώσει.

Με ρωτήσατε γιατί κάνομε πόλεμο εναντίον της πατρίδας σας. Να ακούσε: Πολλά πλοία μας, που περνούσαν από το Πρίντεζι στην Αυλώνα, βυθίζονταν από αγγλικά υποβρύχια. Και βέβαια αυτά τα υποβρύχια δεν είχαν τις βάσεις τους στη Μάλτα ή στο Γιβραλτάρ, αλλά σε γειτονικά ελληνικά λιμάνια".

Στο μεταξύ το σιάδι της Παναγίας γέμισε από Ιταλούς και ο πατέρας μου, για να τους δείξει πως το χωριό μας δεν είναι ασήμαντο, τους πρότεινε να ιδούν την εκκλησία. Πράγματι πολλοί αξιωματικοί μπήκαν στην Παναγία, εθαύμασαν τις αγιογραφίες και τον όλο ζωγραφικό διάκοσμο και πολλοί ψιθύρισαν: "magnifica chiesa" (μεγαλοπρεπής εκκλησία).

Ο Ιταλός στρατηγός θεώρησε αναγκαίο να δικαιολογήσει την εισβολή στην Ελλάδα (λες κι ο πατέρας μου περίμενε απάντηση επ' αυτού) με την αστεία δικαιολογία τορπιλλισμού ιταλικών πλοίων από αγγλικά υποβρύχια!!!

Ο Αργαλειός και το δημοτικό τραγούδι

από τον Νικόλ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο

Τα δημοτικά μας τραγούδια, που αποτελούν μνημεία ανεκτίμητα της εθνικής μας λογοτεχνίας κι εκφράζουν το συνολικό και αθάνατο πνεύμα της ελληνικής ψυχής καθρεφτίζουν πιστά κι αληθινά ολόκληρη τη ζωή του λαού μας σε όλες τις εκδηλώσεις, τις φάσεις και τις εκφάνσεις.

Ο άγνωστος και ανώνυμος λαϊκός ποιητής, είτε τραγουδάει τον έρωτα, την αγάπη, τη χαρά, τη λύπη, είτε τον πικρό πόνο της ξενιτειάς και του σπαραξικάρδιου θανάτου, τις αγωνίες, τις περιπέτειες, τα πάθη και ό,τι άλλο τον συγκινεί και του δονεί τις λεπτές και ευαίσθητες χορδές της ψυχής του, πέτυχε να μας δώσει με απλότητα και απαραμίλλη σαφήνεια και φυσικότητα, με λεπτότητα αισθήματος και με δύναμη πάθους θαυμαστή, αθάνατα δημιουργήματα, που αποτελούν πολύτιμα στοιχεία για τη μελέτη της πολυκύμαντης ζωής του λαού μας και τα οποία είναι - κατά τον Μιχ. Περάνθη - "Καύχημα αιεθαλούς πνευματικής άνοιξης και ποιητικό χτυποκάρδι του Έθνους μας".

Πολλά από τα δημοτικά μας τραγούδια αναφέρονται στο όργωμα, στη σπορά, στο θερισμό, στον τούγο, και άλλα, όχι λίγα, στο κέντημα, στη ρόκα και στον αργαλειό.

Και τώρα θα σταχυολογήσω μερικά απ' αυτά, που έχουν ως θέμα τον αργαλειό, το γνωστό αυτό εργαλείο του σπιτιού (απ' όπου και η ετυμολογία του ονόματος), που τόσο χρήσιμος ήταν στο σπιτικό στα παλιότερα χρόνια, τότε που η μικρή οικιακή βιοτεχνία ικανοποιούσε όλες σχεδόν τις ανάγκες των μελών της οικογένειας.

Ας σημειωθεί ευκαιριακά πως ο αργαλειός ήταν γνωστός και στην εποχή του Ομήρου. Λεγόταν "ιστός" (από το ρ. ίστημι), γιατί το στημόνι στηνόταν κάθετα στον αργαλειό κι όχι οριζόντια, όπως σήμερα, κι ακόμη αυτή που ύφαινε δεν καθόταν, αλλά πηγαινοερχόταν κατά μήκος του αργαλειού. Από αυτό και η φράση "ιστόν εποίχομαι" (Ομ. Ιλ. Α, 31), που σημαίνει πηγαινοέρχομαι, τριγυρνώ στον αργαλειό υφαίνοντας, υφαίνω.

Στους ηρωϊκούς χρόνους δεν εθεωρείτο ταπεινή δουλειά και απασχόληση η υφαντουργία στον αργαλειό, τουναντίον ήταν τιμητικό σε ευγενείς οικοδέσποινες και βασιλίσσες ακόμη (Πηνελόπη, Κίρκη, Καλυψώ κ.λ.) να υφαίνουν στον αργαλειό. Έτσι στην Πηνελόπη, όταν κατέβηκε από το δωμάτιό της για ν' ακούσει το Φήμιο, που τραγουδούσε τις περιπέτειες των Αχαιών στη θάλασσα, ο γιός της ο Τηλέμαχος είπε μεταξύ άλλων: "Αλλ' εις οίκον ιούσα τα σ' αυτής έργα κόμιζε, ιστόν, ηλακάτην... (Ομ. Οδ. α, 356) δηλ. πήγαινε στο σπίτι και κοίταξε τις δουλειές σου, τον αργαλειό, τη ρόκα..."

*

Στα παλιότερα χρόνια ο αργαλειός κάθε σπιτιού ήταν το μοναδικό μέσο για την εξυπηρέτηση της οικογένειας.

Και τί δεν έφτιαχναν! Κιλίμια, χιράμια, παντός είδους στρωσίδια, κλούφες, βελαντιές, κουρελούδες, προικιά, φλοκάτες, τα ονομαστά γιάνια κ.λ. κ.λ., όλα αυτά και άλλα ήταν έργα των χειρών γυναικών, που ύφαιναν στον αργαλειό.

Το σπίτι, που είχε αργαλειό, εθεωρείτο προκομμένο και ξακουστό, αφού:

*Τιμή μεγάλη και τρανή
πού ειν' ο αργαλειός στο σπίτι
το κάθε δόντι του χτενιού
αξίζει μαργαρίτη.*

Η κόρη καθισμένη στον αργαλειό έπαιρνε μαθήματα από τη μάννα ή τη γιαγιά της για όλες τις λεπτομέρειες της κουραστικής, μονότονης και δύσκολης αυτής δουλειάς. Είπα κουραστικής, γιατί:

*Το κέντισμα είναι γλέντισμα
κι η ρόκα είναι σεργιάνι,
κι ο έρημος ο αργαλειός
είναι σκλαβιά μεγάλη.*

Και πράγματι, το κέντισμα δίνει χαρά μεγάλη στην κόρη, που χαίρεται, ικανοποιείται, καμαρώνει, διασκεδάζει και (♦ τρόπος του λέγειν) "γλεντάει" βλέποντας το όμορφο εργόχειρό της.

Η ρόκα δίνει άλλη ικανοποίηση στη γυναίκα, αφού μ' αυτή παραμάσχαλα περπατάει στη γειτονιά, σεργιανάει πέ-

ρα, δώθε, βλέπει, ακούει, κουβεντιάζει και έτσι περνάει ευχάριστα τη μέρα της.

Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τον αργαλειό, ο οποίος καθηλώνει για πολλές ώρες τη γυναίκα στο κάθισμα και τη σκλαβώνει μέσα στο σπίτι.

Και όμως παρ' όλη αυτή τη σκλαβιά του αργαλειού, ο άντρας αισθάνεται χαρά και περηφάνεια, όταν βλέπει την αγαπημένη του να υφαίνει τα υφαντά της.

Οι παρακάτω στίχοι δείχνουν όλη την ικανοποίηση που νιώθει:

Δικός μου είν' ο αργαλειός
δικό μου και το χτένι
δική μου και η πέρδικα
που κάθετα κι υφαίνει.

Αλλά η κόρη βιάζεται να τελειώσει γρήγορα και με ζωγραφισμένη την ανυπομονησία στο πρόσωπό της τραγουδάει:

Πέτα σαΐτα μου γοργή
πέτα με το μετάξι
να 'ρθει ο καλός μου τη Λαμπρή
να βρει χρυσά ν' αλλάξει.

Από τα πολλά τέτοια τραγούδια του αργαλειού κορφολογώ άλλο ένα, στο οποίο ο νιός εκφράζει τον πόνο, τον καϊμή και την αγανάκτησή του, γιατί εξ αιτίας του αργαλειού δεν μπορεί να ιδει ή να συναντήσει την καλή του. Ίδού το παιδάκι του:

Κόρη μ', που είσαι στον αργαλειό
γυφαίνεις, ξεγυφαίνεις κι όλο
εμένα με μαραίνεις.

Γυφαίνεις τα φιλά πανιά,
γυφαίνεις τα λαχούργια, 1.

Κι εγώ σε καταριάστηκα,
κόρη μ', να τσακιστεί τ' αντί,
να ραϊστεί το χτένι,

π' όλο εμένα με μαραίνει.

Και να κοπούν πολλές κλωστές
να δένεις, να ξεδένεις,

π' όλο εμένα με μαραίνεις.

Θα τελειώσω με ένα άλλο χαρακτηριστικό τραγούδι της περιοχής μας, που

δείχνει τη συζυγική πίστη της Κονιτσιώτικης γυναίκας, η οποία, σαν άλλη Πηνελόπη, δεν λυγίζει και δεν επηρεάζεται από τα λόγια περαστικού εμπόρου, που είναι ο άντρας της, και θέλει να τη δοκιμάσει. Η γυναίκα τον αποκρούει και πείθεται μόνο, όταν εκείνος της δώσει απτές αποδείξεις της ταυτότητάς του. Χαρείτε το τραγούδι:

Μια κόρη, μια Κονιτσιώτισσα
και μια Κονιτσιωτοπούλα,
πόχ' ασημένιον αργαλειό
και φιλτισένιο χτένι,
σταυροπατάει τον αργαλειό
και τρίζουν τα καρούλια.

Πραματευτής edιάβαινε
στον κάμπο καβαλλάρης.

Κοντοκρατάει το Μαύρο του
την κόρη κουβεντιάζει.

"Κόρη μ' για δεν παιτρεύεσαι,
δεν παίρνεις παλικάρι;"

- Κάλλια να σκάσ' ο Μαύρος σου
πέρι το λόγο που είπες,

εγώ έχω αντρά στην ξενιτειά,
εσώ και δέκα χρόνια,

κι ακόμα τρεις τον καϊτερώ,
πέντε τον παντεχαίνω,

κι απέ θα κόψω τα μαλλιά,
καλόγριγια θα γένω,

θα πάω σ' έρημα βουνά
να φειάκω μοναστήρι,

κείνον να τρώει η ξενιτειά,
μένα τα μαύρα ράσα".

- Κόρη μ' εγώ ειμ' ο άντρας σου,
εγώ μαι κι ο καλός σου.

- Πες μου σημάδια του σπιτιού
και τότες θα πιστέψω.

- Έχεις μηλιά στην πόρτα σου
και κλήμα στην αυλή σου.

Η σύντομη αυτή αναφορά στα δημοτικά τραγούδια, που πήραν την έμπνευσή τους από τον αργαλειό, δείχνει καθαρά πόσο στενά ήταν συνδεδεμένη η ζωή της Ελληνίδας μ' αυτόν από την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα.

Νικόλ. Χ. Ρεμπέλης

1 λαχούργια = μάλλινα και μεταξωτά από την πόλη Λαχούρ του Ινδοσταν.

τ. 58 Δεπ. - Οκτ. 1994

'Ασμα θρηνητικό....

Μώρ' Δεροπολίτισσα, μώρ' καημένη,
 μώρ' Δεροπολίτισσα, ζήλε... ζηλεμένη.
 Φ'όντας πας στην εκκλησιά, μώρ' καημένη,
 με λαμπάδες με κεριά, ζήλε... ζηλεμένη,
 και με μοσκοθύματα, μώρ' καημένη.
 Για προσκύνα και για μας, μώρ' καημένη,
 για τ' εμάς τα γιορφανά, ζήλε... ζηλεμένη,
 που μας σφάζουν σαν τ' αρνιά, μώρ' καημένη,
 σαν τ' αρνιά την Πασκαλιά, ζήλε... ζηλεμένη.

Έτσι είναι καταχωρισμένο το παραπάνω θρηνητικό βορειοηπειρωτικό τραγούδι στα Κονιτσιώτικα του Χαρ. Ρεμπέλη. Υπάρχουν κι άλλες παραλλαγές. Σε μιά τέτοια του Αραβαντινού διαβάζω:

... Αυτού που πας, στην εκκλησιά
 για μας μετάνοια κάνε μιά
 να μη μας πάρουν η Τουρκιά
 και μας γράψουν στη Γενιτσαριά
 και μας πάνε στον κισλά (= στρατώνα)
 ωσάν τ' αρνιά την Πασχαλιά.

Φαίνεται καθαρά στην παραλλαγή αυτή πως ο λαϊκός αγώνυμος στιχουργός αναφέρεται στην εποχή του παιδομαζώματος, στους δύο πρώτους αιώνες της τουρκοκρατίας.

Μια άλλη παραλλαγή λέει:

Για προσκύνα και για μας
 και για μας τους χριστιανούς
 στον αφέντη το Χριστό
 στην κυρά την Παναγιά κ.λ. κ.λ.

Ας δούμε όμως τη δική μας παραλλαγή. Κάποιες γυναίκες ανήμπορες να πάνε στην εκκλησία ή και φυλακισμένες ίσως, παρακαλούν μια νεαρή Δεροπολίτισσα, όταν πάει στην εκκλησιά, νά προσκυνήσει και γι' αυτές και ν' ανάψει ένα κεράκι στο Χριστό, στην Παναγιά, στήριγμα στον πόνο και στη δυστυχία τους, για να τις φυλάξει από κάθε κακό, από κάθε προσβολή και

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη

απανθρωπιά των Τούρκων.

Κλαίνε τη μοίρα τους, μοιρολογούν και θρηνολογούν, για να πάθη και τις συμφορές τους.

Κι όσο προχωρεί ο στίχος, ο πόνος και ο τρόμος που τις κατέχει διαγράφεται δραματικότερος και γίνεται τραγικός με το ξεχείλισμα της ψυχικής οδύνης: "που μας σφάζουν σαν τ' αρνιά την Πασκαλιά...".

Ξαναδιαβάζοντας το βορειοηπειρωτικό αυτό δημοτικό τραγούδι - πραγματικό ελεγείο, μοιρολόι - διαπιστώνουμε πως έχει θλιβερό περιεχόμενο, βάρος καταθλιπτικό με λιτή σπαραξικάρδια φράση, έκφραση αγωνιώδη, ζωντανή και συνταρακτική μιάς μαύρης απελπισίας και δυστυχίας που παρακολουθούσε το σκλάβο βορειοηπειρώτη κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας.

Η συγκλονιστική φράση: "που μας σφάζουν σαν τ' αρνιά την Πασκαλιά", ήταν ο διαρκής φόβος και τρόμος, ο καθημερινός εφιάλτης, που πλάκωνε βαριά τα στήθη του υπόδουλου Έλληνα, και συγκεκριμένα του ραγιά βορειοηπειρώτη, η φοβερή δαμόκλεια σπάθη, που κρεμόταν απειλητικά πάνω από το κεφάλι του. Και όμως ο σκληρά βασανισμένος, και δοκιμασμένος αυτός λαός, ο βορειοηπειρωτικός, δεν κάμφθηκε, δεν λύγισε ποτέ. Έζησε και επέζησε δια μέσου των αιώνων, και επιζεί και σήμερα, παρ' όλες τις τλαιπωρίες και τις καταπιέσεις, που υφίσταται από την μεταγενέστερη Τυραννίδα του Ισλάμ, που δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα μιας μειονότητας, που αξίζει και δικαιούται καλύτερη τύχη και συμπεριφορά.

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

από τον Νικ. Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο

Οταν, εδώ και 2.000 περίπου χρόνια, γεννήθηκε σε μια σπηλιά της Βηθλεέμ, ανάμεσα σε ζώα και απλοϊκούς ανθρώπους το θείο βρέφος, ένας πολιτισμός λαμπρός και ξακουστός, ο αρχαίος ελληνικός, είχε χάσει την προηγούμενη δύναμη και λάμψη του, και μια αυτοκρατορία, απέραντη και ισχυρή, η Ρωμαϊκή, είχε κι όλας μέσα της ευδιακριτά σημάδια της παρακμής και της αποσύνθεσης.

Σε μια τέτοια κρίσιμη εποχή, που το εκπολιτιστικό πνεύμα της Ελλάδος και της Ρώμης θαμπόφεγγε στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και το έπνιγε ο βραχνάς της αγωνίας και της απελπισίας, μια νέα θρησκεία εμφανίστηκε, ο Χριστιανι-

σμός, που σταμάτησε σταθερά το κατακύλισμα προς την άβυσσο όλων των πνευματικών και ηθικών αξιών της εποχής εκείνης κι έφερε ελπιδοφόρο το μεγάλο μήνυμα της αγάπης και του λυτρωμού.

Με άλλα λόγια λοιπόν ευλάβεια ας

στρέψουμε το βλέμμα μας στην ταπεινή φάτνη, όπου συντελέστηκε το βαθύ μυστήριο της ενανθρώπισης του Θεού. Μέσα σε μια σπηλιά ο Παντοδύναμος ντύθηκε την ανθρώπινη σάρκα κι αυτός ο Βασιλιάς του κόσμου, έχοντας για πορφύρα τ' άχυρα της τροφής των ζώων, ήρθε για

να λυτρώσει τον άνθρωπο από τα βαριά δεσμά της αμαρτίας και με όπλα την αγάπη και τη συχώρηση.

Ήρθε να ζήσει με φτωχούς κι απελπισμένους και να δοκιμάσει τη

θλίψη, τον πόνο, τους εμπαιγμούς τον κατατρεγμό. Κατέβηκε από τον ουράνιο και ύψιστο θρόνο της παντοδυναμίας του για να ντύσει την τελειότητά του με την ανθρώπινη αδυναμία και να στραγγίσει στο τέλος από εκείνους που ευεργέτησε πικρό το ποτήρι της αχαριστίας και της αγνωμοσύνης.

Ήρθε για να δώσει το μέγα παράδειγμα της αδερφοσύνης να γίνει "ένα" με τα πλάσματά του. Ήρθε, ως καλός Ποιμήν, για να επαναφέρει στο μαντρί το "απολωλός πρόβατον", ήρθε να πονέσει ως άνθρωπος την τραγική εκείνη στιγμή στο κήπο της Γεθσημανή, όταν τα θεία χείλη του ψιθύρισαν: "Περίλυπος εστίν η ψυχή μου έως θανάτου".

Ήρθε για να κηρύξει την Αγάπη, που πρέπει να αισθάνεται ο άνθρωπος προς όλους τους συνανθρώπους του, ακόμα και προς τους εχθρούς του. Ήρθε, τέλος, για να σταυρωθεί στο Γολγοθά και να ανεβάσει τον άνθρωπο από τα λασπώδη τέλματα της αμαρτίας σε υψηλότερες και καθαρότερες αιθέριες στιβάδες, εκεί όπου αιθεροβάμονες αετοί και κεραυνοί πετούν και δολιχοδρομούν, καθιστώντας έτσι τον άνθρωπο συμμετοχο και κοινωνό του βασιλείου της Απόλυτης Αγάπης.

Πράγματι, η κεντρική ιδέα κι ο βασικός πυρήνας της διδασκαλίας του Χριστού είναι η αγάπη, που μπορεί να κατοικήσει σ' ένα φθαρτό σκήνωμα, αρκεί ο άνθρωπος να

έχει αποβάλει τα πάθη του, τον εγωισμό του, την αλαζονεία, τις εφήμερες φιλοδοξίες και όσα άλλα.

Στώμεν όμως ευλαβώς. Η ανθρωπότητα σήμερα έχει χάσει την πυξίδα του προσανατολισμού της με συνέπεια να παραπαίει, να σφαδάζει, να κλυδωνίζεται. Δεινοί οι καιροί. Και αυτοί οι ισχυροί της Γης, που κρατούν στα χέρια τους τις τύχες της ανθρωπότητας, οπλίζονται και εξοπλίζονται και κάθονται - αλλοίμονο- ήσυχοι κι αμέριμνοι πάνω στον κρατήρα ενός ηφαιστείου, που οι ίδιοι φρόντισαν να γεμίσουν και να παραγεμίσουν με επικίνδυνες εκρηκτικές ύλες.

Από την ταπεινή όμως φάτνη της Βηθλεέμ το θείο Βρέφος καλεί την ξεστρατισμένη ανθρωπότητα προς το δρόμο της σωτηρίας. Καλεί όλους, άρχοντες και ισχυρούς και ιερωμένους και λαϊκούς να πάρουν τον ανηφορικό δρόμο που οδηγεί στη ΔΑΜΑΣΚΟ. Και σαν τον Εθναπόστολο ΠΑΥΛΟ, αφού αναβαπτισθούν στα ιερά νάματα ενός νέου Ιορδάνη, να επιστρέψουν απ' εκεί τελείως αλλαγμένοι και ανανεωμένοι, με τη φλόγα της πίστης στην καρδιά και τον πυρσό του Απόστολου στο χέρι και φυσικά, με άκρα ταπεινότητα και μεγαλοσύνη ψυχής.

Τότε, και μόνο τότε, υποφώσκει κάποια ελπίδα όλα να πάνε καλά και να βασιλέψει στον κόσμο ή ομόνοια, η αγάπη και "επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκία".

Είναι γνωστό πως κατά τον 4 και 5 μ.Χ. αιώνα διάφοροι βάρβαροι λαοί εισέβαλαν από βορρά στη βυζαντινή αυτοκρατορία.

Οι Σλάβοι, λαός συγγενής με τους Βουλγάρους, άρχισαν τις επιδρομές τους από το 540, όταν αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο Ιουστινιανός (527-565). Το 578 πολυπληθές στίφος Σλάβων εισέβαλε και πάλι στη Μακεδονία, Ήπειρο, Στερεά Ελλάδα, καταστρέφοντας και λεηλατώντας. Οι πρώτες σλαβικές εποικήσεις στα μέρη αυτά έχουν ίσως την αρχή τους στα χρόνια αυτά (6 αιώνας).

Αργότερα, τον 7 αιώνα, επειδή πιέζονταν από τους Αβάρους και Βουλγάρους, εγκαθίστανται στη βόρεια Ελλάδα με τρόπο ειρηνικό και με ιδιαίτερες συμβάσεις, που έκαναν με το Βυζάντιο. Σιγά σιγά όμως άρχισαν να παραγνωρίζουν τη βυζαντινή κυριαρχία, δεν πλήρωναν φόρους, επαναστατούσαν και λεηλατούσαν πόλεις και χωριά.

Η Ειρήνη η Αθηναία (780-802), αυτοκράτειρα του Βυζαντίου, έστειλε το 783 το στρατηγό Σταυράκιο με αρκετό στρατό κατά των Σλάβων.

Ο Θεοφάνης, λόγιος και ιστορικός, γράφει: "Κατελθών δέ ούτος επί Θεσσαλονίκην καί Ελλάδα υπέταξε ^{πάντας} ~~πάντας~~ και υπόφορους (= φόρου υποτελείς) έποίησε τῆ βασιλεία. Εισήλθε δέ καί εις Πελοπόννησον καί πολλήν αιχμαλωσίαν καί λάφυρα ἤγαγε τῆ τῶν Ρωμαίων βασιλεία".

Βέβαιο πάντως είναι πως με την εκστρατεία του Σταυρακίου οι Σλάβοι, ιδίως της Πελοποννήσου, δεν νικηθήκαν ολοσχερώς. Απόδειξη αυτού αποτελούν οι μετέπειτα σφοδρές και καταστρεπτικές επιδρομές τους σε πόλεις και χωριά, όπως συμπεραίνει κανείς και από τη μεγάλη επίθεση τους εναντίον της Πάτρας (807), που σώθηκε ως εκ θαύματος του πολιούχου Αγίου Ανδρέα και χάρη στη γενναιότητα των κατοίκων της.

Σχετικά με την εισβολή των Σλάβων στην Πελοπόννησο, που άρχισε γύρω στα 750, ο Κων. Παπαρρηγόπουλος πιστεύει πως η ερήμωση των επαρχιών της, εξ αιτίας φοβερού λοιμού, και ο επικίνδυνος πολλαπλασιασμός των σλαβικών φυλών στη βόρεια Ελλάδα, ανάγκασε τους αυτοκράτορες του Βυζαντίου να επιτρέψουν την εγκατάστασή τους στην Πελοπόννησο. (Κ. Παπαρ. Περί της εποικήσεως σλαβικών φυλών εις την Πελοπόννησον, 1843 σελ. 109).

Νέες περιπέτειες είχε το Βυζάντιο από τις επιδρομές των Σλάβων επί Στεφάνου Α' Νεμάνια (12 αιώνας) και των διαδόχων του, οι οποίοι μεγάλωσαν το κράτος τους εις βάρος του Βυζαντίου. Αργότερα η Σερβία επί Στεφάνου Δουσάν (1331-1355) έφθασε στην ακμή της δυνάμεώς της. Ο δραστήριος αυτός Κράλης (βασιλιάς) των Σέρβων, εκμεταλλευόμενος τις εσωτερικές έρι-

του Βυζαντίου, τις εισβολές Βουλγάρων και Τούρκων καθώς και τα πάντοτε κακόβουλα σχέ- των Γενουατών και Ενετών, εισβάλλει το 1346 στην Ελλάδα, καταστρέφοντας τα πάντα δια- ός και σιδήρου. Οι κάτοικοι έντρομοι, για να αποφύγουν τη σλαβική λαίλαπα, κατέφευγαν βουνά και στα παράλια.

Ας σημειωθεί εδώ πως η ίδρυση πολλών χωριών της επαρχίας Κονίτσης ανάγεται στην εποχή ή των σλαβικών επιδρομών (14ος αιώνας), που ανάγκασαν ^{*} κατοίκους της δυτικής Μακεδονίας μετακινηθούν προς τα μέρη μας, για να σωθούν.

Το 1346 ο Δουσάν στέφεται αυτοκράτορας και βασιλιάς Σέρβων και Ρωμαίων, δεσπότης 'Αρ- και κόμης της Βλαχίας. Μετά το θάνατό του όμως το σερβικό κράτος διασπάστηκε σε πολλά τίδια, τα οποία εύκολα υπέταξαν οι Τούρκοι. Η μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) έθεσε τέρ- στη σλαβική κυριαρχία.

^{*} ^{*} ^{*} ^{*}
Γνωστό ^{είναι} πως οι επιδρομές αυτές των Σλάβων και η εγκατάστασή τους στην Ελλάδα έδω- λαβή στο Γερμανό ιστορικό Φαλμεράνερ (1790-1861) να αμφισβητήσει την ελληνικότητα των οίκων της πατρίδας μας και να αποφανθεί πως ούτε σταγόνα γνήσιου ελληνικού αίματος δεν ι στις φλέβες των Νεοελλήνων.

Τη θεωρία αυτή του Φαλ. αντέκρουσαν πολλοί επιστήμονες, δικοί μας και ξένοι, με εμπερι- τωμένες μελέτες, ιστορικές, λαογραφικές εθνολογικές.

Βέβαια οι σλαβικές φυλές, με τους αγροτικούς και ποιμενικούς πληθυσμούς, είχαν κάποια ρή επιμειξία με τους Έλληνες, φαινόμενο, άλλωστε, συνηθισμένο σε όλους τους λαούς στη ρά πορεία του ιστορικού των βίου.

Αλλά οι Σλάβοι, αριθμητικά λιγότεροι και πνευματικά και πολιτιστικά κατώτεροι από τους ληνες, αφομοιώθηκαν, απορροφόθηκαν και συγχωνεύτηκαν εντελώς με το ελληνικό στοιχείο. αυτό συνέβαλε και η Χριστιανική Εκκλησία και τα διαφορα μελετημένα πολιτικά μέτρα, που ρναν οι βυζαντινοί αυτοκράτορες, για να τους εντάξουν στην τροχιά του βυζαντινού πολι- μού.

Έτσι κατίσχυσε και πάλι η δαιμόνια δύναμη του ελληνικού πνεύματος* συνέβη δηλ. κάτι όμοιο με την περίπτωση των Ρωμαίων κατακτητών. Το ομολόγησε ευθαρσώς ο Ρωμαίος ποιητής τιος, που έγραψε χαρακτηριστικά: "Graecia capta ferum victorem vicit et intulit artes esti Latio", δηλ. η νικημένη Ελλάδα νίκησε τον άγριο νικητή και έφερε τις τέχνες και Γράμματα στο αγροίκο Λάτιο. Με αυτό τον τρόπο οι σλαβικές φυλές υποτάχτηκαν στο ελληνικό

πνεύμα και με την απώλεια της πολιτικής τους ανεξαρτησίας διαλύθηκαν μόνες τους. Άλλοι Σλάβοι σχεδόν ποτέ δεν αποτέλεσαν ένα ενιαίο συμπαγές κράτος, αλλά ήταν χωρισμένοι πολλές φυλές, που καθεμιά είχε δικό της αρχηγό φύλαρχο (ζουπάνο) που κυβερνούσε μια φέρεια (ζούπα).

*

*

*

Παρ' όλη τη μακροχρόνια παραμονή των Σλάβων σε πολλά μέρη της πατρίδας μας, πολύ είναι οι λέξεις, που μας άφησαν και που σώζονται ακόμη αυτούσιες ή κάπως παραλλαγμένες. Σημειώνω μερικές απ' αυτές, αφού πρώτα πω ότι τόσο για τις λέξεις που ακολουθούν όσο και για τα τοπωνύμια συμβουλεύτηκα στην Εθνική Βιβλιοθήκη τα εξής λεξικά:

1. Σερβοελληνικό : Παπαστεργίου
2. Ελληνοσερβικό : Κολτσίδα
3. Σλαβο - Κροατο - Ιταλικό : Πάρτσικ
4. Ιταλοελληνικό : Περίδου.

Ζακόνι (συνήθεια, σλαβ. zakon)

ντόμπρος (καλός, απλός, σλαβ. dobr).

λάμπαβο (χαλαρό, σλαβ. labav).

γκλάβα (χοντροκέφαλο, σλαβ. glava. Κατά Meyer απ' αυτό και η "γκλαβανή" = καταπαχτή φαίνεται όμως κάπως απίθανο.)

γκαρίλα (σλαβ. garilo = colore di fuliggine, δηλ. χρώμα καπνιάς, κατάμαυρο).

γκόλιος (γυμνός, σλαβ. gol).

Ζδράβος (σλαβ. zdravo = υγιής).

οβορός (αυλή, σλαβ. dvor, κατ' άλλους από το obor = μάνδρα).

βερβερίτσα (σκίουρος, σλαβ. vjeveritsa).

γκουσταρίτσα (σαύρα, σλαβ. gusteritsa).

κουνάβι (υποκοριστικό του σλαβ. kuna).

ζάμπα (βάτραχος, σλαβ. zaba).

πέστροφα (σλαβ. pastrna. Ο συσχετισμός με το "επιστρέφω" είναι εσφαλμένη επινόηση).

ρούχο (σλαβ. rucho).

τσέλιγκας (σλαβ. tselinik).

τσέργα (μάλλινη βελόντζα παλιά και τριμμένη, σλαβ. tserga).

κοζίνι (ασκί από δέρμα γίδας, σλαβ. kozin και koza = γίδα).

κλιέτσα (πλεκτοβελόνη).

μότσιαλη (μέρος λιβαδιού με πολλά χόρτα και λίγο στάσιμο νερό, βαρκό, σλαβ. motsila.

Λέγεται και μότσια-motsa. Πρβλ. Έγινα μότσια = βράχηκα πολύ).

τελετίνι (κατειργασμένο δέρμα μόσχου, σλαβ. tele = μοσχάρι. Πρβλ. Τσαρούχια τελετίνι και φούστα κόκκινη).

οβίρα (δίνη νερού, σλαβ. vir = πηγή).

μπορίκα (είδος πεύκης, σλαβ. borika).

έλσια (υδροχαρές δέντρο, σλαβ. jelisa).

σανός (σλαβ. sano).

κόσα (μεγάλο δρεπάνι, σλαβ. kosa).

σίλβο (είδος υπόξινου δαμάσκηνου, σλαβ. sljivo).

σελιό (χωράφι κοντά στο σπίτι, σλαβ. selo = χωριό).

κλένος, κλενάδι (δέντρο, σλαβ. klen, klenik).

λίπα (φιλύρα, σλαβ. lipa).

τσέτινο (μίσχος, κοτσάνι κερασιού, σλαβ. tsetina = foglie del pino, φύλλο πεύκου. Μαιάζουν για το βελονοειδές σχήμα.)

τσιάμικο (ξύλο), σλαβ. tsamik = έλατο. Πρβλ. οι τσάμικες γρέντες (δοκοί) είναι γερές.

φουσκή (κόπρος ζώων, σλαβ. vuscija).

ντοπόλα, ντομπολίτσα (ξύλινος κυλινδρικός κάδος, όπου χτυπούν το γάλα, σλαβ. torola = λεύκη, επειδή γινόταν με ξύλο λεύκης).

Καί ποιός δεν θυμάται τις "μπλανούτσκες" (φράουλες), που μαζεύαμε στους όχτους των λιβαδιών, και τις "ρουσιέτσκες", που τις βγάζαμε από τη γη έξω στα σιάδια, καθαρίζαμε με προσοχή το αγκαθωτό περίβλημα και τρώγαμε τον πολύ νόστιμο εσωτερικό καρπό. Ακόμα ποιός λησμονεί τους ^{χορταρένιους} ~~καρπούτσους~~ εκείνους σκούφους, που φτιάχναμε από σλάμκες (σλαβ. slamka), τα βελονοειδή χόρτα που φύτεωναν σε βαρκά.

Από τις παραπάνω λέξεις βλέπομε πως οι περισσότερες αναφέρονται στον υπαίθριο νομαδικό βίλο, πράγμα που πιστοποιεί τις αγροτικές και κτηνοτροφικές ασχολίες των Σλάβων.

* * *

Ας έρθουμε τώρα στα τοπωνύμια.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο πως οι Σλάβοι έδιναν στο μέρος που παρέμεναν μια ονομάσια, που είχε σχέση με κάποιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής αυτής. Άλλοτε πάλι ονόμαζαν τους τόπους από τα επώνυμα των φυλάρχων.

Είναι λοιπόν δύσκολο και πολλές φορές αδύνατο να εξηγήσουμε πολλά σλαβικά τοπωνύμια, τί με την πάροδο του χρόνου και από στόμα σε στόμα άλλαξαν, αλλοιώθηκαν και έγιναν δυσλοερμήνευτα. Φυσικά, σε τέτοια τοπωνύμια θα σημειώσουμε τις επιφυλάξεις μας.

Χαρακτηριστικές καταλήξεις σλαβικών τοπωνυμίων είναι: — ανη (Βούρμπιανη, Στράτσι — ιστα (Μόλιστα, Βράνιστα), — οβο (Κεράσοβο, Τούρνοβο), — ιτσα (Κόνιτσα, Γορίτσα)

Βούρμπιανη : Ο Stadtmüller (Ηπειρ. Χρον. τ. θ, σελ. 160) παρατηρεί ότι τα σλαβικά τοπωνύμια εις — ανη δηλώνουν ανθρώπους που κατοικούν σε κάποιο μέρος, στο οποίο υπάρχει κάτι που φαίνεται στο πρώτο συνθετικό της λέξεως. Έτσι Βούρμπιανη δηλώνει τόπο με ιταλική κατοικήσιμο, διότι " vrba " σημαίνει " saiscio ", ιτιά. Επειδή το vrba ήταν δυσκολοπρόσπευτο αναπτύχτηκε ένα "ε" και έγινε Βέρμπα - Βέρμπανη. Ας σημειωθεί πως οι γείτονες Αλβανοί καλούν το χωριό Βέρμπανη (Πρβλ. Γκα γιε τι; Από που είσαι: — Γκα Βέρμπανη). Πράγματι σήμερα υπάρχουν στα παράρθια μέρη των τεσσάρων χειμάρρων, που διασχίζουν το χωριό, πολλές ιτιές. Στη δυτ. Μακεδονία υπάρχουν 4 χωριά με το όνομα Βούρμπανη. Αυτά για τη γενέτειρά μου.

Πυρσόγιαννη: Η ετυμολογία από το " Πυρσόγ - Γιάννη " είναι νεώτερη επινόηση για τον ελληνισμό του σλαβικού ονόματος.

Το Σερβο - Ιταλικό Λεξικό του Πάρτσικ γράφει (σελίς 631): Prisoj,e = luogo aprico, δηλ. τόπος ευήλιος, Prisojan = aprico, solatio, δηλ. προσήλιο.

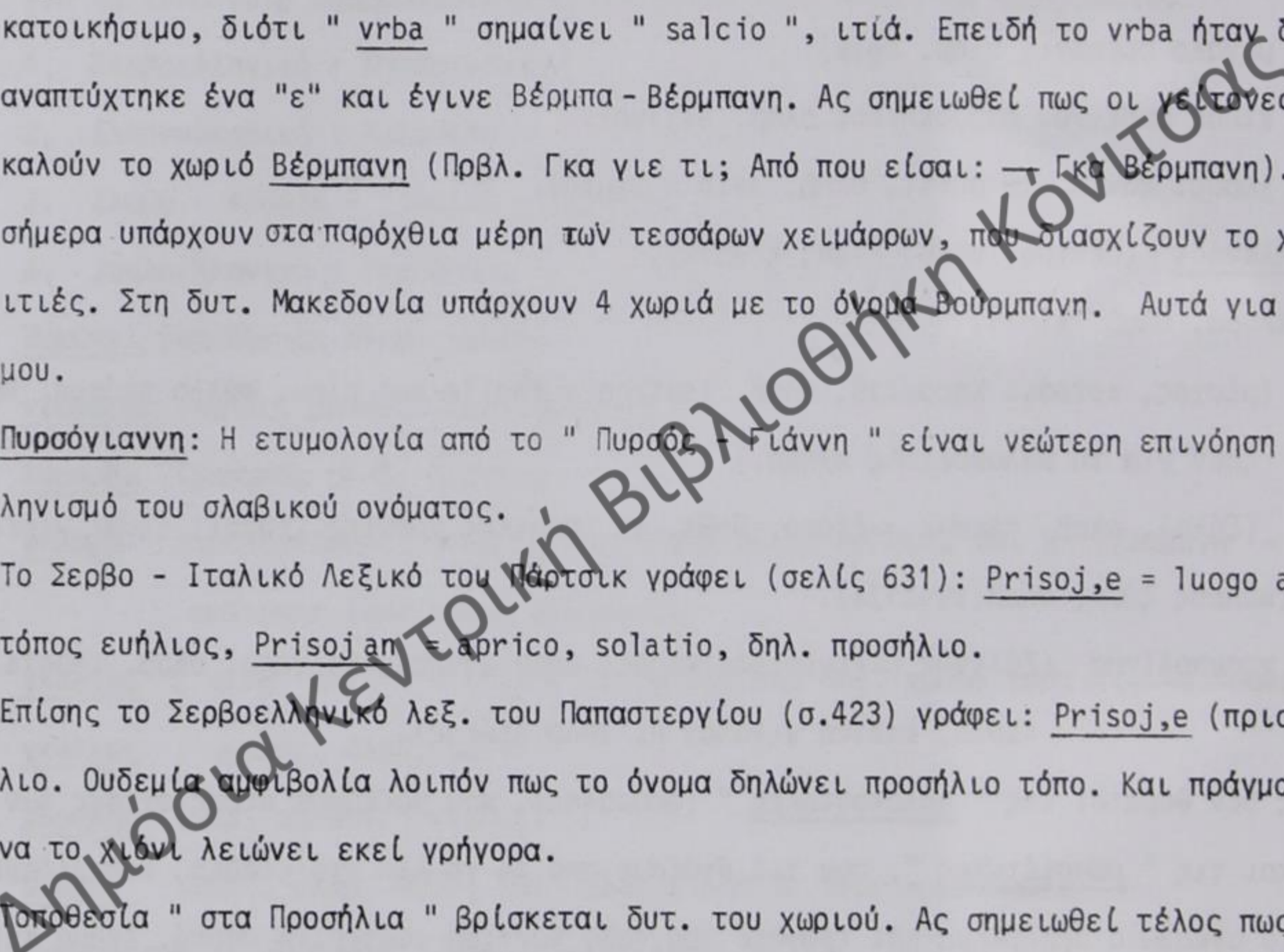
Επίσης το Σερβοελληνικό λεξ. του Παπαστεργίου (σ.423) γράφει: Prisoj,e (πρισόγιε) = προσήλιο. Ουδεμία αμφιβολία λοιπόν πως το όνομα δηλώνει προσήλιο τόπο. Και πράγματι το χειμάρρι να το χιόνι λειώνει εκεί γρήγορα.

Τοποθεσία " στα Προσήλια " βρίσκεται δυτ. του χωριού. Ας σημειωθεί τέλος πως σε παλιά γραφα, που δημοσίευσε το Ευρ. Σούρλας στα Ηπειρ. Χρονικά, το χωριό γράφεται "Πρισόγια" όπως και σήμερα ακόμη πολλοί το λένε. Πρβλ. Πρισογιανίτης, λιβάδια Πρισογιανίτ'κα κ.λ.

Μπλίζγιανη (Λαγκάδα). Η λέξη είναι σλαβική και σημειώνω από τα λεξικά : blizje (μπλίζ) = δίδυμα και ως επίρρ. κοντά, blizina (μπλιζίνα) = γειτνίαση, συγγένεια μεταξύ δύο τοπωνύμων bliznja (μπλίζνγια) = γείτονας, bliznjak = κοντινός συγγενής.

Δύο εκδοχές υπάρχουν, ή ότι το χωριό ονομάστηκε έτσι, επειδή οι γυναίκες γεννοβολούσαν δίδυμα, ή λόγω κοντινής συγγένειας των κατοίκων.

Σέλτση : (Οξυά), σλαβ. selo = χωριό, selance (σελάντσε) = χωριουδάκι. Πρβλ. Παλιοσέλι. Να σημειωθεί πως σελιό, σελιά λέγονται τα χωράφια που είναι κοντά στο χωριό.

όντσες : σλαβ. loza = κλήμα, lozje = αμπελώνες.

ροσιοτάρ: (κορυφογραμμή στο δρόμο από Εφταχώρι προς Πεντάλοφο (Ζουπάνι)).

ο πρώτο συνθετικό της λέξεως είναι το ιταλικό rosso, ελλην. ρόσιο, σλαβικό rus, που σημαίνει κόκκινο, ξανθοκόκκινο. Αναζήτησα κατόπιν στο λεξικό τη λ. tar που σημαίνει strame δηλ. χόρτο. Επομένως Ροσιοτάρ = κοκκινοχόρτι. Καί πράγματι η τριγωνική κορυφογραμμή αριστερά όπως περνάμε τον αυχένα προς Πεντάλοφο έχει ένα ξανθοκόκκινο χρώμα. Πρβλ. Ασπροχόρτι, Βοσπότοπος νοτίως του χωριού Μπλιθούκι, για το άσπρο χόρτο που φυτρώνει, Γαλαζιόχωμα, Κοκκινόπετρα κ.λ.

Ζουπάνι : (Πεντάλοφος), σλαβ. zurap (ουσιαστ.) = αρχηγός, zurap (επίθετο) = terra arctica, δηλ. προσήλιο. Το Ζουπάνι λοιπόν πήρε το όνομα ή γιατί ήταν έδρα ζουπάνου (φύλαρχου) ή επειδή ήταν προσήλιο.

Λεσκάτσι : (Ασημοχώρι). Η λέξις είναι σλαβική, lesca (λέσκα) = λεφτοκαρυά, lescov = λεφτοκαρύτικος. Από εδώ και η προέλευση των ονομάτων Λεσκοβίκι της β. Ηπείρου Λεσκοβέτσι, Ζαγοροχώρι, Λέσκοβο, χωριό του νομού Πέλλης.

Ιζβορος : (Αμάραντος), σλαβ. izvor (ιζβορ) = πηγή που αναβλύζει. Τοποθεσία 'Ιζβορος υπάρχει και έξω από τη Δημητσάνα, όπως είχα ακούσει, όταν υπηρετούσα εκεί ως Γυμνασιάρχης.

Ζέλιστα : (Εξοχή). Σημειώνω από τα λεξικά: zelen (ζέλεν) = χλόη, λαχανικά. Ως επίθετο zelen σημαίνει πράσινος, zelenka = verdone (ucceio) = πρασινοπούλι.

εν υπάρχει αμφιβολία πως Ζέλιστα σημαίνει πρασινάδα, πράσινο χρώμα, πράσινη χλόη.

να σημειώσω ευκαιριακά πως στη Βούρμπιανη το ωδικό πτηνό "συκοφαγά" το λέμε ζιέλινα, ακριβώς για το πράσινο χρώμα των φτερών. Πρβλ. σκότσα μια ζιέλινα.-

Κάμενικ : (βουνό), σλαβ. kamen = πέτρα και κάμενικ = πετρώδης. Πράγματι οι πλαγιές του βουνού είναι δύσβατες και πετρώδεις.

Καυροβότα, πηγή βορ. Πυρσόγιαννης. Η λ. είναι σλαβική za = γιά, άρνο = καλό, βόντα = νερό. δηλ. για καλό νερό. Πρβλ. Καλόβρυση, Κρυονέρι κ.λ.

Κραμπάτοβα : πηγή με κρύο νερό απέναντι από το νησί Ιωαννίνων. Ο εκ Παπίγκου καθηγητής της Γλωσσολογίας Γ. Αναγνωστόπουλος ορθώς διέκρινε στην ανωτέρω λέξη το **ντομπροβόντα** = καλό νερό, με αναγραμματισμό. Το σλαβ. voda (βόντα) = νερό βρίσκεται στις λέξεις Βόδας, Παπόταμος Λουδία, Βοδενά ('Εδεσσα), για τα νερά που έχει και τους καταράκτες.

Βοϊδομάτης - Βοδομάτη. Και εδώ το πρώτο συνθετικό είναι η λ. βόντα = νερό. Αναζήτησα στο γερβό - Ιταλικό λεξ. του Πάρτσικ τη λέξη mat και βρήκα mata = esca δηλ. δόλωμα προς άγραν

ιχθύων και matan (μάταν) = pesce colombo. Η λ. colombo στα Ιταλικά, εκτός από το περι
σημαίνει και αθώς, αγνός, δηλ. ψάρι αθώο. Οπωσδήποτε υπονοείται η πέστροφα, οπότε
ρούμε να πούμε πως Βοδομάτης σημαίνει νερό που με δόλωμα πιάνουν ψάρια (πέστροφες) ή
για ψάρια και κατ'επέκταση ποταμόψαρο, αφού matan = ψάρι.

Γορίτσα : (Καλλιθέα), σλαβ. gori (γκόρι) = βουνό, γορίτσα = βουναλάκι. Πράγματι η Γο
βρίσκεται πάνω σε μικρό βουνό.

Ζαγόρι: σλβ, za = γιά, πέρα, πίσω, δηλ. πίσω από το βουνό. Από αυτό και η Ζαγορά του

Βορός : τοποθεσίες Ασημοχωρίου, Καντσίκου, όπου το χειμώνα υπάρχουν νερά. Πρβλ. βιρό
το βιρό, οβίρα, σλαβ. vir = εκροή νερού.

Σταρίτσανη : (Πουρνιά), σλαβ. stari (στάρι) = γέρος, starezina (σταρεζίνα) = παλιά
κείμενα, κουρέλια, πράγματα παμπάλαια. Πιθανόν το όνομα να έχει σχέση με αυτά.

Στράτσανη : (Πύργος), σλαβ. straza (στράζα) σημαίνει guardia, sentinella, δηλ. φρουρά
πιά, προπύργιο, παρατηρητήριο και strazanin = φρουρός. Η Στράτσανη που βρίσκεται σε π
βλεπτη θέση μπορούσε πράγματι να χρησιμεύσει για παρατηρητήριο και τόπο σκοπιάς.

Σουμάρα : Περιοχή στο Κρυονέρι στο δρόμο προς την Πλάκα και αλλαχού. Σλαβ. suma = δά
sumarak = πυκνά χαμόδενδρα. Πράγματι το μέρος έχει χαμηλές βαλανιδιές.

Οστανίτσα : (Αηδονοχώρι), σλαβ. ostan (όσταν) σημαίνει stimolo δηλ. βούκεντρο. Πιθανό
ονομάστηκε έτσι το χωριό από τα βούκεντρα των γεωργών.

Ντοπόλτσα : (τοποθεσία έξω από την Κόνιτσα). Από το σλαβ. topola (τοπόλα) που σημαίνει
λεύκη. Πρβλ. τοποθεσία Ευρυτανίας Τοπολιανά.

Κόνιτσα : Η προέλευση κατά Αραβαντινόν από αρχαία πόλη Κνωσό - Κονισό δεν ευσταθεί.
Η λ. είναι σλαβική, konj = άλογο. Ο κάμπος της Κόνιτσας δικαιολογούσε την ύπαρξη και
τροφή αλόγων.

Βοστίνα : (Πωγωνιανή), σλαβ. vosten (βόστεν) = κέρινος, vostina (βοστίνα) = favo senz
miele, δηλ. κερήθρα χωρίς μέλι. Επομένως η λ. σημαίνει κερήθρα και κατ'επέκταση μελισσο

Ραβένια : Σλαβ. ravan (ραβάν) = rianura, δηλ. πεδιάδα, οροπέδιο, έκταση γης που έχει
κά ομαλή επιφάνεια.

Σανοβό : Ίσως από το σλαβ. sano = σανός.

Αρμάτοβο : (Άρματα). Η λ. είναι λατινική με τη χαρακτηριστική κατάληξη — οβο που στ
βική σημαίνει τόπος. Επομένως θα υπήρχε εκεί κάποτε έδρα, τόπος στρατοπέδου.

Πολιάνα, Μπολιάνα : Η λ. είναι σλαβική, polie (πόλιε) = πεδιάδα και πολιάνα = ομαλή τοποθεσία. Πρβλ. μάχη Κοσσυφοπεδίου, bitka Kossovo Polie.

Πάδες : Σλαβ. pad = πτώση, κατωφέρεια εδάφους. Πρβλ. vodopad = πτώση νερού, καταρράκτης.

Γκόλιο : (βουνό άδενδρο στην ελληνοαλβανική μεθόριο) Σλαβ. gol = γυμνός, golet = monte nudo e sassoso, δηλ. βουνό γυμνό και πετρώδες.

Βράνιστα : (Τράπεζα), ίσως από το σλαβ. vrana (βράνα) που σημαίνει κουρούνα, καρακάξα.

Κοζάνη : Ίσως από το σλαβ. koza = γίδα, kozan = δερμάτινος.

Νεζερός : Διάφορες τοποθεσίες, σλαβ. jezero (γέζερο) σημαίνει λίμνη.

Οστροβο : Σλαβ. ostrov = νησί.

Μέτσοβο : Σλαβ. metska (μέτσα) = αρκούδα, και Μέτσοβο = αρκουδότοπος.

Μπουκοβίνα : (Χωριό Ηλέας), ξύλο οξυάς, γιατί bukva = οξυά.

Γρεβενά, Γρεβενίτι, Γρίμποβο : Στη σλαβική greban (γκρέμπαν) σημαίνει dirupato δηλ. τόπο κρημνώδη, απότομο, κατακρημνισμένο. Ακόμα grebenit (γκρέμπενιτ) = roccioso = βραχώδης, κρημνώδης, grebenje (γκρεμπένγιε) = σειρά από βράχους.

Και εδώ ας μου επιτραπεί μια παρέκβαση.

Όταν ήμασταν παιδιά και γλιστρούσαμε και πέφταμε αδικαιολόγητα ακούγαμε τη φράση; "Γρέβια" ή "σωρός και γρέβια". Θέλω να πιστεύω πως η λ. γρέβια έχει σχέση με τις παραπάνω, Όποιος αμφιβάλλει υπενθυμίζω το ιταλικό εκείνο : Si non é vero, é trovato bene, δηλ. αν δεν είναι αληθινό (σωστό) επινοήθηκε ωραία.

Τούρνοβο : (Γοργοπόταμος). Όπως μου έλεγε το καλοκαίρι στην Κόνιτσα ο καθηγητής κ. Αν.

Τσιτσιμίδης η λέξη δηλώνει τόπο σπρωγμένο, καθισμένο, ξεκομμένο. Μεταφέρω εδώ λίγες γραμμές από μια παράδοση, που είναι καταχωρισμένη στα Κονιτσιώτικα (σ. 162) " ... Λίγο ύστερα κατάκατ'ο τόπος εκεί πούηταν το χωριό (Τούρνοβο), ξεκόπ'κε το βουνό οχπάν'απ'το Τουρψί...".

Συνδυάζοντας αυτά τα δύο βρίσκω πιθανή την προέλευση.

Ζαραβίνα : (Μικρή λίμνη στο δρόμο προς Δελβινάκι). Η λ. είναι σλαβική. Στο Σερβοελληνικό λεξ. Παπαστεργίου " zaravan " (ζαραβάν) σημαίνει, οροπέδιο. Πρβλ. Ραβένια. Πολύ πιθανό να ονομάστηκε έτσι η περιοχή, και φυσικά και η λιμνούλα, από το ομαλό έδαφος.

Βαρόσ : Το Σερβο - ιταλ. λεξ. γράφει: varos = citta aperta, δηλ. πόλη ανοιχτή, ευρύχωρη, προεξέχουσα, λαμπρή. Βαρόσ λέγεται η πάνω Κόνιτσα, γιατί βρίσκεται σε μέρος ψηλό και δεσπόζει της περιοχής. Σε πολλά χωριά οι συνοικίες, που βρίσκονται σε ψηλότερο μέρος, λέγονται βαρόσ μαχαλάδες. (Βλέπε Χαρ. Ρεμπέλη Κονιτσιώτικα σ. 259)

Ολύτσικα : (Το βουνό Τόμαρος έξω από τα Γιάννινα). Η λ. είναι σλαβική. ulitsica (ουλίτςικα) = στενός δρόμος. Δεν είναι απίθανο το βουνό να πήρε το όνομα από κάποιο δρομάκι, μονοπάτι που οδηγούσε στην κορυφή.

Καλούτσιανη : (Η γνωστή περιοχή των Ιωαννίνων). Το Σερβο - ιταλ. λεξ. γράφει:

Kaluza = rozzanghera = μικρός λάκκος με λάσπη. Το Σερβοελληνικό λεξ. εξηγεί τη λέξη: τοπος. Καμιά αμφιβολία για την προέλευσή της.

Η Καλούτσιανη, που βρίσκεται σε χαμηλό μέρος, δεχόταν τα όμβρια νερά, που σχημάτιζαν τούς μικρούς λάκκους με λάσπη. Οι παλιοί Γιαννιώτες θα θυμούνται τούς λασπωμένους δρόμους της Καλούτσιανης (πρίν ασφαλτοστρωθούν) από τα νερά που κατέβαζαν τα γύρω ρέματα, όταν έβρεχε.

Τελειώνοντας θα ήθελα να εκφράσω την ευχή να εκδοθεί κάποτε ένα πλήρες τοπωνυμικό λεξικό, το οποίο θα βοηθούσε πολύ στην ιστορική, γλωσσική διερεύνηση πολλών περιοχών της πατρίδας μας.-

ΧΑΡ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ, φιλόλογος, πρ. Λυκαίων

Σημ. Δημοσιεύθηκε: Ηπειρωτική Γραμμή, τ. 13-114, φεβρ. Μάρτ. 1986

περιοδ. «Κόνιτσα» Μάρτ. - Ιουν. 1986.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ (1430)

Από τον Νικόλ. Χ. Ρεμπέλη
Φιλολόγο, τ. Λυκειάρχη

Στις 29 Μαρτίου 1430 η Θεσσαλονίκη κυριεύτηκε από τους Τούρκους, οι οποίοι εύκολα ανέτρεψαν την ανίσχυρη άμυνα της βενετικής φρουράς. Τα τουρκικά στρατεύματα ελεπλάτησαν την πόλη και εξανδραπόδισαν πάρα πολλούς κατοίκους.

Ο Σουλτάνος Μουράτ Β' ξαφνιάστηκε κυριολεκτικά, όταν αντίκρουσε τη μεγάλη καταστροφή της πόλης και ύστερα από λίγους μήνες απέστειλε μέρος του στρατού του υπό τον Σινάν πασά να κατακτήσει την Ήπειρο και πρωτίστως να κυριεύσει τα Γιάννενα.

Την ταραχώδη εκείνη εποχή κυβερνούσαν την Ήπειρο οι ευγενείς της Φλωρεντινής οικογένειας των Τόκκων, κομήτων της Κεφαλλονιάς.

Ο Κάρολος Α', που είχε ανακηρυχθεί δεσπότης της Ρωμανίας, είχε πεθάνει ένα χρόνο πριν από την πτώση της Θεσσαλονίκης και επειδή δεν είχε γνήσια τέκνα από τη σύζυγό του Φραντζέσκα, θυγατέρα του δούκα των Αθηνών Νερίου Α' Ατζαγιόλι, αφήκε την κυριαρχία των περιοχών του, ήτοι της Αιτωλίας Ακαρνανίας, Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Άρτας και Ιωαννίνων, στον ανε-

μιό του Κάρολο Β', που ήταν γιός του αδελφού του Λεονάρδου Β'. Οι τρεις όμως νόθοι γιοί του Καρόλου Α' εναντιώθηκαν στην παραχώρηση αυτή του πατέρα τους και ζήτησαν την υποστήριξη του Σουλτάνου Μουράτ Β', ο οποίος άρπαξε την ευκαιρία και έστειλε, όπως προλαβόντως είπαμε, τον Σινάν Πασά να κυριεύσει τα Γιάννενα.

Ο Μουράτ, προτού εκστρατεύσει ο Σινάν, έστειλε στους Γιαννιώτες επιστολή, που διέσωσε το Ηπειρωτικό Χρονικό και δημοσίευσε ο Πουκεβίλ. Γράφει σ' αυτή:

«Μουράτ Β', βασιλεύς Ανατολής και Δύσεως, προς τους Ιωαννίτας.

Εβεβαιώδητε ακριβώς από τας νίκας και εμού και των προγόνων μου ότι ο Θεός δεν έβαλε εις το βασίλειόν μου σύνορα και με την βοήθειάν του υπέταξα όλην την Ανατολήν και αυτήν σχεδόν την Δύσιν.

Σας παρακαλώ λοιπόν πριν δοκιμάσετε τα ολέθρια του πολέμου τέλη, πριν ιδήτε το αίμα πολλών αναιτίων χυνόμενον αδίκως, να με παραχωρήσετε την πόλιν σας, αν θέλετε ν' αποφύγετε τον αφανισμόν αυτής και όσα άλλα α-

πειθείς και σκληροτράχηλοι έπαδον κατακοπέντες από το σπαδί μου και πωληθέντες αιχμάλωτοι σ' Ανατολή και Δύση.

Σας υπόσχομαι, αν με προσκυνήσετε, εγώ μεν να μην σας εβγάλω από το Κάστρο σας, εσείς δε να μην φανήτε επίβουλοι και απειθείς της βασιλείας μου.

Προσέξτε μήπως αποβάλλοντες το ζήτημά μου δεν έχετε πλέον ουδέ καιρόν να μετανοήσετε».

Οι Γιαννιώτες φυσικό ήταν να ταραχθούν από την αυστηρή αυτή προειδοποίηση και απειλή του Σουλτάνου, ο οποίος ακολουθώντας απέστειλε τον Οκτώβριο του 1430 στρατό με τον Σινάν Πασά.

Αυτός όταν άρχισε την πολιορκία των κάστρων, έκρινε σκόπιμο να στείλει στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων και τους προύχοντες της πόλης την παρακάτω διακήρυξη:

«Της κεφαλής των κεφαλάδων και αυθέντου πάσης Δύσεως του Σινάν Πασά ορισμός και χαιρετισμός εις τον πανιερώτατον Μητροπολίτην Ιωαννίνων και τους ενπιμοτάτους άρχοντες...»

«Να ηξεύρετε ότι μας έστειλε ο μέγας αυθέντης να παραλάβωμε του Δούκα τον τόπο και τα κάστρα του και ώρισέ μας ούτως, ότι όποιο κάστρο και χώρα προσκυνήσει με το καλόν να μην έχει κανέναν φόβον ούτε κακίαν ούτε κούρσεμα, αλλ' ούτε κανέναν χαλασμόν, και όποιο κάστρο δεν προσκυνήσει ώρισε να το χαλάσω εκ δεμελίων ώσπερ εποίησα και την Θεσσαλονίκην.

Δια τούτο γράφω σας και λέγω ότ να προσκυνήσετε με το καλόν και να μη πλανηθήτε εις των Φράγκων τα λόγια, ότι τίποτε δεν σας θέλουν ωφελή

σει, πλην θέλουν σας χαλάσει, καθώς, έχασαν και την Θεσσαλονίκη και ένεκα τούτου ομνύω εις τον Θεόν και τον Προφήτην Μωάμεθ και εις την κεφαλήν μου και το σπαδί μου όπου ζώνομαι ότ να μην έχετε κανένα φόβον μήτε αιχμαλωτισμόν μήτε πιασμόν μήτε μασγίδι (= παιδομάζωμα) να ποιήσομε, αλλά και οι εκκλησίες σας να σημαίνουν καθώς έχουν συνήθειαν... Ει δε σταθείτε πεισματικοί να ηξεύρετε όττι ώσπερ έδιαγουμίσαμεν (= λεπλάτησαμε) την Θεσσαλονίκη και έχασαμε τις εκκλησίες και ερημώσαμε, και αφανίσαμε τα πάντα, ούτω θέλομεν χαλάσει και εσάς και το κρίμα να το γυρεύσει ο Θεός από σας».

Οι Γιαννιώτες, για να σωθούν από τη βέβαιη καταστροφή και τον εξανδραποδισμό, άνοιξαν τις πύλες στους Τούρκους.

Πριν γίνει όμως η παράδοση ζήτησαν να επικυρωθούν οι υποσχέσεις του Σινάν με σουλτανικό φερμάνι.

Έτσι Γιαννιώτες ήρθαν στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης και πήραν από τον Μουράτ το «χάπτι σερίφ» (= ιερό διάταγμα), χάρη στο οποίο η πόλη δεν καταστράφηκε και είχε και κάποια προνόμια, τα οποία διατήρησε ως το 1611, μέχρι τότε δηλ. που έγινε η βιαστική και ανοργάνωτη εκείνη εξέγερση του επισκόπου Τρίκκης Διονυσίου του φιλοσόφου (του χλευαστικά ονομασθέντος κατόπιν Σκυλοσόφου), η οποία είχε ως αποτέλεσμα και τα προνόμια να χαθούν και πολλές εκκλησίες να ερειπωθούν και οι Γιαννιώτες να συναντούν στο εξής φανερά την εχθρότητα και την απανθρωπιά των Τούρκων.

Νικόλ. Χ. Ρεμπέλης

Ο Σωκράτης Δημάρατος στη μάχη της Πίνδου

Διαπίστωσα πως εκείνοι που εκφωνούν στην Κόνιτσα πανηγυρικούς λόγους για την επέτειο του ιστορικού «ΟΧΙ» (φαντάζομαι το ίδιο θα συμβαίνει και στα χωριά της επαρχίας), παρλείπουν - φυσικά από άγνοια - να αναφερθούν στη μεγάλη συμβολή της ταξιαρχίας ιππικού στην όλη έκβαση της μάχης της Πίνδου, διοικητής της οποίας ήταν τότε ο εκ Βουρμπιάνης ορμώμενος συνταγματάρχης ιππικού Σωκράτης Δημάρατος.

Αλλά ας πάρουμε τα γεγονότα με τη σειρά:

Ως γνωστό η μεραρχία Τζούλια υπό τον στρατηγό Τζιρότι εισέβαλε από Χιονιάδες - Βούρμπιανη με κατεύθυνση Φούρκα - Δίστρατο - Σαμαρίνα.

Στις 30 Οκτωβρίου ο συνταγματάρχης Σωκρ. Δημάρατος διατάχτηκε να αναχωρήσει αμέσως από Θεσσαλονίκη προς Κοζάνη - Γρεβενά. Εκεί έλαβε γνώση των τελευταίων γεγονότων για την δύσκολη κατάσταση, που είχε δημιουργηθεί στο μέτωπο Φούρκας - Κόνιτσας, αφού ο εχθρός είχε ανατρέψει την ελληνική προκάλυψη.

Πράγματι οι Ιταλοί απέβλεπαν να εισβάλουν μέσω Σαμαρίνας στη δυτική Μακεδονία, πράγμα που θα καθιστούσε πολύ κρίσιμη την όλη κατάσταση.

Η αποστολή της ταξιαρχίας ιππικού συνίστατο να σπεύσει προς το Δούτσικο και να καταλάβει τέτοιες θέσεις, ώστε να εμποδίσει τον εχθρό να κινηθεί από Σαμαρίνα προς Γρεβενά.

Η ταξιαρχία ξεκίνησε την 1 Νοεμβρίου από Γρεβενά προς Δούτσικο και οι Ιταλοί την επόμενη μέρα, 2 Νοεμβρίου, κινήθηκαν από Σαμαρίνα προς ανατολάς. Ο Σ. Δημ. έκρινε σκόπιμο να τους χτυπήσει από τα πλευρά. Οι Ιταλοί

από τον Νικόλ Χ. Ρεμπέλη

αιφνιδιάστηκαν και αντέδρασαν όπως μπορούσαν. Άρχισε να νυχτώνει και τα ελληνικά τμήματα αναγκάστηκαν να διακόσουν τη μάχη στις προσβάσεις της Ρέντας, όπου και διανυκτέρευσαν.

Τη νύχτα ετοιμάσθηκε το σχέδιο επιδέσεως για την επόμενη μέρα. Οι διαταγές δίνονταν προφορικά, γιατί ούτε στέγη υπήρχε ούτε φως για τη σύνταξη εγγράφων διαταγών.

Η ταξιαρχία συνέχισε τη δράση της και επέφερε καιρικά πλήγματα στον εισβολέα.

Συγκεκριμένα, σφοδρές μάχες διεξήγαγε στις 7 και 8 Νοεμβρίου προς κατάληψη του Διστράτου. Ο αγώνας ήταν πεισματώδης και άνισος, γιατί οι αντίπαλοι διέθεταν καλύτερο και πιο τέλειο οπλισμό.

Στις 9 Νοεμβρίου το πρωί η ταξιαρχία ήρθε σε τηλεφωνική επαφή με το Β' Σώμα Στρατού. Ο επιτελάρχης συνταγμ. Μαχάς ζήτησε να μάθει την κατάσταση και πληροφόρησε το Σωκρ. Δημάρατο ότι οι περαιτέρω επιχειρήσεις προς Πάδες. Ελεύθερο ανατίθενται σ' αυτόν.

Έτσι ο Σ.Δ. με την ταξιαρχία ιππικού ενήργησε σπουδαίες επιθετικές επιχειρήσεις και δημιούργησε ρήγμα στα πλευρά της μεραρχίας Τζούλια με αποτέλεσμα να της φράξει την διάβαση πέραν της Σαμαρίνας.

Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια αιχμαλώτου Ιταλού αξιωματικού προς Έλληνα συνάδελφό του:

«Ποτέ στη ζωή μου δεν θα μπορούσα να φανταστώ ότι ήταν δυνατό να συναντήσω ιππικό να μάχεται με τόση ορμή στα απόκρημνα αυτά βουνά».

Ο Δ. Κόκκινος στο περισπούδαστο βιβλίο του «Οι δύο πόλεμοι 1940 - 41» γράφει στη σελίδα 308:

«Ο ταξίαρχος Σ. Δημάρατος ηγούμενος ταξιαρχίας ιππικού και κατ' ουσίαν μικράς μόνον δυνάμεως, εμπήξας σφήνα εις τα πλευρά της μεραρχίας Τζούλια... εκτύπησε τελειωτικῶς τους Ιταλούς εις το Δίστρατο. Δια των συνδυσασμένων προσπαθειῶν μεράρχου Βραχνού και ταξιάρχου Δημαράτου, ανεκόπη η πορεία του εχθρού προς την Κοζάνην και επετεύχθη τελικῶς η ανατροπή του».

. . .

Ας μη νομίσει κανείς ότι έγγραφα όλα αυτά, για να εκθειάσω και να εξυμνήσω τον άνδρα. Ο Σ.Δ. δεν χρειάζεται επαίνους και εγκώμια από μένα. Ήταν τόση η μετριοφροσύνη του, ώστε πιστεύω ακράδαντα, πως αν ζούσε και διάβαζε τις παραπάνω αλήθειες... θα στενοχωριόταν!

Θέλησα μόνο να αποδώσω «τα του Δημαράτου εις τον Δημάρατον», τον σεμνό, τον γύχραιμο, τον αξιοπρεπή, τον γενναίο και μετριοφρόνα αυτόν άνδρα, που συνετέλεσε τόσο πολύ στην ήττα των Ιταλών.

Επομένως για να επανέλθω σ' εκείνο που προλαβόντως έγγραφα -καλό θα είναι οι εκάστοτε οριζόμενοι ομιλητές της επετείου της 28 Οκτωβρίου, να κάμνουν κάποια, έστω, σύντομη αναφορά στον τότε ταξίαρχο Σ.Δ. (και μετέπειτα Στρατηγό και Υφυπουργό Στρατιωτικών), ο οποίος αγωνίσθηκε και βοήθησε τόσο πολύ στην άτακτη υποχώρηση του εχθρού πάνω στα κακοτράχαλα βουνά της επαρχίας μας.

Νικόλ Χ. Ρεμπέλης

Υ.Γ. Σημειώνω πως ο Σ.Δ. περί τα μέσα Νοεμβρίου πέρασε από τη Βούρμπιανη και κοιμήθηκε στο σπίτι του αδελφού του Γιάννη (μπάρμπα Νάκου). Ήταν κρυωμένος και όλη τη νύχτα έβηχε δυνατά. Το πρωί, υπό βροχήν, ανεχώρησε για τις Χιονάδες - Μπάντρα - Ερσέκα.

Περσουλων & Κόνιλος
Μάιος - Ιούνιος 1963

‘Ο Λάζαρος στη Βούρμπιανη προπολεμικά

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

‘Ο Λάζαρος ἢ ‘Αλάζαρος (κατὰ τὸ ‘Αϊ-Γιώργης, ‘Αγιώργης) ἦταν γιὰ μᾶς τὰ παιδιὰ ἡμέρα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Ἡμέρα πραγματικῆς γιορτῆς καὶ παιδικοῦ πανζουρλισμοῦ. Ἀπὸ τῆ Κυριακῆ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως τὰ παιδιὰ κάθε μαχαλᾶ μαζεύονταν τὸ βράδυ σ’ ἓνα μέρος, ἀναβαν φωτιά, τραγουδοῦσαν διάφορα λαζαρικά τραγούδια γιὰ νὰ τὰ μαθαίνουν καὶ τὰ μικρότερα παιδιὰ καὶ ἀργὰ «σχωρνοῦσαν τοὺς πεθαμένους». Ἐγὼ δηλ. φώναζε τὰ ὀνόματα τῶν πεθαμένων καὶ οἱ ἄλλοι, γύρω ἀπὸ τὸ σήμαντρο ποὺ τὸ χτυποῦσαν ρυθμικὰ μὲ τὸ τσοκαντήρι, τραγουδοῦσαν :

Νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ του
κι’ ὅλη ἡ φαμπιλιά του
Κύριε ἐλέησέ τον
Θεὲ μου σχωρεσέ τον.

Ἔτσι οἱ Σαρσαδίτες μαζεύονταν καὶ σχωρνοῦσαν στὸ Κελλί, οἱ Σιομπαδίτες στὸν ‘Αϊ-Γιώργη, οἱ Ἀποστολίτες στὸν ‘Αϊ-Χαράλαμπο, οἱ Ἀγιαννίτες στὴν ὁμώνυμη ἐκκλησιά, οἱ Μπούκηδες στῆς Τσέλως καὶ οἱ Βούρβαριτες στὸν ‘Αϊ-Νικόλα.

Ἄς σημειωθῆ γιὰ τὴν Ἱστορία, ὅτι πρῶτα-πρῶτα σχωρνοῦσαν τὸν «Γεώργιο τὸν Βασιλιᾶ τὸν Πρῶτο» ὕστερα τὸν Χαρίλαον Ζῆκον (εὐεργέτην τῆς Βούρμπιανης) καὶ ἐν συνεχείᾳ τοὺς πεθαμένους τοῦ μαχαλᾶ. Κι’ ἐκεῖνος ποὺ φώναζε τὰ ὀνόματα ἔπρεπε νὰ τὰ φω-

νάζη δυνατὰ, νὰ τ’ ἀκούση ὅλος ὁ μαχαλᾶς, καὶ πρὸ πάντων μερικὲς στριμμένες γριές, ποὺ κάθονταν ἐπίτηδες ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ στὸ παράθυρο γιὰ νὰ ἀκούσουν τὰ ὀνόματα, μήπως ξεχάσουν τὸν μακαρίτη τους!... Κι’ ἂν συνέβαινε κάτι τέτοιο, ἔ..... τότε δὲν εἶχε αὐτὸ τὴν ἡμέρα τοῦ Λαζάρου, κι’ ἂν ἔδιναν θὰ διάλεγαν κανένα κλούβιο! Κάθε βράδυ λοιπὸν «σχωροῦσαν τοὺς πεθαμένους», καὶ ἐκεῖ γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά θὰ ἔπρεπε νὰ συζητήσουν σὲ ποιο σπίτι θὰ «κάμουν τὸν ‘Αλάζαρο», δηλαδή σὲ ποιο σπίτι θὰ μαζευτοῦν, θὰ μαγειρευτοῦν τὰ φαγητὰ καὶ θὰ κοιμηθοῦν δημερώνοντας τοῦ ‘Αλαζάρου. Θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσουν ἐπίσης τί φαγητὰ θὰ φιάσουν, πόσες πίττες (μπουρέκια), πόσο λάδι θὰ πάη στὸ κάθε μπουρέκι, γιὰ νὰ μὴ πέσουν ἔξω στοὺς ὑπολογισμούς.

Καὶ θυμᾶμαι, σὰν νᾶταν χθές, τὸν Χρῆστο Μπάρκη, Ἀρχηγὸ τοῦ Ἀποστολοῦ μαχαλᾶ κατὰ τὸ 1936 (ἤμουν δὲν ἤμουν 8 χρονῶν) ποὺ κάθε βράδυ λογάριαζε καὶ ξαναλογάριαζε τὸ λάδι ποὺ θὰ χρειασθῆ γιὰ τὰ μπουρέκια καὶ τὴ φασολάδα, γιὰ νὰ βγάλῃ στὸ τέλος μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ὅτι πέφτει στὸ κάθε παιδί νὰ δώσῃ ἀπὸ 15 δράμια... ἐρμόλαδο «ἂν θέλωμε, κατὰ τὴν στερεότυπη ἔκφραση τοῦ Χρίστου, νὰ φᾶμε καλολαδωμένες πίττες». Καὶ ἓνα ἄλλο βράδυ θυμᾶμαι ποὺ δώσαμε ὁ καθένας ἀπὸ 7 δεκάρες, γιὰ νὰ ἀγοράσωμε κάνα δυὸ μπακέττα τσιγάρα γιὰ τὸν Μᾶρκο Βλάχο, ποὺ θὰ μᾶς ἔδινε μεγάλα κουδούνια, ἀπαραίτητα γιὰ τὸν ‘Αλάζαρο. Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἔπρεπε κάθε παιδί νὰ φροντίσῃ νὰ κόψῃ μιὰ «τζομπανίκα» ἢ «τζουμάκα» ἀπὸ

εὐθὺ ξύλο κраниᾶς πού κατέληγε σὲ ζιόμπο καὶ πού χρησίμευε γιὰ τὰ σκυλιά ἢ νὰ χτυποῦν τὶς μανταλωμένες πόρτες, ὅταν θὰ γύριζαν στὰ σπίτια.

* * *

Δυὸ μέρες πρωτύτερα, τὴν Πέμπτῃ τὸ βράδυ, τὸ «σχῶρεμα» γινόταν κάπως ἄργα, καὶ τοῦτο γιατί ἔπρεπε νὰ «κρύψωμε τὸν σήμαντρο». Μεγάλες προφυλάξεις παίρναμε σ' αὐτό, γιατί συνήθεια τὸ εἶχαν παιδιὰ τοῦ ἄλλου μαχαλᾶ νὰ παραμονεύουν μέσ' στὸ σκοτάδι νὰ ἰδοῦν ποῦ θὰ κρύψωμε ~~τὸν σήμαντρο~~. Κι' ἂν τὸν εὕρισκαν; Ἔ, τότε ἡ ντροπὴ ἦταν μεγάλη, γιατί ἀφοῦ τὸν ἔπαιρναν, τὸν χτυποῦσαν στὸ μαχαλᾶ τους ἢ καὶ στὸν δικὸ μας πρῶτα, κι' ἄειντε τώρα ἐσὺ νὰ τὸν ζητήσης!...

Τὸν κρύβαμε λοιπὸν τὸν σήμαντρο σὲ καλὸ μέρος καὶ τὸ πρῶτῃ τῆς Παρασκευῆς «σχωρνούσαμε» γιὰ τελευταία φορά. Ὑστερα γυρίζαμε στὰ σπίτια τῶν παιδιῶν καὶ «μαζεύαμε τὰ φαγητά», ἄλεύρι, λάδι, φασόλια, ρύζι. Ἐκεῖνο πού προσέχαμε ἦταν τὸ ζύγισμα τοῦ λαδιοῦ, νὰ στραγγίζη καλά τὸ λαδερό. Οἱ Κατωμαχαλίτες πού εἶχαν μπροστὰ στὰ μάτια τους τὴν Ἀγορὰ, ἔκαμναν καὶ κομμιά γύρω στὰ μαγαζιά γιὰ λίγο λάδι (ἦταν ἀκριβὸ 45 δραχ. ἢ ὀκᾶ) κι' ὁ Κατσένης — σχωρεμένος νᾶναι — πότε ἀπὸ ντροπὴ, πότε ἀπὸ φιλότιμο, τοὺς στραγγίζε λίγο μὲ τὸ λαδερό.

Ἀφοῦ μαζεύαμε τὰ φαγητά, τὰ δίναμε στὸ σπίτι πού θὰ κάναμε τὸν Ἀλάζαρο, μὲ τὴν κρυφὴ παραγγελιὰ νὰ εἶναι λίγο φτενὰ (λεπτὰ) τὰ πέτουρα καὶ καλολαδωμένα, καὶ ἀκολουθῶς τραβούσαμε γιὰ τὸ Σχολεῖο. Ἀλλὰ ποῦ μυαλὸ γιὰ μάθημα!! Ὁ νοῦς μας ἐταξίδευε στὸν Ἀλάζαρο καὶ στὰ τραγούδια...

Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, μ' ἓνα πιάτο στὸ χέρι, ψωμί, κουτάλι, πηρούνι, πετσέτα, μαζευόμαστε στὸ ὠρισμένο σπίτι κι' ἀρχίζαμε τὰ παιχνίδια. Ὅλο τὸ χωριὸ βούιζε ἀπὸ χαρωπὲς φωνές.

Τὶ χαρὰ, τὶ γέλια, τὶ ἀγαλλίασις!! Ἄργα στρώναμε τραπέζι. Πρῶτα κόβαμε τὴν πίττα. Προσεκτικὸ τὸ μαχαίρι τοῦ Ἀρχηγοῦ χάραζε καὶ ἔκοβε στὸ τεψὶ τὰ φελιά, ὅλα ὅμοια, ἄσχετον ἂν καμμιά φορὰ τοῦ... ξέφευγε ἐπίτηδες! Καὶ γιὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν παράπονα πὼς ἓνας πῆρε μεγάλο κι ἄλλος λίγο μικρότερο φελί, ὁ Ἀρχηγὸς ἔβγαζε ἓναν ἔξω ἀπὸ τὴ πόρτα, καὶ, δείχνοντας αὐτὸς τὰ φελιά ἓνα ἓνα, τοῦ ἔλεγε:

«Τοῦτο;»

— Τοῦ Σπύρου Μπάρκη, ἀπαντοῦσε ἐκεῖνος. Ἀλλὰ, ἐδῶ πού τὰ λέμε, καμμιά φορὰ ὁ Ἀρχηγὸς σὲ συνεννόηση μὲ ἐκεῖνον ἔλεγε:

«Τοῦτο;» — Τοῦ... τᾶδε.

«Τοῦτο Κώστα;» — Τοῦ Χριστοῦ Μπάρκη.

Ἡ παραπάνω λέξη «Κώστα» ἔδειχνε πὼς τὸ φελί αὐτὸ φαινόταν πὼς ἦταν λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ ἄλλα! Τὶ ὠραῖες ἀναμνήσεις, τί παιδικὴ ἀφέλεια! Καὶ γινότανε νοστιμώτατα οἱ πίττες μὲ ρύζι.

Κι ἂν τύχαινε νᾶχουν μέσα καὶ φρέσκα κρεμμυδάκια (ὁ Κήτας Τέρτσης ἦταν... μάννα σ' αὐτὰ νὰ ξεπατώνη τοὺς κήπους τοῦ κάτω μαχαλᾶ), γινόταν ἀκόμη πιὸ ὠραῖα!

* * *

Ἄργα τὴ νύχτα γυρίζαμε τὰ σπίτια τοῦ μαχαλᾶ μας. Ὅλο τὸ χωριὸ ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ τραγούδια, κουδούνια, γαυγίσματα σκύλων. Ντροπὴ ἦταν νὰ μᾶς «πάρουν κανένα σπίτι» παιδιὰ ἄλλου μαχαλᾶ. Γινότανε σαματᾶς, σπάσιμο αὐγῶν, ἀσχέτως ἂν τὴ Δευτέρα ἔσπαγε στὰ χέρια μας ἡ κраниσία βέργα τοῦ Δάσκαλου τοῦ Ρεμπέλη.

Μεσάνυχτα γυρίζαμε σπίτι καὶ κουρασμένοι πέφταμε στὸν ὕπνο. Πρῶτῃ ἔπρεπε νὰ σηκωθοῦμε γιὰ νὰ γυρίσωμε τὰ ἄλλα σπίτια τοῦ χωριοῦ. Κι ἐδῶ οἱ μεγαλύτεροι συνήθεια τὸ εἶχαν νὰ βᾶφουν μὲ καπνιὰ τοὺς μικρότερους ἢ νὰ τοὺς ράβουν μὲ σακκορράφες μετα-

ξύ των ἢ καὶ μὲ τὶς κουβέρτες, κι ἦταν νὰ σκάη κανεὶς στὰ γέλια, σὰν ἔβλεπε παιδιὰ ἀγουροξυπνημένα νὰ τινάζωνται ἐπάνω στὸ προσκλητήριο τοῦ Ἀρχηγοῦ «Σηκωθῆτε» καὶ νὰ σέρνουν μαζί των κουβέρτες καὶ προσκέφαλα! Τί γέλια, τί χαρές!

Γυρίζαμε ἔπειτα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ. Ἕνας ἦταν ταμίας, ἕνας κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τοῦ Λαζάρου κι ἄλλος τὰ μαλάθα (καλάθι) μὲ τ' αὐγά. Γιὰ κάθε μέλος τοῦ σπιτιοῦ λέγαμε ξεχωριστὸ τραγούδι. Ξεχωριστὸ γιὰ τὸν νοικοκύρη, τὴ νοικοκυρά, τὸν γέροντα, τὸν ξενάτεμένο, τὰ νιόγαμπρα, τὸ παιδί κ.λ. κ.λ.

Κουρασμένοι καὶ πεινασμένοι γυρίζωμε τὸ μεσημέρι σπίτι. Καὶ τρώγαμε (πίττα, φασόλια, ριζόπιττα). Κατόπιν ὁ Ἀρχηγὸς μετροῦσε τὰ λεφτὰ καὶ τὰ αὐγά καὶ κανόνιζε πόσα θὰ πάρη ὁ καθένας. Φυσικά, τὰ περισσότερα ὁ Ἀρχηγός. Κι ἂν κανένας μικρὸς παρεπνεῖτο πὼς πῆρε μόνον 3 αὐγά, ὁ Ἀρχηγὸς μὲ αὐστηρὸν ὕφος τοῦ ἔλεγε: «Σφίξε τα νὰ γίνουν 6».

Ἔτσι τέλειωνε ὁ Ἀλάζαρος πού ἐπαναλαμβάνω, ἦταν γιὰ μᾶς ἡμέρα μοναδικῆς χαρᾶς καὶ διασκέδασης!...

Σήμερα ὅμως τί γίνεται; Σχεδὸν τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ. Ὁ πόλεμος τοῦ 1940 καὶ ἡ Κατοχὴ ἔκαμαν ὥστε νὰ λησμονηθοῦν καὶ νὰ ἐγκαταλειφθοῦν ὅλα αὐτὰ! Σήμερα γυρίζουν τὰ παιδιὰ τὸ Σάββατο στὰ σπίτια, λέγουν ἕνα δυο τραγούδια (τὰ περισσότερα, ἀλλοίμονον, ἔχουν λησμονηθῆ!..), καὶ τίποτε ἄλλο. Καμμιά φορὰ μαζεύουν μόνον φασόλια καὶ τρώγουν ὅλα μαζί τὸ μεσημέρι τοῦ Σαββάτου.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἐπανέλθωμεν στὰ ὠραῖα ἔθιμα τοῦ προπολεμικοῦ Λαζάρου, νὰ τὸν γιορτάζουν τὰ παιδιὰ ὅπως τὸν γιορτάζαμε ἐμεῖς προπολεμικά. Θὰ πρέπει τὰ ἔθιμα αὐτὰ καθὼς καὶ ἄλλα νὰ ξαναζωντανέψουν, νὰ ἀναστηθοῦν, νὰ ἔλθουν πάλι στὴν ἐπιφάνεια. Καὶ τοῦτο γιὰ τὴν χαρὰ τῶν

μικρῶν παιδιῶν, γιὰ τὸ καλὸ τῶν χωριῶν μας, γιὰ τὴν ἀναβίωση ὠραίων ἐθίμων τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας, πού ἐνσαρκώνουν πόθους, ἀγωνίες, ἀναμνήσεις, χαρές, ξεφαντώματα, καὶ πού συνθέτουν ὅλα μαζί πλούσια λαογραφικὰ στοιχεῖα, ἀπαραίτητα γιὰ τὴν πρόοδο καὶ προκοπὴ τῆς μικρᾶς γενεῆς μας πού λέγεται ΧΩΡΙΟ.

Νικ. Χ. Ρεμπέλης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Το ξεπροβόδημα στα χωριά μας προπολεμικά	σελ 1
Μπάχαλο στους Αγίους Τόπους.....	" 5
Ο Χριστός ξανασταυρώνεται	" 8
Η πολιτική ρητορεία	" 11
Εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων.....	" 15
Ιστορικές απαντήσεις	" 18
Ενας πατέρας και οι τρεις γιοί του.....	" 20
«Ελληνες, αεί παῖδες εστέ».....	" 23
Αναμνήσεις από τα χρόνια της Κατοχής	" 26
Η αρχαία ελληνική και εβραϊκή σκέψη	" 32
Απίστευτα κι όμως αληθινά	" 38
Πολιτικό μπάχαλο	" 41
Τα θαύματα	" 43
Προεκλογικές συγκεντρώσεις και περιττές φλυαρολογίες	" 45
Ο ζυγός της Θέμιδος.....	" 47
Το στοιχείο του τραγικού στη ζωή των ανθρώπων	" 50
Ο πόλεμος, η τηλεόραση και η παιδική ψυχή.....	" 54
Η υμνογραφία των Παθών του Χριστού	" 56
Αλαλούμ!.. ..	" 60
Εικονομαχικές έριδες.....	" 63
Ο σημερινός ρόλος της ορθόδοξης Εκκλησίας.....	" 66
Η ελληνική σημαία	" 70
Η ζωή και ο θάνατος	" 73
Το γλωσσικό συναίσθημα.....	" 77
Ο Ιησούς ενώπιον του Πιλάτου και οι τελευταίες στιγμές του.....	" 82
Το τέλος του αρχαίου κόσμου και η χαραυγή του χριστιανισμού	" 86
Η υπεροψία προηγείται της πτώσεως.....	" 93
<i>Χριστός, Εκκλησία και Ζοιγωγία</i>	" 94 94
Οι ισχυροί και οι ανίσχυροι.....	" 99
Η εγκατάλειψη της αρχαίας Δωδώνης και άλλα τινά.....	" 103
Ο θάνατος Σωκράτη και Χριστού.....	" 106

Η φιλοσοφία του Ευαγγελίου.....	“ 110
Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία παιδαγωγός εις Χριστόν	“ 115
Το έπος του 1940.....	“ 119
Λαϊκή πίστη και σύγχρονα λατρευτικά έθιμα.....	“ 121
Η λατρεία των νεκρών στην αρχαία Ελλάδα.....	“ 128
Η πλατεία της Κόνιτσας και το άγαλμα της Φρειδερίκης.....	“ 131
Εκκλησιαστικές φράσεις στην ομιλουμένη.....	“ 134
Εκκλησιαστικές φράσεις στην ομιλουμένη.....	“ 136
Το καφενείο έκλεισε.....	“ 138
Ανεμοι και ανεμοστρόβιλοι στις δοξασίες του λαού.....	“ 141
Τα λιανοτράγουδα.....	“ 145
Τα ντολιά.....	“ 150
Σκέψεις με αφορμή την επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην Κόνιτσα.....	“ 152
Ανοικτή επιστολή στο Μητροπολίτη Κονίτσας.....	“ 154
Επιστολή Μητροπολίτη και απάντηση.....	“ 156
Γλωσσικά – ετυμολογικά.....	“ 158
Η εισβολή των Ιταλών στην Βούρμπιανη (29/10/1940)	“ 161
Ο αργαλειός και το δημοτικό τραγούδι.....	“ 163
Ασμα θρηνητικό.....	“ 165
Η γέννηση του Ιησού.....	“ 166
Επιδρομές Σλάβων και σλαβικά τοπωνύμια	“ 168
Η παραδοση των Ιωαννίνων στους Τούρκους (1430)	“ 177
Ο Σωκράτης Δημάρατος στη μάχη της Πίνδου.....	“ 179
Ο Λάζαρος στη Βούρμπιανη προπολεμικά.....	“ 181

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

49856

KON